

รายงานผลการวิจัย

RESEARCH REPORT SERIES

หมายเลข 62

เรื่อง

การวิจัยเชิงสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทะเลของประเทศไทย
(A General Survey of The Marine Resource Sector in Thailand)

คณะเศรษฐศาสตร์
FACULTY OF ECONOMICS

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กรุงเทพมหานคร
โทร. 2241410

THAMMASAT UNIVERSITY
BANGKOK

คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รายงานผลการวิจัย

หมายเลข 62

เรื่อง

การวิจัยเชิงสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทะเลของประเทศไทย
(A General Survey of The Marine Resource Sector in Thailand)

โดย

วรวิทย์ ทิพย์รักษ์
ประยงค์ เนตยารักษ์

รายงานการวิจัยเชิงสำรวจข้อมูล

เกี่ยวกับ

ทรัพยากรทะเลของประเทศไทย

โดย

รศ.ดร.วารุณี ธีรณัฐรักษ์

รศ.ดร.ประยงค์ เนตยารักษ์

เสนอ

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

ทรัพยากรทะเลมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมาก การประมงทะเลและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล มีความสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของประชากรชาวประมง และเงินตราต่างประเทศจากการส่งออกสินค้าสัตว์น้ำทะเล การทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเลเป็นแหล่งที่มาของการจ้างงาน วัสดุดีบุกสำหรับโรงงานอุตสาหกรรม รายได้ของรัฐบาลในรูปค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมพิเศษต่าง ๆ และรายได้เงินตราต่างประเทศจากการส่งออกโลหะดีบุก การค้นพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย ทำให้ประเทศไทยสามารถลดการพึ่งพาต่างประเทศในด้านพลังงานและประหยัดเงินตราต่างประเทศได้อย่างมาก กิจกรรมพาณิชย์นาวีมีความสำคัญต่อประเทศทั้งในด้านการค้าระหว่างประเทศ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาขึ้นมาให้ทัดเทียมกับต่างประเทศ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทำการสำรวจและวิเคราะห์การศึกษา งานวิจัย ข้อมูลและสถิติต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพยากรทะเลของประเทศไทยที่มีอยู่กระจัดกระจายเพื่อจัดเป็นหมวดหมู่ให้ง่ายแก่การศึกษา การค้นคว้าวิจัยขั้นต่อไป โดยแยกประเภทของทรัพยากรทะเลที่จะทำการศึกษาออกเป็น การประมงทะเล การขนส่งทางทะเล ก๊าซธรรมชาติในทะเล และการทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเล นอกจากนี้จะทำการสำรวจ การศึกษา งานวิจัย และแหล่งข้อมูลและสถิติที่มีอยู่แล้ว งานวิจัยนี้ยังได้ทำการวิเคราะห์ถึงความสำคัญของทรัพยากรทะเลแต่ละประเภทที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ในด้านรายได้ประชาชาติ การจ้างงาน รายได้ของรัฐบาล เงินตราต่างประเทศ การผลิต การบริโภค การตลาด และนโยบายของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรทะเลอีกด้วย

ผลการสำรวจและการวิเคราะห์งานวิจัยและข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่มีอยู่ พบว่า ถึงแม้ทรัพยากรทะเลจะเคยมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมาก แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรทะเลแต่ละประเภทได้ทำให้ความสำคัญของทรัพยากรทะเลเหล่านั้นเริ่มลดลง เช่น การเสื่อมโทรมของทรัพยากรสัตว์น้ำทะเลในอ่าวไทย การขยายเขตน่านน้ำสากลของประเทศเพื่อนบ้าน การตกต่ำของราคาโลหะดีบุกในตลาดโลก การแข่งขันกันระหว่างประเทศในด้านการขนส่งทางทะเล และการลดลงในราคาน้ำมันในตลาดโลก เป็นต้น

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความใส่ใจในการพัฒนา และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรทะเลของประเทศไทยอย่างจริงจัง

Abstract

Marine resources contribute significantly to the economy of Thailand . Marine fishery is significance as source of protein food for the majority of Thai people, employment and income of many Thai fishermen and foreign exchange income for the country from seafood products exports. Off shore tin-mining is a source of employment, raw materials of industrial factories, government revenues from royalties and special mining fees and foreign exchanges from tin metal exports. The discovery of off-shore natural gas deposits reduces national dependence on foreign energy and saves a lot of nation's foreign exchanges. Marine shipping is significant to the nation for both international trade and economic securities and requires more attentions on the promotion of the industry to reach the international standard.

The objective of this research is to make brief reviews and compile existing researches and other studies and statistical data of marine resources in Thailand to facilitate future studies. Four marine resource sectors are covered in this study, i.e. marine fishery, marine shipping, off-shore natural gas production and off-shore mining, This study also evaluates the significances of marine resources to Thailand economy in various aspects such as their contributions to national income, employment, government revenue, foreign exchanges, production and consumption, marketing and government policies which may have impacts on marine resources.

The results of the study on previous researches and existing statistical data showed that although marine resources used to have high significances to the economy of Thailand, many current

problems in each marine resource sector had lessened their economic significances such as the depletion of marine resources in the Gulf of Thailand, the extension of the Exclusive Economic Zones (EEZ's) by the neighbouring countries, the depression of metal tin prices in the world markets, high international competition in marine shipping industry and the decline of oil prices in the world markets etc. Therefore, it is highly essential for the government and other related agencies to give more attentions to marine resource development and problems of marine resources in Thailand.

คำนำ

รายงานการวิจัยเชิงสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทะเลของประเทศไทยฉบับนี้ ได้รับการสนับสนุนจากโครงการของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมข้อมูล และรายงานผลการศึกษาริวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพยากรทะเลในประเทศไทย ให้เป็นหมวดหมู่เพื่อจำแนกการศึกษากันต่อไป ผู้วิจัยได้แบ่งทำการศึกษาทรัพยากรทะเลของประเทศไทยประเภท คือ การประมงทะเล การขนส่งทางทะเล กิจการธรรมชาติในอ่าวไทย และการทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเล

ผู้วิจัยหวังว่า ผลการวิจัยที่นำเสนอในรายงานฉบับนี้ คงจะให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์แก่สำหรับผู้สนใจเกี่ยวกับทรัพยากรทะเลในประเทศไทย และนำไปสู่การศึกษาริวิจัยที่ลึกซึ้งต่อไป

รวุฒิ หิรัญรักษ์

ประยงค์ เนตยารักษ์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กันยายน 2530

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ค
คำนำ	จ
1 บทนำ	1-1
1.1 ความสำคัญของทรัพยากรทะเล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	1-2
1.3 วิธีการศึกษาและขอบเขตการวิจัย	1-3
2 การสำรวจแหล่งข้อมูลการประมงทะเลของประเทศไทย	2-1
2.1 ความสำคัญทางเศรษฐกิจของการประมงทะเล	2-1
2.2 แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทย	2-34
2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทย	2-50
2.4 ข้อเสนอสำหรับงานวิจัยขั้นต่อไป	2-77
บรรณานุกรม	2-81
3 พหุวิทยาวิทยา	3-1
3.1 สภาพ ความสำคัญและปัญหาของการพหุวิทยาวิทยา	3-1
3.2 แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับพหุวิทยาวิทยาในประเทศไทย	3-25
3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการพหุวิทยาวิทยาในประเทศไทย	3-29
3.4 ประเด็นปัญหาที่ควรศึกษาวิจัยต่อ	3-32
ภาคผนวก ก. มาตราที่สำคัญ ๆ ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการพหุวิทยาวิทยา และกฎกระทรวง	3-34
ภาคผนวก ข. แผนพัฒนาพหุวิทยาวิทยาไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5	3-39
ภาคผนวก ค. การส่งเสริมอุตสาหกรรมต่อเนื่อง	3-44
ภาคผนวก ง. คำอธิบายศัพท์	3-46
บรรณานุกรม	3-47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
4	กัญชัชธรรมชาต	4-1
	4.1 ปริมาณสารอง การผลิต การตลาด และการใช้กัญชัชธรรมชาต จากแหล่งในทะเลของประเทศไทย	4-1
	4.2 แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับกัญชัชธรรมชาต	4-11
	4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับกัญชัชธรรมชาตในประเทศไทย	4-16
	4.4 ประเด็นปัญหาที่ควรศึกษาวิจัยต่อ	4-17
	บรรณานุกรม	4-20
5	แร่ตูปุกในทะเล	5-1
	5.1 แร่ตูปุกในระบบเคระษฐภคของไทย	5-1
	5.2 แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับแร่ตูปุกในทะเลของไทย	5-7
	5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการทำเหมองแร่ตูปุกในทะเลในประเทศไทย	5-10
	5.4 ประเด็นปัญหาที่ควรศึกษาวิจัยต่อ	5-15
	บรรณานุกรม	5-17

รายงานการวิจัยเชิงสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทะเลของประเทศไทย

1. บทนำ

1.1 ความสำคัญของทรัพยากรทะเล

ทะเลเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากทะเล นอกจากน้ำทะเล (ซึ่งใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมเกลือ หรือเป็นพลังงานไอน้ำสำหรับใช้ในอุตสาหกรรม) และสัตว์น้ำทะเลที่อาศัยอยู่ใต้ผิวน้ำ และใต้ท้องทะเลลึกแล้วยังประกอบด้วย ป่าไม้ชายฝั่ง ทราบย์ แร่ธาตุ น้ำดื่ม และก๊าซธรรมชาติ ที่มีงอยู่ใต้พื้นดินบนชายฝั่งทะเล ใต้ผิวน้ำบริเวณชายฝั่งทะเล และกลางทะเลลึก

การประมงทะเลและการเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำตามชายฝั่งทะเล นอกจากจะช่วยให้เพิ่มพูนอาหารโปรตีนให้แก่ประชากรภายในประเทศ ยังก่อให้เกิดการจ้างงานและรายได้แก่ประชากรจำนวนมากที่อาศัยอยู่ตามหมู่บ้านประมงชายทะเลและเป็นแหล่งที่มาที่สำคัญของเงินตราต่างประเทศ ที่ได้จากการส่งออกอาหารทะเลอีกด้วย การขุดค้นหาเอาแร่ธาตุที่มีอยู่ตามชายฝั่งทะเลและใต้ท้องทะเลลึก นอกจากจะช่วยให้คนงานในเหมืองแร่ตามริมฝั่งทะเลมีงานทำและมีรายได้แล้ว ยังช่วยป้องกันวัตถุดิบให้แก่อุตสาหกรรมภายในประเทศ และช่วยลดการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศเป็นการสงวนเงินตราต่างประเทศของประเทศ รวมทั้งทำรายได้ให้แก่ประเทศจากการส่งออกแร่ธาตุอีกด้วย การขุดค้นหาเอาก๊าซธรรมชาติและน้ำดื่มในทะเลขึ้นมาใช้ประโยชน์ ทำให้ประเทศสามารถลดการพึ่งพาต่างประเทศในด้านพลังงานได้อย่างมาก และยังเป็นหนทางนำไปสู่การมีเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นอีกด้วย

การใช้ทะเลเป็นเส้นทางคมนาคมและการขนส่งมากขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้มักเศรษฐกิจศาสตร์ทรัพยากรทะเลได้ให้ความสนใจต่อกิจการพาณิชย์มากขึ้น เพราะการเดินเรือทะเล นอกจากจะนำรายได้จากค่าขนส่งมาให้แก่เจ้าของกิจการเดินเรือและลูกเรือแล้วยังช่วยให้การค้าและการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ เป็นไปได้อย่างราบรื่น และช่วยสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและการจ้างงานให้เกิดขึ้นในบริเวณเมืองท่าต่าง ๆ อีกด้วย ปัจจุบันกิจการพาณิชย์นาวีของประเทศไทยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ยังต้องพึ่งพาอาศัยต่างชาติ

ในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศอยู่เป็นอันมาก ทำให้ต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศปีละหลายพันล้านบาท ดังนั้น การพัฒนากิจการพาณิชย์จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อลดความสูญเสียเงินตราต่างประเทศและเพื่อเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศอีกด้วย

กิจกรรมที่ช่วยงานของชายฝั่งทะเลเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศให้เดินทางให้เข้ามาพักผ่อนหย่อนใจ ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งนำความเจริญมาสู่ภูมิภาคชายฝั่งทะเล ทำรายได้และการจ้างงานให้แก่เจ้าของกิจการโรงแรม บังกาโล ร้านอาหาร สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และกิจการบริการอื่น ๆ ในปัจจุบัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของประเทศไทย

ประเทศไทยตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีนตอนล่าง มีฝั่งทะเลทั้งสองด้าน คือฝั่งทะเลด้านตะวันออกติดกับอ่าวไทย มีความยาวประมาณ 1,785 กิโลเมตร และฝั่งตะวันตกติดกับทะเลอันดามัน มีความยาวประมาณ 740 กิโลเมตร รวมความยาวชายฝั่งทะเลทั้งสิ้นประมาณถึง 2,615 กิโลเมตร คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 420,280 ตารางกิโลเมตร บริเวณชายฝั่งทะเลเป็นที่ตั้งของ 24 จังหวัดจากจำนวน 73 จังหวัดของประเทศ พื้นที่ชายฝั่งทะเลของประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาตินานาชนิด ทั้งป่าไม้และแร่ธาตุ ลักษณะพื้นที่ของทะเลไทยลาดตัวลงจากชายฝั่งทะเลใกล้ทวีป มีความลาดชันน้อยและมีความลึกไม่มาก โดยเฉพาะอ่าวไทยมีไหล่ทวีปกว้างใหญ่ ทำให้เหมาะแก่การประมงและการอุตสาหกรรมชายฝั่งอื่น ๆ จากทะเล เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ นอกจากนั้นประเทศไทยยังมีชายหาดที่งดงาม และปราศจากคลื่นลมแรง ซึ่งเหมาะแก่การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอีกเป็นจำนวนมากอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ถึงแม้ทรัพยากรทะเลจะมีความสำคัญทางเศรษฐกิจต่อประเทศไทยอย่างมาก ดังกล่าวแล้ว การศึกษาและงานวิจัยเกี่ยวกับทรัพยากรทะเลของประเทศไทยในปัจจุบันยังมีอยู่น้อยมาก ข้อมูลและสถิติต่าง ๆ ที่ยังไม่มีการรวบรวมเป็นหมวดหมู่ที่รัดกุม จึงทำให้การศึกษาหรือการวางแผนเพื่อส่งเสริมการผลิต การส่งออก และการอนุรักษ์ทรัพยากรเป็นไปได้ยาก

ดังนั้น จึงเกิดความจำเป็นอย่างหนึ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่มีความเชื่อถือได้ เพื่อใช้ในการศึกษา และการวางแผน ฉะนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

(1) สืบค้นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทะเลในประเทศไทยเพื่อนำมา วิเคราะห์ และเปรียบเทียบระหว่างแหล่งข้อมูล ถึงความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือของข้อมูล เหล่านั้น สำหรับการใช้อย่างไรในการวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อสร้างฐานข้อมูล (Data Base) ให้แก่นักวิจัย และผู้สนใจเกี่ยวกับทรัพยากรทะเล ที่จะนำเอาข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในการวิจัย ที่จะเฝ้าติดตามต่อไป

(2) รวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างธนาคารข้อมูล (Data Bank) เกี่ยวกับ ทรัพยากรทะเล เพื่อประโยชน์ในการวิจัยในอนาคต

(3) สืบค้นถึงงานวิจัยในอดีตเกี่ยวกับทรัพยากรทะเลในประเทศไทย ในเชิงเศรษฐกิจ เพื่อเป็นข้อมูลร่วมวิชาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจทรัพยากรทะเลไทย ที่นักวิจัย อื่น ๆ สามารถนำไปใช้เป็นฐานสำหรับการวิจัยขั้นต่อไป

(4) วิเคราะห์ถึงความสำคัญของทรัพยากรทะเลที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของ ประเทศไทย โดยพิจารณาถึงความสำคัญของทรัพยากรทะเลประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อรายได้ ประชาชาติ การจ้างงาน รายได้ของรัฐบาล การบริโภค และเงินตราต่างประเทศ การผลิต และการตลาดตลอดจนนโยบายของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรทะเล

(5) เพื่อเสนอแนะประเด็นปัญหาที่สำคัญของทรัพยากรทะเลในประเทศไทย สำหรับการวิจัยขั้นต่อไป

1.3 วิธีการศึกษาและขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้กระทำในลักษณะการสำรวจและรวบรวมข้อมูลและงานวิจัย ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อันได้แก่ห้องสมุดต่าง ๆ หน่วยงานและสถาบันวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพยากรทะเล ทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐบาล รวมทั้งโดยการสอบถามจากผู้ เชี่ยวชาญในสาขาวิชานี้โดยตรง เพื่อนำเอาข้อมูลที่ได้มาจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อการวิเคราะห์ ต่อไป

ทรัพยากรทะเลของไทยที่ทำการศึกษาวิจัยและรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การประมงทะเล การขนส่งทางทะเล กีฬาธรรมชาติในทะเล และการทำเหมืองแร่ใต้น้ำในทะเล ซึ่งจะนำเสนอในตอนที่สอง ส่วนที่สาม ส่วนที่สี่ และส่วนที่ห้า ตามลำดับ

2. การประมงทะเล

2.1 ความสำคัญทางเศรษฐกิจของการประมงทะเล

2.1.1 ความนำ

การประมงมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ประมาณร้อยละ 3 ของผลผลิตภายในประเทศมวลรวมได้มาจากอุตสาหกรรมประมง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการประมงทะเล ซึ่งมีผลผลิตมากกว่าร้อยละ 90 ของการประมงทั้งประเทศ (ตารางที่ 2.1) ผลผลิตจากการประมงนี้ นอกจากจะใช้บริโภคภายในประเทศแล้ว ยังส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศได้ปีละไม่น้อยกว่า 10,000 ล้านบาท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้าต่างประเทศในด้านสินค้าสัตว์น้ำ และผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทุกปี เนื่องจากการส่งออกสินค้าสัตว์น้ำทะเล โดยเฉพาะกุ้ง และปลาหมึกแช่แข็งออกไปจำหน่าย นอกจากนี้อุตสาหกรรมประมงยังก่อให้เกิดการจ้างงานแก่ครอบครัวชาวประมงถึง 57,526 ครอบครัว ในบริเวณจังหวัดชายฝั่งทะเล 24 จังหวัด และก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น อุตสาหกรรมต่อเรือ อุตสาหกรรมทอวน อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ ห้องเย็น โรงน้ำแข็ง เป็นต้น เป็นแหล่งรองรับแรงงานจากทุกภาคโดยเฉพาะแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นที่มิของอาหารโปรตีนที่มีราคาถูกให้แก่ประชากรชาวไทยที่มีรายได้ต่ำจำนวนมากอีกด้วย

ตั้งแต่มีการนำเอาเรือประมงอวนลากแผ่นตะเฆ่เข้ามาใช้ในการประมงของไทย ใน พ.ศ. 2503 ทำให้อุตสาหกรรมประมงทะเลของไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันประเทศไทยเป็นหนึ่งในสิบประเทศที่มีปริมาณการจับสัตว์น้ำมากที่สุดในโลก และมากเป็นอันดับหนึ่งในบรรดาประเทศอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ ปริมาณการจับสัตว์น้ำทะเลของประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จาก 146,471 ตัน ในปี พ.ศ. 2503 เป็นประมาณ 2,067,533 ตัน ในปี พ.ศ. 2519 หลังจากนั้น ปริมาณการผลิตสัตว์น้ำทะเลก็มีการผันผวนขึ้นลงทุกปี จนถึงระดับต่ำสุดเท่ากับ 1,647,953 ตัน ในปี พ.ศ. 2523 และเพิ่มขึ้นอีกเป็น 2,099,986 ตัน ในปี พ.ศ. 2526

ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมประมงของไทยจะได้รับการพัฒนาอย่างมากในระยะเวลาที่ผ่านมามากมาย การประมงทะเลของประเทศไทยก็ประสบกับปัญหามากมายที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 2.1

ปริมาณการผลิตทางการประมงของประเทศไทย

(ตัน)

ปี	ปริมาณการผลิต ทั้งหมด	ปริมาณการผลิต สัตว์น้ำสด	ปริมาณการผลิต สัตว์น้ำทะเล	สัดส่วนทะเลเป็น ร้อยละของปริมาณ การผลิตทั้งหมด
2503	219,045	72,575	246,470	66.87
2504	305,605	72,330	233,275	76.33
2505	339,788	70,079	269,709	79.38
2506	418,685	95,311	323,374	77.24
2507	575,986	82,790	494,196	85.65
2508	615,120	85,637	529,483	86.61
2509	720,282	85,117	635,165	88.18
2510	847,443	85,255	762,188	89.94
2511	1,089,303	85,245	1,004,058	92.17
2512	1,270,034	90,439	1,179,595	92.88
2513	1,448,404	112,714	1,335,690	92.22
2514	1,587,077	116,788	1,470,289	92.64
2515	1,679,540	131,383	1,548,157	92.18
2516	1,650,335	140,885	1,509,450	91.46
2517	1,510,466	158,247	1,352,219	89.52
2518	1,555,300	160,688	1,394,611	89.67
2519	1,699,086	147,294	1,551,792	91.33
2520	2,189,907	122,374	2,067,533	94.41
2521	2,099,281	141,496	1,957,785	93.23
2522	1,946,334	133,176	1,813,158	93.16
2523	1,792,948	144,995	1,647,953	91.91
2524	1,989,025	164,581	1,824,444	91.72
2525	2,120,133	133,562	1,986,571	93.70
2526	2,255,433	155,447	2,099,986	93.10

ที่มา : กรมประมง สถิติการประมงของประเทศไทย

ภายในอุตสาหกรรมประมงทะเลเอง และผลกระทบจากภายนอกประเทศซึ่งจำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่และการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดผลดีทั้งในทางเศรษฐกิจและทรัพยากรมากที่สุด

2.1.2 สถานะทั่วไปของการประมงทะเล

2.1.2.1 ปริมาณการจับสัตว์น้ำทะเล

การประมงทะเลของไทยได้เริ่มพัฒนาขึ้นมาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เริ่มแรกเป็นการขยายขอบเขตการประมงปลาทูด้วยเครื่องมือประเภทอวนล้อมจับ ผลผลิตสัตว์น้ำทะเลได้เพิ่มปริมาณจาก 120,173 ตัน ในปี 2490 เป็น 146,470 ตัน ในปี 2503 (ตารางที่ 2.1) ซึ่งผลผลิตส่วนใหญ่เป็นปลาทูและปลาสัง

ตั้งแต่ปี 2504 เป็นต้นมา การประมงทะเลได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากผลสำเร็จในการทดลองใช้เครื่องมือประมงแบบอวนลากแผ่นตะเฆ่ ซึ่งมีประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำประเภทหน้าดินสูง ประกอบกับการค้นพบแหล่งประมงใหม่ๆ ในน่านน้ำนอกอาณาเขต ตั้งแต่ปี 2509 เป็นต้นมา ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำทะเลเพิ่มขึ้นจนกระทั่งถึงปริมาณสูงสุดในปี 2520 ประมาณว่า 2 ล้านตัน หรือเท่ากับร้อยละ 94 ของผลผลิตสัตว์น้ำทั้งประเทศ ในปี 2526 ประเทศไทยจับสัตว์น้ำทะเลได้ทั้งหมด 2.1 ล้านตัน เป็นมูลค่าเท่ากับ 15,236 ล้านบาท

องค์ประกอบของสัตว์น้ำทะเลที่จับได้ประกอบด้วยปลาซึ่งแบ่งออกเป็นปลาหน้าดิน ซึ่งได้แก่ ปลาที่อาศัยอยู่ตามบริเวณหน้าดินหรือในระดับล่างของทะเล และปลาผิวน้ำซึ่งเป็นปลาอาศัยอยู่ตามผิวน้ำ หรือระดับของท้องทะเล พวกกุ้ง ปู และพวกหมึกและหอย เป็นต้น

ในปี 2526 ปริมาณปลาที่จับได้ทั้งหมดเท่ากับ 1,481,848 ตัน มีมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 6,694 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 44 ของมูลค่าสัตว์น้ำทะเลทั้งหมด (ตารางที่ 2.2) แบ่งออกเป็นปลาหน้าดิน ซึ่งประกอบด้วยปลากระพง ปลาตาโต ปลาทรายแดง ปลาจวด ปลาปากคม ปลาลิ้นหมา ปลาเบญจพรรณ หรือปลาเลย และปลาเปิด เป็นต้น รวมทั้งหมด 964,245 ตัน มีมูลค่าเท่ากับ 2,795 ล้านบาท โดยที่ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ของปลาหน้าดิน

ตารางที่ 2.2

ปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำเค็มที่จับได้ทั้งประเทศ ปี 2525-2526

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : 1,000 บาท

รหัส	ชนิดสัตว์น้ำ	2525		2526	
		ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
	รวมยอด	1,986,571	14,246,174	2,099,986	15,236,122
	รวมพวกปลา	1,392,044	5,809,921	1,481,848	6,624,784
	รวมปลาฉวีน้ำ	395,540	2,998,083	512,603	3,899,075
1	ปลาชุก	86,136	790,947	79,803	855,488
2	ปลาสิง	21,487	148,545	53,247	497,859
3	ปลาอินทรี	10,252	247,664	9,297	232,146
4	ปลาตาบลาว	2,844	29,364	3,355	40,294
5	ปลาโอดำ	23,416	276,482	53,905	646,735
6	ปลาโอดาย	25,891	250,016	32,015	281,412
7	ปลาทุแขก	35,838	169,146	34,101	116,625
8	ปลาแข้งไก่	5,839	33,901	21,973	123,488
9	ปลาสิทูน	12,851	104,525	23,344	143,566
10	ปลาสิทูนตาโต	17,460	78,669	23,342	119,044
11	ปลาสำลี	2,242	44,354	2,568	51,951
12	ปลาทุเรา	1,429	39,730	1,703	59,639
13	ปลาหลังเขียว	116,898	418,810	124,901	367,209
14	ปลากะตัก	24,626	117,363	40,619	164,101
15	ปลากระบอง	5,786	155,994	5,534	75,318
16	ปลาจะละเม็ดดำ	1,937	50,263	2,115	60,108
17	ปลาจะละเม็ดขาว	608	42,302	881	64,692

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : 1,000 บาท

รหัส	ชนิดสัตว์น้ำ	2525		2526	
		ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
	รวมพวกปลาหน้าดิน	996,504	2,811,830	969,245	2,795,109
18	ปลาใบขนุน	32	547	44	1,381
19	ปลาน้ำดอกไม้	5,626	51,936	5,289	45,433
20	ปลากวด	10,977	94,920	10,888	77,305
21	ปลาทรายแดง	17,340	117,867	16,276	54,726
22	ปลาทรายขาว	5,877	79,561	1,040	6,074
23	ปลาปากคม	8,614	40,916	9,413	35,016
24	ปลาตาบเงิน	5,150	27,333	3,439	19,946
25	ปลากะพง	4,573	112,474	5,065	120,547
26	ปลาสลัดขี้เฒ่า	13	175	16	190
27	ปลาตาโต, ตาหวาน	9,638	62,878	10,908	47,668
28	ปลาเห็ดโคน	1,429	27,673	1,633	35,077
29	ปลากุททะเล	879	12,815	1,251	22,906
30	ปลากดทะเล	5,395	56,603	4,627	44,697
31	ปลากะเบน	5,268	23,123	5,206	25,197
32	ปลาฉลาม	4,282	20,203	3,264	15,667
33	ปลาฉันทมา	6,830	41,728	6,523	51,271
34	ปลาจักรฆาน	2,888	37,503	1,933	31,807
35	ปลาขอดจาก	2,141	19,890	1,828	18,408
36	ปลาเก๋า	2,271	48,211	1,467	28,812
37	ปลาเคย	84,492	436,248	75,798	450,240
38	ปลาเบ็ด	812,789	1,529,226	803,337	1,622,741

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : 1,000 บาท

รหัส	ชนิดสัตว์น้ำ	2525		2526	
		ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
	รวมพวกกุ้ง	188,500	5,417,636	180,981	4,855,307
39	กุ้งแช่บ๊วย	19,006	2,249,963	18,055	2,434,536
40	กุ้งกุลาดำ	259	34,906	596	83,917
41	กุ้งกุลาลาย	1,485	201,625	1,670	270,640
42	กุ้งเหลือง	1,297	103,670	1,852	146,697
43	กุ้งโอศัก	15,666	953,048	14,158	902,856
44	กุ้งอื่น ๆ	128,901	1,774,018	102,803	924,199
45	เคย	10,846	70,042	21,153	71,920
46	กั้งกระดาน	839	26,497	529	19,457
47	กั้งไข่	289	3,767	185	1,285
	รวมพวกปู	29,891	539,037	28,563	545,958
48	ปูม้า	25,032	397,464	24,958	449,743
49	ปูทะเล	4,661	140,621	3,421	95,295
50	ปูอื่น ๆ	198	952	184	920
	รวมพวกหมึก	116,607	2,037,626	132,044	2,686,859
51	หมึกกล้วย	70,583	1,263,615	76,489	1,598,620
52	หมึกกระดอง	39,009	734,741	47,319	1,043,857
53	หมึกลาย	7,015	39,270	8,236	44,392

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ปริมาณ : ต้น

มูลค่า : ต้น

รหัส	ชนิดสัตว์น้ำ	2525		2526	
		ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
	รวมพวกหอย	157,173	382,064	115,582	384,999
54	หอยแครง	8,636	29,302	16,575	56,095
55	หอยแมลงภู	65,509	128,263	43,130	106,983
56	หอยนางรม	5,671	39,598	5,322	38,689
57	หอยกะพง	32,919	18,872	13,151	15,645
58	หอยลาย	38,859	144,884	31,823	143,982
59	หอยอื่น ๆ	5,579	21,145	9,581	23,605
	รวมพวกสัตว์น้ำอื่น ๆ	102,268	59,890	180,968	68,205
61	แมงกะพรุน	102,130	58,001	180,281	65,369
62	ไขเต่าทะเล	(157,397)	1,272	(94,934)	688
63	สำหร่ายทะเล	112	437	670	2,024
64	ปลิงทะเล	26	180	17	124

ที่จับได้เป็นปลาเปิด ซึ่งเป็นปลาขนาดเล็กมีมูลค่าไม่มากนัก เพราะไม่สามารถใช้บริโภคได้โดยตรง นอกจากใช้เลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ และปลากินเนื้อ เช่น ปลาดุก และใช้ทำปลาป่น และปลาฉวีน้ำซึ่งประกอบด้วย ปลาทุบ ปลาสัง ปลาสิğun ปลาหลังเขียว และปลาสิğun ตาโต เป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งหมด 512,603 ตัน มีมูลค่าเท่ากับ 3,900 ล้านบาท

พวกกุ้ง ปู ประกอบด้วย กุ้งที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ คือ กุ้งแสบ้วย กุ้งโอศัก กุ้งกุลาลาย กุ้งเหลือง กุ้งกุลาดำ กุ้งกระดาน กุ้งตักแทน และเคย ซึ่งเป็นสัตว์น้ำขนาดเล็กใช้ทำกะปิ ส่วนพวกปู ประกอบด้วย ปูม้า และปูทะเล เป็นส่วนใหญ่ ในปี 2526 ประเทศไทยสามารถจับและกึ่งทุกชนิด ประมาณเท่ากับ 160,981 ตัน มีมูลค่าเท่ากับ 4,855 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 32 ของมูลค่าของสัตว์น้ำทะเลทั้งหมด และจับพวกปูได้ทั้งหมด 28,563 ตัน มีมูลค่า 545 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 3.6 ของมูลค่าสัตว์น้ำทะเลทั้งหมด

พวกหมึกและหอยประกอบด้วยปลาหมึกประเภทต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ปลาหมึกกล้วย ปลาหมึกกระดองและปลาหมึกลาย จากการพัฒนาเครื่องมือประมงประเภทอวนลาก ทำให้สามารถจับสัตว์น้ำทะเลประเภทปลาหมึกได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2526 ประเทศไทยจับปลาหมึกได้ถึง 132,044 ตัน มีมูลค่าเท่ากับ 2,687 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 17.6 ของมูลค่าสัตว์น้ำทะเลที่จับได้ทั้งหมด การจับปลาหมึกส่ง เสริมอาชีพการประมงชายฝั่งขนาดเล็ก ซึ่งใช้เครื่องมือประมงขนาดเล็ก เช่น อวนลอยและอวนรุน ประมาณสองในสามของปลาหมึกที่จับได้ เป็นปลาหมึกกล้วยที่เหลือเป็นปลาหมึกกระดอง ส่วนการผลิตหอยต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการเพาะเลี้ยงตามชายฝั่งทะเล ประกอบด้วยหอยแครง หอยแมลงภู่ หอยนางรม หอยกระพง และหอยลาย ในปี 2526 ประเทศไทยสามารถผลิตหอยได้ทั้งหมด 115,582 ตัน หรือประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์ของผลผลิตสัตว์น้ำทะเลทั้งประเทศ มีมูลค่าเท่ากับ 385 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 2.5 ของมูลค่าสัตว์น้ำทะเลทั้งหมด การผลิตหอยของไทยยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นได้อีกมาก ถ้าหากได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีในด้านการเพาะเลี้ยงหอยให้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 2.3 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของทรัพยากรสัตว์น้ำทะเลที่จับได้ในระหว่างปี 2516-2526 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ปลาหน้าดินมีแนวโน้มที่จะลดลงในขณะที่ปลาฉวีน้ำ กุ้ง ปู ปลาหมึกและหอย มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2.3

ประมาณการน้ำทะเลที่ขบได้ของประเทศไทย

ปี	ปลา		หนากัน	กุ้ง		หมึกและทอย		อื่น ๆ	ทั้งหมด
	ทั้งหมด	ผิวน้ำ		กุ้งและกั้ง	ปู	ปลาหมึก	ทอย		
2516	1,185,674	119,798	1,065,876	114,110	20,083	61,222	61,214	67,147	1,509,450
2517	1,110,945	223,920	887,025	93,925	28,023	64,629	52,112	2,585	1,352,219
2518	1,086,218	263,907	822,311	106,742	23,675	64,828	108,481	4,667	1,394,611
2519	1,157,538	354,313	803,225	112,365	26,014	63,952	168,562	23,361	1,551,792
2520	1,573,568	515,652	1,058,116	140,277	27,638	93,694	148,435	83,871	2,067,533
2521	1,511,621	411,854	1,069,767	143,624	31,057	93,654	111,673	64,156	1,957,785
2522	1,389,393	416,234	973,159	132,603	31,523	80,142	122,235	57,262	1,813,158
2523	1,302,102	328,182	973,920	132,280	33,929	72,313	102,111	3,218	1,647,953
2524	1,377,196	388,383	988,813	148,821	33,112	80,805	154,281	29,229	1,824,444
2525	1,392,044	395,540	966,504	138,588	29,891	166,607	157,173	102,268	1,986,571
2526	1,481,848	512,603	969,245	160,901	28,583	132,044	115,582	180,968	2,099,986

ที่มา : กรมประมง : สถิติการประมงของประเทศไทย

2.1.2.2 แหล่งประมงทะเล

ในปี 2519 แหล่งทำการประมงทะเลของไทยได้แก่ บริเวณอ่าวไทย และทะเลอันดามัน สำหรับในน่านน้ำสากล ชาวประมงทะเลไทยได้ออกไปจับปลาในบริเวณอ่าวเบงกอล และทะเลจีนใต้ แต่หลังจากปี 2520 เป็นต้นมา ประเทศเพื่อนบ้านต่าง ๆ ได้ประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะครอบคลุมบริเวณจีนใต้ทั้งหมด และพื้นที่ส่วนใหญ่ในอ่าวเบงกอล ในปัจจุบันจึงอาจกล่าวได้ว่า แหล่งทำการประมงของไทยมีอยู่เพียง 2 แห่งด้วยกันคือ ทะเลในอ่าวไทย และทะเลอันดามัน

1. ในอ่าวไทย : อ่าวไทยมีอาณาเขตตั้งแต่ปลายแหลมมลายู ถึงแหลมคาเมา (Kanao) ในอินโดจีนมีเนื้อที่ประมาณ 304,000 ตารางกิโลเมตร ชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยยาว 1,870 กิโลเมตร อ่าวไทยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ อ่าวไทยตอนใน อ่าวไทยด้านตะวันออก และอ่าวไทยด้านตะวันตก สำหรับอ่าวไทยด้านตะวันออกมีพื้นที่ครึ่งหนึ่งอยู่ในอาณาจักรไทย พื้นที่ของทะเลของอ่าวไทยมีบริเวณริมฝั่งทะเลเป็นที่ตั้งอู่ทำไป ความลึกจะค่อย ๆ ลาดเป็นรูปก้นกะทะ ทะเลในตอนกลางของอ่าว พื้นทะเลทั่วไป เป็นโคลนเหลวเลนปนทราย และทราย เครื่องมือประมงที่ใช้ได้แก่ อวนลาก อวนรุน อวนล้อม อวนติดอวนซั้ง และอวนลอย ส่วนมากเป็นการประมงขนาดเล็ก นอกจากนี้ก็มีการเลี้ยงกุ้งทะเลตามริมฝั่งทะเลและเลี้ยงหอยชนิดต่าง ๆ ตามบริเวณที่ตื้นชายฝั่ง สัตว์น้ำที่สำคัญ ๆ ที่จับได้ เช่น ปลาทุ ปลาทุแขก ปลาสิğun ปลาหลังเขียว กุ้งแสบัวย กุ้งตะกาด ปูม้า หมึกกล้วย หมึกกระดอง และพวกหอยต่าง ๆ เช่น หอยแมลงภู หอยกระพง และหอยลาย

2. ในทะเลอันดามัน : อยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศไทย มีขอบเขตติดกับอ่าวเบงกอล มหาสมุทรอินเดีย มีเนื้อที่ประมาณ 116,280 ตารางกิโลเมตร พื้นทะเลส่วนใหญ่เป็นโคลนปนทราย และโคลนเหลว การทำประมงในทะเลอันดามันมีทั้ง เครื่องมือประมงที่ และเคลื่อนที่ เครื่องมือประมงที่ใช้ได้แก่ โป๊ะ เครื่องมือเคลื่อนที่สำคัญมีอวนลากแผ่นตะเข้ อวนดำ อวนตั้งเก อวนตะเกียง และอวนล้อมซั้ง อวนลอยชายฝั่ง ปลาที่จับได้มีลักษณะเช่นเดียวกับปลาที่จับได้ในอ่าวไทย เว้นแต่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ทำการเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ได้แก่ การเลี้ยงหอยมุกเพื่อผลิตไข่มุก

นอกจากนี้ตามปกติพื้นที่ชายฝั่งทะเลยังใช้เป็นที่สำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทะเลตามบริเวณป่าไม้ชายเลน บริเวณย่านน้ำตื้นชายฝั่งทะเลและบริเวณชายฝั่งของแม่น้ำลำคลอง และทะเลสาบ ปรากฏว่าในประเทศไทยมีบริเวณป่าไม้ชายเลนถึงประมาณ 1.7 ล้านไร่ ซึ่งประมาณ 7 แสนไร่เป็นป่าเลน นอกโครงการและป่าสาธารณะซึ่งมีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเลี้ยงกุ้งได้ (จากการสำรวจของงานสำรวจชายฝั่งกองประมงน้ำกร่อย (2526) ประมาณว่าพื้นที่ป่าเลนที่ได้สำรวจแล้วมีพื้นที่ที่สามารถขยายเป็นพื้นที่ทำนากุ้งได้อีก 144,750 ไร่ ซึ่งปัจจุบันใช้เลี้ยงกุ้งอยู่แล้ว 230,829 ไร่) และมีย่านน้ำตื้นชายฝั่งทะเลของจังหวัดต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยกระพง หอยแครง และหอยนางรมอีกประมาณ 239,019 ไร่ นอกจากนี้ บริเวณชายฝั่งทะเลสาบและย่านน้ำตื้นตามอ่าวต่าง ๆ ในจังหวัดต่าง ๆ ยังเป็นที่เหมาะสมสำหรับเลี้ยงปลาชนิดอื่น ๆ เช่น ปลากระพงขาว ปลากระพงแดง และปลากะรัง ในกระชังอีกด้วย สำหรับในทะเลสาบสงขลาแห่งเดียวจะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำได้หลายชนิด เป็นเนื้อที่ประมาณ 114,600 ไร่

2.1.2.3 สภาวะทรัพยากรประมงทะเล

จากการศึกษาของกรมประมงโดยเรือสำรวจประมงเกี่ยวกับทรัพยากรสัตว์น้ำทะเลในอ่าวไทย จนถึงระดับความลึก 50 เมตร พบว่า ทรัพยากรปลาหน้าดินในอ่าวไทย มีศักยภาพการผลิตสูงสุด (maximum potential yield) ประมาณ 750,000 ตันต่อปี ที่อัตรากำลังลงแรงประมง (catch effort) 8.6 ล้านชั่วโมงลากอวน (trawl hours) (มักน้าและลุ่มศักดิ์ 2525) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าตั้งแต่ปี 2516 เป็นต้นมา ปริมาณการจับปลาหน้าดิน โดยการประมงอวนลากสูงกว่าศักยภาพการผลิตของทรัพยากร และในปี 2524 มีการจับปลาหน้าดินประมาณ 990,000 ตัน ซึ่งสูงกว่าศักยภาพการผลิตสูงสุดที่ประเมินไว้ร้อยละ 31 และจำนวนชั่วโมงลากอวนสูงเกินกว่าอัตราที่พอเหมาะถึงร้อยละ 82 (ปลอดประสพ 2528)

สำหรับทรัพยากรปลาหน้าดินในทะเลอันดามัน มีศักยภาพการผลิตสูงสุดประมาณ 200,000 (ผู้เชี่ยวชาญโครงการทะเลจีนใต้ 2521) ซึ่งปรากฏว่าปริมาณการจับปลาหน้าดินในบริเวณนี้ยังต่ำกว่าระดับศักยภาพการผลิตสูงสุดอยู่ประมาณร้อยละ 25 (ปลอดประสพ 2528)

ผลการศึกษาศักยภาพการผลิตสูงสุดของปลาฉวีน้ำชนิดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ คือ ปลาชุก ปลาหลังเขียว ปลาชุกแขก ปลาอินทรี ปลาโอ และปลากะตัก ปรากฏว่า ในปัจจุบันได้มีการจับปลาฉวีน้ำขึ้นมาใช้ประโยชน์จนเต็มกำลังการผลิตของทรัพยากรแต่ละชนิดแล้วเช่นกัน

สำหรับผลการศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรกุ้งทะเลและปลาหมึก ก็ปรากฏว่า ทรัพยากรทั้งสองชนิดนี้เริ่มอยู่ในภาวะเสื่อมโทรมเช่นกัน อัตราการสืบเฉลี่ยรวมของสัตว์น้ำเหล่านี้เริ่มมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะกุ้งขนาดใหญ่ กุ้งกระดาน หมึกกล้วย และหมึกหอม

ดังนั้น โดยสรุปแล้ว ทรัพยากรสัตว์น้ำทะเลทั่วไปโดยเฉพาะในบริเวณอ่าวไทย ได้ถูกจับใช้ประโยชน์เต็มศักยภาพการผลิตแล้วเป็นส่วนใหญ่ โอกาสที่จะขยายปริมาณการผลิตและกำลังลงแรงประมงทะเลขึ้นอีกนั้นจึงมีอยู่น้อยมาก

สำหรับแหล่งทำประมงในทะเลจีนใต้ นั้น ได้มีการประมาณกันว่า ศักยภาพการผลิตสูงสุดของสัตว์น้ำหน้าดินและฉวีน้ำมีประมาณ 2 ล้านตัน ส่วนในมหาสมุทรอินเดียและอ่าวเบงกอลมีศักยภาพการผลิตสูงสุดประมาณ 1.2 ล้านตัน แต่ในปัจจุบันแหล่งทำประมงเหล่านี้ได้ถูกประเทศเพื่อนบ้านต่าง ๆ ประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะครอบคลุมทั้งหมด

2.1.2.4 จำนวนเรือประมง

เรือประมงได้มีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งจำนวนเรือ ขนาด และประสิทธิภาพ ในตารางที่ 2.4 แสดงจำนวนเรือประมงของประเทศไทยตั้งแต่ปี 2515-2526 ในปี 2515 มีจำนวนเรือประมงทั้งหมดเพียง 7,235 ลำ ในปี 2525 จำนวนเรือประมงที่จดทะเบียนมีทั้งสิ้น 19,756 ลำ แยกเป็นขนาดใหญ่ (ความยาวมากกว่า 18 เมตร) ประมาณร้อยละ 17 ขนาดกลาง (ความยาวตั้งแต่ 14 เมตร ถึง 18 เมตร) ร้อยละ 18 และที่เหลือร้อยละ 65 เป็นเรือขนาดเล็ก (ความยาวน้อยกว่า 14 เมตร) ในจำนวนเรือเหล่านี้ประมาณร้อยละ 58 เป็นเรือประเภทอวนลากร้อยละ 4 เป็นเรือประเภทอวนล้อมจับร้อยละ 24 เป็นเรือประเภทอวนตืด หรืออวนลอยร้อยละ 10 เป็นเรืออวนรุน นอกนั้นเป็นเรือประเภทอื่น (กรมประมง, 2528) จากการสัมมนาประมงทะเล พ.ศ. 2529 พบว่าใน 24 จังหวัด

ย้ายฝั่งทะเลมีเรือประมงทั้งหมด 53,440 ลำ แบ่งออกเป็นเรือประมงที่ติดเครื่องยนต์นอกเรือ 28,233 ลำ (52.9%) เรือประมงที่ไม่ติดเครื่องยนต์ 8,302 ลำ (15.5%) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2529)

บริเวณที่เจ้าของเรือประมงอยู่หนาแน่นคือ บริเวณก้นอ่าวไทย ตั้งแต่จังหวัดชลบุรีถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รองลงมาได้แก่ บริเวณตั้งแต่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ส่วนฝั่งทะเลอันดามันมีเรือประมงน้อยกว่าบริเวณก้นอ่าวไทยโดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการประมงก้นอ่าวและเจริญกว่าที่อื่น ๆ มีเรือที่มีขนาดใหญ่มากกว่าบริเวณอื่น ๆ

2.1.2.5 เครื่องมือประมง

เครื่องมือประมงที่ใช้ในประเทศไทยเมื่อประมาณ 50 ปี ส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือประมงที่ต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันก็ยังมีใช้อยู่ แต่มีประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำต่ำ เครื่องมือดังกล่าวได้แก่ โป๊ะ โพงพาง รั้วโซ่ขี้เฒ่า ข้อนปีก ยอปีก เครื่องประเภทอวนก็มี อวนซั้ง อวนทับตะลิ่ง เครื่องมือประเภทเบ็ด ได้แก่ เบ็ดมือ เบ็ดพวง และเบ็ดราว ต่อมาได้มีการพัฒนาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงนำมาใช้ในประเทศไทยที่สำคัญมี 2 ครั้งด้วยกัน คือ การนำอวนตังเก ซึ่งเป็นเครื่องมืออวนล้อมจับขนาดใหญ่มาใช้ครั้งแรก ประมาณปี 2473 เครื่องมือดังกล่าวสามารถจับปลาฉลามน้ำโดยเฉพาะปลาทุเป็นจำนวนมาก ต่อมาเครื่องมืออวนล้อมจับได้มีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพในการจับปลาฉลามน้ำได้สูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยนอกจากจะใช้จับปลาฝูง เช่น ปลาทุ เช่น เครื่องมืออวนดำลอมแล้วยังมีการนำวัสดุล่อให้ปลารวมฝูง เช่น ช้างมะพร้าวหรือแพตะเกียง ซึ่งสามารถจับปลาได้ครั้งละมาก ๆ เครื่องมือดังกล่าวได้แก่ เครื่องมืออวนล้อมซั้ง ซึ่งเครื่องมือประเภทนี้เป็นเครื่องมือประเภทอวนล้อมจับที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในปัจจุบัน

การนำเครื่องมือประมงที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้ในประเทศไทยในระยะที่ 2 คือ การนำเอาเครื่องมืออวนลากมาใช้ในปี 2503 ด้วยความช่วยเหลือของรัฐบาลเยอรมัน เครื่องมืออวนลากที่นำมาทดลองใช้และมีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ อวนลากแผ่นตะเข้ ทำให้สามารถจับปลาหน้าดินได้เป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวประมงไทยที่ทำการประมงในอ่าวไทยหันมาใช้เครื่องมือชนิดนี้เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และขณะเดียวกัน เครื่องมือประเภทอื่น ๆ เช่น

พวกอวนล้อมจับมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ นอกจากเครื่องมือประมงประเภทอวนลาก (ซึ่งต่อมาได้ดัดแปลงและปรับปรุงเครื่องมือให้สามารถจับปลากลางน้ำได้อีกด้วย) ก็ยังมีเครื่องมือประมงอวนลากคู่ อวนลากคานถ่าง และอวนรุน การนำเอาเครื่องมือประมงประเภทอวนลากมาใช้จับสัตว์น้ำหน้าดินมีผลทำให้ผลผลิตการประมงของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องกับการประมง เช่น โรงน้ำแข็ง ห้องเป็นการต่อเรือ และโรงงานทออวน เป็นต้น

เครื่องมือประมงที่สำคัญที่ทำกันอยู่ในปัจจุบัน นอกจากเครื่องมืออวนลากซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ อวนลากแผ่นตะเข้ อวนลากคู่ อวนลากคานถ่าง และอวนรุนแล้ว (อวนรุนมีลักษณะของการทำประมงและชนิดของสัตว์น้ำที่จับได้จัดเป็นการประมงประเภทเครื่องมืออวนลาก) ยังมีเครื่องประเภทอวนล้อม คือ อวนดำ-จลอม อวนตั้งเก อวนล้อมจับปลากะตัก อวนล้อมซั้ง สำหรับเครื่องมือที่สำคัญอีกประเภท คือ เครื่องมือประเภทติดตาที่ใช้จับปลาฉลาม กลุ่มของเครื่องมือประเภทนี้ได้แก่ อวนลอยปลาอินทรี และอวนติดปลาทุ อวนติดปลาทุ นับเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเครื่องประเภทเดียวกัน แต่ปริมาณการจับของเครื่องมือดังกล่าวไม่แน่นอน เพราะความผันแปรของทรัพยากรปลาฉลามในแต่ละปี เครื่องมืออีกประเภทหนึ่งที่ใช้จับสัตว์น้ำมานานหลายปี และในปัจจุบันยังคงใช้ทำการประมงอยู่ คือ โป๊ะ ซึ่งเป็นเครื่องมือประมงที่เมื่อประมาณก่อน พ.ศ. 2500 นับว่าเป็นเครื่องมือที่จับสัตว์น้ำได้มาก และเป็นที่ยึดกันทั่วไป แต่หลังจากได้นำเอาเครื่องมือประเภทอวนล้อมจับและอวนลากมาใช้ทำการประมงในบริเวณอ่าวไทยแล้ว ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ส่วนใหญ่จากเครื่องดังกล่าวลดลงเรื่อย ๆ และในปัจจุบันยังคงมีใช้เฉพาะบางจังหวัดบริเวณกันอ่าวไทย เพราะเป็นรายได้หลักจากการจับหอยที่เกาะปิโก๊ะ

2.1.2.6 กำลังแรงงานในอุตสาหกรรมประมง

การที่อุตสาหกรรมประมงทะเลได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งในจำนวนเรือประมงติดเครื่องยนต์และการเพิ่มขึ้นในกำลังการผลิต ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วในเทคโนโลยีของการประมงทะเล และการขยายตัวของขนาดและกำลังม้าของเรือประมงอวนลาก การขยายตัวของอุตสาหกรรมประมงมีผลกระทบไม่เฉพาะต่อปริมาณการผลิตของ

ตารางที่ 2.4

จำนวนเรือประมงของประเทศไทย

ปี	ทั้งหมด	อวนลาก	อวนล้อม	อวนลอย	อวนรุน	อื่น ๆ
2515	7,235	4,486	500	836	1,327	81
2516	9,813	5,837	680	1,619	1,628	149
2517	8,513	5,271	675	1,292	1,213	62
2518	7,963	4,962	625	1,237	1,075	64
2519	9,388	5,204	726	2,424	844	190
2520	11,407	6,288	706	2,925	1,177	311
2521	12,529	6,453	753	3,640	1,426	257
2522	16,146	8,747	681	4,360	1,923	435
2523	19,511	10,421	681	5,548	2,262	499
2524	14,723	7,525	833	4,788	1,216	361
2525	19,756	11,475	840	4,760	1,899	782

ที่มา : กรมประมง สถิติเรือประมง 2526

สัตว์น้ำทะเลที่จับได้เท่านั้น แต่ยังคงก่อให้เกิดการขยายตัวของภารกิจงานในอุตสาหกรรม การประมงด้วย

จากการสำมะโนประมงทะเลปี พ.ศ. 2529 ซึ่งเป็นการสำมะโนประมง ครั้งล่าสุด พบว่า จำนวนคร่าวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการประมงมีทั้งหมด 57,526 คร่าวเรือน ใน 24 จังหวัดชายฝั่งทะเล จังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดที่มีจำนวนคร่าวเรือนประมงมากที่สุด เท่ากับ 5,739 คร่าวเรือน (10 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนคร่าวเรือนประมงทั้งหมด) รองลงมา ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา และสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีจำนวนคร่าวเรือนประมงเท่ากับ 4,812 และ 4,207 คร่าวเรือน หรือร้อยละ 8.4 และ 7.3 ของจำนวนคร่าวเรือนประมงทั้งหมด จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดที่มีจำนวนคร่าวเรือนประมงน้อยที่สุด คือ 516 คร่าวเรือน หรือ ร้อยละ 0.9 ของจำนวนคร่าวเรือนประมงทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2529)

เมื่อพิจารณาจากประเภทของการทำประมงของ 57,526 คร่าวเรือน การสำมะโนครั้งนี้พบว่ามี 49,877 คร่าวเรือน (86.7%) ทำการประมงทะเลแต่เพียงอย่างเดียว 5,848 คร่าวเรือน (10.2%) ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลเพียงอย่างเดียว และ 1,801 คร่าวเรือน (3.1%) ประกอบอาชีพทั้งสองอย่างพร้อม ๆ กัน คือ การทำประมง โดยการจับสัตว์น้ำในทะเลและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลควบคู่กันไป

การสำมะโนประมงทะเลยังพบว่า ในบรรดา 24 จังหวัดชายฝั่งทะเลยังมี คร่าวเรือนลูกจ้างประมงอีก 26,875 คร่าวเรือน คร่าวเรือนผู้ประกอบอาชีพค้าขายสัตว์น้ำทะเล จำนวน 4,637 คร่าวเรือน และคร่าวเรือนที่ประกอบอาชีพแปรรูปสัตว์น้ำทะเลอีก 14,184 คร่าวเรือน

ดังนั้น อุตสาหกรรมประมงทะเลจึงก่อให้เกิดการจ้างงานแก่คร่าวเรือนประมาณ 103,222 คร่าวเรือน หรือแก่ประชากรจำนวน 660,621 คน ในปี พ.ศ. 2529 (ถ้าหาก แต่ละคร่าวเรือนประมงมีสมาชิกประมาณ 6.4 คน เช่นเดียวกับการสำมะโนประมงปี พ.ศ. 2519 ซึ่งพบว่ามีจำนวนประชากรประมงทั้งสิ้น 257,254 คน จากจำนวนคร่าวเรือนประมงทั้งหมด 40,198 คร่าวเรือน)

2.1.2.7 การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล

ในอดีตลักษณะการประมงน้ำกร่อย (brackish water fishery) ส่วนใหญ่เป็นการประมงเพื่อยังชีพและเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น ได้แก่ การจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือขนาดเล็ก เช่น โพงพาง แห และตาข่าย ฯลฯ รวมทั้งการเก็บหอยชนิดต่าง ๆ จากแหล่งธรรมชาติ ส่วนการจับสัตว์น้ำกร่อยเพื่อการค้าจริง ๆ นับว่ามีน้อยรายมาก สำหรับการทำการประมงด้วยวิธีเพาะเลี้ยงนั้นเพิ่งเริ่มมาไม่นานนัก ทั้งนี้โดยการเรียนรู้จากธรรมชาติ แล้วนำมาดัดแปลงและเลียนแบบจนค่อย ๆ พัฒนาขึ้นมาด้วยวิธีการใหม่ ๆ ตามลำดับ

ปัจจุบันการทำการประมงน้ำกร่อยด้วยการเพาะเลี้ยงมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับทำการประมงด้วยวิธีจับสัตว์น้ำจากแหล่งธรรมชาติ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัญหาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรประมงอย่างไม่มีขอบเขต อันเป็นเหตุให้เกิดการเสื่อมโทรมของสัตว์ทะเลในแหล่งทำการประมง ประกอบกับวิทยาการด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำได้พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งทะเลขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว และยังมีแนวโน้มที่จะขยายตัวออกไปอีก เนื่องจากยังมีแหล่งที่เหมาะสมกับการเลี้ยงสัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งทะเลของประเทศไทยอีกมากมาย ซึ่งยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อีกประการหนึ่งสัตว์น้ำกร่อยบางประเภทมีราคาค่อนข้างสูง และเป็นที่ต้องการของธุรกิจการตลาดเป็นอย่างมาก กิจกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลซึ่งประกอบด้วย การเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล การเลี้ยงหอยชนิดต่าง ๆ เช่น หอยแครง หอยแมลงภู่ และนางรม การเลี้ยงปลาในบ่อ - กระชัง โดยเฉพาะปลากะพงขาว และปลากะรัง รวมทั้งการเลี้ยงปูทะเล ได้รับความสนใจจากเอกชนผู้ลงทุนรายใหญ่ ๆ อย่างมาก ทำให้การประมงน้ำกร่อยในปัจจุบันมีทั้งประเภทกิจกรรมขนาดเล็กแบบเลี้ยงครอบครัว และขนาดใหญ่ในระดับการลงทุนแบบบริษัท

กุ้งทะเลที่นิยมเลี้ยงอยู่ในปัจจุบันและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง เช่น กุ้งแชบ๊วย กุ้งกุลาดำ ซึ่งเป็นที่นิยมทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดส่งออก ผลผลิตกุ้งทะเลจากการเพาะเลี้ยงในปี 2526 มีมากกว่า 10,000 ตัน มีพื้นที่ที่ใช้เลี้ยงกุ้งประมาณ 230,829 ไร่ มีผู้เลี้ยงจำนวน 5,334 ราย แม้ว่าปัจจุบันผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงจะมีประมาณร้อยละ

10 ของปริมาณกุ้งทะเลทั้งหมดก็ตาม แต่คาดว่าในอนาคตการขยายพื้นที่เพาะเลี้ยง การขยายการผลิตพันธุ์กุ้งทะเล ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ของผู้เลี้ยงจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และทำให้ผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงเพิ่มขึ้นได้ต่อไป

สัตว์น้ำประเภทหอยที่ได้จากการเพาะเลี้ยงชนิดที่สำคัญ มีหอยแครง หอยแมลงภู่ และหอยนางรม รวมผลผลิตได้ประมาณมากกว่า 70,000 ตัน มูลค่ากว่า 200 ล้านบาท ในปี 2525 และมีเนื้อที่เพาะเลี้ยงรวมกันมากกว่า 20,000 ไร่ ในปัจจุบันสัตว์น้ำประเภทนี้ใช้บริโภคภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ (ปลอดประสพ, 2529)

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทปลา มักจะเป็นการเพาะเลี้ยงในบ่อหรือการเพาะเลี้ยงในกระชัง หรือกรงเลี้ยงปลาในทะเล ปลาที่นิยมเพาะเลี้ยงกันมากเพราะเป็นที่ต้องการของตลาดและมีราคาดี ได้แก่ ปลากะพงขาวและปลากะรัง

จากการสำมะโนประมงทะเลปี 2529 พบว่า ใน 24 จังหวัดชายฝั่งทะเลมีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง แต่เพียงอย่างเดียว และ 1,801 ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทั้งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งและการทำประมงโดยจับสัตว์น้ำในทะเล จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งมากที่สุด (1,083 ครัวเรือน หรือ 14.2 เปอร์เซ็นต์) รองลงมาได้แก่ สมุทรปราการ และฉะเชิงเทรา ซึ่งมี 1,029 ครัวเรือน (13.5%) และ 907 ครัวเรือน (11.9%) ตามลำดับ จังหวัดระนองเป็นจังหวัดที่มีครัวเรือนเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งน้อยที่สุดคือ เพียง 25 ครัวเรือน (0.3 เปอร์เซ็นต์) ประเภทของสัตว์น้ำที่เพาะเลี้ยงกันมากที่สุดได้แก่ กุ้ง ปลา และหอยนางรม จำนวนครัวเรือนที่ทำการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลมีถึง 4,504 ครัวเรือน เพาะเลี้ยงกันมากในจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรปราการ กรุงเทพฯ และสมุทรสงคราม รองลงมาได้แก่การเพาะเลี้ยงปลา ซึ่งมีจำนวนครัวเรือน 1,710 ครัวเรือน ซึ่งมีมากในจังหวัดพังงา สงขลาและสตูล และการเพาะเลี้ยงหอยนางรม มีครัวเรือนที่เพาะเลี้ยง 1,191 ครัวเรือน ซึ่งมีมากในจังหวัดฉะเชิงเทรา สุราษฎร์ธานี และชลบุรี ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2529)

2.1.2.8 การบริโภคสัตว์น้ำทะเล

สัตว์น้ำทะเลที่จับได้ส่วนใหญ่จะถูกใช้บริโภคภายในประเทศ เป็นอาหารสด ๆ ของมนุษย์โดยตรงบางส่วนจะถูกแปรรูปเป็นอาหารเพื่อเก็บไว้รับประทานในเวลาที่ต้องการ หรือเพื่อสะดวกแก่การขนส่งไปยังท้องที่ที่ห่างไกล และบางส่วนจะถูกส่งไปขายยังต่างประเทศ ในรูปของสัตว์แช่เย็นและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำอื่น ๆ เนื่องจากประเทศไทยสามารถจับสัตว์น้ำทะเล ได้เกินความต้องการบริโภคภายในประเทศ นอกจากการผลิตสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคของ มนุษย์แล้ว สัตว์น้ำที่มีขนาดเล็กหรือปลาเบ็ดจะถูกแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์ในการเลี้ยงสัตว์ เช่น ทำปลาป่น อีกด้วย

ในปี 2526 ประเทศไทยจับสัตว์น้ำทะเลได้ 2,099,986 ตัน ใช้บริโภคสด 482,115 ตัน (23.0%) แช่เย็นเสีย 155,573 ตัน (7.4%) ทำเค็ม 271,684 ตัน (12.9%) ทำน้ำปลา 92,290 ตัน (4.4%) ทำกุ้งแห้ง 75,449 ตัน (3.6%) ทำอาหาร สัตว์และปุย 42,794 ตัน (2.0%) ทำปลาป่น 817,164 ตัน (38.9%) ที่เหลือใช้ทำปลา กระป๋อง กุ้งแห้ง กะปิ รวมทั้งปลาแห้ง และปลาอย่าง แสดงในตารางที่ 2.5 จากสัดส่วนของ การใช้ประโยชน์สัตว์น้ำทะเลที่จับได้นี้ แสดงให้เห็นว่า ประมาณร้อยละ 42 ของสัตว์น้ำที่ จับได้ทั้งหมดนี้ต้องถูกใช้ใน การผลิตอาหารสัตว์ ปุย และปลาป่น เนื่องจากสัตว์น้ำที่จับได้ ส่วนมากมีขนาดเล็ก หรือเน่าเสียหายระหว่างการขนส่งจึงไม่สามารถใช้บริโภคเป็นอาหาร ของมนุษย์ได้ ในขณะที่สัตว์น้ำทะเลประมาณร้อยละ 23 เท่านั้น ที่ถูกใช้บริโภคเป็นอาหาร สดของมนุษย์ที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 35 จะถูกใช้แปรรูปเป็นสัตว์น้ำแช่เย็น และผลิตภัณฑ์ สัตว์น้ำอื่น ๆ

ในปี 2526 การบริโภคสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำรวมโดยเฉลี่ยของประชากร ชาวไทยประมาณ 21.5 กิโลกรัมต่อคนต่อปี โดยแยกออกเป็นการบริโภคสัตว์น้ำทะเลประมาณ 15-18 กิโลกรัมต่อคนต่อปี (สมหญิง เจริญไตรรัตน์, 2527) แต่ถ้าหากเรารวมปริมาณปลา ที่ใช้ผลิตเป็นอาหารทางอ้อม เช่น ใช้เป็นอาหารเลี้ยงหมู และเป็ดไก่ รวมทั้งใช้เป็นอาหาร เลี้ยงปลาที่มีราคาต่ำที่เพาะเลี้ยงในบ่อหรือในกระชังด้วยแล้ว ปริมาณสัตว์น้ำที่บริโภคโดย ประชากรชาวไทยโดยเฉลี่ยจะเท่ากับประมาณ 30 กิโลกรัมต่อคนต่อปี

ตารางที่ 2.5

การใช้ประโยชน์ที่ดินน้ำ คัดจำแนกตามชนิดปี 2526

ชนิดที่ดินน้ำ	ปริมาณ สปีด	ขายสดหรือ บริโภคสด	แช่เย็น	ทำเค็ม	นึ่งหรือ ย่าง	ทำกะปิ	ทำกุ้งแห้ง	ทำปลาปน	ทำอาหาร สัตว์และทำ ปุ๋ย	ทำน้ำปลา	ทำปลา กระป๋อง	อื่น ๆ
1. ปลาทุ	79,803	62,872	-	4,037	9,127	-	-	-	-	1,652	2,115	-
2. ปลาสัง	53,247	41,956	-	8,191	3,100	-	-	-	-	-	-	-
3. ปลาจลาม	3,264	2,191	-	586	469	-	-	-	-	-	-	18
4. ปลากระเบน	5,206	2,034	-	886	2,286	-	-	-	-	-	-	-
5. ปลาเบญจพรรณ	536,991	163,400	82,784	76,802	5,599	223	-	46,373	-	90,638	67,257	3,915
6. ปลาเปิด	803,337	-	-	-	-	-	-	770,791	32,546	-	-	-
7. กุ้ง	139,134	57,773	27,203	-	-	-	27,044	-	-	-	27,057	57
8. กุ้ง	694	694	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9. เคย	21,153	-	-	-	-	21,153	-	-	-	-	-	-
10. ปู	28,563	22,455	272	-	-	-	-	-	-	-	5,836	-
11. หอย	115,582	82,212	142	901	-	-	9,641	-	10,248	-	12,438	-
12. ปลาหมึก	132,044	46,528	45,172	-	-	-	38,764	-	-	-	1,580	-
13. ลำห้วยทะเล	670	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	670
14. ปลิงทะเล	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17
15. แมงกะพรุน	180,281	-	-	180,281	-	-	-	-	-	-	-	-
16. สัตว์น้ำอื่น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	2,099,986	482,115	155,573	271,684	20,581	21,378	75,449	817,164	42,794	92,290	116,283	4,677

หมายเหตุ : แช่เย็นหมายถึงสัตว์น้ำที่ปรุงแต่งเพื่อส่งออก

ที่มา : กรมประมง สถิติการประมงแห่งประเทศไทย ปี 2526

2.1.2.9 การตลาดสินค้าสัตว์น้ำทะเล

การค้าสินค้าสัตว์น้ำทะเลในประเทศไทย มีทั้งการค้าภายในประเทศและต่างประเทศ สำหรับการการค้าสินค้าสัตว์น้ำภายในประเทศนั้น เริ่มต้นจากชาวประมงนำปลาที่จับได้มาขึ้นจำหน่ายที่ท่าขึ้นปลา แล้วผ่านพ่อค้าคนกลางระดับต่าง ๆ ไปจนถึงประยาชนผู้บริโภค ส่วนการค้าต่างประเทก็มีทั้งการส่งออกสินค้าสัตว์น้ำสดและแปรรูปไปจำหน่ายต่างประเทศ และการนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำจากต่างประเทศเข้ามาบริโภคภายในประเทศ

ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการค้าสินค้าสัตว์น้ำทะเลในประเทศไทย ในปัจจุบันจะแบ่งออกได้ เป็นดังนี้คือ

1. ชาวประมง
2. พ่อค้าขายส่งสินค้าสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นผู้รับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงทั้งโดยการซื้อโดยตรงหรือซื้อผ่านแพปลา ซึ่งเป็นตัวแทนการจำหน่ายสัตว์น้ำแทนชาวประมงแล้วจำหน่ายให้แก่พ่อค้าขายปลีก
3. พ่อค้าขายปลีกสินค้าสัตว์น้ำ เป็นผู้รับซื้อสัตว์น้ำจากพ่อค้าขายส่ง หรืออาจรับซื้อจากชาวประมงแล้วจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค
4. ทำเทียบเรือประมงของเอกชน ได้แก่ ท่าขึ้นปลาของเอกชนที่มีบ้านอยู่ริมน้ำหรือเหมาะสมที่จะจัดทำเป็นแหล่งขึ้นปลา เจ้าของท่าขึ้นปลาอาจจะมีเรือประมงของตนเองด้วย และในขณะเดียวกันก็รับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงรายอื่นอีกด้วย ชาวประมงที่นำสัตว์น้ำมาขึ้นยังท่าขึ้นปลาต่าง ๆ มักจะมีข้อมูลพินในตื้นหนี่ลึนกับ เจ้าของทำขึ้นปลาทำนั้น ๆ ได้แก่ การกู้ยืมเงินลงทุน น้ำมัน หรือน้ำแข็ง เพื่อไปทำการประมงในแต่ละเที่ยว เมื่อจับสัตว์น้ำได้ก็จะนำมาขายให้แก่เจ้าของท่าและหักหนี่ลึนกัน สำหรับการให้บริการของท่าขึ้นปลามีดังนี้คือ
 - (1) การขายน้ำมันและน้ำแข็งให้แก่ชาวประมงทั้ง ในรูปเงินและเงินเชื่อ
 - (2) การให้เข้าสถานที่ซื้อ - ขายสัตว์น้ำ

ส่วนการเรียกเก็บค่าบริการจากผู้เข้ามาใช้สถานที่ของท่าขึ้นปลาต่าง ๆ นั้น แต่ละท่าจะมีวิธีเรียกเก็บค่าบริการคล้ายคลึงกัน แต่อัตราค่าบริการแตกต่างกันไป ท่าขึ้นปลาบางแห่งก็ไม่เรียกเก็บค่าบริการ แต่มีรายได้จากการขายน้ำมันและน้ำแข็ง หรือรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงที่นำสัตว์น้ำมาขึ้นทำนั้น

ทำเทียบเรือของกลุ่มเกษตรกรทำการประมงหรือสมาคมการประมง ได้แก่
 ทำขึ้นปลาของกลุ่มเกษตรกรทำการประมง ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อให้บริการแก่ชาวประมงที่เป็น
 สมาชิกได้แก่ การขายน้มน้ำ และน้ำแข็งให้แก่สมาชิกในรูปแบบเงินเชื่อเป็นระยะเวลาหนึ่ง เช่น
 เครดิต 1 เดือน เครดิตเที่ยวต่อเที่ยว ซึ่งราคาน้มน้ำจะมีราคาถูกกว่าราคาในท้องตลาด
 ทำขึ้นปลาเหล่านี้จะไม่รับซื้อสินค้าจากชาวประมง แต่ชาวประมงจะเป็นผู้ขายสินค้าให้แก่
 พ่อค้าโดยตรง หรือขายผ่านนายหน้าหรือแพปลา

5. องค์การสะพานปลา เป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 ซึ่งจัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. จัดระเบียบกิจการแพปลา พ.ศ. 2496 ในส่วนที่จะดำเนินการเพื่อ
 ประโยชน์ของชาวประมงในด้านการขนส่ง การตลาดสินค้าสัตว์น้ำ การส่งเสริมสวัสดิการของ
 ชาวประมง ตลอดจนการพัฒนาตลาดสัตว์น้ำ และอุตสาหกรรมการประมง บริการด้านสถานที่
 ให้เรือประมงเข้าจอดเทียบท่าเพื่อขนถ่ายสินค้าสัตว์น้ำ และเป็นตลาดกลางให้ชาวประมงและ
 ผู้บริโภคทำการซื้อขาย โดยวิธีประมูลราคาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อไป

องค์การสะพานปลาได้จัดตั้งสะพานปลาแห่งแรกขึ้นที่อำเภอยานนาวา จังหวัด
 กรุงเทพฯ เพื่อเป็นตลาดกลางสินค้าสัตว์น้ำ เพื่อช่วยให้ชาวประมงถูกพ่อค้าปลาเอาเปรียบ
 น้อยลง องค์การสะพานปลากำหนดให้แพปลาซึ่งทำหน้าที่ประมูลขายสินค้าสัตว์น้ำให้แก่ชาว
 ประมงในบริเวณสะพานปลา จะเรียกเก็บค่านายหน้าได้ไม่เกินร้อยละ 6 นอกจากนั้นเพียง
 ให้บริการและอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวประมงในเรื่องการขนถ่ายและการจำหน่ายสัตว์น้ำ
 เพิ่มขึ้น องค์การสะพานปลายังได้ตั้งทำเทียบเรือขึ้นตามจังหวัดริมชายฝั่งทะเลเพิ่มขึ้นอีก
 10 แห่ง คือ หัวหิน ระนอง สงขลา ปราณบุรี ตราด สุราษฎร์ธานี บัตตานิ ภูเก็ต ลำลูก และ
 ชุมพร และตั้งสะพานปลาเพิ่มขึ้นอีก 2 แห่ง คือ สะพานปลาสุมทรสาคร และสะพานปลา
 สุมทรปราการ

องค์การสะพานปลามีอำนาจเรียกเก็บเงินค่าบริการจากผู้ประกอบกิจการแพปลา
 ได้ไม่เกินร้อยละสามของราคาสินค้าสัตว์น้ำที่ซื้อขายกันที่สะพานปลา หรือราคาที่พนักงานประเมิน
 ราคาตลาดในวันนั้น และให้แบ่งเงินค่าบริการที่องค์การสะพานปลาเรียกเก็บนี้ไว้ ร้อยละ 25
 ของค่าบริการที่เก็บได้ทั้งหมด (เพื่อใช้ในการส่งเสริมการประมง ซึ่งสะพานปลาที่กรุงเทพฯ
 เรียกเก็บเงินค่าบริการเฉพาะจากผู้ประกอบกิจการแพปลาในอัตราร้อยละ 1 ของราคาสินค้า

สัตว์น้ำ ส่วนสะพานปลาสมุทรสาคร เรียกเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับเรือหรือรถซึ่งนำสัตว์น้ำ
เข้ามาขนถ่ายหรือจำหน่ายที่สะพานปลา

6. องค์การอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็น รัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเพื่อประกอบธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
องค์การจะรับซื้อสินค้าสัตว์น้ำจากชาวประมงในฤดูที่ผลผลิตสูงก็จะทำการเก็บรักษาสินค้าสัตว์น้ำ
โดยมีมาตรฐานของการเก็บรักษาที่ถูกต้อง และส่งวนคุณภาพทางอาหารให้มากที่สุดเพื่อ
ส่งเสริมให้ประชาชนได้บริโภคอาหารโปรตีนในราคาถูก สินค้าที่จำหน่ายได้แก่ ปลาทะเล
ปลาน้ำจืด กุ้งทะเล กุ้งน้ำจืด ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ และน้ำแข็ง นอกจากนี้้องการยังมีรถบรรทุก
ตู้เย็นสำหรับขนส่งสินค้าสัตว์น้ำทะเลและสินค้าแช่เย็นไปยังสาขาต่าง ๆ เพื่อบริการแก่
ประชาชนทั่วไป ในปัจจุบัน้องการมีสำนักงานอยู่ในกรุงเทพฯ และสาขาในต่างจังหวัดอีก
ทั้งหมด 10 จังหวัด คือ ชุมพร เชียงใหม่ นครราชสีมา ระนอง หาดใหญ่ ยอนแก่น บัตตานี
ภูเก็ต ระยอง และสมุทรปราการ

7. ห้างเย็น โรงงานห้างเย็นของเอกชนทำการรับซื้อสินค้าสัตว์น้ำต่าง ๆ
ได้แก่ ปลา กุ้ง ปลาหมึก จากชาวประมงเข้าทำการเก็บรักษาไว้เพื่อจำหน่ายภายในประเทศ
และต่างประเทศ

8. โรงงานปลาป่น จะรับซื้อวัตถุดิบ คือ ปลาเบ็ดจากชาวประมงโดยตรงหรือ
ซื้อจากแพปลา หรือมีตัวแทนรับซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่นปลาต่าง ๆ

วิธีการตลาดสินค้าสัตว์น้ำทะเล แสดงไว้ในรูปที่ 2.1 โดยทั่วไปเริ่มจากชาว
ประมงจำหน่ายสินค้าสัตว์น้ำ (ซึ่งได้ทำการแยกประเภทมาตั้งแต่ในเรือ โดยแยกเป็นปลาดี
กุ้ง ปลาหมึก ปูและหอย ปลาเบ็ด ใส่ภาชนะบรรจุและดองน้ำแข็งให้แก่พ่อค้าคนกลางต่าง ๆ
ซึ่งได้แก่ พ่อค้าที่ทำขึ้นปลา พ่อค้าขายส่ง หรือพ่อค้าขายปลีก ที่มารับซื้อที่บริเวณท่าขึ้นปลานั้น ๆ
และโรงงานแปรรูป ซึ่งการซื้อขายนี้นักจะซื้อขายกันด้วยเงินสด ถ้าสินค้ามีปริมาณมาก
ชาวประมงจะขนส่งไปขายยังตลาดอื่น ๆ ต่อไป นอกจากนี้ชาวประมงอาจจะขายสินค้าให้แก่
เจ้าของท่าขึ้นปลานั้น ๆ ซึ่งเป็นพ่อค้าขายสัตว์น้ำอีกด้วย ซึ่งในกรณีนี้ชาวประมงมักจะมีความ
ผูกพันทางด้านหนี้สินกับเจ้าของท่าขึ้นปลาในรูปของเงินกู้ยืมน้ำมันและน้ำแข็ง ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ข่าวประมงยังอาจจะให้แพปลาซึ่งทำหน้าที่เป็นนายหน้า หรือตัวแทนในการจำหน่ายปลา ทำหน้าที่ในการจำหน่ายปลาให้แก่กัน โดยเสียค่าบริการให้แก่แพปลาในอัตราร้อยละ 5-6 ของราคาสินค้าสัตว์น้ำที่แพปลาประมูลขายไปได้ก่อนหักรายจ่ายใด ๆ

พ่อค้า ๓ ทำขึ้นปลาเมื่อรับซื้อสัตว์น้ำจากข่าวประมงแล้วจะจำหน่ายต่อไปยังพ่อค้าขายส่ง หรือพ่อค้าขายปลีกในตลาดท้องถิ่นนั้น บางส่วนจะบรรทุกส่งไปจำหน่ายผ่านแพปลาที่สะพานปลากรุงเทพฯ หรือให้ตัวแทนจำหน่ายของตนได้แก่ แพปลาในจังหวัดต่าง ๆ จำหน่ายให้ นอกจากนี้พ่อค้าเหล่านี้อาจจะจำหน่ายสัตว์น้ำให้แก่ห้องเย็น หรือโรงงานแปรรูปต่าง ๆ โดยตรง สินค้าที่ห้องเย็นรับซื้อเป็นส่วนใหญ่ได้แก่ กุ้ง ปลาหมึก ซึ่งจะทำการแปรรูปเพื่อส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ส่วนปลาเปิดจะส่งให้โรงงานแปรรูปได้แก่ โรงงานปลาป่น

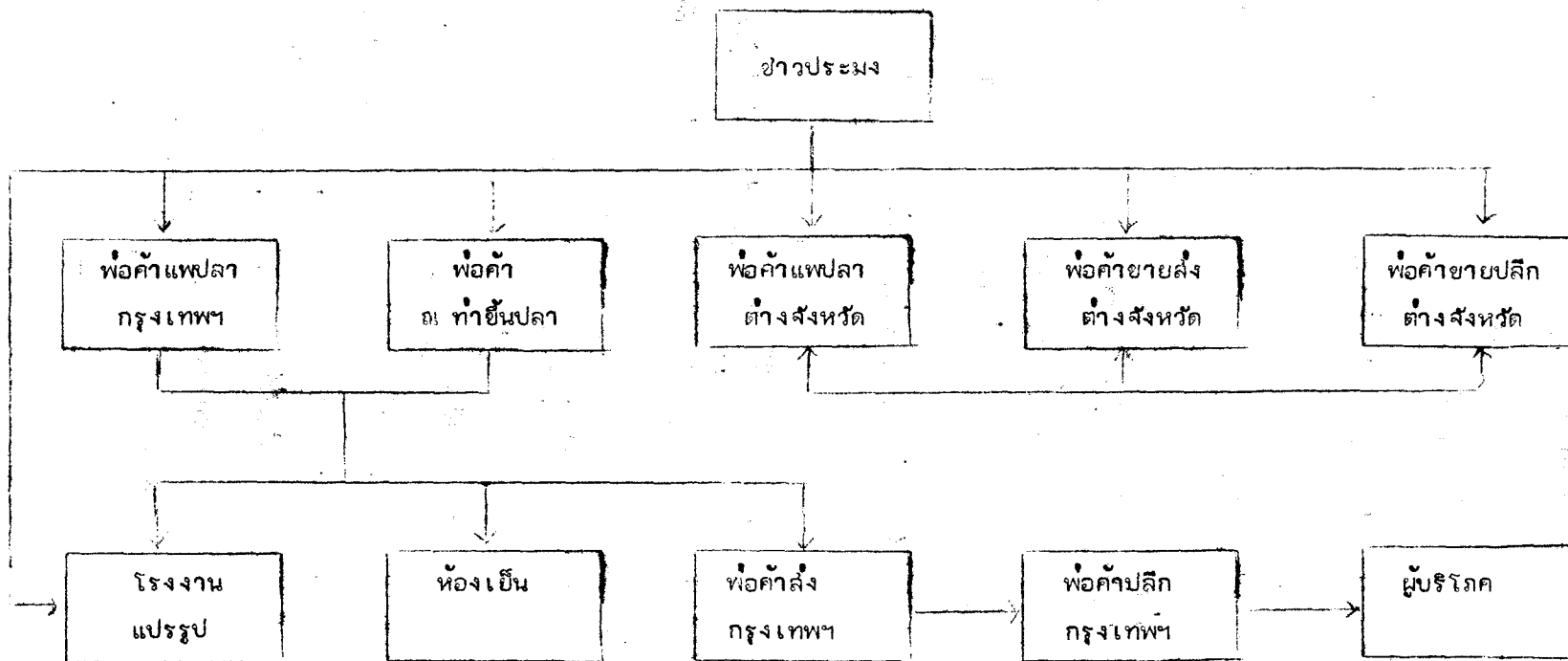
สำหรับแพปลาที่เป็นนายหน้า หรือตัวแทนขายสัตว์น้ำ จะประมูลขายสินค้าสัตว์น้ำให้แก่พ่อค้าขายส่งต่าง ๆ ห้องเย็น และโรงงานแปรรูป ส่วนพ่อค้าขายส่งจะจำหน่ายสินค้าให้แก่พ่อค้าขายปลีก ซึ่งจะจำหน่ายต่อไปยังผู้บริโภค

โดยทั่วไปแล้ว การกำหนดราคาสินค้าสัตว์น้ำทะเลได้แก่ ปลา กุ้ง ปลาหมึก พ่อค้าจะกำหนดราคาโดยดูจากขนาดความสด และความต้องการของตลาดโดยอาศัยราคาในตลาดท้องถิ่นและตลาดกรุงเทพฯ ประกอบกันด้วย ซึ่งพ่อค้าโดยทั่วไปจะอาศัยประสบการณ์หรือมีความชำนาญในการกำหนดราคาสินค้าเป็นอย่างดี สำหรับการประมูลขายของแพปลาต่าง ๆ นั้น มีการประมูลขายเป็นรายหัว รายกระบะ หรือรายตัวสำหรับปลาขนาดใหญ่ก็ได้ ส่วนสัตว์น้ำที่มีราคาถูกหรือคุณภาพไม่ดี อาจจะเหมาะเป็นหีบหรือเหมาะกองไป

ส่วนราคาปลาเปิดนั้นก็ขึ้นอยู่กับปริมาณปลาเปิดที่ผลิตได้ คุณภาพของปลาเปิด และราคาปลาป่น ปลาเปิดที่จับได้จากเครื่องมืออวนลากขนาดเล็กมักจะมีคุณภาพต่ำ เนื่องจากต้องทำการประมงไกลชายฝั่ง ทำให้มีสัตว์น้ำจำพวก หอย กุ้ง เล็ก ๆ ปนอยู่มาก ส่วนเรืออวนลากขนาดกลางถึงอวนลากขนาดใหญ่ คุณภาพของปลาเปิดสูงกว่าที่จับได้จากเรือประมงอวนลากขนาดเล็ก และการจับปลาโดยตรงจากเรือประเภทอวนล้อม เป็นพวกปลาฉลามน้ำ จะได้ปลาเปิดคุณภาพดีที่สุด แต่อย่างไรก็ดี ข่าวประมงส่วนมากมักไม่รักษาคุณภาพปลาเปิดได้แก่ การใช้น้ำแข็งรองปลาในปริมาณน้อย ไม่มีการทำความสะอาดปลาเปิดที่จับได้ ซึ่ง

รูปที่ 2.1

วิธีการตลาดสัตว์ทะเล

มักจะมีดิน ทราย ฟองน้ำ ปนอยู่มาก จึงทำให้คุณภาพของปลาเปิดสดไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวประมงขายปลาเปิดได้ราคาไม่ดี

2.1.2.10 การส่งออกสินค้าสัตว์น้ำทะเล

สินค้าสัตว์น้ำของไทยที่ส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ อาจแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ คือ

1. ปลา ได้แก่ ปลาหมึกสด ปลาสดแช่แข็ง ปลารมควันตากแห้ง และแปรรูปอื่น ๆ ปลาป่น น้ำปลา
2. กุ้ง ได้แก่ กุ้งสดแช่เย็น กุ้งทำเค็มตากแห้ง
3. ปลาหมึก ได้แก่ ปลาหมึกแช่เย็น และหมึกแห้งทำเค็ม
4. หอยและปู ได้แก่ หอยและปูสดแช่เย็นและแปรรูปต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังมีสินค้าอื่น ๆ ที่มีปริมาณการส่งออกไม่มากนัก เช่น แมงกระพรุนสด-แห้ง กะปิ สำหรับทะเล ปะการัง เป็นต้น

สินค้าสัตว์น้ำประเภทที่ทำรายได้จากการส่งออกมากที่สุด ได้แก่ กุ้งสดแช่เย็น รองลงไปได้แก่ ปลาหมึกสดแช่เย็น ในรอบสิบปีที่ผ่านมาปริมาณและมูลค่าของสินค้าออก สัตว์น้ำทะเลได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากปริมาณการส่งออก 21,758 ตัน มูลค่า 235.7 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2503 เพิ่มขึ้นเป็น 344,899 ตัน มูลค่าเท่ากับ 12,677.2 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2526 หรือประมาณร้อยละ 9 ของมูลค่าสินค้าออกทั้งหมดของประเทศไทย (ตารางที่ 2.6) สินค้าออกสัตว์น้ำที่สำคัญในปี 2526 ได้แก่ อาหารทะเลกระป๋อง (4,305.0 ล้านบาท) กุ้งแช่เย็น (3,164.5 ล้านบาท) ปลาหมึกแห้งและปลาหมึกแช่แข็ง (1,637.4 ล้านบาท) ปลาป่น (785.4 ล้านบาท) และปลาแช่แข็ง (683.5 ล้านบาท) ตามลำดับ ในบรรดาอาหารทะเลอัดกระป๋องที่ส่งออก ส่วนใหญ่ได้แก่ปลากระป๋อง โดยเฉพาะปลาทูน่ากระป๋อง ได้มีบทบาทมากขึ้นทั้งในปริมาณและมูลค่า ในปี พ.ศ. 2526 ปริมาณของปลากระป๋องที่ส่งออกมีประมาณ 50,000 ตัน และมีมูลค่าประมาณ 2,392 ล้านบาท

ตารางที่ 2.6

การนำเข้าและการส่งออกสินค้าสัตว์น้ำของไทย

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : พันบาท

ปี	สินค้าเข้า		สินค้าออก		ดุลการค้า
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	
2512	12,196	38,460	21,758	324,105	235,625
2513	14,229	35,607	44,956	369,818	284,211
2514	15,934	32,325	55,111	497,550	415,233
2515	15,139.4	83,692	82,381	807,165	723,473
2516	19,542	92,551	104,133	1,649,930	1,557,379
2517	19,965	93,545	88,221	1,548,977	1,455,432
2518	19,582	125,192	97,994	2,106,088	1,980,896
2519	24,931	149,819	133,454	3,097,741	2,947,922
2520	18,634	138,616	130,331	3,590,903	3,452,287
2521	28,703	176,307	235,386	5,086,125	4,909,818
2522	79,967	432,021	277,896	7,326,244	6,894,223
2523	43,569	483,250	262,568	7,250,810	6,767,560
2524	47,174	549,959	300,036	8,775,742	8,225,783
2525	46,215	725,532	295,500	10,852,617	10,127,085
2526	58,942	1,093,001	344,899	12,677,173	11,584,092

ที่มา : กรมประมง, สถิติการประมงของประเทศไทย, 2526

สินค้าอาหารทะเลกระป๋องส่วนใหญ่จะส่งไปขายยังประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย สหภาพสาธารณรัฐเยอรมัน มาเลเซีย สหราชอาณาจักร สวีเดน ญี่ปุ่นและแคนาดา กุ้งแช่เย็น ส่วนใหญ่จะส่งไปขายยังประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ส่วนปลาหมึกแช่เย็นและ ปลาหมึกจะส่งไปขายอิตาลี ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส อิตาลี และมาเลเซีย ปลาบิ่น ส่งออกไปขายยังประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ออสเตรเลีย และไต้หวัน และปลาแช่แข็งจะส่งไปขายยังมาเลเซียและญี่ปุ่นเป็นส่วนใหญ่

ประเทศไทยก็มีการนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำจากต่างประเทศเข้ามาเพื่อสนองความต้องการสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำประเภทที่มีปริมาณภายในประเทศลดลง หรือไม่มีอยู่เลย เช่น ปลาลอยงาม เป็นต้น ปริมาณการนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก จากมากกว่า 14,000 ตัน เล็กลงในปี 2513 เป็นเกือบ 60,000 ตันในปี 2526 และมูลค่าการนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำทะเลก็ได้เพิ่มขึ้นจาก 85.6 ล้านบาทในปี 2519 เป็น 1,093 ล้านบาทในปี 2526 สินค้าสัตว์น้ำที่นำเข้าส่วนใหญ่เป็นพวกหอยแครงและปลาสดแช่เย็น ซึ่งส่วนใหญ่ นำเข้าจากมาเลเซียและหมู่เกาะโซโลมอนและมัลดีฟส์

แต่อย่างไรก็ตาม การนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำยังมีปริมาณและมูลค่าน้อยกว่าปริมาณ และมูลค่าของการส่งออกสินค้าสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ จากตารางที่ 1-6 จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้าสินค้าสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำมาโดยตลอด และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ จาก 284.2 ล้านบาทในปี 2513 เพิ่มขึ้นเป็น 11,584 ล้านบาท ในปี 2526 (ตารางที่ 1-6) ดังนั้นอุตสาหกรรมประมงและการแปรรูปสินค้าสัตว์น้ำจึงมีส่วน ในการทำให้รายได้เงินตราต่างประเทศจากการส่งออกของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

2.1.3 ปัญหาของการประมงทะเลของไทย

ถึงแม้ว่าการประมงของประเทศไทยจะได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วมาตั้งแต่ ปี 2504 เป็นต้นมา จนกระทั่งประเทศไทยติดอันดับ 1 ใน 10 ของประเทศที่มีการผลิต การประมงทะเลสูงที่สุดในโลกก็ตามแต่การประมงทะเลก็ประสบปัญหาหลายประการในระยะ ไม่กี่ปีที่ผ่านมา ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. การประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเล (Exclusive Economic Zones หรือ EEZ) โดยประเทศเพื่อนบ้านทำให้เรือประมงของไทยถูกกีดกันออกจากน่านน้ำที่เคยเป็นแหล่งประมง เป็นเนื้อที่ประมาณ 300,000 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีผลทำให้ปริมาณสัตว์น้ำทะเลลดลงประมาณปีละ 400,000 ถึง 600,000 ตัน และทำให้รายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศลดลงประมาณปีละ 3,000 - 5,000 ล้านบาท นอกจากนี้ทำให้เรือประมงของไทยส่วนใหญ่ต้องหันเข้ามาทำประมงในเขตน่านน้ำไทย ซึ่งมีทรัพยากรลดน้อยลงทุกวัน และจากแรงกดดันจากปัญหาเหล่านี้ทำให้เรือประมงบางส่วนต้องเสี่ยงเข้าไปจับสัตว์น้ำจากเขตของประเทศเพื่อนบ้านจนถูกจับกุมเสียทรัพย์สิน หรือชีวิต และเป็นผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านด้วย

2. การที่ทรัพยากรสัตว์น้ำทะเลมีปริมาณลดลงยังเป็นผลมาจากกรณีที่รัฐบาลไทยในอดีตไม่มีนโยบายที่จะควบคุมจำนวนเรือประมง ดังนั้นการที่อุตสาหกรรมประมงมีกำไรสูงจึงชักจูงให้มีการลงทุนกันอย่างมากในการต่อเรือประมง โดยเฉพาะเรือประมงอวนลาก มีผลทำให้มีการจับสัตว์น้ำมากเกินไปปริมาณศักยภาพการผลิตสูงสุด โดยเฉพาะปลาหน้าดิน นอกจากนี้เรือประมงลากเหล่านี้ยังใช้เวลานานขนาดตาอวนเล็กมาก ทำให้จับปลาขนาดเล็กขึ้นมาเป็นจำนวนมาก

3. การทำประมงโดยวิธีการผิดกฎหมาย เช่น การใช้ระเบิด ยาเบื่อเมา และไฟฟ้าช็อต ซึ่งเป็นการทำลายพันธุ์สัตว์น้ำอย่างร้ายแรง การทำประมงในฤดูวางไข่และในแหล่งวางไข่ รวมทั้งบริเวณที่ฟักไข่ของสัตว์น้ำอ่อนด้วยเครื่องมือจับสัตว์น้ำ และวิธีการนอกเหนือจากที่อนุญาตไว้ในพระราชบัญญัติการประมง ตลอดจนปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการระบายน้ำเน่าเสีย และน้ำร้อนออกจากโรงงานต่าง ๆ ลงไปในทะเล ซึ่งมีผลทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำลดลง ดังจะเห็นได้ว่าการจับปลาขนาดเล็กส่งเข้าโรงงานปลาแห้งเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะปลาทูขนาดเล็กถูกจับขึ้นมาก่อนเวลาอันสมควร ประมาณปีละ 1,500 - 2,000 ตัน คิดเป็นมูลค่าที่ต้องสูญเสียไปจากการจับปลาขนาดเล็กถึงประมาณปีละไม่น้อยกว่า 300 ล้านบาท

4. ปัญหาปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะน้ำแข็งและเชื้อเพลิงมีราคาแพงขึ้น การที่ราคาน้ำมันดีเซลสูงขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ต้นทุนของน้ำมันเชื้อเพลิงสูงขึ้นเป็นเท่ากับร้อยละ 65 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ดังนั้นการที่ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงสูงขึ้น ย่อมทำให้ชาวประมงขาดทุนเป็นอย่างมาก อาจจะต้องหยุดการดำเนินงานมีผลทำให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องไปยังการจ้างงานและอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง เช่น โรงงานแปรรูปและโรงน้ำแข็งได้ และอาจจะทำให้เกิดการขาดแคลนสินค้าสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคได้ ส่วนการที่น้ำแข็งมีราคาแพงและมีไม่เพียงพอโดยเฉพาะในฤดูร้อน เนื่องจากโรงงานน้ำแข็งที่มีอยู่มีประสิทธิภาพต่ำและในบางกรณีก็เกิดการผูกขาดในอุตสาหกรรมโรงงานน้ำแข็ง ทำให้ราคาของน้ำแข็งอยู่ในระดับสูง การที่น้ำแข็งมีราคาสูงย่อมทำให้ต้นทุนของชาวประมงสูงตามไปด้วย หรือมีผลทำให้สัตว์น้ำที่จับได้มีคุณภาพต่ำ

5. ปัญหาราคาสัตว์น้ำ ชาวประมงได้รับผลตอบแทนต่ำ เนื่องจากสัตว์น้ำนำเข้าเสียหายง่าย และระบบตลาดขาดประสิทธิภาพในปัจจุบันทำขึ้นปลาส่วนใหญ่ยังอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางการบริโภค ขาดเครื่องอำนวยความสะดวก (เช่น สถานที่สำหรับประมูลปลา และคัดเลือกปลา โรงงานน้ำแข็ง สถานีเดิมเชื้อเพลิง ห้องเย็น และอื่น ๆ) ทำให้ราคาสัตว์น้ำต่ำลง นอกจากรับการขาดแคลนเงินทุนโดยเฉพาะชาวประมงรายเล็ก ๆ ทำให้ต้องผูกพันการขายสัตว์น้ำกับพ่อค้าเจ้าประจำ เนื่องจากได้กู้เงินโดยไม่เสียดอกเบี้ยหรือเสียดอกเบี้ยในอัตราต่ำ เพราะชาวประมงเหล่านี้ขาดหลักทรัพย์ที่ใช้สำหรับประกันเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงินต่าง ๆ หรือพ่อค้าปลา เคยให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการประมงต่าง ๆ ให้ จึงต้องขายสินค้าให้แก่พ่อค้าในราคาที่ถูกกำหนดโดยพ่อค้า ซึ่งอาจต่ำกว่าปกติ เพราะได้หักดอกเบี้ยไว้ด้วยแล้ว หรือมิฉะนั้นก็ต้องไปกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้เอกชนรายอื่นที่มีดอกเบี้ยสูง

6. ปัญหาการส่งออกสินค้าสัตว์น้ำทะเล เนื่องจากการขาดสถานที่เก็บรักษาและสถานที่สำหรับแปรรูปสัตว์น้ำที่เหมาะสม จึงทำให้สินค้าสัตว์น้ำที่ส่งออกมีคุณภาพไม่ดีและมีราคาไม่สูงมาก จำเป็นจะต้องได้รับการปรับปรุงอีกมาก

2.1.4 แนวนโยบายสำหรับการแก้ปัญหาการประมงทะเล

ปัญหาที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมประมงทะเลของประเทศไทย จำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างรีบด่วน แนวนโยบายสำหรับการแก้ปัญหาการประมงทะเล ซึ่งได้รับการเสนอแนะโดยบรรดานักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการประมงทะเลของประเทศไทยทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล ประกอบด้วยมาตรการดังต่อไปนี้

1. การแก้ปัญหาการลดลงของพื้นที่ทำการประมงจากการขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน รัฐบาลจะต้องดำเนินการเจรจากับประเทศเพื่อนบ้านต่าง ๆ เพื่อลงทุนทำการประมงร่วมกัน (joint venture) ซึ่งจะทำให้พื้นที่ทำการประมงของไทยกว้างขวางยิ่งขึ้น และเพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าไปทำการประมงในน่านน้ำต่างประเทศอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลก็ได้พยายามเจรจากับรัฐชายฝั่งอื่น ๆ เช่น ออสเตรเลีย อินเดีย บังคลาเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีน มาเลเซีย โอมาน และโมร็อกโค เป็นต้น แต่การเจรจายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศหลายประการ ซึ่งรัฐบาลไทยควรจะต้องดำเนินการต่อไปในด้านการทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างประเทศคู่สัญญาในด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับจากการทำการประมงร่วมกัน ซึ่งจะต้องเป็นไปในลักษณะของความยุติธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้รัฐควรให้ความช่วยเหลือแก่ชาวประมงที่ประกอบกิจการประมงทะเลลึกในด้านการอบรมเกี่ยวกับการเดินเรือทะเล การติดต่อสื่อสาร ตลอดจนอบรมเกี่ยวกับกฎหมายขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศคู่สัญญาแก่ชาวประมง สับเปลี่ยนให้ชาวประมงรวมตัวกันในรูปของบริษัทหรือสหกรณ์การประมง เพื่อให้ทำการประมงร่วมกันกับต่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนจัดให้มีการสำรวจร่วมกันระหว่างประเทศ เพื่อค้นหาแหล่งทำการประมงเพิ่มขึ้น รัฐบาลยังจำเป็นต้องมีมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมชาวประมงในกรณีที่อาจล้วงล้ำเขตน่านน้ำของประเทศเพื่อนบ้านโดยไม่ได้ตั้งใจและอาจถูกจับกุมไป เช่น การลาดตระเวนบริเวณน่านน้ำชายแดน เพื่อป้องกันไม่ให้เรือประมงทะเลล้วงล้ำน่านน้ำของประเทศเพื่อนบ้าน และเพื่อคุ้มครองแก่เรือประมงของไทยที่ทำการประมงในเขตทะเลหลวงด้วย

2. การควบคุมเรือประมง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะทรัพยากรสัตว์น้ำของประเทศไทย กรมประมงจำเป็นต้องประสานงานกับกรมเจ้าท่าอย่างใกล้ชิด ให้มีการจดทะเบียนเรือประมงทุกลำ รวบรวมข้อมูลเรือแต่ละลำเพื่อทราบจำนวนชนิด และขนาด เรือดังกล่าวต้องมีใบอนุญาตทำการประมงเพียงชนิดเดียว ค่าธรรมเนียม ใบอนุญาต และใบอนุญาตบัตร ควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับประสิทธิภาพของเครื่องมือประมง และที่สำคัญจะต้องพยายามควบคุมจำนวนเรือวนลากให้อยู่ในระดับเดิม และหาทางลดลงในอนาคตโดยจะต้องห้ามไม่ให้มีการต่อเรือวนลากใหม่ และการต่อเรือวนลากใหม่เพื่อทดแทนเรือลำเดิม ซึ่งหมดสภาพแล้ว ทั้งนี้เพราะปัจจุบันจำนวนเรือวนลากที่มีอยู่ได้จับปลาหน้าดินในอ่าวไทยจนเกินศักยภาพการผลิตสูงสุดแล้ว

3. การเร่งรัดและกวดขันการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์ เช่น การห้ามทำการประมงในแหล่งและฤดูวางไข่และแหล่งเลี้ยงตัวอ่อนของสัตว์น้ำ โดยพิจารณาทั้งแหล่งวางไข่และแหล่งเลี้ยงตัวอ่อน กำหนดขนาดตาอวนให้เหมาะสมกับชนิดของเครื่องมือทำการประมงแต่ละประเภท จำกัดและควบคุมโรงงานที่แปรรูปสัตว์น้ำเพื่อเป็นอาหารสัตว์พร้อมทั้งเพิ่มการควบคุมการละเมิดกฎหมายการประมง เช่น การทำประมงโดยใช้เครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมาย โดยการสร้างเรือตรวจประมงเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมและการอนุรักษ์ทรัพยากร และโดยการเพิ่มบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนให้สูงขึ้น

4. จะต้องพัฒนาปรับปรุงวิธีการประมงพาณิชย์ให้มีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนและลดการใช้ไขมันในการทำประมง และเพื่อให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากร จะต้องปรับปรุงระบบตลาดให้ดีขึ้น โดยองค์การสะพานปลาจะต้องมีบทบาทในการช่วยเหลือนักประมงในด้านการตลาดมากขึ้น และองค์การอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นควรจะมีบทบาทในการเก็บรักษาสัตว์น้ำให้มากขึ้น เพื่อเป็นการรักษาเสถียรภาพของราคาสินค้าสัตว์น้ำ รัฐจะต้องส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสหกรณ์หรือรวมกลุ่ม ตลอดจนหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นและปัจจัยที่สำคัญ เช่น น้ำมันไม่ให้ขาดแคลนพร้อมกับส่งเสริมปรับปรุงเทคนิคการรักษาคุณภาพสัตว์น้ำและการแปรรูปเพื่อให้สินค้าสัตว์น้ำมีราคาสูงขึ้น

5. เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวประมงพื้นบ้านให้ดีขึ้น รัฐบาลจำเป็นต้องเข้าช่วยเหลือ โดยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำชายฝั่ง กวดขันไม่ให้มีการใช้เครื่องมือที่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้รัฐบาลควรจัดหาเงินทุนให้กู้โดยคิดดอกเบี้ยอัตราต่ำ จัดหาปรับปรุงกิจการสาธารณูปโภคสำหรับชาวประมงพื้นบ้านให้เหมาะสม สำรึกและส่งเสริมวิถีทำประมงและการแปรรูปสัตว์น้ำที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และเพิ่มโอกาสในการทำงาน รัฐบาลควรสำรึกและส่งเสริมเทคนิคการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่เหมาะสมหรือแนะนำอาชีพอื่น ๆ ตลอดจนสนับสนุนให้ชาวประมงพื้นบ้านรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่ม เพื่อผลประโยชน์ในด้านการตลาดต่อไป

6. รัฐบาลจะต้องส่งเสริมการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำทะเลทดแทนกับปริมาณสัตว์น้ำทะเล ซึ่งลดน้อยลงและเป็นการส่งเสริมอาชีพ มีการกำหนดแผนงานและเป้าหมายการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงให้แน่นอน มีการพัฒนาด้านการตลาดควบคู่ไปด้วย และต้องมีการปรับปรุงการพัฒนาเทคนิคการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ พร้อมทั้งจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อช่วยเหลือผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ นอกจากนี้ ต้องมีการสำรวจวิจัยด้านต่าง ๆ เช่น สำรวจแหล่งและฤดูวางไข่ของสัตว์น้ำที่จะนำมาเพาะเลี้ยง วิจัยพื้นที่ที่เหมาะสมกับชนิดและวัยของสัตว์น้ำที่จะนำมาเพาะเลี้ยง โดยคำนึงถึงต้นทุนและวิธีการผลิตเป็นหลักเป็นต้น และต้องมีการเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ให้แก่ผู้เพาะเลี้ยงอย่างทั่วถึง

7. ในปัจจุบันโรงงานปลาน้ำจืดเปิดเป็นราคาเดียวกันโดยมิได้คำนึงถึงคุณภาพของสินค้า เป็นเหตุให้ชาวประมงไม่สนใจที่จะปรับปรุงคุณภาพของสินค้าให้ดีขึ้น การแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องนี้คือ กำหนดให้โรงงานปลาน้ำจืดมีมาตรการรับซื้อสินค้าตามคุณภาพ ซึ่งจะช่วยให้ชาวประมงรักษาคุณภาพสินค้าให้ดียิ่งขึ้น เช่น การตวงน้ำแข็งอย่างเพียงพอ การล้างทำความสะอาด เป็นต้น

8. รัฐบาลควรหาทางขยายตลาดต่างประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อจะได้ไม่ต้องพึ่งพาสถานที่ตลาดใดตลาดหนึ่งมากเกินไป ซึ่งเมื่อประเทศผู้ซื้อรายใหญ่ลดปริมาณการรับซื้อลงแล้ว จะเป็นผลทำให้ราคาสัตว์น้ำภายในประเทศตกต่ำซึ่งที่ประสงค์อยู่สมควรมา

นอกจากนี้จำเป็นจะต้องมีการควบคุมคุณภาพสินค้าส่งออกให้ได้มาตรฐานสม่ำเสมอเพื่อให้ได้
รับความเชื่อถือจากต่างประเทศ

2.2 แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทย

เนื่องจากการประมงทะเลเป็นสาขา เศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ
ของประเทศไทยอย่างมาก ในปัจจุบันจึงได้มีหลายหน่วยงานที่ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล
เกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทยเอาไว้ ซึ่งข้อมูลที่แต่ละหน่วยงานรวบรวมไว้ก็จะมี
ลักษณะที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของผู้รวบรวม แต่ส่วนใหญ่แล้วข้อมูลที่มีอยู่จะเกี่ยวข้องกับ
ปริมาณและมูลค่าของสัตว์น้ำที่จับได้ ปริมาณการจำหน่ายและราคา ที่ทำขึ้นปลา ปริมาณ
การส่งออกและการนำเข้า การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทะเล และสถิติเกี่ยวกับธุรกิจการประมง
หน่วยงานที่พิมพ์เอกสารข้อมูลสถิติการประมงทะเลของประเทศไทยที่สำคัญ ได้แก่ งานสถิติ
กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และองค์การสะพานปลา ซึ่งข้อมูลจากทั้งสอง
หน่วยงานนี้จะถูกนำไปอ้างอิงต่อไปในหนังสือสถิติและรายงานวิจัยเกี่ยวกับการประมงทะเล
ของหน่วยงานอื่น ๆ นอกจากนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับการประมงของประเทศไทยยังสามารถหาได้
จากเอกสารต่าง ๆ เช่น รายงานภาวะเศรษฐกิจของธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคาร
กรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ข่าวสารสถิติของ
สำนักงานสถิติแห่งชาติและองค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การอาหารและการเกษตรแห่ง
สหประชาชาติ และจากรายงานเกี่ยวกับราคาสัตว์น้ำทะเลและภาวะเศรษฐกิจการตลาดของ
กองระดับราคาและกองวิจัยสินค้าและตลาด กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์
และรายงานราคาสัตว์น้ำชายฝั่งในเขตลุ่มน้ำภาคของกรมการค้าภายใน กระทรวง
พาณิชย์ และรายงานเกี่ยวกับปริมาณและมูลค่าการส่งออก และการนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำทะเล
ของไทยในสถิติการค้าต่างประเทศ ของกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

แต่อย่างไรก็ตาม แหล่งข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทย
แหล่งอื่น ๆ มักจะอ้างอิงข้อมูลมาจากกรมประมงและองค์การสะพานปลาซึ่งไม่ค่อยมีความ
แตกต่างกันมากนัก ในด้านความสมบูรณ์หรือความน่าเชื่อถือของข้อมูลในแต่ละแหล่ง เนื่องจาก
รวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลเดียวกัน ดังนั้นในงานวิจัยนี้จะทำการอธิบายอย่างละเอียดเฉพาะ

แหล่งข้อมูลของกรมประมง และองค์การสะพานปลา และข้อมูลจากศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น ส่วนแหล่งข้อมูลอื่น ๆ จะรวบรวมเฉพาะรายชื่อของแหล่งข้อมูลและข้อมูลที่มีอยู่เท่านั้น

2.2.1 กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรมประมง เป็นหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการพัฒนาการประมงของประเทศไทย หน่วยงานของกรมประมงประกอบด้วย กองที่เกี่ยวข้องกับสถิติ ข้อมูลการประมงทะเลได้แก่ กองส่งเสริมประมง กองเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ กองประมงทะเล กองพัฒนาอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ กองสำรวจและค้นคว้า กองสำรวจแหล่งประมง และงานสถิติการประมง ซึ่งขึ้นกับสำนักงานเลขาธิการกรมประมง หน่วยงานเหล่านี้จะรวบรวมข้อมูลที่หน่วยงานนั้นรับผิดชอบอยู่ แต่มักจะไม่มีภารกิจออกมาเผยแพร่กับงานสถิติการประมง ซึ่งมีความรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการพิมพ์ เอกสารสถิติการประมงออกเผยแพร่ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่สนใจที่จะใช้ข้อมูลสถิติของแต่ละหน่วยงานก็สามารถติดต่อขอได้จากเจ้าหน้าที่ฝ่ายสถิติของหน่วยงานนั้น ๆ โดยตรงได้ นอกจากนี้เอกสารเกี่ยวกับสถิติของงานสถิติการประมงซึ่งจะกล่าวถึงอย่างละเอียดอีกครึ่งหนึ่งแล้ว กรมประมงได้ออกวารสารการประมงซึ่งเป็นวารสารราย 2 เดือน (ปีละ 6 เล่ม กำหนดออกเดือนมกราคม มีนาคม พฤษภาคม กรกฎาคม กันยายน และพฤศจิกายน) เพื่อเผยแพร่บทความเกี่ยวกับความรู้และการส่งเสริมอาชีพการประมง เช่น การจับสัตว์น้ำ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การแปรรูปสัตว์น้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ และการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจการประมง นอกจากนี้ยังมีวารสารข่าวการประมง ซึ่งเป็นวารสารรายเดือน เพื่อเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ของกรมประมง และความก้าวหน้าในการดำเนินการพัฒนาการประมงของกรม วารสารทั้งสองฉบับนี้จะให้ข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับการประมงของประเทศที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านพอสมควร

สำหรับเอกสารข้อมูลสถิติการประมงของงานสถิติการประมงที่มีอยู่พอจะแบ่งได้ดังนี้ คือ

1. สถิติการประมงแห่งประเทศไทย

หนังสือสถิติการประมงแห่งประเทศไทย เป็นหนังสือสถิติรายปี ปัจจุบันมีถึง ฉบับปี 2527 มีจุดมุ่งหมายที่จะรวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่ได้จากการสำรวจทางสถิติ ซึ่ง กรมประมงเป็นผู้สำรวจและรวบรวมประมวลผลขึ้นเป็นสถิติการประมงแห่งประเทศไทย สำหรับสถิติเกี่ยวกับการประมงอื่น ๆ กรมประมงได้รวบรวมมาจากรายงานและเอกสารของ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในสังกัดกรมประมงและหน่วยราชการอื่น ๆ เช่น องค์การสะพานปลา และกรมอุตสาหกรรม หนังสือสถิติเล่มนี้แบ่งเป็น 2 ภาค คือ

ก. ภาคตารางสถิติ ประกอบด้วย 5 ส่วนคือ (1) ส่วนการผลิต ซึ่ง ประกอบด้วยปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำที่จับได้จำแนกตามชนิด รายปี การใช้ประโยชน์สัตว์ น้ำเค็มและน้ำจืด สองปีย้อนหลังปริมาณสัตว์น้ำเค็มที่จับได้จากเครื่องมือประมงที่สำคัญและ ชนิดสัตว์น้ำที่จับได้สองปีย้อนหลัง ปริมาณสัตว์น้ำจืดและน้ำเค็มที่จับได้เป็นรายจังหวัดเป็นรายปี ปริมาณสัตว์น้ำเค็มที่จับได้เป็นรายเขตเป็นรายปี (2) ส่วนการค้าจำหน่ายประกอบด้วย ปริมาณ สัตว์น้ำเค็มและน้ำจืดที่เข้ามาจำหน่าย ณ สะพานปลากรุงเทพฯ จำแนกตามชนิดเป็นรายปีและ รายเดือน ราคาสัตว์น้ำเค็มและน้ำจืดที่ประมูลจำหน่าย ณ สะพานปลากรุงเทพฯ สองปีย้อนหลัง (3) ส่วนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำประกอบด้วยสถิติจำนวนพันธุ์ปลาที่สถานีประมงผลิตได้ประจำปี และจำนวนฟาร์มเลี้ยงปลาน้ำจืดสองปีย้อนหลัง (4) ส่วนการค้าต่างประเทศประกอบด้วย ปริมาณและมูลค่าสินค้าสัตว์น้ำที่ส่งออกและนำเข้า จำแนกตามชนิดและประเทศปลายทางและ ต้นทางของสินค้าตามลำดับ และสถิติตุลการค้าสินค้าสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ สองปีย้อนหลัง (5) ส่วนสถิติอื่น ๆ ประกอบด้วยข้อมูลสถิติจำนวนเงินอากรการประมงรายปี จำนวนเรือประมง ที่จดทะเบียนบางชนิด รายจังหวัด รายปี จำนวนคร่าว เรือประมง ชาวประมง และเรือประมง ปี 2519 และสถิติจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ โรงงานห้องเย็น และโรงงานน้ำแข็ง เพื่อการประมง

ข. ภาคผนวก ประกอบด้วยคำอธิบายวิธีการจัดเก็บข้อมูลโดยสังเขป รายชื่อสัตว์น้ำที่สำคัญของไทย สำหรับงานสถิติการประมง รายชื่อวิธีการทำประมงทะเลที่สำคัญของไทย รายชื่อเครื่องมือประมง ณ หมู่บ้านประมงทะเล และความยาวของชายฝั่งทะเล เป็นรายจังหวัด

2. สถิติ ปริมาณ และมูลค่าสัตว์น้ำ ณ ทำขึ้นปลาต่าง ๆ ประจำปี

หนังสือสถิติ เล่มนี้ สรุปผลการสำรวจสถิติปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำที่นำเข้ามา ณ ทำขึ้นปลาต่าง ๆ ประจำปี มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำที่เข้าประมง นำมาจำหน่ายตามทำขึ้นปลาต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญและจำเป็นต่องานบริหาร การประมง การลงทุน และการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างมาก หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น สองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นการสรุปผลการสำรวจและตารางสถิติต่าง ๆ ประกอบด้วย ปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำทะเลที่นำเข้าที่ทำขึ้นปลาต่าง ๆ ประจำปีเป็นรายเดือน ปริมาณ และมูลค่าสัตว์น้ำที่นำมาจำหน่ายตามชนิดของสัตว์น้ำประจำปี ส่วนที่สองเป็นภาคผนวกซึ่ง ประกอบด้วยคำอธิบายวิธีการสำรวจโดยสังเขป รายชื่อทำขึ้นปลาที่ทำการสำรวจและ รายชื่อสัตว์น้ำทะเลที่สำคัญสำหรับงานสถิติการประมง

3. สถิติการประมงทะเลประจำปี สำรวจโดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง

หนังสือสถิติการประมงทะเลประจำปีนี้ได้มาจากการสำรวจข้อมูลโดยวิธีการ สุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แสดงผลของการสำรวจผลผลิตการจับสัตว์น้ำทะเล จากวิธีการทำประมง ต่าง ๆ จำแนกตามชนิดของสัตว์น้ำที่จับได้เป็นรายปี และโดยเฉพาะเครื่องมือประมงที่ สำคัญ ๆ โดยเสนอข้อมูลสถิติเป็นรายเดือน และตามแหล่งทำการประมงเป็นรายปี หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็นสามส่วน โดยส่วนที่หนึ่งเป็นการสรุปผลการสำรวจ ประกอบด้วย ปริมาณสัตว์น้ำทะเลที่จับได้ทั้งหมด ส่วนประกอบของชนิดสัตว์น้ำทะเลที่ผลิตได้และปริมาณ สัตว์น้ำเค็มที่จับได้โดยแต่ละประเภทของเครื่องมือประมง ส่วนที่สอง เป็นตารางสถิติ ซึ่งแสดงปริมาณและมูลค่าของสัตว์น้ำที่จับได้ ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้จำแนกตามวิธีการทำการ ประมงและชนิดของสัตว์น้ำที่จับได้ประจำปี ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้จากเครื่องมือประมงที่ สำคัญเป็นรายเดือนประจำปี รายละเอียดสำหรับกรประมงที่สำคัญ ๆ รายปี ปริมาณ สัตว์น้ำเค็มที่จับได้ตามประเภทการประมงต่าง ๆ รายปี การเพาะเลี้ยงและการประมง บางอย่าง และส่วนที่สามประกอบด้วย คำอธิบาย วิธีการสำรวจโดยสังเขป รายชื่อสัตว์น้ำ ที่สำคัญของไทย สำหรับงานสถิติการประมง รายชื่อวิธีการทำประมงที่สำคัญของไทยสำหรับ งานสถิติการประมง รายชื่อเครื่องมือประมง ณ หมู่บ้านประมงทะเล และความยาวของ ข่ายฝั่งทะเลเป็นรายจังหวัด

4. สถิติหน่วยธุรกิจการประมงประจำปี

หนังสือสถิติหน่วยธุรกิจการประมงประจำปีนี้ ได้จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ ทางด้านธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการประมง ข้อมูลและรายละเอียดส่วนใหญ่ได้มาจากการสำรวจของเจ้าหน้าที่ของกรมประมงเอง แต่ก็มีบางส่วนที่ได้รวบรวมจากหน่วยงานอื่น ๆ ด้วย เช่น กรมศุลกากร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และองค์การอาหารและการเกษตรของสหประชาชาติ สถิติที่แสดงไว้ในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย ปริมาณสัตว์น้ำเค็มและสัตว์น้ำจืดที่ใช้ในธุรกิจการประมง และการแปรรูปสัตว์น้ำประจำปี จำนวนผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการประมง อุต่อเรือ คานเรือ อู่และคานเรือ ประจำปี จำนวนโรงงานน้ำแข็งเพื่อการประมง หอ้งเย็น โรงงานสัตว์น้ำกระป๋อง น้ำปลา และปลาป่น รายปี ราคาเฉลี่ยปลาป่นประจำปี ราคาขายส่งปลาป่นชนิดสกัดน้ำมันที่ตลาดกรุงเทพฯรายปี ราคาเฉลี่ยปลาเปิดที่ทำขึ้นปลาต่าง ๆ และที่โรงงานรับซื้อปริมาณและมูลค่าปลาป่นที่ส่งออกและนำเข้ารายปี ผลผลิตปลาป่นของประเทศที่สำคัญรายปี นอกจากนี้มีสถิติของผลผลิตแบบอื่น ๆ คือ กะปิ ปลาเค็ม กุ้งแห้ง ปลาหมึกแห้ง ปลาწิ่ง ปลาอบ ลูกชิ้น-ทอดมัน หอยแห้ง ปลารมควัน ปลาข้าง ข้าวเกรียบ ปลา-กุ้ง น้ําบูดู ประจำปีและภาคผนวก อธิบายถึงวิธีดำเนินการสำรวจหน่วยธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการประมงประจำปี

5. สถิติเรือประมงไทย ประจำปี

หนังสือสถิติเรือประมงไทย ประจำปี เป็นเอกสารซึ่งหน่วยงานสถิติ กรมประมง ได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเรือประมงจากคำขอจดทะเบียนการมีไว้ในครอบครอง ซึ่งเครื่องมือการประมงตามประกาศกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ตารางสถิติที่เสนอนั้นนอกจากเสนอการเปรียบเทียบสถิติเรือประมงไทยระหว่างสองปีที่ผ่านมา และยังเสนอข้อมูลในรูปกราฟจำแนกตามเครื่องมือประมงที่สำคัญ ๆ และกราฟแสดงแนวโน้มของจำนวนหน่วยทำการประมงในรอบสิบปีที่ผ่านมาด้วยตารางที่ปรากฏในเล่มนี้ประกอบด้วย ตารางจำนวนเรือประมงที่จดทะเบียนการมีไว้ในครอบครอง ซึ่งเครื่องมือทำการประมงเป็นรายจังหวัดในช่วงสองปีที่ผ่านมา จำนวนเรือประมงที่จดทะเบียนตามขนาดและวิธีการทำการประมงของจังหวัดต่าง ๆ จำนวนเรือประมงที่จดทะเบียนมีไว้ในครอบครองตามประเภทของเครื่องมือ ในรอบสองปีที่ผ่านมา จำนวนเรือ

ประมงที่จดทะเบียนการมีไว้ในครอบครอง เป็นรายจังหวัดตามชนิดเครื่องมือในรอบสองปี
 ที่ผ่านมา ขนาดของเรือประมงที่จดทะเบียนการครอบครอง เครื่องมือทำการประมงเป็น
 ต้นกรอล์ ตามประเภทของเครื่องมือทำการประมงในรอบสองปีที่ผ่านมา จำนวนเรือประมง
 ที่จดทะเบียนเป็นต้นกรอล์ ตามวิธีการประมง และเป็นรายจังหวัด จำนวนเรือประมงที่
 จดทะเบียนเป็นต้นกรอล์ ตามวิธีการทำการประมงเป็นรายจังหวัดในรอบสองปี จำนวนเรือที่
 จดทะเบียนการครอบครอง ซึ่งเครื่องมือทำการประมงเป็นรายปี เป็นรายจังหวัด และตาม
 ชนิดของเครื่องมือทำการประมง นอกจากนั้นยังประกอบด้วยแผนภูมิแสดงจำนวนเรืออวน
 ประเภทต่าง ๆ ตามขนาด และในภาคสุดท้ายเป็นกราฟแสดงจำนวนเครื่องมือประมงที่สำคัญ
 ที่จดทะเบียนการครอบครองในรอบสิบปีที่ผ่านมา

6. สำมะโนประมงทะเลแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2510

กรมประมงได้ทำการสำมะโนประมงทะเลขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2510
 ในรายงานสำมะโนประมงทะเลแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2510 ซึ่งในรายงานเล่มนี้แบ่ง
 ออกเป็นสองส่วนด้วยกัน คือ ส่วนแรก กล่าวถึงวิธีการสำรวจสรุปผลของการสำรวจและ
 โครงสร้างของการประมงท้องถิ่น ส่วนที่สอง เป็นตารางสถิติซึ่งแสดงถึงสถิติทั้งเป็นรายเขต
 และรายจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยหมวดใหญ่ ๆ ดังนี้คือ จำนวนคร่าวเรือประมง จำนวน
 ประชากรชาวประมง จำนวนเรือประมง จำนวนหน่วยประมง จำนวนคร่าวเรือที่ทำกา
 รเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง และเนื้อที่เพาะเลี้ยง ในภาคผนวกแสดงจำนวนหมู่บ้านประมง
 และคำจำกัดความวิธีการทำประมง แผนภูมิแสดงการแบ่งเขตประมง การกระจายของ
 คร่าวเรือประมงทะเล และประชากรที่ออกทำการประมง จำนวนเรือประมงจำแนกตาม
 ประเภทของเรือ จำนวนคร่าวเรือประมงทะเล ซึ่งแยกเป็นการประมงทะเลแบบธุรกิจและ
 แบบยังชีพ

7. สถิติประชากรชาวประมงทะเล พ.ศ. 2519

กรมประมงได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลสถิติเกี่ยวกับทรัพยากรประมงทะเลขึ้น
 เพื่อทราบข้อมูลสถิติและการเปลี่ยนแปลงของคร่าวเรือประมง จำนวนชาวประมงและจำนวน
 เรือทำการประมง ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากการสำรวจเมื่อครั้งทำการสำมะโนประมงทะเล

ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2510 หนังสือสถิติประจำปีการข่าวประมงทะเล พ.ศ.2519 แบ่งออกเป็น 5 ส่วนคือ ส่วนแรก จะเป็นคำอธิบายเกี่ยวกับวิธีดำเนินงานสำรวจสถิติประจำปีการข่าวประมงทะเล พ.ศ. 2519 วัตถุประสงค์ในการสำรวจขอบเขตในการสำรวจ หน่วยตัวอย่างในการสำรวจ การเลือกตัวอย่าง วิธีการสำรวจ และวิธีการประเมินผล ส่วนที่สอง สรุปผลการสำรวจของครัวเรือนประมง กำลังคนทำการประมง และเรือประมง ส่วนที่สาม เป็นตารางสถิติต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพยากรประมง พ.ศ.2519 ซึ่งประกอบด้วย จำนวนครัวเรือนประมงประเภทต่าง ๆ ทั้งที่ติดเครื่องยนต์ และไม่ติดเครื่องยนต์ ตารางเปรียบเทียบจำนวนครัวเรือนประมง กำลังคนทำการประมง และจำนวนเรือประมงปี พ.ศ. 2510, 2513, 2516 และ 2519 และตารางเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของจำนวนครัวเรือนประมง กำลังคนทำการประมง และจำนวนเรือทำการประมง ปี พ.ศ. 2516 และ 2519

8. สำมะโนการประมงทะเล พ.ศ. 2528

การสำมะโนประมงทะเลของประเทศไทย ครั้งที่สองมีขึ้นในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2528 โดยความร่วมมือกันระหว่างสำนักงานสถิติแห่งชาติและกรมประมง เพื่อเก็บข้อมูลสถิติโครงสร้างทางเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานของการประมงทะเล เช่น จำนวนครัวเรือนประมง จำนวนครัวเรือนที่เป็นลูกจ้างทำการประมง จำนวนประจำปีการข่าวประมงทะเล จำนวนเรือประมงและจำนวนเครื่องมือทำการประมง การสำมะโนประมงทะเลครั้งนี้ได้ครอบคลุมทุกครัวเรือนประมง และครัวเรือนลูกจ้างทำการประมงทั้งในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลของ 24 จังหวัด ชายฝั่งทะเลของประเทศไทย ในหนังสือ รายงานเบื้องต้นของการสำมะโนการประมงทะเล พ.ศ. 2528 ประกอบด้วยตารางสถิติที่แสดงถึงจำนวนครัวเรือนประมงทั้งประเทศ และเขตการประมงและรายจังหวัด โดยแบ่งออกตามประเภทของการประมง คือ (1) จำนวนครัวเรือนที่ทำการประมงโดยการจับสัตว์น้ำทะเลอย่างเดียว จำนวนครัวเรือนที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลอย่างเดียว และจำนวนครัวเรือนที่ทำการประมงทั้งโดยการจับสัตว์น้ำและการเพาะเลี้ยงตามชายฝั่งทะเล (2) จำนวนครัวเรือนประมงตามประเภทของการจัดการ คือ ครัวเรือนข่าวประมง ห้างหุ้นส่วน และบริษัท โดยแบ่งข้อมูลสถิติ จำนวนครัวเรือน แต่ละประเภทของการจัดการทั้งประเทศ เขตการประมงและรายจังหวัด (3) จำนวนครัวเรือนที่ทำการประมงทะเลที่มีเรือประมงและไม่มีเรือประมงของตนเองทั้ง

ประเทศ ตามเขตการประมงและรายจังหวัด (4) จำนวนเรือประมงแบ่งออกตามประเภท คือ เรือที่มีเครื่องยนต์ และเรือที่ไม่มีเครื่องยนต์ ทั้งประเภทตามเขตการประมงและรายจังหวัด (5) จำนวนพ่อค้าสินค้าสัตว์น้ำทะเลแบ่งตามประเภทของพ่อค้า คือ พ่อค้าสินค้าสัตว์น้ำทะเลท้องถิ่น ซึ่งแบ่งออกเป็นพ่อค้าปลีก และพ่อค้าขายส่ง และพ่อค้าสินค้าสัตว์น้ำทะเลนอกท้องถิ่น ซึ่งแบ่งออกเป็นพ่อค้าที่ขายสินค้าให้แก่ตลาดกรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่และพ่อค้าที่ขายให้แก่ตลาดอื่น ๆ ที่มีในตลาดกรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ (6) จำนวนครัวเรือนที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล แบ่งตามประเภทของการเพาะเลี้ยงและโดยเขตการประมงและรายจังหวัด (7) จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพแปรรูปสินค้าสัตว์น้ำทะเลโดยลักษณะของการจัดการ (ในรูปบริษัทหรือธุรกิจภายในครอบครัว) และโดยลักษณะของการประกอบอาชีพ (ทำการแปรรูปสินค้าสัตว์น้ำทะเลอย่างเดียว หรือทำการประมงและทำการแปรรูปร่วมกัน) และ (8) จำนวนครัวเรือนที่ทำการแปรรูปสัตว์น้ำทะเลโดยประเภทของการแปรรูป (การแช่แข็ง ทำกระป๋องหมักดอง อบ รมควัน ทำลูกชิ้นกึ่งลูกชิ้นปลาตากแห้ง และหมักเกลือ ฯลฯ)

9. สถิติอื่น ๆ เกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทย

นอกจากข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจเหล่านี้แล้ว ข้อมูลเกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทย เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับกำลังการผลิตของอ่าวไทย ศักยภาพในการผลิตสัตว์น้ำหน้าดิน หรือสัตว์น้ำผิวน้ำ ในแหล่งต่าง ๆ ปริมาณของสัตว์น้ำที่จับได้ต่อชั่วโมงของการลงอวน (Catch per haul) และจำนวนกำลังลงแรงประมง (fishing effort) จะขอได้จาก กองประมงทะเลและกองสำรวจแหล่งประมง กรมประมง เช่นเดียวกับข้อมูลเกี่ยวกับสถิติการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทะเล และธุรกิจอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ และงานส่งเสริมอาชีพการประมง จะขอได้จาก กองเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ กองอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ และกองส่งเสริมประมงและหน่วยงานอื่น ๆ ภายในกรมประมง

2.2.2 องค์การสะพานปลา

องค์การสะพานปลาเป็นรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีกำเนิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อจัดดำเนินการและนำมาซึ่งความเจริญของ

- สะพานปลาตลาดสินค้าสัตว์น้ำและอุตสาหกรรมการประมง (2) จัดดำเนินการหรือควบคุม และอำนวยความสะดวกซึ่งกิจการแพปลา การขนล้งและกิจการอื่น ๆ อันเกี่ยวกับกิจการแพปลา
- (3) จัดสิ่งเสริมฐานะสวัสดิการหรืออาชีพของชาวประมง และบูรณะหมู่บ้านการประมง และ
- (4) จัดสิ่งเสริมลัทธิหรือสมาคมการประมง ปัจจุบันงานหลักขององค์การสะพานปลา มี 3 ประเภทคือ

(1) งานด้านให้บริการแก่ชาวประมง เป็นตลาดกลางสินค้าและเป็นที่ยกถ่ายสินค้าสัตว์น้ำและกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการแพปลา โดยการสร้างสะพานปลาเพื่อเป็นตลาดกลางสินค้าสัตว์น้ำเพื่อเป็นสถานที่รวมซื้อสินค้าสัตว์น้ำของชาวประมง โดยวิธีการประมูลราคาเพื่อให้เกิดราคาที่เป็นธรรมระหว่างชาวประมงเจ้าของปลากับผู้ซื้อ โดยผู้ประมูลขายหรือแพปลาจะต้องให้ความเป็นธรรมในเรื่องจำนวนและราคาด้วย และในขณะเดียวกันเพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชนผู้บริโภคที่จะซื้ออาหารปลาได้ตลอดปีในราคาอันสมควร ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ 3 แห่ง คือ สะพานปลากรุงเทพฯ สะพานปลาสุ่มทรสาคร และสะพานปลาสุ่มทรปราการ รวมทั้งสร้างท่าเทียบเรือประมงต่าง ๆ เพื่อเป็นสถานที่สำหรับขนถ่ายสินค้าสัตว์น้ำจากเรือขึ้นฝั่ง (การขนล้ง) ปัจจุบันมี 10 แห่ง คือ ท่าเทียบเรือประมงตราด ท่าเทียบเรือประมงหัวหิน ท่าเทียบเรือประมงปราณบุรี ท่าเทียบเรือประมงสุราษฎร์ธานี ท่าเทียบเรือประมงสงขลา ท่าเทียบเรือประมงปัตตานี ท่าเทียบเรือประมงระนอง ท่าเทียบเรือประมงภูเก็ต ท่าเทียบเรือประมงสตูล และท่าเทียบเรือประมงชุมพร นอกจากนี้ยังมีท่าเทียบเรือประมงอ่างศิลา และท่าเทียบเรือประมงหลังสวน ซึ่งองค์การสะพานปลาได้มอบให้กลุ่มเกษตรกรทำประมงรับไปดำเนินการเอง

(2) งานโครงการพัฒนาการประมง เป็นการให้สินเชื่อแก่ชาวประมงในการต่อเรือประมงเป็นรายบุคคล และการให้สินเชื่อเครื่องมืออุปกรณ์การประมงตามโครงการเงินกู้ระหว่างรัฐบาลไทยกับธนาคารพัฒนาเอเชีย ประเทศฟิลิปปินส์ เงินกู้ และเงินยืมจากกระทรวงการคลัง

(3) งานส่งเสริมการประมง เป็นการให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมฐานะสวัสดิการ อาชีพการประมง ในลักษณะของการช่วยเหลือให้แก่สมาคมการประมงหรือกลุ่มเกษตรกรทำประมงต่าง ๆ

ในฐานะที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการตลาดและการส่งเสริมอาชีพ ประมงและการพัฒนาการประมง องค์การสะพานปลาได้รวบรวมสถิติต่าง ๆ เกี่ยวกับปริมาณ และมูลค่าของการซื้อขายและราคาของสัตว์น้ำทะเล และสัตว์น้ำจืดที่ผ่านสะพานปลาและ ทำเทียบเรือต่าง ๆ ไว้มทั้งเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี ตลอดจนสถิติเกี่ยวกับการ ส่งเสริมอาชีพทำการประมงต่าง ๆ เช่น สถิติเกี่ยวกับสินเชื่อต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะขอ ได้จากกองพัฒนาการประมง ซึ่งประกอบด้วยงานวางแผนและประเมินผล งานส่งเสริม งานสินเชื่อ งานเร่งรัด และติดตามเงินกู้ และจากงานงบประมาณและสถิติของกองคลัง ได้ทั้งในรูปเอกสารเผยแพร่ที่เป็นเอกสารโรเนียว หรือข้อมูลดิบ และเอกสารหนังสือสถิติ ประจำปี และรายงานผลการดำเนินงานประจำปีขององค์การสะพานปลา

สำหรับเอกสารสถิติที่สำคัญขององค์การสะพานปลา ประกอบด้วย 2 เล่ม คือ

1. รายงานประจำปีขององค์การสะพานปลา ในรายงานประจำปีขององค์การ สะพานปลา จะรวบรวมข้อมูลบางอย่างคือ วัตถุประสงค์และนโยบายขององค์การสะพานปลา รายงานคณะกรรมการที่ปรึกษาพิเศษ คณะกรรมการส่งเสริมการประมง และเจ้าหน้าที่ ระดับสูงขององค์การสะพานปลา ยังแบ่งส่วนงานขององค์การสะพานปลา งบดุลและงบกำไร ขาดทุนสองปีย้อนหลัง สรุปผลการดำเนินงานขององค์การสะพานปลาในรอบปีที่ผ่านมา ซึ่ง แบ่งออกเป็นงานด้านให้บริการสถานที่สำหรับขนถ่ายและจำหน่ายสัตว์น้ำ งานด้านส่งเสริม อาชีพและสวัสดิการแก่ชาวประมง งานด้านสินเชื่อสำหรับชาวประมง ผลงานของโครงการ ต่าง ๆ และผลงานด้านอื่น ๆ นอกจากนั้นยังรายงานถึงภาวะเศรษฐกิจการประมงในรอบปี ที่ผ่านมาและแนวโน้มของปีต่อไป ส่วนสุดท้ายเป็นรายชื่อและสถานที่ตั้งหน่วยงานขององค์การ สะพานปลา

2. สถิติการประมงประจำปีขององค์การสะพานปลา หนังสือสถิติการประมง ประจำปีขององค์การสะพานปลา เป็นเอกสารทางวิชาการของงานงบประมาณและสถิติกองคลัง มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในงานทางวิชาการขององค์การสะพานปลา กรมประมง และระหว่างประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงประกอบการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของการเกิดเกี่ยวกับผลผลิตสัตว์น้ำ ตลอดจนความเคลื่อนไหวของราคาสินค้าสัตว์น้ำโดยทั่วไป เป็นการพิจารณาโดยส่วนรวม โดยไม่ได้คำนึงถึงรายละเอียดปลีกย่อย เช่น ขนาดหรือคุณภาพ หรือชนิดของสัตว์น้ำ วิธีการ

สบสตัวน้ำ ฯลฯ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญของราคาสบสตัวน้ำแต่ละกิโลกรัมที่ผ่านจากท่าเทียบเรือประมงหรือสะพานปลาขององค์การสะพานปลา ดังนั้นข้อมูลที่มีอยู่ในเอกสารเล่มนี้จึงใช้ไม่ได้สำหรับนำไปใช้คำนวณรายได้ของชาวประมงหรือผู้ประกอบการแพปลา (ผู้ค้าสบสตัวน้ำ) หรือทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของราคาได้ดีเท่าที่ควร

ในหนังสือสถิติการประมงประจำปีขององค์การสะพานปลา จะแสดงผังทางเดินสินค้าสบสตัวน้ำทะเลสดของสะพานปลากรุงเทพฯ และของสะพานปลาสู่ทรสาร และส่วนของตารางสถิติประกอบด้วย ตารางแสดงปริมาณและมูลค่าสบสตัวน้ำทะเลสด สบสตัวน้ำสดที่ส่งเข้าสู่สะพานปลากรุงเทพฯ ในรอบสองปีที่ผ่านมา ปริมาณและราคาสบสตัวน้ำทะเลสดชนิดสำคัญที่ประมงจำหน่าย ณ สะพานปลากรุงเทพฯ ในรอบสามปีที่ผ่านมา สถิติปริมาณและมูลค่าสินค้าสบสตัวน้ำทะเลสด ชนิดสำคัญที่ประมงจำหน่าย ณ สะพานปลากรุงเทพฯ ประจำปี สถิติปริมาณปลาหน้าสดชนิดสำคัญที่ประมงจำหน่าย ณ สะพานปลากรุงเทพฯ ในรอบสิบปีที่ผ่านมา สถิติปริมาณและมูลค่าปลาน้ำสดชนิดสำคัญรายเดือนที่ประมงจำหน่าย ณ สะพานปลากรุงเทพฯ ประจำปี สถิติราคาปลาน้ำสดชนิดสำคัญที่ประมงจำหน่าย ณ สะพานปลากรุงเทพฯ ในรอบสามปี สถิติการขนส่งสินค้าสบสตัวน้ำ ณ สะพานปลากรุงเทพฯ โดย พาหนะชนิดต่าง ๆ ในรอบสิบปี สถิติ ปริมาณและมูลค่าสบสตัวน้ำทะเลที่มีการขนส่ง ข้อยกเว้นที่สะพานปลาสู่ทรสาร สะพานปลาสู่ทรสาร และการท่าเทียบเรือต่าง ๆ ประจำปี โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนพ่อค้าและแพปลาเฉลี่ยต่อวัน (จำนวนผู้ซื้อปลา และแพปลา) ราคาสบสตัวน้ำโดยเฉลี่ยในรอบปี (ปลาหู-สัง, ปลาเคย กุ้ง กุ้ง ปลาหมึก ปู ปลาทุแยก และปลาเบ็ด) จำนวนเรือประมงที่เข้าเทียบท่าเฉลี่ยต่อวัน และจำนวนรถยนต์นำปลาออกเฉลี่ยต่อวัน ในรอบปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังประกอบด้วยสถิติสรุปแสดงถึงปริมาณปลาทะเลสดและแห้งที่ส่งมาโดยทางบกและทางน้ำ ณ สะพานปลากรุงเทพฯ ในรอบห้าปีที่ผ่านมา สถิติปริมาณปลาทะเลสดที่จับได้เป็นรายจังหวัดในรอบแปดปีที่ผ่านมา สถิติจำนวนเรือประมงที่จดทะเบียนการมีไว้ครอบครองซึ่งเครื่องมือประมงบางชนิดรายจังหวัด ในรอบห้าปีที่ผ่านมา และอัตราร้อยละของปริมาณสบสตัวน้ำทะเลสดที่ส่งออกจากสะพานปลากรุงเทพฯ ไปสู่ตลาดย่อยในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดเพื่อบริโภคแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทย

2.2.3 แหล่งข้อมูลสถิติอื่น ๆ ที่พิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาไทย

แหล่งข้อมูลสถิติอื่น ๆ : เกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทย ยังมีอีกมาก แต่ส่วนใหญ่แล้วแหล่งข้อมูลเหล่านี้จะอาศัยข้อมูลสถิติที่ได้มาจากกรมประมง ซึ่งได้แก่

- (1) หนังสือ สถิติที่สำคัญของประเทศไทย ประจำปีของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี จะมีรายงานสถิติเกี่ยวกับปริมาณและมูลค่าของสัตว์น้ำทะเลและสัตว์น้ำจืดชนิดต่าง ๆ ที่ประมงชายฝั่งสะพานปลากรุงเทพฯ ในรอบเจ็ดปีที่ผ่านมา
- (2) หนังสือ สมุดสถิติรายปีของประเทศไทย ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ จะมีสถิติเกี่ยวกับปริมาณสัตว์น้ำทะเลที่จับได้เป็นรายจังหวัด และสถิติการใช้จ่ายของสัตว์น้ำทะเล และสัตว์น้ำจืดเป็นรายปี
- (3) หนังสือ สถิติรายได้ประมงชายฝั่งของประเทศไทย ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งแสดงสถิติรายได้ประมงชายฝั่งของประเทศไทย ซึ่งมีที่มาจากการประมงทะเลและการประมงน้ำจืด ณ ราคาคงที่และราคาปัจจุบันเป็นรายปี
- (4) วารสาร ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นวารสารรายเดือน ซึ่งมีการสรุปภาวะเศรษฐกิจการเกษตร รวมทั้งการประมงในรอบเดือนที่ผ่านมา และมีสถิติการเกษตรต่าง ๆ รวมทั้งราคาสินค้าปลาทุกละเอียดขนาดกลางและราคาปลาเปิดคลง ที่ชาวประมงชายฝั่งเฉลี่ยทั้งประเทศและราคาขายส่งปลาทุกละเอียดขนาดกลาง อรณดำ ในตลาดกรุงเทพฯ โดยมีตัวเลขย้อนหลัง 12 เดือน
- (5) วารสาร ภาวะสินค้าเกษตรกรรม ของหน่วยการเกษตร ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นวารสารรายเดือน ซึ่งจะมีการสรุปภาวะการเกษตรที่สำคัญ รวมทั้งการประมงในรอบเดือนที่ผ่านมา ตารางสถิติที่มีในวารสารประกอบด้วย (1) ปริมาณการส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งรวมถึงกุ้งแช่เย็น ปลาหมึกสดแช่เย็น ตัวเลขย้อนหลัง 6 เดือน (2) ราคาขายส่งสินค้าสัตว์น้ำที่สะพานปลากรุงเทพฯ โดยแยกประเภทเป็นสัตว์น้ำเค็มและสัตว์น้ำจืด สัตว์น้ำเค็มประกอบด้วย ปลาทะเล ปลาหมึก ปู หอย

กุ้ง ปลาเบ็ด (มีตัวเลขย้อนหลัง 1 เดือน) และ (3) การส่งออกสินค้าสัตว์น้ำที่สำคัญ ประกอบด้วยปริมาณและมูลค่าของกุ้งสดแช่แข็ง ปลาหมึกสดแช่แข็ง และปลาบ่นที่สะพานปลา กรุงเทพฯ (ตัวเลขย้อนหลัง 1 เดือน)

(6) วารสาร รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ของธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นวารสารรายเดือน สถิติเกี่ยวกับการประมงของประเทศไทย ประกอบด้วย 1) สถิติ การนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำ 2) เงินทุนของบริษัทและหุ้นส่วนที่ทำการประมง 3) ดัชนีของ ปริมาณการผลิตของการประมง (ในรอบ 7 ปี) 4) ปริมาณของสัตว์น้ำที่จับได้แยกออกเป็น ปลาทะเล ปลาน้ำจืด และกุ้งทะเล 5) ดัชนีราคาขายส่งของสินค้าเกษตรและของปลาและ อาหารทะเล และ 6) ผลผลิตประมงรวมและรายได้ประชาชาติที่ได้มาจากการประมง ในราคาคงที่

(7) วารสาร รายงานเศรษฐกิจ ของธนาคารกรุงไทย จำกัด เป็นวารสาร รายเดือนมีตารางสถิติที่เกี่ยวข้องกับการประมง คือ สถิติ ปริมาณและมูลค่าของกุ้งสดแช่เย็น ปลาหมึกสดแช่เย็น มีตัว เลขย้อนหลัง 18 ปี

2.2.4 ศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Fisheries Development Center) หรือชื่อย่อ SEAFDEC ตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1967 โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้มีการพัฒนาการประมงในประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศสมาชิกในปัจจุบันประกอบด้วย กัมพูชา มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และประเทศไทย ศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วยสามหน่วยงาน คือ หน่วยงาน ผักกอกบวมตั้งอยู่ในประเทศไทย หน่วยวิจัยเกี่ยวกับการประมงทะเลตั้งอยู่ในประเทศสิงคโปร์ และหน่วยเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตั้งอยู่ในประเทศฟิลิปปินส์ โดยมีสำนักงานเลขาธิการตั้งอยู่ที่ จังหวัดสมุทรปราการ และสำนักงานติดต่อและเผยแพร่ข่าวสาร ตั้งอยู่ที่ตึกโอลิมเปีย ชั้น 4 ถนนพระราม 4 กรุงเทพมหานคร

นอกจากเอกสารวิจัยเกี่ยวกับการประมงทะเล ซึ่งพิมพ์เผยแพร่โดยหน่วยงานแต่ละหน่วยของศูนย์พัฒนาการประมงแล้ว ศูนย์พัฒนาการประมงได้จัดพิมพ์หนังสือสถิติรายปีอีกสองฉบับคือ Fishery Statistical Bulletin for South China Sea Area (1976-1980) และ Catch-Effort Statistics for the South China Sea Area (1978-1983) ข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่พิมพ์เผยแพร่ในหนังสือสถิติทั้งสองเล่มนี้ได้มาจากสำนักงานสถิติแห่งชาติของแต่ละประเทศ และจากการส่งแบบสอบถามไปยังหน่วยงานการประมงของรัฐในแต่ละประเทศ สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทยก็ได้อาจมาจากหนังสือสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประมงของกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์นั้นเอง ซึ่งแต่ละฉบับจะมีข้อมูลรายละเอียดดังนี้ คือ

1. Fishery Statistical Bulletin for South China Sea Area

SEAFDEC ได้พิมพ์ Fishery Statistical Bulletin for South China Sea Area ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1978 โดยใช้ข้อมูลของปี ค.ศ. 1976 ต่อมาก็ได้มีการปรับปรุงตัวเลขสถิติให้ทันสมัยขึ้นทุกปีจนถึงปัจจุบันได้พิมพ์ถึง ฉบับที่ใช้ข้อมูลของปี ค.ศ. 1984 ในแต่ละฉบับจะมีข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการประมงย้อนหลังห้าปีของแต่ละประเทศที่ตั้งอยู่รอบบริเวณทะเลจีนใต้ 10 ประเทศ คือ บรูไน ไต้หวัน ฮองกง อินโดนีเซีย เอมร มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ประเทศไทย และเวียดนาม ข้อมูลสถิติที่มีอยู่ในหนังสือสถิติเล่มนี้ประกอบด้วย

(1) สภาพทางภูมิศาสตร์ ประชากร และข้อมูลทางเศรษฐกิจพื้นฐานอื่น ๆ ซึ่งประกอบด้วย เนื้อที่ของประเทศ ความยาวของชายฝั่งทะเล เนื้อที่ของแหล่งน้ำภายในพื้นดิน จำนวนประชากรและกำลังคน มูลค่าของผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ (GDP) ของทั้งประเทศและที่มาจากภาคเกษตรกรรมและการประมง เลขดัชนีค่าจ้างและราคาการค้าระหว่างประเทศและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ

(2) ข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตของการประมง ประกอบด้วย ผลผลิตของการประมงทะเล การประมงน้ำจืด และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

(3) สถิติการประมงทะเล ประกอบด้วย จำนวนธุรกิจการประมง (Fishing Establishment) โดยแยกตามประเภทของการจัดการ และขนาดของเรือประมง จำนวนเรือประมงแยกตามประเภท น้ำหนักเรือ และความยาวของเรือ จำนวนชาวประมงตามลักษณะภาพของการทำงาน จำนวนเรือประมงแยกตามประเภทของเครื่องมือประมงและขนาดของเรือ ปริมาณการจับสัตว์น้ำทะเลแยกตามประเภทของสัตว์น้ำ และปริมาณของสัตว์น้ำทะเลที่จับได้แยกตามชนิดของเครื่องมือและประเภทของสัตว์น้ำ

(4) สถิติการประมงน้ำจืด ประกอบด้วย ปริมาณการผลิตสัตว์น้ำจืดแยกเป็นรายประเภทของสัตว์น้ำ ทั้งปริมาณและมูลค่า

(5) สถิติการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ประกอบด้วย สถิติมูลค่าและปริมาณของผลผลิตที่ได้จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทะเล การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด

(6) สถิติเกี่ยวกับราคาปลาลด ประกอบด้วยราคาผู้ผลิต (ราคาขายส่งที่ทำขึ้นปลาและราคาผู้บริโภค

(7) สถิติการใช้จ่ายนโยบายสัตว์น้ำ ทั้งสัตว์น้ำทะเล สัตว์น้ำจืด และการเพาะเลี้ยง

(8) สถิติการแปรรูปสัตว์น้ำ แสดงสถิติจำนวนโรงงานแปรรูปสัตว์น้ำและปริมาณการผลิต

(9) สถิติการส่งออกและการนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำ ประกอบด้วย สถิติ ปริมาณ และมูลค่าการส่งออก โดยแยกตามประเภทของสัตว์น้ำ และประเทศปลายทางและสถิติ ปริมาณ และมูลค่าการนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำ แยกตามประเภทของสัตว์น้ำและประเทศต้นทาง

2. Catch-Effort Statistics for the South China Sea Area

นอกจาก Fishery Statistical Bulletin for the South China Sea Area แล้ว SEAFDEC ยังจัดทำหนังสือสถิติอีกเล่มหนึ่งเพื่อเสนอข้อมูลสถิติเกี่ยวกับปริมาณการจับสัตว์น้ำและกำลังแรงประมง (Fishing Effort) เพื่อเป็นข้อมูลเสริมสำหรับการวัดปริมาณสัตว์น้ำที่มีอยู่ทั้งหมด หนังสือสถิติ Catch Effort Statistics

for the South China Sea Area เริ่มแรกได้พิมพ์ขึ้นในปี ค.ศ. 1981 เพื่อเป็น
ข้อมูลเสริมสำหรับ Fishery Statistical Bulletin ของปี ค.ศ. 1978 และได้
พิมพ์อีกสองฉบับต่อมา เพื่อเสริมข้อมูลของ Fishery Statistical Bulletin
สำหรับปี ค.ศ. 1979 และ ค.ศ. 1980 แต่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1981 เป็นต้นมา ข้อมูลปริมาณ
การจับและกำลังลงแรงประมงก็ถูกรวบรวมอยู่ใน Fishery Statistical Bulletin

สถิติที่มีอยู่ใน Catch-Effort Statistics for the South China
Sea Area ประกอบด้วย ปริมาณการจับสัตว์น้ำแต่ละประเภท และกำลังลงแรงประมง
แยกตามประเภทของเครื่องมือประมง คือ อวนลากแผ่นตะเข้ (other trawl) อวนลากคู่
(pair trawl) อวนล้อมจับ (purse seine) อวนล้อมซั้ง (Luring purse
seine) อวนลอย (drift gill net) และเบ็ดราว (long line) และสถิติ
ปริมาณการจับสัตว์น้ำ และกำลังลงแรงประมงแยกตามประเภทของเครื่องมือประมงและ
ขนาดของการจัดการ

2.2.5 องค์การสหประชาชาติ

มีสำนักงานขององค์การสหประชาชาติที่เผยแพร่ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการ
ประมงของประเทศไทย คือ องค์การอาหารและเกษตร (FAO) และคณะกรรมการ
เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของเอเชียและแปซิฟิก (ESCAP) และสำนักงานสถิติของ
กรมกิจการเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศ ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งจะมีข้อมูล
สถิติเกี่ยวกับการผลิตและการค้าระหว่างประเทศ ของสินค้าสัตว์น้ำของประเทศต่าง ๆ
ซึ่งได้มาจากกรมประมงและกรมศุลกากรของแต่ละประเทศดังนี้ คือ

(1) องค์การอาหารและการเกษตร (Food and Agriculture
Organization of the United Nations หรือ FAO)

มีหนังสือสถิติรายปีเกี่ยวกับการประมงของประเทศต่าง ๆ สองเล่ม คือ
Yearbook of Fishery Statistics : Fishery Commodities ซึ่งรวบรวมสถิติ
เกี่ยวกับการผลิตและการส่งออก และการนำเข้าของสินค้าสัตว์น้ำประเทศต่าง ๆ ของ

ประเทศต่าง ๆ ในรอบหกปีที่ผ่านมา และ FAO Trade Yearbook รวบรวมสถิติเกี่ยวกับมูลค่าการส่งออกและการนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำ และผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำของประเทศต่าง ๆ ในรอบหกปีที่ผ่านมา

(2) คณะกรรมการเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของเอเชียและแปซิฟิก

(Economic and Social Commission for Asia and the Pacific หรือ ESCAP) มีหนังสือสถิติรายปีที่เกี่ยวข้องกับการประมงของไทยสองเล่ม คือ Statistical Yearbook for Asia and the Pacific จะมีข้อมูลเกี่ยวกับสถิติกำลังแรงงานที่ถูกจ้างงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม ป่าไม้ และการประมง การว่างงานของเกษตรกร ชาวประมง และคนงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศมวลรวม (GDP) ที่มาจากรายการเกษตร การล่าสัตว์ ป่าไม้และการประมง ในราคาปัจจุบัน และสถิติเกี่ยวกับปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้แยกเป็นสัตว์น้ำทะเลและสัตว์น้ำจืดของแต่ละประเทศในกลุ่มเอเชียและแปซิฟิก และอีกเล่มหนึ่งคือ Foreign Trade Statistics of Asia and the Pacific รวบรวมสถิติเกี่ยวกับการส่งออกและการนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำทั้งปลาสลิดและอาหารทะเลกระป๋องของประเทศในกลุ่มเอเชียและแปซิฟิกในรอบสี่ปีที่ผ่านมา

(3) สำนักงานสถิติของกรมกิจการเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศ

(Statistical Office, Department of International and Social Affairs, United Nations)

มีหนังสือสถิติที่เกี่ยวข้องกับการประมง เล่มหนึ่งคือ Statistical Yearbook จะมีสถิติเกี่ยวกับปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ของประเทศไทยในรอบสี่ปีที่ผ่านมา และของประเทศอื่น ๆ

หนังสือสถิติเกี่ยวกับการประมงของไทยและประเทศต่าง ๆ เหล่านี้จะมีประโยชน์อย่างมาก สำหรับผู้ที่ต้องการทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประมงระหว่างประเทศ

2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทย

เนื่องจากการประมงทะเลเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจต่อประเทศไทยอย่างมาก ดังนั้นงานวิจัยและการศึกษาเกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทย

ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาและทำการวิจัยเอาไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นงานวิจัยที่ทำเสนอแก่หน่วยราชการของไทย และแก่องค์การระหว่างประเทศ ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ในส่วนของแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทย ดังนั้นจึงเป็นไปได้ยากที่ผู้วิจัยจะสามารถรวบรวมผลงานวิจัยและการศึกษาที่มีอยู่ได้ครบถ้วนทุกเรื่อง แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมผลงานการศึกษาและงานวิจัยเกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทยที่มีความสำคัญและอยู่ในความสนใจของนักเศรษฐศาสตร์ แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทด้วยกันคือ

1. ตำราเศรษฐศาสตร์การประมง
2. อุตสาหกรรมการประมงและความสำคัญทางเศรษฐกิจ
3. ภาวะการตลาดของสินค้าสัตว์น้ำทะเลของประเทศไทย
4. การประมงพื้นบ้าน

ซึ่งในแต่ละหัวข้อจะมีผลงานการศึกษาและงานวิจัยดังนี้คือ

2.3.1 ตำราเศรษฐศาสตร์การประมง (Fisheries Economics)

ผลงานการศึกษาในด้านตำราเรียนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์การประมงปัจจุบัน

มีอยู่ 2 เล่มด้วยกันคือ

- (1) ไกรสร คือประโคน เศรษฐศาสตร์การประมง คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง กราฟิเคอาร์ทการพิมพ์, 2525 เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิธีการวิเคราะห์อุตสาหกรรมประมงด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 5 เรื่องด้วยกัน คือ (1) บทนำ กล่าวถึงทรัพยากรทางทะเล ประวัติการประมงของไทย ความสำคัญของการประมงต่อเศรษฐกิจไทย นโยบายการพัฒนากการประมงและการประมงของประเทศไทยในอนาคต (2) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่ประยุกต์ใช้ในการประมง ซึ่งประกอบด้วย การนำเอาเส้นอุปสงค์ (demand) เส้นอุปทาน (supply) เส้นความเป็นไปได้ในการผลิต (production possibility curve) และเส้นความพอใจเท่ากัน (indifference curve) มาใช้วิเคราะห์ดุลยภาพของการประมง (3) การวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การประมงด้วยเส้นฟังก์ชันการผลิตสำหรับการประมง และแบบจำลองทางเศรษฐกิจของการประมงแบบต่าง ๆ กัน เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุด (4) บทบาทของสถาบัน

การเกษตรประมงในประเทศไทยในด้านการแก้ปัญหาการประมงและสินเชื้อ และ

(5) การจัดการทรัพยากรประมงและสภาวะทรัพยากรประมงของประเทศไทย

(2) ธันวาคม คิตต์สังวน เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรประมง ภาควิชา

เศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2526

ตำราเศรษฐศาสตร์การประมง เล่มนี้เป็นตำราที่ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ เศรษฐศาสตร์การประมงค่อนข้างละเอียด ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 10 เรื่องด้วยกัน คือ (1) บทนำ กล่าวถึงลักษณะของวิชา เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรประมง แนวความคิดในการ ศึกษาและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (2) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษา โดยกล่าวรวมถึง อุปสงค์ อุปทาน คุณภาพของตลาด คุณภาพทั่วไปของระบบเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ของหน่วยธุรกิจและตลาด และมูลค่าของเงินและเวลา (3) แนวความคิด เบื้องต้นของเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรประมง ซึ่งกล่าวถึงการผลิตทางการประมง คุณภาพ ของการทำประมง คุณภาพทางเศรษฐกิจของการทำประมงแบบต่าง ๆ (ประกอบด้วย การทำประมงแบบเสรี การทำประมงแบบควบคุม และการทำประมงเพื่อประโยชน์แก่สังคม) การทำประมงโดยมีคุณภาพทางเศรษฐศาสตร์ในระยะยาว และความแตกต่างของการ วิเคราะห์แบบสถิตยและพลวัต (4) การนำเอาความสัมพันธ์ของอุปสงค์และอุปทานมาใช้ ในการจัดการประมงภายใต้เงื่อนไขของการทำประมงแบบเสรี แบบควบคุมและภายใต้ เงื่อนไขราคาสัตว์น้ำเปลี่ยนแปลงได้ และการวิเคราะห์จุดดุลยภาพที่มีมากกว่าหนึ่งจุดของ การทำประมง (5) การวิเคราะห์การจัดการประมง ลักษณะผูกขาด ในด้านส่วนเกินของ ผู้ผลิต จุดดุลยภาพของการทำประมงแบบผูกขาด การทำการประมงเกินขนาด และผลที่ เกิดขึ้นจากการทำประมงเกินขนาด และผลที่เกิดขึ้นจากการทำประมงแบบผูกขาด (6) การวิเคราะห์คุณภาพเปรียบเทียบและระดับสวัสดิการของสังคมจากการทำประมง (7) การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำมากกว่าหนึ่งชนิด (multi-species fishery) โดย วิเคราะห์ถึงการประมงในกรณีของสัตว์น้ำ 2 ชนิด ที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะของ ธรรมชาติ คือ เป็นสัตว์น้ำที่อยู่ร่วมกันแต่ต้องมีการแข่งขันกันหรือกรณีที่สัตว์น้ำชนิดหนึ่งจะเป็น หน่อของสัตว์น้ำอีกชนิดหนึ่ง (8) แนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับนโยบายการจัดการการประมง และรายละเอียดของนโยบายการจัดการประมงที่สำคัญ ประกอบด้วยนโยบายการควบคุม

ระยะเวลาการทำงานประมง นโยบายการควบคุมระยะเวลาการทำงานประมง นโยบายการควบคุมจำนวนเรือประมง นโยบายการควบคุมชนิดของเรือประมง นโยบายการใช้ระบบโควต้าสัตว์น้ำ นโยบายการใช้ระบบภาษี นโยบายการควบคุมสิทธิบัตรการทำงานประมง (9) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประมงไทย ประกอบด้วยประเภทของการทำประมงในประเทศไทย แบ่งเป็นการประมงแบบพื้นบ้าน และการประมงพาณิชย์ การประมงตามที่ตั้งของทรัพยากร การประมงหน้าดินและการประมงผิวน้ำ และความสำคัญของเศรษฐกิจประมง และ (10) การจัดการทรัพยากรประมงและยุคหลัง ปี พ.ศ. 2515 และวิเคราะห์ปัญหาจากการพัฒนาการประมงไทยในด้านการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ และปัญหาความขัดแย้งของชาวประมงจากการพัฒนา สรุปลงปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไข้ปัญหา

2.3.2 งานวิจัยเกี่ยวกับอุตสาหกรรมประมงของไทย

งานวิจัยเกี่ยวกับอุตสาหกรรมประมงทะเลของประเทศไทยได้มีผู้ศึกษาไว้หลายชิ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะกล่าวถึงสภาวะการณ์โดยทั่วไปของอุตสาหกรรมประมงทะเลของประเทศไทย ความสำคัญทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมประมง สถานภาพของทรัพยากรสัตว์น้ำทะเล การตลาด ปัญหาและอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมประมงประกอบด้วย

(1) วีระวัฒน์ หงส์กุล (ผู้แปล) การประมงของไทย อมรินทร์การพิมพ์ กรุงเทพมหานคร 2521 หนังสือเล่มนี้แปลมาจากรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการทะเลจีนใต้ (South China Sea Fisheries Development and Coordinating Programme) เอกสารวิชาการเลขที่ SCS/76/WP/45 เสนอต่อคณะกรรมการและสหกรณ์การเกษตรของไทย เมื่อเดือนตุลาคม 2519 ภายใต้อำนาจการวิเคราะห์ถึงสถานภาพปัจจุบันและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายและแผนงานพัฒนาการประมงในอนาคตของราชอาณาจักรไทย (An Analysis of the Present, and Recommendations for Future, Fishery Development and Management Policies, Programme and Institutional Arrangements for the Kingdom of Thailand) จัดเป็นหนังสือที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประมงทะเลของไทยที่สมบูรณ์มากเล่มหนึ่ง ในหนังสือเล่มนี้ได้แบ่งออกเป็น 6 ส่วนคือ (1) สถานภาพปัจจุบันของการประมงไทย กล่าวถึงความสำคัญ

ของอุตสาหกรรมประมงในทางเศรษฐกิจทั้งอุตสาหกรรมประมงทะเล (ประกอบด้วย การประมงหน้าดิน การประมงฉวนน้ำ การประมงพื้นบ้าน รายได้และรายจ่ายจากการประมง) การประมงน้ำจืด การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง (การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทะเล) อุตสาหกรรมสืบเนื่องและการลงทุนจากต่างประเทศ (2) ทรัพยากรประมงของไทยได้กล่าวถึงทรัพยากรประมงทะเล ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรปลาหน้าดินในอ่าวไทย และฝั่งทะเลอันดามัน ทรัพยากรปลาหน้าดินกับการประมงอวนลาก ศักยภาพผลิตของทรัพยากรปลาหน้าดินในอ่าวไทย ทรัพยากรปลาฉวนน้ำและทรัพยากรอื่น ๆ เช่น หอยและสาหร่ายทะเล (3) ปัญหาและอุปสรรคของการประมงไทยในด้านกรประมงทะเลเกี่ยวกับปัญหาทรัพยากรประมงทะเลที่ลดลงและปัญหาภายในอุตสาหกรรมประมงต่าง ๆ ปัญหาเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในเรื่องที่ดินและเงินกู้เพื่อการลงทุน ปัญหาของรัฐบาลในด้านงบประมาณ กำสัคนและบริหารระหว่างส่วนราชการ (4) นโยบายและแผนงานพัฒนาการประมงแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยโครงการจัดการประมงอวนลาก โครงการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรปลาฉวนน้ำ โครงการจัดการประมงนอกน่านน้ำอาณาเขต โครงการปรับปรุงการวิจัยประโยชน์จากสัตว์น้ำ ประกอบด้วย การปรับปรุงด้านการตลาดและการปรับปรุงทางวิชาการ และโครงการพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (5) แนวทางการปรับปรุงส่วนราชการเพื่อส่งเสริมการประมง ซึ่งประกอบด้วย การรวมส่วนราชการที่ทำงานเกี่ยวกับการประมงเข้าด้วยกัน การปรับปรุงระบบการบริหารภายในกรมประมง การปรับปรุงด้านสินเชื่อเพื่อการประมง และการปรับปรุงด้านอื่น ๆ เช่น สถิติการประมง การศึกษาด้านเศรษฐกิจศาสตร์เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยง การตลาด และการจัดการบ่อน้ำสาธารณะ เป็นต้น และ (6) ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการประมง ตามหัวข้อ (4) และ (5) สถิติข้อมูลต่าง ๆ ที่นำเสนอจะอยู่ในระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2511 ถึง 2510

(2) ส้มลักขณ์ โตสกุล อุตสาหกรรมประมงไทย จุลสารธนาคารกรุงเทพ ฉบับเดือนกรกฎาคม-กันยายน โรงพิมพ์ธนาคารกรุงเทพ, 2521 หนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 7 ส่วนคือ (1) ภูมิหลังและสภาพการณ์โดยทั่วไปของอุตสาหกรรมประมงของไทย ซึ่งกล่าวถึงสภาพการณ์ทั่วไปของการประมงของประเทศไทย ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1, 2 และ 3 (2) วิวัฒนาการของอุตสาหกรรมไทยตั้งแต่ยุคทองของ

อุตสาหกรรมประมงไทย (พ.ศ. 2505-2515) ซึ่งเป็นยุคที่อุตสาหกรรมการประมงของไทยเติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นผลมาจากการนำเครื่องมือประมงอวนลากเข้ามาใช้ และการส่งเสริมของรัฐบาลในด้านการผลิตและการลงทุน และเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ขึ้นจากการขึ้นราคาของน้ำมันดีเซล การแพงขึ้นของปัจจัยการผลิต และการลดลงของทรัพยากรสัตว์น้ำ เนื่องจากการจับสัตว์น้ำมากเกินไปและการขยายเขตน้ำหน้าเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้าน และทางออกของอุตสาหกรรมประมงของไทยในยุคนั้น (3) ผลผลิตจากทะเล แหล่งประมงต่าง ๆ การส่งออกผลผลิตประมง (4) การตลาดสินค้าสัตว์น้ำสดบ้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตลาดและปัญหาการตลาด (5) แนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของอุตสาหกรรมประมง (6) การพัฒนาอุตสาหกรรมประมงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และ (7) อนาคตของอุตสาหกรรมการประมงของไทย ที่คาดหมาย สถิติข้อมูลต่าง ๆ ที่อ้างอิง จะอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2510 ถึง 2519 เป็นส่วนใหญ่

(3) กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร เศรษฐกิจการประมงทะเล เอกสารเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 8 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีนาคม 2526 เอกสารรายงานการวิจัยเกี่ยวกับการประมงทะเลของประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ดังนี้ คือ (1) บทนำกล่าวถึงความสำคัญของการประมงทะเล ทรัพยากรประมง ซึ่งแบ่งเป็นทรัพยากรปลาหน้าดินและปลาผิวน้ำ และแหล่งทำการประมงของไทย ซึ่งประกอบด้วยสถิติกำลังผลิตของสัตว์น้ำหน้าดินในบริเวณอ่าวไทยในทะเลอันดามัน แอบบมหาสมุทรอินเดียและอ่าวเบงกอล และแถบทะเลจีนใต้ในบริเวณแถบหมู่เกาะบอร์เนียว และอ่าวซาราวัก (2) สถานะการอู่ประมงทะเลส่วนนี้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการประมงทะเลของไทย (ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงระยะที่มีการพัฒนาของเครื่องมือประมงในช่วงปี 2503 เมื่อมีการนำเอาอวนลากเข้ามาใช้โดยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเยอรมันไปจนถึงปี พ.ศ. 2525) จำนวนเรือประมง เครื่องมืออวนลากและจำนวนครีว เรือชนชาวประมงในช่วงปี 2510-2519 ซึ่งจำนวนเรือประมงอวนลากได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก ในขณะที่จำนวนครีว เรือชนชาวประมงขนาดเล็ก หรือชาวประมงพื้นบ้านลดลง เพราะไม่สามารถแข่งขันกับชาวประมงขนาดใหญ่ได้ และปัญหาในการจัดการทรัพยากรประมงและปัญหาของชาวประมง ซึ่งเกิดจากการทำการประมงมากเกินไป ทำให้ทรัพยากรลดน้อยลง ปัญหาการขยายเขต

เศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเลของประเทศเพื่อนบ้าน ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษและ
 ปัญหาการละเมิดกฎหมายการประมงของชาวประมง นอกจากนี้ยังประกอบด้วยปัญหาใน
 ด้านปลั๊กการผลึกที่มีราคาสูงขึ้น คุณภาพของสัตว์ที่จับได้ก็เริ่มเสียดังง่าย ปัญหาการลดลง
 ในปริมาณการซื้อของตลาดต่างประเทศ และการนำเข้าสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำจาก
 ต่างประเทศเข้ามา ดังนั้น แนวโน้มของการประมงทะเลในอนาคตก็คือการลดลงในผลผลิต
 ประมงทะเล การล้มเลิกกิจการของชาวประมงขนาดเล็กที่ยากลำบาก จะทำให้ผลผลิตสัตว์น้ำ
 ลดลง เกิดการขาดแคลนอาหารโปรตีน และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องได้
 ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวแก้ไขหลายประการ เช่น ให้ความสำคัญการประมงทะเลบริเวณ
 กลางอ่าวไทยน่านน้ำสากล และส่งเสริมการร่วมทุนทำการประมงระหว่างประเทศ กำหนด
 มาตรการควบคุมจำนวนเรือประมงและเครื่องมือ พัฒนาปรับปรุงวิธีการประมงให้มี
 ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น กำหนดมาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กำหนดแผนบริหาร
 การควบคุมการประมงและวิธีการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ปรับปรุงระบบการตลาดสินค้า
 สัตว์น้ำ โดยลดขั้นตอนการตลาด พัฒนาและปรับปรุงเทคนิคการรักษาคุณภาพสัตว์น้ำที่จับได้
 เป็นต้น ส่วนที่ 3 ของเอกสารเผยแพร่ฉบับนี้ได้ทำการวิเคราะห์ถึงรายได้-รายจ่าย และ
 ผลตอบแทนในกิจการประมงทะเล ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ถึงต้นทุนและผลตอบแทน
 จากกิจการอวนลากแผ่นตะเฆ่ ต้นทุนและผลตอบแทนจากกิจการอวนลากตู้ และการประมง
 ความต้องการน้ำมัน เชื้อเพลิงและน้ำแข็ง

(4) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เอกสารประกอบใน
Workshop Series ของ NIEO ครั้งที่ 15 เรื่อง Marine Resource Economics
 ณ ตึกคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 18 พฤษภาคม 2527 ประกอบด้วยบทความ
 ทางวิชาการเกี่ยวกับการประมงทะเลไทย 1 บทความ คือ (1) การประมงทะเลของ
ประเทศไทย : ปัญหาและนโยบาย โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ หิรัญรักษ์
 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมหัวข้อเรื่องความสำคัญทาง
 เศรษฐกิจของการประมงทะเล ทรัพยากรประมงทะเล แหล่งทำการประมงทะเลของ
 ประเทศไทย ประเภทและเครื่องมือประมงทะเล วิวัฒนาการของการประมงทะเลของ
 ประเทศไทย โครงสร้างของอุตสาหกรรมประมงทะเลของไทย การใช้ประโยชน์สัตว์น้ำ

ทะเล การค้าสินค้าสัตว์น้ำทะเล การส่งออกสินค้าสัตว์น้ำทะเล ปัญหาการผลิตและการตลาด สัตว์น้ำทะเล แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยขั้นต่อไป

(2) การจัดการและการพัฒนาการประมงทะเลของประเทศไทย โดย สัมหญิง เจริญไตรรัตน์ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีหัวข้อเรื่องการศึกษาที่คล้ายคลึงกับเรื่องแรก ประกอบด้วยความสำคัญของการประมงทะเล สภาวะทั่วไปของการประมงทะเล ปริมาณการจับและองค์ประกอบของสัตว์น้ำทะเล แหล่งทำการประมงและสภาวะทรัพยากรประมงทะเล จำนวนเรือประมง กำลังแรงงานในอุตสาหกรรมประมง การตลาด การบริโภคและการใช้ประโยชน์สัตว์น้ำ การส่งออกและนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา อุตสาหกรรมประมงทะเล การจัดการและการพัฒนาการประมงของรัฐบาล และข้อวิจารณ์ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรประมงในน่านน้ำไทย การส่งเสริมการประมง ในน่านน้ำต่างประเทศและการพัฒนาการประมงพื้นบ้าน

(5) ปลอดประสพ สุรัสวดี (ดร.) การประมงกับการพัฒนาประเทศ

เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตร นายทหารกิจการพลเรือน ณ โรงเรียนกิจการ พลเรือน สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง วันที่ 22 สิงหาคม 2528 เอกสารประกอบการ บรรยายฉบับนี้ได้นำข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการประมงทะเลของไทย เช่นเดียวกับผลงาน ชิ้นอื่น ๆ ที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว ประกอบด้วยความสำคัญของการประมง สภาพภูมิประเทศ และแหล่งทำการประมง ทั้งแหล่งประมงทะเล แหล่งประมงน้ำจืด และแหล่งเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำ สภาวะการประมงในประเทศไทย (แบ่งเป็นสภาวะการประมงทะเล สภาวะการ ประมงน้ำจืด สภาวะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งและสภาวะการใช้ประโยชน์สัตว์น้ำ โดย ในส่วนของสภาวะการประมงทะเลได้กล่าวถึงปริมาณการจับและองค์ประกอบของสัตว์น้ำทะเล สภาวะทรัพยากรประมงทะเลจำนวนเรือประมง และเครื่องมือประมง) ปัญหาในการพัฒนา ทรัพยากร ประมงของประเทศไทย การจัดการและการพัฒนาการประมงของรัฐบาล แผนแม่บทการพัฒนาการประมงของไทย (2525-2529) และสรุปแนวนโยบายพัฒนาการประมง

(6) Thiraphan Bhukaswan The Fisheries in Thailand

Extension Paper No. 2 National Inland Fisheries Institute, Department of Fisheries, Bangkok, May 1985.

เอกสารเผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษ เกี่ยวกับการประมงในประเทศไทย เขียนโดย ดร.อิทธิพร ฤกษ์วรรักษ์ สถาบันการประมงน้ำจืดแห่งชาติ กรมประมง ได้ให้อ้อมลที่ค่อนข้างทันสมัยที่สุด เกี่ยวกับการประมงของไทย (เช่น ข้อมูลปริมาณการผลิตการประมงมีตั้งแต่ ค.ศ. 1960-1983) เนื้อเรื่องประกอบด้วยความสำคัญของการประมงในประเทศไทย ประวัติของการประมงในประเทศไทยทั้งการประมงน้ำจืดและการประมงทะเล ทฤษฎีการประมง (น้ำจืดและทะเล และสถานภาพของทฤษฎีการประมง) การประเมินทรัพยากรประมงน้ำจืดและประมงทะเล และอุตสาหกรรมประมงในประเทศไทย (ชาวประมง ผลผลิตประมง การใช้ประโยชน์ส่วนค้าสัตว์น้ำ การนำเข้าและการส่งออกผลิตภัณฑ์ประมง และบทบาทของการประมงในระบบเศรษฐกิจ)

(7) Magnus Torell Fisheries in Thailand : Geographical Studies about the Utilization of Resources in Semi-enclosed Seas. Department of Geography, University of Gothenburg (Series B, No.5), Goteborg, Sweden, 1984.

งานวิจัยเล่มนี้พยายามแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสาขาเศรษฐกิจ การประมง โดยเฉพาะการประมงขนาดเล็ก หรือการประมงพื้นบ้าน จากการพัฒนาที่ ๆ ไป ที่เกิดขึ้นในอาณาบริเวณที่ทะเลถูกปิดล้อมหรือกึ่งถูกปิดล้อม และผลของการขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (exclusive economic zones-EEZ) ในอาณาบริเวณที่มีต่อการพัฒนาการประมง โดยเฉพาะในประเทศไทยและอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ การวิจัยนี้ได้ทำการสำรวจสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่ได้ประโยชน์จากทะเลและพื้นที่รอบ ๆ ทะเล เช่น การประมงทะเล ทั้งการประมงพาณิชย์ และการประมงพื้นบ้าน การสำรวจน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ การทำเหมืองแร่ดีบุก การพาณิชย์นาวี การท่องเที่ยว รวมทั้งโคราส์สัด และการพัฒนาทางด้านยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ผลกระทบของกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ที่มีต่อการประมง รวมทั้งผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมที่อยู่บนบก เช่น อุตสาหกรรม แหล่งชุมชน และการเกษตรที่มีต่อการประมงได้ถูกประมาณการขึ้น ข้อสรุปที่ได้ก็คือ ขณะนี้การประมงของไทยได้รับผลกระทบในทางลบหลายประการ จากสาขาเศรษฐกิจอื่น ๆ รวมทั้งจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการประมงของไทยเอง สิ่งทำให้ในปัจจุบันประเทศไทยมีเรือประมงจำนวนมากเกินไป

สำหรับจุดที่การประมงที่แคบเกินไป ดังนั้นสภาวะการจับปลาลงมือของการประมงของไทยก็คือ สัตว์น้ำที่จับได้มีปริมาณลดลง เรือประมงไทยจำนวนมากถูกจับในเขตน่านน้ำของประเทศเพื่อนบ้าน และมีกลุ่มผลประโยชน์อิทธิพลที่มิใช่การประมงได้ก่อตัวขึ้นอย่างมั่นคงในบริเวณชายฝั่งทะเล เช่น การทำเหมืองแร่ดีบุก และโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งก่อให้เกิดปัญหามลภาวะในทะเล ซึ่งทำให้เขตน่านน้ำเพื่อการประมงมีจำกัดมากขึ้นไปอีกสำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขปัญหาของการประมงทะเลไทย ได้แก่ การออกกฎระเบียบที่เหมาะสมเพื่อควบคุมปริมาณกำลังลงแรงประมง (catching efforts) การควบคุมมลภาวะ และการควบคุมพัฒนาอุตสาหกรรม การส่งเสริมการร่วมมือกันอย่างลุ่มลึกใจระหว่างประเทศเพื่อนบ้านรอบอ่าวไทย ในเรื่องการประมง การอุดหนุนแร่ธาตุ และการเดินเรือทะเล เป็นต้น ตลอดจนการมีความเข้าใจกันและความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลองค์การระหว่างประเทศ บริษัทต่าง ๆ ผู้ประกอบการ และชาวประมงต่าง ๆ ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

2.3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับภาวะการลดลงของสินค้าสัตว์น้ำทะเลของประเทศไทย

งานวิจัยเกี่ยวกับการตลาดสินค้าสัตว์น้ำทะเลของประเทศไทย ประกอบด้วยงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะการลดลงของสินค้าสัตว์น้ำทะเลทั่วไป และภาวะตลาดของสินค้าสัตว์น้ำทะเลที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจบางชนิดโดยเฉพาะ เช่น กุ้งทะเล และปลาหมึกสดแช่แข็ง เป็นต้น ดังนี้คือ

(1) ฝ่ายวิจัยสินค้าเกษตร กองวิจัยสินค้าและการตลาด รายงานผลการศึกษารายงานภาวะและปัญหาสินค้าสัตว์น้ำ รายงานวิจัยเลขที่ วส.ผวก.3/4/2523 กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, 2523 เป็นรายงานวิจัยภาวะปัญหาสินค้าสัตว์น้ำภายหลังการปรับราคาน้ำขึ้นให้สูงขึ้นในสองระยะคือ เมื่อเดือนกรกฎาคม 2523 และเดือนกุมภาพันธ์ 2523 ซึ่งผลการศึกษาของกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ทั้งสองระยะพอสรุปได้ดังนี้คือ

การศึกษาภาวะและปัญหาสินค้าสัตว์น้ำทะเลภายหลังการขึ้นราคาน้ำขึ้นเชื้อเพลิง
เมื่อเดือนกรกฎาคม 2522 โดย สมจินต์ สันถาวรภัย และสินาด โสภณเงิน กัญยาณ, 2522
สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้คือ กิจการประมงเป็นกิจการหนึ่งที่ใช้ต้นทุนต่ำเชลลุมเร็ว เป็นจำนวนมาก

จากการสำรวจเมื่อปี 2520 ของกรมประมง พบว่าชาวประมงต้องจ่ายค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ทั้งสิ้นถึงร้อยละ 37 ของค่าใช้จ่ายในการประมง เนื่องจากน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นปัจจัย สำคัญอย่างหนึ่งในการประมง การขึ้นราคาน้ำมันอีกร้อยละ 61.06 เมื่อเดือนกรกฎาคม 2522 จึงมีผลกระทบต่อชาวประมง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ทำให้ต้นทุนการประมงสูงขึ้นจากเดิมถึงร้อยละ 18.37 ดังนั้นถ้าจะไม่ให้รายได้ (รวมกำไร) ของชาวประมงได้รับความกระทบกระเทือนแล้ว ราคาดังกล่าวที่ชาวประมง ได้รับจะต้องสูงขึ้นในอัตราร้อยละ 18.37 ด้วย อย่างไรก็ตาม เนื่องจากระบบการตลาด ในปัจจุบันคนกลางยังมีบทบาทในการกำหนดราคาอยู่มาก โดยเฉพาะการนำสัตว์น้ำมา จำหน่ายในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นตลาดใหญ่นั้นส่วนใหญ่ผ่านการประมูลที่สะพานปลา นอกจากนี้โดยสภาพสินค้าสัตว์น้ำก็เน่าเสียง่ายด้วย จึงเป็นไปได้ยากที่ชาวประมงจะสามารถ ผลักภาระการขึ้นราคาน้ำมันไปให้ผู้บริโภค และรัฐบาลก็ยังมีได้มีโครงการพยุงราคาสัตว์น้ำ ที่ชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าอื่นบางชนิด รายได้ของชาวประมงจึงถูกกระทบกระเทือน จากการขึ้นราคาของน้ำมันเชื้อเพลิงอย่างแน่นอน ในภาวะตลาดที่เป็นจริง การขึ้นราคา น้ำมันยังไม่มียผลต่อระดับราคาอย่างชัดเจน กล่าวคือ ราคาเฉลี่ยของสัตว์น้ำทุกประเภทที่ ประมูลขายที่สะพานปลากรุงเทพในเดือนสิงหาคม 2522 สูงขึ้นจากราคาเฉลี่ยในเดือน กรกฎาคม 2522 เพียงร้อยละ 5.3 แต่ราคาเฉลี่ยที่สะพานปลาสู่ทรสำครในระยะเดียวกัน กลับลดลงร้อยละ 1.3 ในด้านราคาขายปลีกในกรุงเทพมหานคร สินค้าสัตว์น้ำหลายชนิด เช่น ปลาทุลต์ ปลาจะละเม็ดดำ กุ้ง ปูทะเล เป็นต้น กลับมีราคาลดลง

ส่วนการศึกษาถึงผลของการขึ้นราคาน้ำมันเชื้อเพลิง เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2523 และต่อมารัฐบาลได้ประกาศลดราคาน้ำมันบางชนิดเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2523 โดย สิ้นขาด โสมันเงิน มีนาคม 2523 สรุปได้ดังนี้คือ การขึ้นราคาน้ำมันดีเซลหมุนเร็วอีกร้อยละ 51.43 เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2523 ทำให้ต้นทุนในการทำประมงสูงขึ้นร้อยละ 20.07 และเมื่อมีการลดราคาน้ำมันลงสิตรละ 85 สดางค์ก็ยังคงทำให้ต้นทุนการประมงสูงกว่าในช่วง ก่อนวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2523 ร้อยละ 13.27 ทั้งนี้โดยสมมติว่าค่าใช้จ่ายอื่น ๆ คงที่ และถ้าราคาสัตว์น้ำที่ชาวประมงได้รับไม่สูงขึ้น ก็จะทำให้รายได้ของชาวประมงลดลงทันทีถึง ร้อยละ 13.27 เมื่อเปรียบเทียบราคาสัตว์น้ำทะเลที่สะพานปลากรุงเทพ ทั้งในช่วงก่อนและ

หลังการขึ้นราคาน้ำมันเชื้อเพลิง เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2523 พบว่า ราคาเฉลี่ยกสิกรรม
แนว โนม์ลดลงเล็กน้อย ดังนั้นผลกระทบของการขึ้นราคาน้ำมันต่อราคาสัตว์น้ำในระยะนี้
จึงยังเห็นได้ไม่ชัดเจน แต่อาจกล่าวได้ว่า ชาวประมงต้องรับภาระในการขึ้นราคาน้ำมัน
ในครั้งนี้อย่างมาก แม้จะมีการลดราคาน้ำมันเชื้อเพลิงตั้งแต่วันที่ 19 มีนาคม 2523
แล้วก็ตาม

ดังนั้น เพื่อเป็นการลดภาระของชาวประมง การศึกษาในครั้งนี้นำเสนอแนะว่า

- (1) รัฐควรลดหรือยกเลิกภาษีหรือค่าธรรมเนียมพิเศษ ; ซึ่งเรียกเก็บจากอุปกรณ์การประมง
ต่าง ๆ . เพื่อทำให้ราคาอุปกรณ์การประมงลดลง (2) ควรให้ธนาคารพาณิชย์และธนาคาร
เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรให้เงินกู้แก่ชาวประมงมากขึ้น เพื่อลดภาระดอกเบี้ย
ที่ชาวประมงต้องจ่ายให้แก่สถาบันอัตราสูง และลดอิทธิพลของแพปลาในการกำหนดราคา
(3) ควรส่งเสริมให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพในการจับปลาให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
การใช้วนลอย และวนล้อมจับ ; ซึ่งจะได้ปลาที่มีมูลค่าสูงกว่าการจับปลาโดยใช้วนลาก
นอกจากนั้นเรือที่ใช้วนลอยและวนล้อมจับยังสิ้นเปลืองน้ำมันเชื้อเพลิงเพียง 1 ใน 3 ของ
เรือที่ใช้วนลาก ทั้งเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวประมงและลดปริมาณการใช้ น้ำมันเชื้อเพลิง
และ (4) ควรส่งเสริมให้มีการติดตั้งห้องเย็นสำหรับเก็บรักษาสัตว์น้ำให้มากขึ้นเพื่อให้มี
บริการด้านนี้เพียงพอและทั่วถึง และมีส่วนช่วยรักษาระดับราคาสัตว์น้ำไว้ด้วย

- (2) ลู่อาดา วราภรณ์ และคณะ รายงานผลการศึกษาวิสัยสินค้าสัตว์น้ำทะเล
ฝ่ายวิสัยสินค้าเกษตรกรรม กองวิสัยสินค้าและการตลาด กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์
กระทรวงพาณิชย์, 2521 เป็นรายงานวิสัยสินค้าสัตว์น้ำทะเล ทั้งในด้านการผลิต การตลาด
และการตลาดประกอบด้วยรายงานวิสัยสี่เรื่องด้วยกันคือ

ก. ปัญหาการตลาดสินค้าสัตว์น้ำ โดย ลู่อาดา วราภรณ์ โดยศึกษาสภาพ
ปัญหาการตลาดสินค้าสัตว์น้ำ 4 ชนิด คือ กุ้งทะเล ปลาหมึก ปลาน้ำ และปลาทั้งต่างประเทศ
และตลาดภายในประเทศ รวมทั้งมีข้อเสนอแนะแกปัญหาการตลาดทั้งหมด 11 ข้อด้วยกัน

ข. เศรษฐกิจประมงทะเลของไทย โดย ลู่อาดา วราภรณ์ และคณะ
เป็นการศึกษาภาวะเศรษฐกิจการประมงทะเลในเขตจังหวัดชุมพร ระนอง ภูเก็ต และ
สงขลา โดยคณะผู้วิจัยทำการสำรวจถึงต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการออกจับสัตว์น้ำในทะเล

ของเรือประมงชนิดต่าง ๆ และสภาพการตลาดของสินค้าสัตว์น้ำทะเลในเขตจังหวัดเหล่านี้ โดยแบ่งศึกษาถึงประเภทของตลาดและพ่อค้าคนกลางที่มีอยู่ ค่าใช้จ่ายในการตลาดและการขนส่งสินค้าในแต่ละจังหวัดพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการประมงทะเลของไทย

ค. การผลิตและการค้าปลาหมึก โดย ลู่ชาติดา วราภรณ์ และมานพ มีทรัพย์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลผลิต วิธีการผลิต การบริโภค การส่งออก และการนำเข้า และราคาของปลาหมึก ซึ่งประกอบด้วย ปลาหมึกกระดอง ปลาหมึกกล้วย และปลาหมึกกล้วย พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งออกปลาหมึกสดแช่เย็น

ง. ตลาดกุ้งสดแช่เย็นของไทย โดย ลู่ชาติดา วราภรณ์ เป็นการศึกษาที่ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกุ้งทะเล ในด้านชนิดของกุ้งที่นิยมกันในตลาดปัจจุบัน ลักษณะของกุ้งแช่แข็งหรือแช่เย็นที่ซื้อขายกันในปัจจุบัน ลักษณะการบรรจุ ขนาดและการบรรจุกุ้งแช่แข็ง เพื่อการส่งออก ภาวะการส่งออกกุ้งทะเล การวิเคราะห์ตลาดกุ้งสดแช่เย็นของไทยในญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย และความเคลื่อนไหวของราคากุ้งชนิดต่าง ๆ ภายในประเทศ และราคาส่งออกกุ้งสดแช่แข็ง ในช่วงปี พ.ศ. 2518 และ 2519 พร้อมบทวิเคราะห์สถานการณ์ในอนาคตของกุ้งสดแช่แข็งของไทย

(3) ลู่อารัตน์ ลู่ตถกตมตันติ และศิริพร สัจจานันท์ รายงานผลการศึกษาวิจัยแปปลาของวิจัยสินค้าและการตลาด กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, 2521 เป็นรายงานการศึกษาถึงภาวะของกิจกรรมของแปปลา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการค้าสินค้าสัตว์น้ำในประเทศ โดยทำหน้าที่ในด้านการขายสินค้าสัตว์น้ำแทนเจ้าของสินค้าหรือชาวประมง จากการศึกษาพบว่า แปปลาที่สะพานปลากรุงเทพฯ นิยมธุรกิจในลักษณะเป็นนายหน้ารับฝากจำหน่ายสินค้าสัตว์น้ำเป็นส่วนใหญ่ โดยได้ค่านายหน้าสุทธิ 5 เปอร์เซ็นต์ สำหรับแปปลาในต่างจังหวัดทำธุรกิจทั้งเป็นนายหน้าและรับซื้อสินค้าสัตว์น้ำจากชาวประมง แปปลา มักจะรับซื้อแต่สินค้าสัตว์น้ำที่คิดว่าจะจำหน่ายได้ง่าย เช่น กุ้ง และปลาหมึก ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศด้วย ในกรณีการรับซื้อสัตว์น้ำ แปปลาจะไม่ได้รับค่านายหน้าตอบแทน แปปลาที่สะพานปลากรุงเทพฯ ส่วนมากประกอบธุรกิจในรูปแบบบริษัทจำกัด ส่วนแปปลาต่างจังหวัดมักประกอบธุรกิจแบบส่วนตัว หรือประเภทบุคคลคนเดียว และมีแปปลาเป็นจำนวนมากที่มีเรือออกจับปลา นอกจากนั้นในการศึกษาถึงบทบาทของแปปลาในระบบการผลิตและการค้า

สัตว์น้ำ พบว่า แพลลา มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชาวประมงที่ตนเป็นตัวแทนอย่างใกล้ชิด แพลลาน้ำเค็มจะให้ชาวประมงกู้ยืมเงินไปลงทุนทำการประมง โดยไม่เสียดอกเบี้ย โดยมีข้อตกลงกันโดยปริยายว่า ชาวประมงผู้กู้ยืมจะต้องส่งสินค้าสัตว์น้ำที่จับได้มาให้แพลลาที่ตนกู้ยืมเป็นผู้จัดการขายให้ ซึ่งทำให้ชาวประมงถูกแพลลาเอาเปรียบใน เรื่องการชั่งน้ำหนัก การกำหนดราคา และคุณภาพของสินค้า และมักจะได้รับค่าจำหน่ายสินค้าสัตว์น้ำตามแต่ ผู้เป็นเจ้าของทุนจะให้ เนื่องจากมีข้อผูกพันทางด้านหนี้สินทำให้ชาวประมงไม่กล้าต่อรอง ใด ๆ นอกจากนั้นเป็นเพราะชาวประมงไม่มีความคล่องตัวในด้านการตลาด และด้านการผลิต และการที่เทียบเรือไม่มีห้องเย็น ไม่มีห้องพักสินค้าสัตว์น้ำ ถ้าหากชาวประมง ไม่ยอมขายสินค้าสัตว์น้ำตามราคาของผู้ค้าคนกลางหรือแพลลาที่กำหนดแล้ว อีกไม่นานสินค้าก็จะเน่าเสีย จึงต้องรีบขายสินค้าให้แก่แพลลา หรือพ่อค้าในราคาที่ถูกกำหนดให้ ดังนั้นข้อเสนอแนะจากรายงานวิจัยฉบับนี้ก็คือ ต้องพยายามทำให้ชาวประมงได้รวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์หรือสมาคมที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้จะได้รับบริการด้านสินเชื่อจากสถาบันการเงิน หรือธนาคารง่ายขึ้น และโอกาสที่จะเอาเปรียบทางการค้าของผู้ค้าคนกลางก็จะลดน้อยลงไป นอกจากนี้องค์การอุตสาหกรรมห้องเย็นควรจะสร้างห้องเย็นขึ้น ๕ ที่แห่งใดก็ตามที่มีสะพานปลาหรือเทียบเรือ และองค์การสะพานปลาควรสร้างท่าเทียบหรือเขื่อนขึ้น สมาคมชาวประมงก็ควรเข้าไปมีบทบาทในคณะกรรมการบริหารองค์การสะพานปลามากขึ้น เพื่อควบคุมการค้าดำเนินงานขององค์การ ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมแพลลาให้เป็นประดยชน์แก่ชาวประมงมากที่สุด รวมทั้งสนับสนุนให้ชาวประมงรวมกลุ่มกันจัดตั้งแพลลาของตนเองเพื่อขจัดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

(4) พิศน ดันดี สัยโพธิ์รัฐ สินเชื่อประมง วิทยานิพนธ์หลักสูตร เศรษฐศาสตร์

มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กันยายน 2523

เป็นรายงานวิจัยที่มุ่งศึกษาถึงสถานะทางการเงินของชาวประมง และความต้องการด้านเงินทุนของชาวประมง ตลอดจนแหล่งที่สามารถสนองความต้องการทางการเงินของชาวประมงได้ในลำดับแรกของวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมประมงในประเทศไทยในเรื่องโครงสร้างการประมง ลักษณะการทำประมง แหล่งสำคัญในการทำประมงทะเล สภาพการผลิต ความต้องการสัตว์น้ำและปัญหาของชาวประมงโดย

! ทวี ๗ ไป ในบทที่สามจึงเป็นการศึกษาถึงสถานะด้านการเงินของชาวประมงไทยปัจจุบัน โดยพิจารณาถึงสภาวะการผลิประกอบอาชีพการประมงจากรายได้ของชาวประมงทะเลเปรียบเทียบกับต้นทุนในการทำประมง ความเป็นเจ้าของทรัพย์สินของชาวประมงและหนี้สินของชาวประมง ในบทที่สี่และบทที่ห้าวิเคราะห์ถึงความต้องการเงินทุนเพื่อใช้ในการประมง และแหล่งที่สนองความต้องการด้านการเงินต่อกิจการประมง ซึ่งประกอบด้วยกรมประมง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร องค์การสะพานปลา ธนาคารพาณิชย์ และแหล่งเงินนอกระบบสถาบัน เช่น ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง นายทุนเงินกู้ทั่วไป และกิจการแพปลา เป็นต้น

ผลการศึกษาพบว่าสถานะการหนี้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้กิจการประมงของประเทศไทยได้รับความกระทบกระเทือนอย่างมาก ทำให้ความต้องการเงินทุนของชาวประมงมีมากขึ้น เนื่องจากชาวประมงส่วนใหญ่เป็นผู้ยากจนขาดแคลนทุนทรัพย์ที่จะใช้เลี้ยงครอบครัวและขยายอาชีพของตน ต้องอาศัยการกู้ยืมจากแหล่งภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการเงินนอกระบบ จึงทำให้มีการะหนีสินติดพันอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการที่ชาวประมงนิยมกู้ยืมจากสถาบันการเงินนอกระบบ เช่น กู้ยืมจากแพปลา เพื่อนฝูง พ่อค้าท้องถิ่น ญาติพี่น้อง ฯลฯ มากกว่าที่จะขอกู้ยืมจากสถาบันการเงินในระบบ เช่น ธนาคารหรือหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมประมง หรือองค์การสะพานปลานั้น เป็นเพราะการกู้ยืมจากสถาบันดังกล่าวต้องประสพกับความยุ่งยาก เสียเวลา และยังคงต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ในขณะที่การกู้ยืมนอกสถาบันการเงินถึงแม้จะเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าสถาบันการเงินก็ตาม ชาวประมงก็มีความเต็มใจและยินดี เนื่องจากสะดวก รวดเร็ว และการกู้ยืมในบางครั้งก็มิได้เป็นตัวเงิน จะเป็นในรูปของอุปกรณ์ เครื่องใช้เกี่ยวกับการประมง ซึ่งทางผู้ให้กู้โดยเฉพาอย่างยิ่งพวกแพปลาได้มิได้เพื่อจำหน่ายแก่ชาวประมงอย่างครบครันอยู่แล้ว ดังนั้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สถาบันการเงินนอกระบบจึงมีอิทธิพลและบทบาทต่อกิจการประมงของประเทศอย่างมาก รัฐบาลและเอกชนที่เป็นสถาบันการเงินจำเป็นจะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาทางด้านการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาด้านเงินทุนอุดหนุน กิจการประมง รัฐบาลควรเป็นผู้ว่าและให้การสนับสนุนที่จะริบเร่งรัดให้มีอุปทานเงินกู้เพิ่มขึ้นให้เพียงพอกับอุปสงค์ ขณะเดียวกันควรที่จะได้สร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสินเชื่อ พร้อมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานของสถาบันที่ให้สินเชื่อแก่กิจการประมงที่มีอยู่เดิม ทั้งในทางตรงและทางอ้อม

ให้ตั้งขึ้น พร้อมกันนั้นควรที่จะให้มีการรณรงค์ เพื่อเพิ่มอุปทานของสินค้าเพื่อกิจการประมง และจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาในเรื่องการประกอบอาชีพการประมงในด้านอื่น ๆ ด้วย

(5) จรี ภาปนันทน์ และลัมจินตนา สีวาลี รายงานวิจัยเรื่องระบบการตลาดสินค้าสัตว์น้ำทะเลในจังหวัดแถบกันอ่าวไทย พ.ศ. 2524 เสนอต่อ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มิถุนายน 2525

เป็นงานวิจัยที่ทำการศึกษาระบบตลาดสินค้าสัตว์น้ำทะเลที่สำคัญบางชนิด ซึ่งประกอบด้วย ปลาหู ปลาสัง ปลากระพงแดง ปลาหมึก ปลาหมึก กุ้ง หอยแมลงภู่ ปูม้า ในกรุงเทพมหานครและในจังหวัดแถบกันอ่าวไทย ประกอบด้วยจังหวัดสมุทรสาคร (มหาชัย) จังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีปริมาณการจับสัตว์น้ำทะเลสูง และมีแพปลา หรือสถานที่ขึ้นแพปลาใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า สินค้าสัตว์น้ำทะเลส่วนใหญ่จะถูกส่งเข้ากรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงเพื่อการบริโภค การแปรรูปและส่งออกต่างประเทศ ส่วนระดับการตลาดสินค้าสัตว์น้ำทะเลในจังหวัดแถบกันอ่าวไทยมีอยู่ 4 ระดับ คือ (1) ตลาดพ่อค้าผู้รวบรวมในท้องถิ่น (2) แพปลาซึ่งทำหน้าที่เป็นคนกลางหรือตัวแทนการค้า (3) พ่อค้ารวบรวมขายส่งกรุงเทพฯ และขายส่งต่างจังหวัด (4) ตลาดปลายทางหรือตลาดขายปลีก โดยตลาดที่ (1) ทำหน้าที่รวบรวมสินค้าจากชาวประมง หรือรับซื้อสินค้าสัตว์น้ำจากชาวประมงรายย่อยในท้องถิ่นแล้วนำมาขายให้กับแพปลา แพปลาทำหน้าที่เป็นคนกลางหรือตัวแทนการค้า ประมูลสินค้าสัตว์น้ำทะเลส่งต่อให้พ่อค้าขายส่งอีกทอดหนึ่ง โดยคิดค่านายหน้าจากชาวประมงร้อยละ 6 ของรายได้จากการขายสินค้าสัตว์น้ำทะเล จากการศึกษายังพบว่า ในภูมิภาคแถบนี้พ่อค้าที่ทำหน้าที่แพปลามีอยู่จำนวนน้อยราย เมื่อเทียบกับจำนวนพ่อค้าขายส่งกรุงเทพฯ หรือขายส่งต่างจังหวัด

สำหรับวิธีการตลาดของสินค้าสัตว์น้ำทะเลที่นำมาศึกษามีลักษณะดังนี้ คือ จากชาวประมงและผู้รวบรวมในท้องถิ่น → พ่อค้าแพปลา → พ่อค้าผู้รวบรวมขายส่ง - พ่อค้าขายปลีก ผู้บริโภค

จากการศึกษาเปรียบเทียบกันระหว่างพ่อค้าแพปลาและพ่อค้าผู้รวบรวมขายส่ง
กรุงเทพฯแล้ว พบว่า พ่อค้าแพปลามีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง มีเงินทุนหมุนเวียนมาก
มีความฉลาดรอบรู้ในภาระทางเศรษฐกิจ ฐานะราคาสินค้า ทราบภาวะปริมาณสินค้าสัตว์น้ำทะเล
ทราบภาวะตลาดสินค้าสัตว์น้ำดีกว่า มีอายุและประสบการณ์มากกว่าพ่อค้าผู้รวบรวมขายส่ง
กรุงเทพฯ ส่วนพ่อค้าขายปลีกในแถบจังหวัดกันอ่าวไทย รวมทั้งกรุงเทพฯ มีฐานะทาง
เศรษฐกิจต่ำกว่าและประสบการณ์น้อยกว่าพ่อค้าสองประเภทที่กล่าวมาแล้ว

จากการศึกษายังพบอีกว่ามีพ่อค้าแพปลาทำการค้าทั้งในแบบธุรกิจส่วนตัวและ
ห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือบริษัท แต่พ่อค้าผู้รวบรวมขายส่งทำธุรกิจแบบส่วนตัวเกือบทั้งสิ้น พ่อค้า
แพปลามักจะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าพ่อค้าผู้รวบรวมส่งกรุงเทพฯ เพราะส่วนมากพ่อค้า
แพปลาจะทำการประมงควบคู่กันไปด้วย หรือพยายามขยายงานสู่กิจกรรมห้องเย็น หรือ
โรงงานแปรรูป ส่วนพ่อค้าผู้รวบรวมส่งกรุงเทพฯ มักจะมีอาชีพการค้าขายสินค้าสัตว์น้ำ
ทะเลอย่างเดียว สำหรับสถานที่รับซื้อและเวลาในการซื้อขายของพ่อค้าแพปลาและพ่อค้า
ผู้รวบรวมขายส่งนั้นมีเวลาและสถานที่แน่นอนตายตัว คือ พ่อค้าจะทำการซื้อขายสินค้าที่
แพปลาขององค์การสะพานปลา แพปลาของเทศบาล และแพปลาของเอกชนเช่นเดียวกับ
เวลาที่ทำการซื้อขายจะถูกกำหนดไว้แน่นอน เช่น ที่แพปลาขององค์การสะพานปลากรุงเทพ
ทำการซื้อขายเวลา 01.00-3.00 น. แพปลาขององค์การสะพานปลาสัมุทรสาครจะทำการ
ประมูลราคา 7.00-9.00 น. และแพปลาของเทศบาลสมุทรปราการทำการประมูลเวลา
15.00-17.00 น. เป็นต้น การจ่ายเงินของพ่อค้าแพปลา พ่อค้าแพปลาจะจ่ายเงินสดให้
กับชาวประมงที่นำปลามาฝากขาย และพ่อค้าผู้รวบรวมขายส่งมักจะจ่ายเงินเชื่อให้กับพ่อค้า
แพปลา ซึ่งหมายความว่าพ่อค้าผู้รวบรวมขายส่งสามารถนำสินค้าไปก่อนแล้วจึงนำเงินมา
ชำระในวันถัดไป การให้เชื่อในการซื้อสินค้านี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ใกล้ชิด ความคุ้นเคย
กันของพ่อค้าทั้งสองฝ่าย วิธีการซื้อขายระหว่างพ่อค้าแพปลาและพ่อค้าผู้รวบรวมขายส่งจะ
เป็นการประมูลราคาขึ้น โดยพ่อค้าแพปลาจะเป็นผู้ว่าราคาก่อนผู้เข้าประมูลทุกคนจะให้ราคา
แข่งขันกัน ใครได้ราคาสูงสุดจะได้สินค้านั้นไป ดังนั้นจึงถือได้ว่าราคาถูกกำหนดจากพ่อค้า
แพปลา การเลือกซื้อปลาขึ้น พ่อค้าผู้รวบรวมขายส่งจะใช้วิธีประมูลเป็นหลัก โดยดูชนิดที่
ต้องการและดูความสดของสินค้า สินค้าที่ประมูลมาจะคละกัน มีขนาดต่าง ๆ กัน พ่อค้า

ขายสิ่ง เก็บรักษาคุณภาพของสินค้า โดยการต้องนำแข็ง และเลือกศตยขนาดก่อนที่จะนำไป
สู่ตลาดผู้ค้าปลีก การขนส่งสินค้าสดวันน้ำทะเลจะบรรทุกด้วยรถ 6 ล้อ และรถ 4 ล้อ

ลักษณะของพ่อค้าขายปลีกในจังหวัดแถบกันอ่าวไทย และพ่อค้าขายปลีกใน
กรุงเทพฯ จะประกอบกิจการในลักษณะที่เป็นธุรกิจส่วนตัว พ่อค้าขายปลีกอาจจะขายสินค้า
สดวันน้ำทะเลหลาย ๆ ชนิดในร้านแผงลอยเดียวกัน หรืออาจจะขายสินค้าเพียงชนิดเดียวก็ได้
พ่อค้าขายปลีกอาจจะซื้อสินค้าจากพ่อค้าขายส่งรายประจำ หรือรายไม่ประจำก็ได้ขึ้นอยู่กับว่า
พ่อค้าเจ้าประจำมีสินค้าที่ต้องการหรือไม่ การจ่ายเงินซื้อสินค้าของพ่อค้าปลีก พ่อค้าปลีก
อาจจะซื้อสินค้าจากพ่อค้าขายส่งในรูปของเงินเชื่อโดยเอาสินค้าไปก่อน แล้ววันรุ่งขึ้นค่อย
นำเงินมาชำระ แต่ถ้าเป็นพ่อค้าขายปลีกหน้าใหม่อาจจะต้องซื้อสินค้าด้วยเงินสด ทั้งนี้
ขึ้นอยู่กับความไว้วางใจกันเป็นส่วนตัว

การศึกษาเกี่ยวกับชาวประมง พบว่า ชาวประมงจะออกทะเลโดยเฉลี่ยวันละ
5-10 ครั้ง ขึ้นอยู่กับชนิดของเรือและประเภทของอวนที่ใช้ในการจับสดวันน้ำทะเล การขาย
สินค้าสดวันน้ำทะเลที่จับได้มักจะขายภายหลังจากที่มีสินค้ามาแล้ว การขายสินค้าสดวันน้ำทะเล
ของชาวประมงมักจะขายกันในรูปของเงินสด

จากการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างการตลาด และการจัดการดำเนินการในต้น
การตลาด โดยวิธีวิเคราะห์ส่วนเหลือของการตลาดระหว่างชาวประมงและราคาขายปลีกใน
กรุงเทพฯ พบว่า การดำเนินการตลาดสินค้าสดวันน้ำทะเลยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร
เพราะในส่วนเหลือของการตลาดซึ่งประกอบด้วย กำไรของพ่อค้าและต้นทุนการตลาดและต้นทุน
การขนส่งกำไรของพ่อค้าจะมีเปอร์เซ็นต์ที่สูงกว่าต้นทุนการตลาด และต้นทุนการขนส่งค่อนข้าง
มาก ดังนั้นการแก้ไขระบบตลาดให้มีประสิทธิภาพขึ้นเพื่อช่วยเหลือชาวประมง จึงเป็นสิ่งที่
ควรกระทำ

(6) ขวัญใจ แสงมณี และปรีดา นาคเนาวิม รายงานวิจัยเรื่องการผลิตเพื่อการส่งออกสดวันน้ำทะเลแช่แข็ง คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มิถุนายน
2527 งานวิจัยชิ้นนี้ทำการศึกษาถึงจุดคุ้มทุนของโรงงานอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็ง
เพื่อทำให้ทราบถึงสาเหตุของการที่จุดคุ้มทุนของโรงงานอุตสาหกรรมแต่ละแห่งแตกต่างกัน

และทราบถึงปัญหาของธุรกิจการผลิตสินค้าอาหารทะเลแช่แข็ง เพื่อการส่งออกของประเทศไทย โดยเด็ดศึกษาเฉพาะโรงงานที่ผลิตอาหารทะเลแช่แข็ง เพื่อการส่งออกที่มีการผลิตครบวงจร หรือทำการผลิตทุกขั้นตอน ตั้งแต่รับซื้อวัตถุดิบจากแพปลา ตลอดไปจนถึงการบรรจุแช่แข็ง และเก็บเพื่อเตรียมตัวส่งออกไป จำนวน 6 โรงงาน เป็นโรงงานในจังหวัดสมุทรสาคร 2 โรงงาน และโรงงานในจังหวัดสมุทรปราการ 4 โรงงาน และพิจารณาเฉพาะสินค้าอาหารทะเลประเภทกุ้งและปลาหมึกเท่านั้น ผลการศึกษาพบว่า โรงงานขนาดกลางเป็นขนาดของโรงงานที่ทำให้สัดส่วนของกำไรต่อต้นทุนเปรียบเทียบกับคู่แข่งในระหว่างราคาโรงงาน ทั้งสามขนาด คือ เล็ก กลาง และใหญ่ ซึ่งจัดกลุ่มโดยใช้น้ำหนักของต้นทุนเป็นเกณฑ์ เพราะถึงแม้จะเป็นโรงงานที่มีจุดคุ้มทุนสูง แต่มียอดขายหลังจุดคุ้มทุนซึ่งเป็นยอดขายที่หักกำไรอยู่ในระดับสูง

(7) Agricultural and Industrial Development Consultant Co.Ltd. คู่มือปฏิบัติงานระบบข้อมูลบอกเหตุทางการค้าและการตลาดปลาหมึกสดแช่แข็ง รายงานวิจัยเล่มต่อ กองวิจัยสินค้าและตลาด กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ 2528 เป็นรายงานการวิจัยเพื่อสร้างระบบข้อมูลสัญญาณบอกเหตุเกี่ยวกับปัญหาด้านการค้าและการตลาดสำหรับปลาหมึกสดแช่แข็งของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนวัตถุดิบ คือ ปลาหมึกสดไม่พอป้อนโรงงาน เนื่องจากมีโรงงานอุตสาหกรรมห้องเย็นเพิ่มขึ้นมาก แต่ปริมาณปลาหมึกที่จับได้ลดลง เนื่องจากทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเลเริ่มเสื่อมโทรมลง และการขยายเขตต้นน้ำเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านซึ่งทำให้ปลาหมึกสดที่จับได้มีราคาสูงขึ้น ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตปลาหมึกสดแช่แข็งมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ และจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการขยายการส่งออกในอนาคต ดังนั้นรัฐบาลจำเป็นต้องหาแนวทางหรือมาตรการในการแก้ไข เช่น การอนุรักษ์และบำรุงพันธุ์สัตว์น้ำทะเล หรือมาตรการอื่นที่จะช่วยให้การผลิตมีเพียงพอกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ แต่เนื่องจากความต้องการภายในประเทศไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก ความต้องการต่างประเทศจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะบอกถึงการเพิ่มหรือลดลงของความต้องการในตลาด ดังนั้นสัญญาณบอกเหตุของปลาหมึกสดแช่แข็ง จะต้องพิจารณาจากความต้องการของตลาดต่างประเทศเป็นสำคัญเพื่อที่จะได้ทราบปริมาณความต้องการที่แน่นอน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนด้าน

การผลิตให้เพียงพอกับความต้องการต่อไป ในระบบข้อมูลสัญญาณบอกเหตุ ข้อมูลจึงต้องประกอบด้วยข้อมูลอุปสงค์ - อุปทานของประเทศไทยและประเทศคู่ค้า และคู่แข่งของไทย ข้อมูลราคาทั้งราคาในประเทศและราคาตลาดโลก และข้อมูลเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและจากต่างประเทศ เช่น นโยบายรัฐบาลด้านการนำเข้าของประเทศคู่ค้า สภาพดินฟ้าอากาศ เหตุการณ์และกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิต การค้าและการเงิน การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ข้อมูลเหล่านี้เมื่อผ่านวิเคราะห์แล้วจะทำให้ทราบถึงสภาวะการณปัจจุบัน แนวโน้มระยะสั้นและแนวโน้มระยะยาว ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการวางแผนการผลิตและการตลาดต่อไป

(8) Agricultural and Industrial Development Consultant Co.Ltd. คู่มือปฏิบัติงานระบบข้อมูลบอกเหตุทางการค้าและการตลาดกุ้งทะเลแช่แข็ง
 รายงานวิจัยเสนอต่อกองวิจัยสินค้าและตลาด กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ 2528 เป็นรายงานการวิจัยเกี่ยวกับระบบข้อมูลสัญญาณบอกเหตุเกี่ยวกับปัญหาทางการค้าและการตลาดสำหรับกุ้งทะเลแช่แข็ง และเป็นรายงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับรายงานวิจัยเรื่อง คู่มือปฏิบัติงานระบบข้อมูลบอกเหตุทางการค้าและการตลาดปลาหมึกสดแช่แข็งสำหรับในล้นของกุ้งทะเลแช่แข็งนั้น ปัญหาที่สำคัญในขณะนึ่งก็คือ ในด้านอุปทานผลผลิตกุ้งทะเลมีแนวโน้มลดลงโดยเฉพาะกุ้งใหญ่ ซึ่งเป็นผลมาจากทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเลลดลงและการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศต่าง ๆ อีกทั้งปริมาณห้องเย็นที่เพิ่มขึ้นมากมาย ประกอบกับผลผลิตที่มีปริมาณจำกัดนี้เป็นสาเหตุทำให้ราคากุ้งทะเลสดเพิ่มสูงขึ้นเป็นอุปสรรคต่อการส่งออก ทำให้ผู้ส่งออกกุ้งทะเลแช่แข็งออกไปขายแข่งกับประเทศคู่แข่งได้ลำบากขึ้น อุปสรรคนี้อาจได้รับการหาแนวทางหรือมาตรการในการแก้ไข เช่น อนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำทะเล และส่งเสริมการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลให้เพียงพอกับความต้องการเป็นต้น ในด้านอุปสงค์ซึ่งเป็นทั้งอุปสงค์ภายในประเทศและต่างประเทศ ความต้องการภายในประเทศไม่เปลี่ยนแปลงมาก และส่วนใหญ่เป็นกุ้งเล็กมีมูลค่าไม่สูงมากนักในขณะที่ความต้องการต่างประเทศมีความเปลี่ยนแปลงมาก และกุ้งทะเลที่ส่งออกเป็นกุ้งทะเลขนาดใหญ่ และมีมูลค่าสูง ซึ่งเป็นตัวนำเงินเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก ดังนั้นสัญญาณบอกเหตุของกุ้งทะเลแช่แข็ง จึงเน้นพิจารณาไปที่ความต้องการในตลาดต่างประเทศ เป็นสำคัญ

เพื่อทราบปริมาณความต้องการที่แท้จริงว่ามีปริมาณเหมาะสมและสอดคล้องกับอุปทาน หรือ กำลังผลิตที่เป็นอยู่หรือไม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาและวางแผนการผลิตในระยะยาวให้เพียงพอแก่ความต้องการต่อไป

ระบบข้อมูลสัญญาณบอกเหตุซึ่งประกอบด้วยข้อมูลอุปสงค์ - อุปทานของประเทศไทย ประเทศคู่ค้า และคู่แข่งของไทย ข้อมูลราคาทั้งราคาในประเทศและราคาตลาดโลก และ ข้อมูลบอกเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและจากต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยทำให้ วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

(9) ทรงพล เจตนาวณิชย์ ความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์และอุปทานของสินค้า สัตว์น้ำ วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) เขียนภาษาอังกฤษ สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ตุลาคม 2524 (ชื่อภาษาอังกฤษ Songpol Jatanavanich Supply and Demand Relationships in Thai Fisheries, 1981) งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งวิเคราะห์หารุดเหมาะสมเชิงเศรษฐกิจในการประมงในอ่าวไทย โดยพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทานของสัตว์น้ำ สำหรับทางด้านอุปสงค์ได้แยกการประมาณการอุปสงค์ของสัตว์น้ำทะเล เพื่อหาตัวแปรสำคัญ ที่มีส่วนในการกำหนดความต้องการสัตว์น้ำออกเป็นสามกลุ่ม คือ (1) สุ่มการอุปสงค์รวมสำหรับ สัตว์น้ำ (2) สุ่มการอุปสงค์สำหรับสัตว์น้ำที่สำคัญ 6 ชนิด ซึ่งได้แก่ ปลาชุก ปลาสัง กุ้ง ปู หอย และปลาหมึก และ (3) สุ่มการอุปสงค์สำหรับปลาหน้าดินและปลาผิวน้ำ ผลจากการ ศึกษาทางด้านอุปสงค์สัตว์น้ำดังกล่าว สรุปได้ว่า ความต้องการบริโภคสัตว์น้ำแต่ละชนิดจะขึ้น อยู่กับราคาของสัตว์น้ำชนิดนั้น ๆ ราคาสินค้าทดแทน ระดับรายได้ของผู้บริโภคและการบริโภค ในระยะเวลาที่ผ่านมา นอกจากนี้วิกฤตการณ์น้ำแห้งที่เกิดขึ้นในปลายปี 2516 และมีผลต่อเนื่อง มาจนถึงช่วงเวลาที่ทำการศึกษายังมีผลกระทบในทางลบต่อการบริโภคสัตว์น้ำอีกด้วย ทางด้าน สุ่มการอุปทานของสัตว์น้ำและการคำนวณหาจุดเหมาะสมเชิงเศรษฐกิจในการทำการประมง สำหรับสัตว์น้ำแต่ละชนิดนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะในกรณีของปลาหน้าดิน ปลาผิวน้ำและ ปลาชุก โดยการโยงความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการผลิตของสัตว์น้ำ และต้นทุนในการทำ ประมง เข้ากับอุปสงค์ของสัตว์น้ำชนิดนั้น ๆ ผลการศึกษาพบว่า ปริมาณปลาหน้าดินและปลาผิวน้ำ ในอ่าวไทยที่ชาวประมงจับขึ้นมาแต่ละปีนั้นนอกจากจะเกินจุดเหมาะสมในทางเศรษฐกิจแล้ว

ยังเกินศักยภาพการผลิตตามธรรมชาติของอ่าวไทยอีกด้วย ถ้าหากรัฐต้องการให้การทำการประมงปลาหน้าดิน และปลาฉวีน้ำในอ่าวไทยได้ผลคุ้มค่าสูงสุดในช่วงเชิงเศรษฐกิจระยะยาวแล้ว รัฐจำเป็นต้องลดจำนวนเรืออวนลาก หรือลดกำลังลงแรงประมง สำหรับปลาหน้าดินและปลาฉวีน้ำลงประมาณร้อยละ 73 และ 71 ตามลำดับ ส่วนการประมงปลาทุ่นในผลการศึกษาพบว่า ปริมาณปลาทุ่นในอ่าวไทยที่สืบขึ้นมาแต่ละปีนั้น แม้ว่าจะเกินจุดเหมาะสมในทางเศรษฐกิจแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เกินศักยภาพการผลิตตามธรรมชาติ อย่างไรก็ตามถ้าหากรัฐต้องการให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดในช่วงเชิงเศรษฐกิจระยะยาว รัฐจำเป็นต้องลดจำนวนเรือประมงที่สืบปลาทุ่น หรือกำลังลงแรงประมงสำหรับปลาทุ่นลงประมาณร้อยละ 29 ของระดับกำลังลงแรงประมงในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษาก็คือ รัฐจะต้องทำการควบคุมเรือประมง โดยเฉพาะเรืออวนลากไม่ให้เพิ่มจากระดับปัจจุบัน โดยการห้ามต่อเรือและจดทะเบียนเรือต่อใหม่ และเพื่อรักษาระดับการบริโภคอาหารโปรตีนของประชาชนภายในประเทศและเพื่อลดผลประโยชน์ให้กับชาวประมงที่ต้องออกไปจากอาชีพการประมง หรือต้องยกเลิกการทำทำการประมงทะเล รัฐสมควรส่งเสริมให้มีการจ้างงานให้มากขึ้น ส่งเสริมให้มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสด การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเลี้ยงปลู่อสัตว์และสัตว์ปีกมากขึ้นด้วย

2.3.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการประมงพื้นบ้าน

การประมงพื้นบ้านตามคำจำกัดความของกรมประมงหมายถึง การทำประมงด้วยเครื่องมือขนาดเล็กไม่เกินสามยี่สิบ ส่วนใหญ่ทำเพื่อยังชีพ และใช้แรงงานภายในครอบครัวเป็นหลัก การประมงพื้นบ้านมีความสำคัญที่จะต้องได้รับการสนใจเนื่องจากในปัจจุบันชาวประมงพื้นบ้านจำนวนมากที่อาศัยอยู่ทั่วไปตามหมู่บ้านชายฝั่งทะเลของประเทศยังอยู่ในภาวะยากไร้ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ชาวประมงเหล่านี้ประกอบอาชีพทางการประมงโดยวิธีการดั้งเดิม ใช้เครื่องมือทำการประมงแบบง่าย ๆ และมีประสิทธิภาพต่ำ ใช้เวลาลงแรงในการทำประมงสูง แต่จับสัตว์น้ำได้น้อย มักทำการประมงในระยะใกล้ฝั่งทะเล จึงทำให้ชาวประมงเหล่านี้มีฐานะยากจน ฉะนั้นที่รัฐจะต้องหาทางช่วยเหลือ ปัจจุบันกรมประมงได้จัดทำโครงการพัฒนาการประมงพื้นบ้านขึ้นเพื่อยกฐานะและมาตรฐานการครองชีพของชาวประมงพื้นบ้านให้สูงขึ้นหลาย

โครงการ เช่น โครงการพัฒนาการประมงขนาดเล็กในจังหวัดพังงาโดยได้รับความช่วยเหลือจาก SIDA (Swedish International Development Agency) ในช่วงปี 2522-28 โครงการพัฒนาการประมงที่ตำบลอำมระขามป้อม จังหวัดระยอง โดยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลแคนาดาในช่วงปี 2525-28 โครงการประมงหมู่บ้านภาคใต้ในเขตชนบทที่ยากจนในจังหวัดนครศรีธรรมราช บัตตานี พัทลุง สงขลา สตูล โดยใช้งบประมาณประจำปีระหว่างปีงบประมาณ 2526-29 และโครงการพัฒนาประมงทะเลพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช และสตูล ในช่วงปีงบประมาณ 2528-29 เป็นต้น

2.3.4.1 แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการประมงพื้นบ้าน

จากการรวบรวมแหล่งข้อมูลและผลการศึกษาที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้รวบรวมไว้แล้วเกี่ยวกับการประมงพื้นบ้านสามารถแบ่งข้อมูลที่มีอยู่ออกได้เป็น 4 ลักษณะคือ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการประมงพื้นบ้าน (ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษารายละเอียดเฉพาะพื้นที่ต่อไป) ข้อมูลด้านการประมง ข้อมูลด้านสังคม และข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ลักษณะข้อมูลที่มีอยู่ และหน่วยงานที่ทำการศึกษารวบรวมไว้มีดังนี้ คือ

ก. ข้อมูลทั่วไป

ลักษณะข้อมูล	หน่วยงาน
1. จำนวนหมู่บ้านประมงทะเลของไทย (จากการสำรวจสำมะโนประมงทะเล ปี 2510) ทั้งหมด 22 จังหวัดแบ่งเป็น 5 เขต	ฝ่ายสถิติการประมงกรมประมง
2. รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่างและเครื่องมือประมงพื้นบ้านทั้งหมดที่ใช้ในการสำรวจผลผลิตหมู่บ้าน	ฝ่ายสถิติการประมงและกองประมงทะเล กรมประมง
3. จำนวนหน่วยทำการประมงแยกตามชนิดเครื่องมือประมงแบ่งเป็น 5 เขต	ฝ่ายสถิติการประมง กรมประมง

<u>ลักษณะข้อมูล</u>	<u>หน่วยงาน</u>
4. ปริมาณเสตว์น้ำเป็นรายปีสืบได้จากเครื่องมือ ประมงที่บันทึกแยกตามชนิดเสตว์น้ำ ชนิด เครื่องมือ แบ่งเป็น 5 เขต	ฝ่ายสถิติการประมง กรมประมง
5. แหล่งทำการประมงของเครื่องมือประมง พื้นบ้าน	กองประมงทะเล กรมประมง
6. ปริมาณเสตว์น้ำที่สืบได้โดยสำรวจจากทำขึ้น ปลาในหมู่บ้านประมง	กองประมงทะเล กรมประมง

ข. ข้อมูลด้านการประมง (เป็นการศึกษาเฉพาะหมู่บ้าน)

<u>ลักษณะข้อมูล</u>	<u>หน่วยงานที่ศึกษา/รวบรวม</u>
1. อุปกรณ์การทำการประมง - เรือ (แบ่งตามขนาดความยาว) - เครื่องยนต์ (แบ่งตามขนาดแรงม้า) - เครื่องมือประมง (จำนวน, ขนาด ฤดูกาลทำการประมงตามชนิดเครื่องมือ)	กองประมงทะเล
2. แรงงานประมง (จำนวนคนที่ออกทำการ)	กองประมงทะเล
3. องค์ประกอบการสืบเสตว์น้ำ - เครื่องมือ - แหล่งที่สืบ - ความลึกของน้ำ - ชนิดของน้ำ - ปริมาณการสืบ - ความยาวของเสตว์น้ำ	กองประมงทะเล

ค. ข้อมูลด้านสังคมศาสตร์

ลักษณะข้อมูล

หน่วยงานที่ศึกษา/รวบรวม

1. สภาพาสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนชาวประมง
พื้นบ้านประกอบด้วยข้อมูลต่อไปนี้
 - 1) ขนาดของหมู่บ้านประมง
 - 2) องค์ประกอบด้านเพศและอายุ
 - เพศ
 - อายุ
 - อายุแรกสมรส
 - 3) ภาวะการเจริญพันธุ์
 - จำนวนการตั้งครรภ์
 - จำนวนบุตรเกิดรอด
 - จำนวนการตายของทารก
 - สถานที่คลอดบุตร
 - ค่าสนา
 - 4) การย้ายถิ่น
 - 5) อาชีพและที่ดินเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ
 - 6) ระบบการศาน้ำยสินค้าและระบบการออม
ของครัวเรือน
 - 7) โครงสร้างของครอบครัวและระดับการศึกษา
 - ระดับการศึกษา
 - รูปแบบครอบครัว
 - 8) การอนามัยและสาธารณสุข
 - แหล่งน้ำเพื่อการบริโภค
 - จำนวนการใช้ล้มพิษ
 - จำนวนการใช้แปรงสีฟัน
 - 9) ปัญหาด้านสังคมอื่น ๆ
- จากโครงการวิจัยลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม
และประชากรของหมู่บ้านประมง พ.ศ.2521-
2522 โดยสถาบันประชากรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (นิพนธ์ เพทายวัลย์
และคณะ, 2522)

ง. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ลักษณะข้อมูล	หน่วยงานที่ศึกษา/รวบรวม
1) ต้นทุนการทำประมง	ฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจการประมง กรมประมง
2) รายได้	กองประมงทะเล กรมประมง
- จากการประมง	สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นอกการประมง	(Study on Economic Returns of Small Scale Capture Fisheries and Coastal Aquaculture, by Kungwan Juntarachote, Southeast Asian Fisheries Development Center, October 1984).

2.3.4.2 รายชื่อผลงานวิจัย หรือบทความที่เกี่ยวข้องกับการประมงพื้นบ้าน

ในประเทศไทย เท่าที่รวบรวมได้ประกอบด้วย

- (1) สัมศักดิ์ ศรีสันติสุข, บัณฑิต อ่อนด้า และลำยใจ ตุ่มขนาน ชีวิตความเป็นอยู่และปัญหาชาวประมงภาคใต้ที่จังหวัดชุมพรและสตูล คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2517
- (2) นิพนธ์ เทพรวัลย์ และคณะ โครงการวิจัยลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและประชากรของหมู่บ้านประมง เอกสารวิจัย หมายเลข 33 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522
- (3) วีระวัฒน์ หงส์กุล "การพัฒนาการประมงพื้นบ้าน" ข่าวกรมประมง 3(28), กรมประมง 2523 หน้า 6-13
- (4) วีระวัฒน์ หงส์กุล การพัฒนาประมงพื้นบ้าน เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาวิเคราะห์สังคม-เศรษฐกิจของชาวประมงพื้นบ้าน จัดโดย กรมประมง, คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ณ ห้องประชุมสถาบันวิจัยคันควัวและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน 19-21 สิงหาคม, 2528

- (5) Panayotou, Theodore, Kamphol Adulavidhaya, Supanee Artachinda and Somporn Isvilanonda "Living Standards of Coastal Fishermen, in Thailand : A Cross Section Profile" in Village-Level Modernization in Southeast Asia. The Political Economy of Rice and Water edited by Geoffrey B.Hainsworth, University of British Columbia Press, Vancouver, 1982. pp. 302-334.
- (6) Ruangrai Tokrisna, Theodore Panayotou and Kamphol Adulavidhaya "Production Technology and Economic Efficiency of the Thai Coastal Fishery" in Small Scale Fisheries in Asia : Socio Economic Analysis and Policy, edited by Theodore Panayotou International Development Center IDRC, Ottawa, 1985 pp.101-112
- (7) Panayotou, Theodore, Thanwa Jitsanguan and Kamphol Adulavidhaya "Cost Structure and Profitability of the Thai Coastal Fishery, in Small Scale Fisheries in Asia : Socioeconomic Analysis and Policy edited by Theodore Panayotou, IDRC, 1985 pp. 163-175.
- (8) Juntarashote, Kungwan, Study on Economic Returns of Small Scale Capture Fisheries and Coastal Aquaculture, Southeast Asian Fisheries Development Center, TD/CTP/30, October, 1984.

งานวิจัยเกี่ยวกับการประมงพื้นบ้านเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาถึงภาวะสังคม เศรษฐกิจของชาวประมงพื้นบ้าน และมักจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ ศึกษาถึงรายได้ ต้นทุน และสภาพความเป็นอยู่ทั่ว ๆ ไปของชาวประมงพื้นบ้าน ซึ่งมีข้อสรุปได้ว่าชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า เนื่องจากใช้เรือและเครื่องมือทำการประมงแบบดั้งเดิม ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถแข่งขันกับการประมงพาณิชย์ได้ และการที่ทรัพยากรสัตว์น้ำ ปลายฝั่งมีปริมาณลดลง จึงทำให้ชาวประมงพื้นบ้านจับสัตว์น้ำได้ในปริมาณน้อย และมักจะถูก เอาเปรียบโดยพ่อค้าคนกลางหรือแพปลาในด้านราคาสัตว์น้ำ เพราะชาวประมงพื้นบ้าน

มักจะมีภาระหนี้สินค่อนข้างสูง และมีความผูกพันในด้านหนี้สินกับพ่อค้าคนกลางหรือแพปลา เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นสถาบันการเงินหรือธนาคารได้ จึงจำเป็นต้องยอมรับราคาสินค้าที่พ่อค้าเป็นผู้กำหนดให้ และเมื่อชาวประมงพื้นบ้านมีรายได้น้อยจึงจำเป็นต้องกู้ยืมจากพ่อค้าคนกลางมาใช้เลี้ยงครอบครัวอีกต่อไป ในด้านสภาพความเป็นอยู่ของหมู่บ้านประมงพื้นบ้าน การศึกษาส่วนใหญ่พบว่า หมู่บ้านประมงอยู่กระจายไปตามแนวชายฝั่งทะเลซึ่งห่างไกลจากตลาดหรือแหล่งชุมชนที่มีการพัฒนาหรือเจริญแล้ว ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการเดินทางและการตลาดขาดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ขาดบริการสาธารณสุขไปรษณีย์ เช่น น้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้า ถนน ตลอดจนบริการทางการศึกษาและอนามัย จึงทำให้ไม่สามารถปรับปรุงพัฒนาความเป็นอยู่และอาชีพของตนได้โดยปราศจากความช่วยเหลือจากรัฐ ข้อเสนอสำหรับการพัฒนาหรือแนวทางแก้ไขปัญหาการประมงพื้นบ้าน มักจะประกอบด้วย ข้อเสนอให้มีการจำกัดการลงแรงประมงให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ การปรับปรุงเรือและวิธีการประมงของชาวประมงพื้นบ้าน การปรับปรุงวิธีการแปรรูปสัตว์น้ำเพื่อให้ผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้มีคุณภาพมากขึ้น พัฒนาการเพาะเลี้ยงชายฝั่งขึ้นเพื่อทดแทนการประมงชายฝั่ง การปรับปรุงระบบการตลาดเพื่อลดขั้นตอนการตลาด และเพื่อลดการเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลางหรือแพปลา ส่งเสริมการรวมกลุ่มชาวประมงหรือสหกรณ์ชาวประมงเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองให้แก่ชาวประมง และการพัฒนาชุมชน โดยการปรับปรุงสาธารณสุข การศึกษา อนามัย และพัฒนาแหล่งรายได้อื่น ๆ เพื่อเป็นรายได้เสริมหรือทดแทนในช่วงที่ไม่สามารถทำการประมงได้ เป็นต้น

2.4 ข้อเสนอสำหรับงานวิจัยขั้นต่อไป

รายงานที่เสนอมานี้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อเสนอให้เห็นถึงสภาวะปัจจุบันของการประมงไทย ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา เหล่านั้น เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำทะเลอย่างถูกต้องยิ่งขึ้น และเพื่อส่งเสริมให้มีการผลิตสัตว์น้ำทะเลให้เพียงพอแก่การบริโภคทั้งภายในประเทศและเพื่อการส่งออก จำเป็นจะต้องการวิจัยค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการจัดการวางแผนการบริหารและการพัฒนาการประมงทะเลของไทยต่อไป หัวข้อวิจัยต่อไปนี้เป็นสิ่งที่ควรแก่จะทำการศึกษาในขั้นต่อไป

1. การวิจัยเกี่ยวกับทรัพยากรสัตว์น้ำ จะต้องมีการสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการไปทรัพยากร ข้อมูลเบื้องต้นที่ควรรวบรวมได้แก่ ข้อมูลสถิติการประมง เช่น ข้อมูลปริมาณการจับ กำลังการลงแรงประมง อัตราการจับต่อหน่วยการลงแรง เป็นต้น เนื่องจากในปัจจุบันข้อมูลเหล่านี้ยังไม่ได้มีการเผยแพร่เท่าที่ควร เพราะเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้เพื่อการศึกษาภายในกรมประมง เพื่อนำไปทำการวิจัยถึงการเปลี่ยนแปลงในปริมาณสัตว์น้ำ รวมทั้งการประเมินผลสถานะการประมงต่อไป

- ทำการศึกษาชีวประวัติสัตว์น้ำ โดยเฉพาะสัตว์น้ำใหม่ ๆ ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานนำไปประยุกต์กับการประเมินทรัพยากรและใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบเป็นหลักฐานในการจัดการประมง

- ทำการประเมินการผลิตและสถานะของทรัพยากร ซึ่งจะต้องดำเนินการทุกช่วงระยะเวลา ซึ่งในปัจจุบันการศึกษาในด้านนี้ยังมีไม่มากนักและค่อนข้างจะเว้นช่วงระยะเวลานานเกินไป โดยแยกดำเนินการประเมินตามประเภทชนิดหรือกลุ่มของชนิดทรัพยากร ประเภทและขนาดของการประมงหรือแหล่งทำการประมง เป็นต้น เพื่อให้สามารถวางแผนเกี่ยวกับการควบคุมและการจัดการประมงทำได้อย่างถูกต้องมากขึ้น

2. การวิจัยสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรจะต้องทำการสำรวจและศึกษาสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะแหล่งที่มีสัตว์น้ำชุกชุม แหล่งวางไข่ และแหล่งเลี้ยงตัวอ่อนและหามาตรการควบคุมป้องกันแก้ไขต้นเหตุที่ทำให้สถานะแวดล้อมเสื่อมโทรม งานวิจัยที่น่าสนใจในด้านนี้เรื่องหนึ่งก็คือ การศึกษาถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีต่อสถานะแวดล้อมในทะเลและอุตสาหกรรมการประมงทะเลของไทย

3. การวิจัยเศรษฐกิจการประมง เช่น ศึกษาถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างสาขาการประมงทะเลกับสาขาการผลิตอื่น ๆ ในระบบเศรษฐกิจทั้งในด้านปัจจัยการผลิต ผลผลิต รายได้ การจ้างงาน และราคาสินค้าเป็นต้นด้วย ระบบบัญชีสังคมหรือตาราง บัญชี-ผลผลิตของประเทศไทย การวิจัยเกี่ยวกับการตลาด โดยทำการศึกษาคู่มือร่างของตลาดในแต่ละระดับ ทั้งตลาดการส่งออก ตลาดระดับประเทศ ตลาดระดับจังหวัด และตลาดระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะเน้นการศึกษาเป็นรายประเทศ รายจังหวัด

และท้องถิ่นที่สำคัญ ซึ่งยังมีการศึกษาไม่มากนักในปัจจุบัน วิเคราะห์ถึงปัญหาที่ทำให้ระบบตลาดในปัจจุบันไม่เป็นธรรมต่อชาวประมงและผู้บริโภค และหาวิธีการแก้ไข เช่น ศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการหาร ระบบสหกรณ์การประมงทะเลมาใช้ในการแก้ปัญหาการตลาดสินค้าสัตว์น้ำ เป็นต้น หรือทำการวิจัยเกี่ยวกับต้นทุน กำไร เพื่อหาทางลดต้นทุนในการทำประมงให้ต่ำลง ศึกษาถึงปัญหาในด้านการจัดการด้านตลาดอื่น ๆ เช่น ปัญหาในด้านเสถียรภาพของราคา ปัญหาในด้านคุณภาพของสินค้า และปัญหาในด้านการส่งออก นอกจากนี้การวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวโน้มของราคาสินค้าสัตว์น้ำแต่ละชนิด และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาสัตว์น้ำแต่ละชนิดทั้งในระดับการส่งออก ราคาภายในประเทศ ราคารายจังหวัด และราคาในตลาดท้องถิ่น ซึ่งก็ยังไม่มีการศึกษากันอย่างจริงจังในปัจจุบัน

4. ทำการวิจัยเกี่ยวกับมาตรการการควบคุมการใช้ทรัพยากรเป็นกำลังผลิต เช่น มาตรการใหม่ ๆ สำหรับควบคุมการประมงสัตว์น้ำหน้าดินเกินกำลังผลิต หรือการจับสัตว์น้ำชนิดอื่นอย่างเกินขอบเขต หาวิธีการควบคุมจำนวนเรือประมงที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจึงจำเป็นต้องศึกษามาตรการใหม่ ๆ ที่มีความเหมาะสมกว่ามาใช้ประโยชน์

5. การวิจัยเกี่ยวกับการประมงพื้นบ้าน วิเคราะห์เกี่ยวกับสถานะการประมงและปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาวประมงพื้นบ้าน ปัญหาการขัดแย้งกันระหว่างชาวประมงพาณิชย์และชาวประมงพื้นบ้าน เพื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาเพื่อหาทางส่งเสริมและช่วยเหลือต่อไป ปัจจุบันการวิจัยเกี่ยวกับการประมงพื้นบ้านยังมีอยู่ในขอบเขตจำกัดไม่ทั่วถึงทุกท้องที่ จึงควรมีการขยายการศึกษาออกไปให้ครบทุกจังหวัดที่มีการทำประมงพื้นบ้าน

6. ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์สัตว์น้ำที่จับมาได้ ศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้ไม่ล่ามารถนำสัตว์น้ำที่จับได้มาใช้บริโภคได้อย่างเต็มที่ ทำการสำรวจและศึกษาเกี่ยวกับชนิด ปริมาณ กำลังผลิต และระบบการตลาดของโรงงานแปรรูปสัตว์น้ำ เพื่อหาทางส่งเสริมและควบคุมเพื่อให้มีการนำเอาทรัพยากรที่จับได้มาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า งานวิจัยที่ควรให้ความสนใจในด้านนี้อีกประการหนึ่งก็คือ วิธีการส่งเสริมทางการตลาด โดยเฉพาะ

ตลาดในประเทศ การศึกษาเกี่ยวกับวิธีการหาผู้ทางการส่งเสริมสินค้าออกสินค้าสัตว์น้ำแปรรูปไปสู่ประเทศต่าง ๆ ให้ได้มากขึ้น

7. ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประมงนอกน่านน้ำไทยเพื่อหาหนทางให้ชาวประมงไทยออกไปจับสัตว์น้ำในเขตน่านน้ำลึกได้มากขึ้น โดยการสำรวจแหล่งสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น ศึกษาถึงวิธีการร่วมมือกับต่างประเทศในการประมง รวมทั้งหาวิธีนำเอาระบบเรือโรงงานเข้ามาใช้เพื่อจะได้นำเอาสัตว์น้ำที่จับได้ในน่านน้ำไกล ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งงานวิจัยที่มีความจำเป็นในปัจจุบัน ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับผู้ทางในการทำวิสาหกิจร่วมทุน (joint venture) กับต่างประเทศที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศไทยมากที่สุด การวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านกฎหมายทะเลเพื่อการประมง และผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการขยายเขตน่านน้ำลึกที่มีต่ออุตสาหกรรมประมงและระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของไทย เป็นต้น ตลอดจนศึกษาถึงช่องทางและความเป็นไปได้ในการร่วมมือทางด้านวิชาการ เทคโนโลยีและการค้าในด้านสินค้าสัตว์น้ำระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียนและแปซิฟิก หรือระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้ารายสำคัญ ๆ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และกลุ่มตลาดร่วมยุโรป เป็นต้น

8. ศึกษาเกี่ยวกับผู้ทางและวิธีการเพาะเลี้ยงชายฝั่งทะเลเพื่อเป็นการทดแทนสัตว์น้ำซึ่งลดน้อยลง จะต้องทำการสำรวจเกี่ยวกับแหล่งเพื่อการเพาะเลี้ยง ชนิดของสัตว์น้ำที่จะเพาะเลี้ยง การตลาดและราคา และแผนงานที่รัฐบาลควรให้การส่งเสริม เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันการวิจัยทางเศรษฐกิจของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามชายฝั่งยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่แล้วงานวิจัยที่มีอยู่จะเป็นการศึกษาทางด้านวิธีการเพาะเลี้ยงมากกว่า ส่วนการวิจัยทางด้านการตลาดหรือต้นทุน/กำไรยังมีน้อยมาก

บรรณานุกรม

กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ วารสารการประมง ตุลาคม 2529, ข่าวสารการประมง พฤศจิกายน 2529, สถิติการประมงแห่งประเทศไทย 2527, สถิติปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำ ทำขึ้นปลาต่าง ๆ ประจำปี 2527, สถิติการประมงทะเล โดยวิธีการลุ่มตัวอย่าง ประจำปี 2527, สถิติหน่วยธุรกิจการประมง ประจำปี 2527, สถิติประมงไทย ประจำปี 2527, สัมมนาประมงทะเลแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2510, สถิติประมงชายฝั่งประมงทะเล พ.ศ. 2519 รายงานเบื้องต้นสัมมนาการประมงทะเล พ.ศ. 2528

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ รายงานผลการศึกษาวิจัยภาวะและปัญหาสินค้าสัตว์น้ำ ฝ่ายวิจัยสินค้าเกษตร กองวิจัยสินค้าและการตลาด 2523, การศึกษาภาวะและปัญหาสินค้าสัตว์น้ำทะเลภายหลังการขึ้นราคาน้ำมันเชื้อเพลิง โดย สัมพันธ์ สันถาวรภัย และสินาด โสภณเงิน กันยายน 2522, รายงานผลการศึกษาวิจัยสินค้าสัตว์น้ำทะเล โดย ลู่ชาติ วราภรณ์ และคณะ 2521, รายงานการศึกษาวิจัยแพปลา โดย ลู่ชาติ ลู่ชาติตามต้นดี และศิริพร สัจจาพันธ์ 2521

ไกรสร คือประโคน เศรษฐกิจค้าสัตว์การประมง คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กราฟิคอาร์ตการพิมพ์ 2525

ขวัญใจ แล่งมณี และปรีดา นาคเนาวทิม รายงานวิจัยเรื่องการผลิตเพื่อการส่งออกสัตว์น้ำทะเลแช่แข็ง คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มิถุนายน 2527

จูรี ฉาบานนท์ และสัมพันธ์นา ลิวาสี รายงานวิจัยเรื่องระบบการตลาดสินค้าสัตว์น้ำทะเลในจังหวัดแถบแก่งอ่าวไทย 2524 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2525

ธนาคารกรุงไทย วารสารรายงานเศรษฐกิจ กุมภาพันธ์ 2529

ธนาคารแห่งประเทศไทย รายงานภาวะสินค้าเกษตรกรรม สิงหาคม 2529
รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธันวาคม 2529

ธัญญา ฉิตตสังวณ เค้รชฐค้ำลัศร์ทรรพยากรการประมง คณะเค้รชฐค้ำลัศร์และบริหารธุรกิจ

ภาควิชา เค้รชฐค้ำลัศร์การเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2526

นิพนธ์ เทพวัลย์ และคณะ โครงการวิจัยลักษณะทางเค้รชฐกิจสังคมและประชากรของหมู่บ้าน

ประมง เอกสารวิจัย หมายเลข 33 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย 2522

ปลอดประสพ สุรัสวดี การประมงกับการพัฒนาประเทศ เอกสารประกอบการบรรยาย

หลักสูตรนายทหารกิจการพลเรือน ณ โรงเรียนกิจการพลเรือน สถาบันวิชาการ

ทหารเรือชั้นสูง 22 สิงหาคม 2528

พิณฉ ตันพิสัยไพสิฐ สินเชือประมง วิทยานิพนธ์หลักสูตรเค้รชฐค้ำลัศร์มหาบัณฑิต คณะ-

เค้รชฐค้ำลัศร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กันยายน 2523

วรวิฑู ธีรธรรักษ์ การประมงทะเลของประเทศไทย : ปัญหาและนโยบาย เอกสารประกอบ

ใน Workshop Series ของ NIEO ครั้งที่ 15 เรื่อง "Marine Resource

Economics" คณะเค้รชฐค้ำลัศร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พฤษภาคม 2527

วิระวัฒน์ หงสกุล การประมงของไทย (แปล) อมรินทร์การพิมพ์ กรุงเทพมหานคร 2521

การพัฒนาการประมงพื้นบ้าน ใน ข่าวการประมง, 3 (28) 2528 หน้า 6-13

การพัฒนาประมงพื้นบ้าน เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง

"การศึกษาวิเคราะห์สังคม-เค้รชฐกิจของชาวประมงพื้นบ้าน" จัดโดย กรมประมง

คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และศูนย์พัฒนาประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียง

เฉียงใต้ ณ ห้องประชุมสถาบันวิจัยค้นคว้า และพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์ สิงหาคม 2528

สัมพันธ์ โดสกุล อุตสาหกรรมประมงไทย จุฬาลงกรณ์การกรุงเทพ กรกฎาคม-กันยายน

2521

สัมมนา เพรียวโตรรัตน์ การจัดการและการพัฒนาการประมงทะเลของประเทศไทย
 เอกสารประกอบใน Workshop Series ของ NIEO ครั้งที่ 15 เรื่อง
Marine Resource Economics คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 พฤษภาคม 2527

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถิติรายได้ประชาชาติของ
ประเทศไทย, 2528

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เศรษฐกิจการประมงทะเล
 เอกสารเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 8 มีนาคม 2526 ข่าวเศรษฐกิจการเกษตร
 พฤศจิกายน 2529

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สถิติที่สำคัญของประเทศไทย 2528
สมุดสถิติรายปีของประเทศไทย 2528

องค์การสะพานปลา รายงานประจำปีขององค์การสะพานปลา 2528, สถิติการประมง
ประจำปีขององค์การสะพานปลา 2528

Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP)
Statistical Yearbook for Asia and the Pacific, 1985.
Foreign Trade Statistics of Asia and the Pacific, 1985

Food and Agriculture Organization Yearbook of Fishery Statistics :
Fishery Commodities, 1985. FAO Trade Yearbook, 1985.

Magnus Torell Fisheries in Thailand : Geographical Studies About
the Utilization of Resources in Semi-Enclosed Seas.
 Department of Geography, University of Gothenburg,
 Goteborg, Seveden 1985.

Songpol Jetanavanich Supply and Demand Relationships in Thai Fisheries M.S. Thesis Faculty of Economics and Business Administration Kasetsart University, October 1981.

Southeast Asian Fishery Development Center Fishery Statistical Bulletin for South China Sea Area, 1984.

Thiraphan Bhukaswan The Fisheries in Thailand. Extension Paper No.2 National Inland Fisheries, Department of Fisheries, May 1985.

United Nations Statistical Yearbook, 1985.

3. พาณิชยนาวีไทย

3.1 สภาพ ความสำคัญและปัญหาของการพาณิชยนาวีไทย

การค้าระหว่างประเทศของไทยมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยมาก และมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยส่งสินค้าเกษตรออกมาก และปริมาณและมูลค่าสินค้าเกษตรส่งออกเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทางด้านการนำเข้าประเทศไทยได้ส่งสินค้าเข้าประเภทสินค้าอุตสาหกรรม เครื่องจักร เครื่องมือ และน้ำมันในปริมาณและมูลค่าที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา

จากความสำคัญของการขนส่งทางทะเลดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลจึงได้ให้การส่งเสริมกิจการพาณิชยนาวีของไทย โดยได้ตราพระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชยนาวีขึ้นในปี 2521 ตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ "การพาณิชยนาวี" หมายถึง การขนส่งทางทะเล การประกันภัยทางทะเล การเดินเรือ กิจการเรือ เรือ และกิจการท่าเรือ และหมายความรวมถึงกิจการอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องโดยตรง หรือเป็นส่วนประกอบกับกิจการดังกล่าวตามที่กำหนดในกฎกระทรวง พ.ร.บ. ฉบับนี้ได้กำหนดให้มี "คณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชยนาวี" และจัดตั้ง "สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชยนาวี" นอกจากนี้รัฐบาลยังได้บรรจุแผนพัฒนาการพาณิชยนาวีไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2524-2529)

สำหรับการศึกษา เกี่ยวกับการพาณิชยนาวีในที่จะศึกษาครอบคลุม 3 เรื่องใหญ่ ๆ คือ การขนส่งทางทะเล การขนส่งตามชายฝั่งทะเล การพัฒนาท่าเรือน้ำลึก และการซ่อมและสร้างเรือ

3.1.1 การขนส่งทางทะเล

1. สภาพกองเรือพาณิชย์ไทยและบทบาทในการขนส่งสินค้า

ถึงแม้ว่าจะได้มีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชยนาวีในปี 2521 ซึ่งเป็นผลให้มีการตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชยนาวีและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชยนาวีขึ้นก็ตาม แต่กองเรือพาณิชย์ของไทยในปัจจุบันยังถือว่ามียานดเล็กมาก เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น ในปี 2523 กองเรือพาณิชย์ของไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 106 ลำ

มีขนาดบรรทุกรวม 557,641 เดกเวทตัน จำนวนเรือได้เพิ่มขึ้นเป็น 149 ลำ และระวางบรรทุกได้เพิ่มขึ้นเป็น 678,577 เดกเวทตัน ในปี 2526 หรือระวางบรรทุกเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 22 (ตารางที่ 13.1) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกองเรือพาณิชย์ของประเทศอาเซียนบางประเทศ พบว่า ในปี 2523 ประเทศฟิลิปปินส์มีเรือบรรทุกสินค้าแห่ง ซึ่งมีระวางบรรทุกถึง 1,192 ล้านเดกเวทตัน ในขณะที่อินโดนีเซียและมาเลเซียมีกองเรือพาณิชย์ ซึ่งมีระวางบรรทุก 1,086 และ 1.0 ล้านเดกเวทตัน ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมพาณิชย์, 2524) ในปี 2525 ประเทศไทยยังคงมีกองเรือพาณิชย์ที่มีระวางบรรทุกต่ำกว่าทุกประเทศในกลุ่มอาเซียน คือ มีระวางบรรทุกประมาณ 10,442 ล้านกรอสส์ตัน ซึ่งต่ำกว่าสิงคโปร์ (7.183 ล้านกรอสส์ตัน) ถึงประมาณ 16 เท่า และต่ำกว่าฟิลิปปินส์ (2.774 ล้านกรอสส์ตัน) อินโดนีเซีย (1.847 ล้านกรอสส์ตัน) และมาเลเซีย (1.195 ล้านกรอสส์ตัน) เท่ากับ 6, 4 และ 2 เท่า ตามลำดับ (จากสถิติของ Lloyd Register of Shipping อ้างใน กษม เกษมสุวรรณ, 2527)

ส่วนสภาพเรือพาณิชย์ของไทยเป็นเรือที่มีขนาดเล็ก มีระวางบรรทุกต่ำ เรือส่วนใหญ่มีอายุมากอยู่ในสภาพทรุดโทรม และส่วนใหญ่เป็นเรือแบบดั้งเดิม (Conventional Vessels) ขนาดของเรือพาณิชย์ไทยโดยเฉลี่ยมีระวางบรรทุกต่ำ และมีแนวโน้มลดลง เรือพาณิชย์ทุกประเภทมีระวางบรรทุกเฉลี่ยประมาณลำละ 5,261 เดกเวทตัน ในปี 2523 โดยเรือบรรทุกสินค้าแห่งมีระวางบรรทุกเฉลี่ย 5,865 เดกเวทตันต่อลำ และเรือบรรทุกน้ำมันมีระวางบรรทุกเฉลี่ย 4,584 เดกเวทตันต่อลำ ในปี 2526 ระวางบรรทุกเฉลี่ยของเรือพาณิชย์ทั้งหมดลดลงเหลือลำละ 4,554 เดกเวทตัน โดยเรือบรรทุกสินค้าแห่งมีระวางบรรทุกเฉลี่ยลดลงเหลือ 5,004 เดกเวทตันต่อลำ และเรือบรรทุกน้ำมันมีระวางบรรทุกเฉลี่ยลดลงเหลือ 3,923 เดกเวทตันต่อลำ (คำนวณจากตารางที่ 1) ขนาดของเรือบรรทุกข้างต้นนี้ถือว่าเป็นขนาดเล็ก

เรือไทยส่วนใหญ่อยู่ในสภาพทรุดโทรมและมีอายุการใช้งานมานาน จากการศึกษาของส่วนวิชาการ ธนาคารกสิกรไทย (ธนาคารกสิกรไทย, 2525) พบว่า เรือสินค้าที่จดทะเบียนในประเทศไทย ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2525 จำนวนที่สำรวจ 83 ลำ เป็นเรือ

ตารางที่ 3.1

จำนวนเรือพาณิชย์ ระยะเวลาบรรทุกแยกตามประเภทเรือบรรทุกในปี 2523 และ 2526

ปี	รวมทั้งหมด		เรือบรรทุกสินค้าแห้ง		เรือบรรทุกน้ำมัน	
	จำนวนเรือ	ระยะเวลาบรรทุก	จำนวนเรือ	ระยะเวลาบรรทุก	จำนวนเรือ	ระยะเวลาบรรทุก
	(ลำ)	(เดทเวทตัน)	(ลำ)	(เดทเวทตัน)	(ลำ)	(เดทเวทตัน)
2523	106	557,641	56	328,442	50	229,199
2526	149	678,577	87	435,341	62	243,236

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการค้าพาณิชย์ "แนวทางการพัฒนาพาณิชย์ พ.ศ. 2525-2529" (มกราคม 2524)
และกองเศรษฐกิจการขนส่งทางทะเล สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการค้าพาณิชย์ (มิถุนายน 2526) (เอกสารวิจัย)

ที่อยู่ในสภาพทรุดโทรมถึงร้อยละ 62.7 (อายุมากกว่า 16 ปี) สภาพพอใช้ร้อยละ 32.5 (อายุระหว่าง 6-15 ปี) และอยู่ในสภาพดีเพียงร้อยละ 4.8 (อายุน้อยกว่า 6 ปี) การที่เรือไทยส่วนใหญ่อยู่ในสภาพทรุดโทรมและมีอายุการใช้งานมากเช่นนี้ ทำให้เกิดปัญหาอย่างน้อย 3 ประการคือ

- (1) เสียค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมเรือสูง
- (2) มีจำนวนวันสำหรับขนส่งสินค้าต่ำ (Low Earning Time) เพราะเรือต้องจอดอยู่ในอู่เพื่อการซ่อมเป็นเวลานาน
- (3) หากสินค้าลงเรือได้ยาก ผู้ส่งสินค้าไม่ยอมส่งสินค้าโดยเรือเก่าเพราะต้องเสียค่าประกันภัยสินค้าสูง

เรือพาณิชย์ไทยส่วนใหญ่เป็นเรือแบบดั้งเดิมที่ใช้บรรทุกสินค้าแห้งทั่วไป มีเรือเฉพาะกิจคือ เรือบรรทุกก๊าซธรรมชาติเพียง 5 ลำ สำหรับเรือน้ำมันเกือบทั้งหมดเป็น Product Carrier ที่มีขนาดเล็ก และใช้น้ำมันสำเร็จรูปภายในประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับกิจการพาณิชย์อื่นที่พัฒนาแล้ว จะต้องมีการลงทุนเรือเฉพาะกิจหลายประเภท โดยเฉพาะเรือคอนเทนเนอร์

ทางด้านภาระขนส่งสินค้า พบว่า กองเรือไทยยังมีบทบาทในการขนส่งสินค้าไทยน้อยมาก ในปี 2517 สินค้าเข้าและออกที่ขนโดยเรือไทยมีเพียงร้อยละ 3.61 ของปริมาณขนส่งสินค้าทางเรือทั้งหมด สัดส่วนของสินค้าที่ขนโดยเรือไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยคือ ร้อยละ 5.26 และ 7.12 ในปี 2521 และ 2524 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.2)

การที่สินค้าเข้าและออกของไทยส่วนมากขนโดยเรือต่างชาติ ทำให้ประเทศไทยต้องเสียเงินตราต่างประเทศเป็นค่าขนส่งปีละจำนวนมาก และมูลค่าเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ในปี 2518 ค่าขนส่งทางทะเลทั้งสิ้น 12,528 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นเงินที่จ่ายให้เรือต่างชาติ 12,028 ล้านบาท หรือร้อยละ 96 ของค่าขนส่งทางทะเลทั้งหมด ค่าขนส่งทางทะเลรวมได้เพิ่มขึ้นเป็น 40,438 ล้านบาท ในปี 2524 และในจำนวนนี้เป็นเงินที่จ่ายให้เรือต่างชาติถึง 38,820 ล้านบาท หรือร้อยละ 96 (ตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.2

ปริมาณสินค้าเข้าและออกทางเรือทั้งหมดและที่ชนโดยเรือไทย

ณ ท่าเรือกรุงเทพและศรีราชา ปี 2517-2524

ปี	ปริมาณสินค้าเข้า-ออกทางเรือ			ปริมาณสินค้าที่ชนโดยเรือไทย	
	รวม (ล้านบาท)	เข้า (ล้านบาท)	ออก (ล้านบาท)	ปริมาณ (ล้านบาท)	ร้อยละ
2517	19.97	11.20	8.77	0.72	3.61
2518	20.10	11.32	8.78	0.80	3.98
2519	24.73	12.94	11.79	0.90	3.64
2520	27.30	15.07	12.23	1.12	4.10
2521	27.96	15.82	12.14	1.47	5.26
2522	30.08	17.89	12.19	2.02	6.72
2523	31.01	18.55	12.46	1.89	6.09
2524	31.72	16.77	14.95	2.26	7.12

ที่มา : กองเศรษฐกิจการขนส่งทางทะเล สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี, 2525.

ตารางที่ 3.3

ค่าขนส่งทางทะเล พ.ศ.2518, 2521 และ 2524

พ.ศ.	ค่าขนส่งที่จ่ายให้เรือไทย (ล้านบาท)	ค่าขนส่งที่จ่ายให้เรือต่างชาติ (ล้านบาท)	รวม (ล้านบาท)
2518	500	12,028	12,528
2521	834	20,038	20,866
2524	1,618	38,820	40,438

ที่มา : กองเศรษฐกิจการขนส่งทางทะเล สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม
การพาณิชย์นาวี, 2525

หมายเหตุ : อัตราแลกเปลี่ยน 1 ดอลลาร์ = 20 บาท

2. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาองเรือพาณิชย์ไทย

การที่องเรือพาณิชย์ของไทยไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร และมีบทบาทในการขนส่งสินค้าน้อยมาก เนื่องจากมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ พอสรุปได้ดังนี้

1) การผูกขาดและแข่งขันในธุรกิจการเดินเรือพาณิชย์ ธุรกิจการเดินเรือพาณิชย์ระหว่างประเทศในปัจจุบันได้มีการรวมกลุ่มกันในรูปของขบวนการขนส่งสินค้าและกำหนดอัตราค่าขนส่ง การรวมกันในรูปขบวนการนี้จะช่วยให้บริษัทเดินเรือที่ร่วมอยู่ในขบวนการได้กำไรเกินปกติ และมีอำนาจในการแข่งขันเหนือกว่าบริษัทเดินเรือที่อยู่นอกขบวนการ ฉะนั้นสายการเดินเรือที่อยู่ในขบวนการจึงกีดกันการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ ทำให้การเข้าเป็นสมาชิกในขบวนการกระทำได้ยาก ในปัจจุบันมีบริษัทเดินเรือไทยเพียง 5 บริษัท เท่านั้น ที่ประกอบธุรกิจการเดินเรือประจำอยู่ในขบวนการ คือ เป็นสมาชิกขบวนการเดินเรือเส้นทางญี่ปุ่น - ไทย 4 บริษัท และเป็นสมาชิกในขบวนการสายการเดินเรือเส้นทางยุโรป 1 บริษัท

สำหรับการเดินเรือนอกขบวนการ นับว่ามีการแข่งขันกันมาก โดยเป็นการแข่งขันกับสายการเดินเรือในขบวนการและระหว่างบริษัทเดินเรือนอกขบวนการด้วยกันเอง ในการแข่งขันบริษัทเดินเรือของไทยอยู่ในฐานะเสียเปรียบหลายประการ คือ

(1) เรือพาณิชย์ของไทยส่วนใหญ่เป็นเรือเก่าใช้งานมานานอยู่ในสภาพทรุดโทรม ทำให้ผู้ส่งสินค้าเสียค่าประกันภัยสินค้าสูง ผู้ขนส่งสินค้าจึงไม่นิยมขนส่งโดยเรือไทย

(2) เรือพาณิชย์ของไทยมีขนาดเล็ก บรรทุกสินค้าแต่ละเที่ยวได้ปริมาณน้อย ทำให้เสียค่าใช้จ่ายต่อน้ำหนักสินค้าสูง ซึ่งเสียเปรียบในการแข่งขันกับต่างชาติที่มีเรือบรรทุกขนาดใหญ่

(3) ประเทศไทยมีเรือเฉพาะกิจน้อย โดยเฉพาะไม่มีเรือคอนเทนเนอร์ ทำให้เสียเปรียบในการแข่งขันขนส่งสินค้า เนื่องจากเรือคอนเทนเนอร์กำลังเป็นที่นิยมมากในการขนส่งสินค้าในปัจจุบัน เพราะมีข้อดีคือ (กขม เกษมสุวรรณ, 2527) ประการที่หนึ่ง ผู้สินค้าช่วยป้องกันการสูญหรือเสียหายของสินค้า ซึ่งช่วยลดค่าประกันภัยสินค้าลงได้ การหีบห่อสินค้าก็ไม่ต้องทำให้แข็งแรงมาก เพราะผู้สินค้าสามารถป้องกันได้เป็นอย่างดีทำให้

สามารถลดค่าใช้จ่ายในการบรรจุหีบห่อลงได้มาก ประการที่สอง การขนส่งสินค้าด้วยตู้ มีความสะดวกในการขนถ่ายภายในบริเวณท่าเรือ และจุดต่าง ๆ ที่สินค้าผ่าน ช่วยลดค่า แรงงานกรรมกรลงได้ ประการที่สาม การเดินทางของสินค้าที่มากับตู้สินค้าจะเร็วกว่า การขนส่งแบบเรือ Conventional เพราะการบรรทุกและการขนถ่ายของเรือ คอนเทนเนอร์ทำให้รวดเร็วกว่าเรือคอนเทนเนอร์โดยทั่วไปมักจะมีความเร็วสูง ตัวอย่าง เช่น จากอังกฤษถึงออสเตรเลียไปกลับโดยเรือ Conventional จะใช้เวลาประมาณ 20 สัปดาห์ แต่เรือคอนเทนเนอร์ใช้เวลาเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้น เมื่อการขนส่งทำได้ รวดเร็ว การชำระเงินระหว่างประเทศจึงสามารถทำให้รวดเร็วด้วย ประการที่สี่ เรือ คอนเทนเนอร์มีประสิทธิภาพในการขนส่งสินค้ามาก โดยประมาณว่าเรือคอนเทนเนอร์ 1 ลำ สามารถดำเนินการขนส่งสินค้าได้เท่ากับเรือ Conventional ที่มีขนาดเท่ากันเป็น จำนวนถึง 6 ลำ และประการสุดท้าย เรือคอนเทนเนอร์สามารถรักษาตารางการเดินทาง เรือได้แน่นอนกว่าเรือ Conventional

สำหรับระบบการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศด้วยวิธีบรรจุในตู้คอนเทนเนอร์นั้น ได้เริ่มใช้ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก โดยบริษัทเดินเรือทะเล Sea Land Service เป็นผู้ริเริ่มเข้ามาให้บริการขนส่งสินค้าของทหารสหรัฐอเมริกาลงที่ท่าเรือสัตหีบ และองค์การรับส่ง สินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ) รับทำการขนส่งต่อไปยังที่ต่าง ๆ ภายในประเทศ ต่อมา ประมาณปี 2514 จึงได้มีการใช้ระบบคอนเทนเนอร์ในธุรกิจการค้าอย่างประปราย และได้เพิ่มปริมาณมากขึ้นตามลำดับ กล่าวได้ว่า ระบบการขนส่งโดยคอนเทนเนอร์ในประเทศ ได้เริ่มอย่างจริงจังตั้งแต่ปลายปี 2518 เป็นต้นมา (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2520)

สถิติการขนถ่ายสินค้าที่ท่าเรือกรุงเทพที่ขนถ่ายด้วยคอนเทนเนอร์ คิดเป็นร้อยละ 13.8 ของปริมาณสินค้าที่ขนถ่ายทั้งหมดในปี 2520 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 38.9 ในปี 2524 มีผู้เชี่ยวชาญพยากรณ์ไว้ว่า สัดส่วนของสินค้าที่ขนถ่ายด้วยตู้คอนเทนเนอร์จะคิดเป็น ร้อยละ 90 ของการขนถ่ายสินค้าทั่วไปทั้งหมดในปี 2543 (ไชยยศ ไชยงินคง, 2525) การขนส่งด้วยคอนเทนเนอร์ในเส้นทางกรุงเทพ - ญี่ปุ่นคาดว่าจะมีความสำคัญมากในอนาคต ดังจะเห็นได้ว่า ปริมาณสินค้าที่ขนถ่ายเพียง 3,332 TEU ในปี 2522 เพียงระยะเวลา 2 ปี ได้เพิ่มขึ้นเป็น 25,330 TEU ในปี 2524

(4) ด้านการตลาดจัดหาสินค้าลงเรือ ประเทศที่มีสายการบินเรือขนาดใหญ่ เช่น ประเทศไทย ไม่สามารถลงทุนแข่งขันกับประเทศที่มีสายการบินเรือขนาดใหญ่ได้ เพราะการจัดหน่วยงานที่มีความสามารถในการจัดหาสินค้าจากต่างประเทศลงเรือต้องลงทุนสูงมาก

(5) บางประเทศได้ออกกฎเกณฑ์ทางด้านความปลอดภัย และความพร้อมด้านเครื่องมืออุปกรณ์ในเรือ ทำให้กองเรือไทยที่ไม่มีเครื่องมือและอุปกรณ์ตามข้อกำหนดของประเทศเหล่านั้นไม่สามารถเข้าทำเรือของประเทศนั้นได้

2) การขาดแคลนเงินทุน การซื้อเรือพาณิชย์แต่ละลำมีราคาแพงมาก ต้องใช้เวลาดำเนินการนานกว่าจะได้อุปกรณ์ ทำให้รัฐบาลในหลาย ๆ ประเทศต้องให้เงินกู้กับกิจการเดินเรือพาณิชย์ของตนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ คือ ระหว่างร้อยละ 3-10 โดยมีระยะคืนเงินกู้ยาวนาน สำหรับประเทศไทยผู้ที่ซื้อเรืออาจจะซื้อด้วยเงินสด หรือกู้ผ่านบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสถาบันการเงินแห่งเดียวที่ให้กู้เงินกับกิจการเดินเรือพาณิชย์ ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ คือ ร้อยละ 14.5

3) การขาดแคลนกำลังคนทั้งด้านจำนวนและด้านคุณภาพ จากสถิติของกรมเจ้าท่า ปี 2520 (อ้างในสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมพาณิชย์นาวี, 2524) แสดงให้เห็นว่า ในจำนวนเรือสินค้าและเรือน้ำมัน 67 ลำ ใช้คนเดินเรือทั้งสิ้น 2,037 คน ในจำนวนนี้เป็นคนต่างชาตินับ 869 คน หรือร้อยละ 43 การขาดแคลนด้านจำนวนคนมีทุกระดับ โดยเฉพาะที่ขาดแคลนมากคือ ระดับผู้บริหารและผู้จัดการระดับสูง ซึ่งในปัจจุบันต้องใช้คนต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ สำหรับด้านคุณภาพนั้น นายเรือที่เป็รคนไทยส่วนใหญ่จะมาจากทหารเรือ นอกราชการ ต่างจากนายเรือชาวต่างชาติ ซึ่งผ่านโรงเรียนการเดินเรือพาณิชย์มาแล้ว ปัญหาด้านคุณภาพมีทุกระดับเช่นเดียวกัน และจะก่อให้เกิดปัญหาแก่เรือไทยที่จะเดินในน่านน้ำสากลในอนาคต เพราะถ้าอนุสัญญาว่าด้วยมาตรฐานการอบรม การออกประกาศนียบัตร และการปฏิบัติงานของคนเดินเรือ (1978 STCW Convention) มีผลใช้บังคับแล้ว คนประจำเรือซึ่งเป็นคนไทยจะขาดคุณสมบัติ ซึ่งจะยังผลให้เรือไทยที่ใช้คนไทยประจำเรือไม่อาจเข้าเทียบท่าเรือประเทศอื่นได้

4) ปัญหาเกี่ยวกับกฎข้อบังคับต่าง ๆ กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับการเดินเรือพาณิชย์ ได้ประกาศใช้มานานแล้ว บางส่วนล้าสมัยและเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจการเดินเรือพาณิชย์ ได้แก่ ข้อกำหนดเกี่ยวกับจำนวนคนประจำเรือ การตรวจเรือ และการต่อใบอนุญาต เป็นต้น

เพื่อพิจารณาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาองเรือพาณิชย์ไทย 4 ประการข้างต้น จะพบว่า ปัญหาด้านการขาดแคลนเงินทุน การขาดแคลนกำลังคน ทั้งด้านจำนวนและด้านคุณภาพ และปัญหาด้านความล้าสมัยของกฎข้อบังคับต่าง ๆ เป็นปัญหาภายในของประเทศไทยเอง ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเทศอื่น ๆ การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จึงสามารถกระทำโดยลำพังประเทศไทยเอง การขาดแคลนเงินทุนนั้นเกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐบาล และสามารถแก้ไขได้ในระยะเวลาสั้น ถ้ารัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมกองเรือพาณิชย์ของไทย อาจจะทำให้การสนับสนุน โดยการให้บริษัทที่ดำเนินธุรกิจการเดินเรือพาณิชย์กู้เงินในจำนวนที่เพียงพอและด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำ ปัญหาด้านการขาดแคลนเงินทุนนี้ก็จึงจะหมดไป ส่วนปัญหาด้านการขาดแคลนกำลังคนนั้นอาจจะแก้ไขในระยะยาว โดยความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สำหรับกฎข้อบังคับต่าง ๆ ที่ล้าสมัยก็สามารถแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น

ปัญหาที่แก้ไขยากหรืออาจจะแก้ไขไม่ได้คือ การผูกขาดของขมรมการเดินเรือระหว่างประเทศและการแข่งขันกันระหว่างสายการเดินเรือนอกขมรม เพราะปัญหานี้เกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก และประเทศไทยมีข้อเสียเปรียบหลายประการดังกล่าวข้างต้น ถ้าเรือพาณิชย์ของไทยไม่สามารถเข้าร่วมในขมรมการเดินเรือได้มากขึ้นหรือไม่สามารถแข่งขันกับสายการเดินเรือนอกขมรมได้ การพัฒนาองเรือพาณิชย์ของไทยให้ใหญ่โตขึ้นและเป็นกองเรือพาณิชย์ที่ทันสมัยก็กระทำได้ยาก ประเด็นสำคัญที่น่าพิจารณาก็คือ จำเป็นหรือไม่ว่าประเทศไทยจะต้องมีกองเรือพาณิชย์ใหญ่และทันสมัย เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในเมื่อถึงอย่างไร เราก็อาจจะแข่งขันสู้ไม่ได้กับประเทศที่มีกองเรือพาณิชย์ที่ทันสมัยและพัฒนามานานแล้ว ตลอดจนมีอำนาจผูกขาดในการเดินเรือระหว่างประเทศมากด้วย นอกจากนี้ทางด้าน การขนส่งสินค้า เราก็อาจจะจ้างขนได้ในอัตราที่ถูกกว่าการมีกองเรือพาณิชย์เอง และไม่มีปัญหาในการหาเรือจ้างขน ทั้งนี้เพราะ (1) มีกองเรือพาณิชย์ระหว่างประเทศอยู่

มากมาย ทั้งสายการบินเรือในขัอมรมและสายการบินเรือนอกขัอมรม (2) มีการแข่งขันกันระหว่างสายการบินเรือในขัอมรมกับสายการบินเรือนอกขัอมรม และการแข่งขันระหว่างบริษัทเดินเรือต่าง ๆ ที่อยู่นอกขัอมรม และ (3) มีบริษัทเดินเรือในต่างประเทศมากที่มีกองเรือใหญ่และทันสมัยสามารถทำการขนส่งสินค้าได้ด้วยต้นทุนที่ถูกกว่า

ประเด็นต่อไปที่ควรพิจารณาก็คือ จะเหมาะสมกว่าหรือไม่ถ้าประเทศไทยจะมุ่งไปที่การพัฒนากองเรือพาณิชย์ที่รับส่งสินค้าระหว่างเมืองท่าตามชายฝั่งทะเล กองเรือพาณิชย์ที่เป็นเรือ (เรือสำเริงง) รับช่วงขนส่งสินค้าระหว่างท่าเรือกับเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ซึ่งไม่สามารถเข้าเทียบท่าเรือของไทยได้ และกองเรือพาณิชย์ที่เป็นเรือเฉพาะกิจสำหรับขนส่งสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นสินค้าที่ประเทศไทยส่งออกเป็นส่วนใหญ่

แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งรัฐบาลและผู้ประกอบธุรกิจการเดินเรือพาณิชย์ต่างก็มีความเห็นว่า ประเทศไทยควรจะมีกองเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่และทันสมัย ทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลายประการ พอสรุปได้ดังนี้

(1) ปริมาณสินค้าเข้าและออกของไทยได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ สิ่งจำเป็นต้องพัฒนากองเรือพาณิชย์ของไทย เพื่อให้มีบทบาทในการบรรทุกสินค้าให้มากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันนับว่ายังมีบทบาทอยู่น้อยมากดังกล่าวมาแล้ว

(2) เพื่อขยายการค้าระหว่างประเทศ ประเทศที่มีกองเรือพาณิชย์ของตนเองจะได้เปรียบในด้านการขนส่งสินค้า เพราะสามารถขนส่งสินค้าของตนเองไปขายยังต่างประเทศได้สะดวกกว่าประเทศที่ไม่มีกองเรือพาณิชย์ของตนเอง หรือมีแต่จำนวนน้อย การมีกองเรือพาณิชย์ของตนเองจะเป็นหลักประกันในการขนส่งสินค้าออกไปตลาดต่างประเทศได้แน่นอน สามารถควบคุมค่าระวาง สามารถให้บริการด้านต่าง ๆ ในหืออยู่ในเกณฑ์ปกติและช่วยลดต้นทุนทางการค้าลง ซึ่งจะช่วยให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้ และช่วยให้การค้าระหว่างประเทศขยายตัวมากขึ้น

(3) เพื่อส่งวนเงินตราต่างประเทศ การขนส่งสินค้าโดยเรือต่างชาติทำให้ค่าระวางเรือสำนวนปละกว่าหือมีล้าบาทตกอยู่กับต่างชาติ (ตารางที่ 3.3) เงินค่า

ระวางเรือเหล่านี้ ถ้าตกอยู่กับเจ้าของเรือไทยก็จะสามารถช่วยลดการขาดดุลทางการเงินระหว่างประเทศได้มาก

(4) เป็นแหล่งรายได้เงินตราต่างประเทศ การมีกองเรือพาณิชย์ที่ทันสมัย นอกจากจะช่วยในการขนส่งสินค้าของตนแล้ว ยังสามารถรับจ้างขนส่งสินค้าในประเทศอื่น ๆ ทำให้ได้เงินตราต่างประเทศซึ่งจะช่วยลดการขาดดุลชำระเงินได้อีกทางหนึ่ง

(5) เพื่อเป็นการจ้างงาน การมีกองเรือพาณิชย์จะมีการจ้างงานสำหรับผู้ที่ทำงานบนเรือ และการจ้างงานในกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น งานซ่อมและต่อเรือ งานบนท่าเรือ และงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยทางทะเล เป็นต้น

(6) เพื่อความมั่นคงของชาติ กองเรือพาณิชย์จะมีความสำคัญมากในยามที่ประเทศตกอยู่ในภาวะสงคราม เรือพาณิชย์สามารถตัดแปลงไปใช้ในกิจการทหารได้ เช่น การขนส่งทหาร การลำเลียงยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

3. การส่งเสริมกองเรือพาณิชย์ของไทยเทียบกับประเทศอาเซียนอื่น ๆ

ประเทศไทย ถือได้ว่าได้เริ่มให้ความสำคัญต่อการพัฒนากองเรือพาณิชย์เมื่อได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชย์นาวี พ.ศ. 2521 และมีนโยบายให้เอกชนเป็นผู้ประกอบธุรกิจกองเรือพาณิชย์ โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 1 และ 2) เช่น จัดตั้งกองทุนพัฒนาการพาณิชย์นาวี เพื่อให้เงินกู้ระยะยาวโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ กำหนดให้สินค้าที่ทางราชการ องค์กรของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ นำเข้ามาจากต่างประเทศโดยทางเรือ จะต้องใช้เรือไทยในกรณีที่เส้นทางนั้นมีเรือไทยเดินอยู่ ทางด้านมาตรการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ส่งออกที่ใช้บริการเรือไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยจะรับช่วงซื้อลดตั๋วสัญญาใช้เงินจากผู้ส่งออก เป็นจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นอีกไม่เกินร้อยละ 10 ของจำนวนเงินตามเอกสารแต่ละประเภทที่ใช้ประกอบตั๋วสัญญาใช้เงิน คือ

(1) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 90 เป็นร้อยละ 100 ของจำนวนเงินตามตั๋วแลกเงิน (2) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 80 เป็นร้อยละ 90 ของจำนวนเงินตาม Letter of Credit (3) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 70 เป็นร้อยละ 80 ของจำนวนเงินตามตั๋วสัญญาซื้อขายหรือคำสั่งซื้อ และ (4) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 40 เป็นร้อยละ 50 ของจำนวนเงินของมูลค่าในใบรับฝากสินค้าตาม

หลักฐานที่ธนาคารพาณิชย์ประเมิน ทั้งนี้ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 2525 เป็นต้นไป (อ้างใน ธนาคารกสิกรไทย, 2525)

ประเทศสิงคโปร์ มีกองเรือพาณิชย์ที่ใหญ่ที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน มีนโยบายให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการกองเรือพาณิชย์ เป็นการแข่งขันและการค้าโดยเสรี โดยทั่วไปรัฐบาลจะไม่มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องหรือช่วยเหลือองค์การหรือสมาคมเดินเรือทะเลโดยตรง นอกจากการตรวจสอบดูแลเรื่องอัตราค่าขนส่ง โดยกรมการค้า กระทรวงการค้า และอุตสาหกรรม และการช่วยเหลือทางภาษีและทางการเงินบางประการ คือ บริษัทเรือสิงคโปร์ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้เป็นเวลา 20 ปี และเงินที่ได้จากการขายเรือเก่าไม่ต้องนำค่าขนส่งภาษี บริษัทเรือที่ส่งต่อเรือในสิงคโปร์ต้องจ่ายเงินงวดแรก ร้อยละ 20 ของราคาเรือ รัฐบาลสิงคโปร์จะให้สินเชื่อล่วนที่เหลือ (ร้อยละ 80 ของราคาเรือ) โดยผ่อนชำระคืนภายใน 10 ปี ระยะเวลาปลอดหนี้ 2 ปี ทั้งนี้เงินสินเชื่อต้องเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 3 ล้านเหรียญสิงคโปร์

ประเทศฟิลิปปินส์ ได้เริ่มดำเนินการนโยบายพัฒนากองเรือพาณิชย์มาตั้งแต่ปี 2513 โดยเน้นสิทธิในการขนส่งสินค้า ส่วนสนับสนุนความตกลงทวิภาคีในการเดินเรือทะเลและให้สิ่งจูงใจทางการเงินต่อผู้ประกอบการเรือพาณิชย์ ได้จัดตั้ง Maritime Industry Authority (MRINA) ในปี 2517 หน่วยงานนี้มีหน้าที่โดยเฉพาะคือ รับผิดชอบในการส่งเสริมหรือขยายอำนาจการแข่งขันของกองเรือฟิลิปปินส์ในการค้าระหว่างประเทศ ช่วยส่งเสริมให้ตุลการชำระเงินของประเทศดีขึ้น โดยการลดการไหลออกของเงินตราต่างประเทศให้ให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพิ่มรายได้เงินดอลลาร์สหรัฐ และช่วยสร้างงานใหม่ ๆ บริษัทเดินเรือทะเลทุกบริษัทไม่ว่าจะเป็นบริษัทเดินเรือที่ชาวฟิลิปปินส์เป็นเจ้าของ หรือต่างชาติเป็นเจ้าของจะต้องได้รับอนุญาตจาก RIA ซึ่งจะเป็นผู้กำหนดตารางในการเดินเรือ

ทางด้านความช่วยเหลือทางการเงิน รัฐบาลได้อนุมัติโครงการทางการเงินเพื่อช่วยบริษัทเรือฟิลิปปินส์ในการซื้อเรือเก่า โดยรัฐบาลจะจัดตั้งบริษัทเพื่อการเช่าซื้อ ซึ่งได้ทุนสนับสนุนจากสภาธนาคารเงินระหว่างประเทศ โดยรัฐบาลฟิลิปปินส์เป็นผู้ค้าประกันเงินทุน บริษัทจะให้บริษัทเรือเช่าเรือเป็นระยะยาวในลักษณะการเช่าซื้อ โดยบริษัทฯ คิดดอกเบี้ยในอัตราสูงกว่าอัตราที่บริษัทฯ อนุมัติมา ร้อยละ 2 ต่อปี

สำหรับมาตรการสนับสนุนการขนส่งสินค้าโดยเรือฟิลิปปินส์ รัฐบาลได้ออกประกาศฉบับที่ 677 กำหนดให้ผู้ส่งสินค้าออกโดยเรือฟิลิปปินส์สามารถหักระวางเรือออกจากรายได้พึงประเมินร้อยละ 150 ถึงร้อยละ 200 กำหนดให้สินค้าทุกชนิดที่หน่วยงานหรือรัฐวิสาหกิจมีอำนาจควบคุมต้องขนโดยเรือฟิลิปปินส์ นอกจากนี้หน่วยงานเอกชนที่ได้รับเงินทุนจากรัฐบาลหรือสินเชื่อจากรัฐบาล หรือรัฐบาลเป็นผู้ค้าประกันในการซื้อสินค้าให้ขนส่งสินค้านั้นโดยเรือฟิลิปปินส์ ยกเว้นเฉพาะกรณีเรือฟิลิปปินส์ไม่พร้อมที่จะขน

ประเทศอินโดนีเซีย ได้ดำเนินการนโยบายพัฒนาการพาณิชย์ และได้มีมาตรการแทรกแซงในตลาดการเดินเรืออย่างแข็งขัน โดยรัฐบาลได้กำหนดให้เรือพาณิชย์ของต่างชาติทุกสำลัที่จะจอดที่ท่าเรือของอินโดนีเซียจะต้องจดทะเบียนไว้กับหน่วยงานตัวแทน ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จะแจ้งรายละเอียดต่าง ๆ แก่รัฐบาล ได้แก่ ชื่อ และชนิดของเรือ ท่าเรือที่จอดขนถ่ายสินค้า ปริมาณสินค้า ฯลฯ เรือต่างชาติทุกสำลัจะต้องได้รับอนุญาตในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้าต่างประเทศของอินโดนีเซีย

ทางด้านมาตรการช่วยเหลือทางการเงิน รัฐบาลได้จัดตั้งองค์กรเพื่อการเข้าซื้อเพื่อขยายและปรับปรุงกองเรือเดินระหว่างเกาะ โดยไม่ต้องมีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปี และใช้สำลัเรือเป็นหลักประกัน ระยะเวลาผ่อนชำระของเรือใหม่ 15 ปี เรือเก่าผ่อนชำระได้ 10 ปี

สำหรับมาตรการสนับสนุนการขนส่งสินค้าโดยเรือของอินโดนีเซียนั้น รัฐบาลได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ส่งตราวางเรือแก่สินค้าเกือบทั้งหมด ทำให้สามารถให้ความสำคัญแก่เรืออินโดนีเซียก่อน ได้ทำข้อตกลงทางการค้าทวิภาคีกับประเทศอียิปต์ โดยมีเงื่อนไขให้ประเทศคู่ค้าพยายามใช้เรือของประเทศคู่ค้า และข้อตกลงทวิภาคีกับสหภาพโซเวียตมีเงื่อนไขให้แบ่งปันสินค้า 50/50 ในปี 2525 รัฐบาลได้ออกกฎหมายกำหนดให้สินค้าออกและเข้าที่รัฐบาลควบคุมโดยตรง จะต้องขนโดยเรือของอินโดนีเซียสินค้าที่อยู่ภายใต้กฎหมายนี้คือ สินค้าเข้าที่ซื้อด้วยเงินงบประมาณของรัฐ และสินค้าออกและเข้าที่ดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจ

ประเทศมาเลเซีย ได้กำหนดนโยบายเบื้องต้นในการสร้างกองเรือแห่งชาติ

สาระสำคัญของนโยบายมีดังนี้ (1) ลดการพึ่งพาเรือต่างชาติในการขนส่งสินค้า โดยการเพิ่มสัดส่วนการขนส่งด้วยเรือมาเลเซีย ในการขนส่งระหว่างประเทศและตามชายฝั่งทะเล (2) เข้าร่วมในข้อตกลงทวิภาคีและในภูมิภาค ทางด้านการขนส่งทางทะเล และข้อตกลงทางการค้าอื่น ๆ (3) อบรมและพัฒนาทางด้านเทคนิค การประกอบอาชีพ การดำเนินงานธุรกิจพาณิชย์ และการสนับสนุนสถาบันการศึกษาชั้นสูง ในการผลิตหลักสูตรการสอนและฝึกอบรมความรู้ทางการพาณิชย์ (4) พัฒนาอุตสาหกรรมพาณิชย์ด้านอื่น ๆ เช่น การสร้างเรือ การต่อเรือ และการประกันภัยทางทะเล เป็นต้น นอกจากนี้รัฐบาลยังให้ความสำคัญสนับสนุนทางการเงิน โดยได้จัดตั้งธนาคารเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งชาติขึ้นเพื่อจัดสรรเงินกู้ระยะยาวให้แก่บริษัท เรือของมาเลเซีย บริษัท เรือของมาเลเซียได้รับยกเว้นภาษีเงินได้เป็นระยะเวลา 12 ปี นับแต่วันที่เริ่มประกอบกิจการ เงินปันผลไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินทุนที่ชำระแล้วจะได้รับการยกเว้นภาษี

พิจารณาโดยสรุปได้ว่า ประเทศในกลุ่มอาเซียนทุกประเทศต่างก็มีนโยบาย

ส่งเสริมกองเรือพาณิชย์ของตน ทุกประเทศมีนโยบายให้การสนับสนุนทางการเงินที่คล้ายกัน คือ การให้เงินกู้ระยะยาว โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ และมีนโยบายช่วยเหลือทางภาษีอากร ประเทศสิงคโปร์ เน้นที่การแข่งขันและการประกอบธุรกิจโดยเสรี ไม่มีการกำหนดมาตรการที่ทำให้สินค้าที่รัฐบาลสามารถควบคุมได้ ต้องขนส่งโดยเรือของสิงคโปร์ ในขณะที่ประเทศไทย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ได้ใช้มาตรการนี้อย่างแข็งขัน การบังคับให้สินค้าต้องขนส่งโดยเรือของประเทศนั้น นับได้ว่าเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยให้อุตสาหกรรมพาณิชย์ของประเทศนั้นมีสินค้าขนส่ง ช่วยให้อุตสาหกรรมพาณิชย์ของประเทศนั้นขยายใหญ่ขึ้นตามปริมาณการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น และเป็นการป้องกันการแข่งขันจากกองเรือต่างชาติ โดยเฉพาะจากกองเรือที่ได้พัฒนาไปมากแล้ว แต่การกำหนดเช่นนี้มีข้อเสียที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ (1) เนื่องจากกองเรือของประเทศนั้นได้รับการคุ้มครองอาจจะทำให้บริษัทที่ประกอบธุรกิจกองเรือพาณิชย์ไม่พยายามพัฒนาการดำเนินงานธุรกิจของตน เพื่อลดต้นทุนในการขนส่งสินค้า (2) ถ้ากองเรือของประเทศนั้นขนส่งด้วยต้นทุนที่สูงกว่าบริษัทต่างชาติ การบังคับให้ต้องขนส่งโดยกองเรือของประเทศนั้น จะทำให้ราคาสินค้าที่ซื้อหรือขายบวกค่าขนส่งแพงขึ้น ซึ่งถ้าเป็น

สินค้าออก จะทำให้สินค้าของประเทศนั้นแข่งขันกับสินค้าของประเทศอื่นได้น้อยลง อาจจะเป็นผลให้สินค้าส่งออกของประเทศนั้นลดลง แต่ถ้าเป็นสินค้าเข้าก็ถือว่ามาตรการบังคับนี้ได้ก่อให้เกิดต้นทุนต่อสังคม

3.1.2 การขนส่งตามชายฝั่งทะเล

การขนส่งสินค้าตามชายฝั่งทะเลมีความสำคัญมากในภาคใต้ และภาคตะวันออกของประเทศไทย เนื่องจากภาคทั้งสองมีชายฝั่งทะเลรวมกันถึงประมาณ 2,600 กิโลเมตร และมีท่าเรือตามชายฝั่งรวมกันถึง 22 ท่า ท่าเรือเหล่านี้กระจายอยู่ตามลุ่มน้ำต่าง ๆ คือ อยู่ในตอนกลางของภาคใต้และภาคตะวันออก 6 ท่า และอีก 16 ท่าอยู่ทางตอนใต้ของภาคใต้ ทั้งนี้ไม่รวมท่าเรือที่จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นท่าเรือที่ใหญ่ที่สุดท่าส่งได้รับการพัฒนาให้เป็นท่าเรือน้ำลึก ท่าเรือตามชายฝั่งเป็นท่าเรือขนาดเล็กและไม่มีประสิทธิภาพ สร้างขึ้นเพื่อการขึ้นปลาและขนถ่ายสินค้าภายในประเทศ

ปริมาณสินค้าที่ขนถ่ายตามท่าเรือชายฝั่งมีไม่มากนัก เช่น ปี 2520 มีปริมาณสินค้าที่ขนถ่ายทั้งสิ้นเพียง 1.6 ล้านตัน สินค้าที่ขนถ่ายประกอบด้วยผลิตภัณฑ์น้ำมัน สินค้าทั่วไป และสินค้าเกษตรซึ่งจำนวนมากเป็นไม้ซุงและไม้กระดาน สำหรับแนวโน้มของสินค้าที่ขนส่งตามชายฝั่งทะเลนั้นพบว่า ผลิตภัณฑ์น้ำมันและสินค้าทั่วไปก็ส่งมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยสินค้าเหล่านี้จะขนถ่ายตามท่าเรือชายฝั่งใหญ่ ๆ การขนส่งตามเมืองท่าชายฝั่งนอกจากจะเป็นการขนส่งสินค้าภายในประเทศแล้ว ยังมีการขนส่งไปต่างประเทศด้วย สินค้าที่ขนไปต่างประเทศส่วนมากได้แก่ ยางพารา และดีบุก

การขนส่งตามชายฝั่งทะเลนอกจากจะมีท่าเรือขนาดเล็ก และไม่มีประสิทธิภาพแล้ว เรือที่ใช้ขนส่งยังมีขนาดเล็กด้วย เรือส่วนมากทำด้วยไม้มีขนาดบรรทุกสูงสุด 350 DWT และเรือบรรทุกน้ำมันมีขนาดบรรทุกสูงสุด 2,000 DWT เรือที่ใช้ขนส่งตามเมืองท่าชายฝั่งทะเลทั้งหมดสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ชนิด คือ

- (1) เรือขนส่งสินค้าทั่วไป มีขนาดบรรทุกระหว่าง 140-240 GRT
- (2) เรือบรรทุกน้ำมันดำเนินการโดยบริษัทเอกชนมีขนาดบรรทุกระหว่าง 560-2,000 DWT

- (3) เรือบรรทุกไม้ขุง เจ้าของโรงเลื่อยเป็นเจ้าของ มีขนาดบรรทุก ระหว่าง 300-500 GRT
- (4) เรือท้องถิ่นขนาดเล็กมีขนาดบรรทุกไม่เกิน 50 GRT เรือเหล่านี้จะใช้ขนส่งสินค้าตามเมืองท่าเล็ก ๆ และขนส่งระยะสั้น ๆ

3.1.3 สภาพท่าเรือและการพัฒนาท่าเรือน้ำลึก

ท่าเรือนับว่ามีความสำคัญต่อการขนส่งทางทะเลไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากองเรือ ทั้งนี้เพราะถ้าปริมาณสินค้าเข้าและออกทางเรือมีมากจนทำให้เกิดการแออัดและล่าช้าในการขนถ่ายสินค้าที่ท่าเรือที่มีอยู่ จะทำให้ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการขนถ่ายสินค้ามากขึ้น เรือที่มาจอดเทียบท่าเพื่อขนถ่ายสินค้าจะต้องเสียเวลามากขึ้น ซึ่งรวมถึงเรือที่จะเข้าเทียบท่าเพื่อขนถ่ายสินค้าจะต้องรอดูท่า หรือกรณีท่าเรือมีเรือแต่ละลำขนาดใหญ่ขึ้น อาจจะไม่สามารถเทียบท่าเรือได้ ทำให้ต้องใช้เรือลำเลียงทำให้ต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกที่มีอยู่เดิม, หรือการสร้างท่าเรือน้ำลึกแห่งใหม่จึงเป็นสิ่งที่จะต้องทำควบคู่ไปกับการพัฒนากองเรือพาณิชย์

1) สภาพ ปัญหา และการพัฒนาท่าเรือกรุงเทพ

ท่าเรือกรุงเทพได้เริ่มเปิดใช้งานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 มีสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกประกอบด้วย เขื่อนเทียบน้ำลึก 8.5 เมตร ความยาวประมาณ 2,900 เมตร ใช้เทียบเรือสินค้าขนาดใหญ่ได้ 16 ลำ พร้อม ๆ กัน และสามารถขนถ่ายสินค้าได้ประมาณ ปีละ 5.5 ล้านตัน

ท่าเรือกรุงเทพตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ห่างจากสันดอนปากแม่น้ำเจ้าพระยาประมาณ 45 กิโลเมตร แม่น้ำเจ้าพระยาล้วนนี้มีความโค้งตามธรรมชาติของร่องน้ำทางเดินเรือ ทำให้เกิดข้อจำกัดขนาดความยาวของเรือที่จะผ่านเข้ามาที่ท่าเรือกรุงเทพ ซึ่งจะต้องมีความยาวไม่เกิน 565 ฟุต ทางด้านความลึกของเรือจะกินน้ำลึกได้ไม่เกิน 27 ฟุตเท่านั้น เนื่องจากเรือจะต้องผ่านสันดอน ฉะนั้นขนาดของเรือที่จะเข้าเทียบท่าเรือกรุงเทพได้ จะมีระวางบรรทุกได้ไม่เกิน 12,000 ตัน (กษม เกษมสุวรรณ, 2527)

เนื่องจากสภาพข้างต้น ทำให้เรือคอนเทนเนอร์ขนาดใหญ่ ไม่สามารถเทียบท่าเรือกรุงเทพได้ (ท่าเรือกรุงเทพมีวิสัยทัศน์สูงสุดที่จะให้บริการแก่เรือคอนเทนเนอร์ขนาดใหญ่ที่สุดเพียง 750 TEU และต้องบรรทุกไม่เกิน 600 TEU) ในปัจจุบันต้องอาศัยเรือสำเภา (Feeder Ship) ขนตู้คอนเทนเนอร์จากประเทศสิงคโปร์ ออสเตรเลีย และไต้หวัน เข้ามายังท่าเรือกรุงเทพ การขนถ่ายสินค้าลงเรือรับช่วงเช่นนี้ ทำให้ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากขึ้น

การที่การค้าระหว่างประเทศของไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เป็นผลให้การขนส่งสินค้าเข้าและออกทางเรือเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดมา จำนวนเรือสินค้าเข้า-ออกได้เพิ่มขึ้นจาก 2,705 เที่ยวในปี 2516 เป็น 3,617 เที่ยวในปี 2521 และคาดว่าในอีก 15 ปี ข้างหน้าจะมีเรือเข้า-ออกถึง 7,000 เที่ยว (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์, 2524) การเพิ่มขึ้นของการขนส่งสินค้าเข้า-ออกอย่างรวดเร็วนี้ได้ก่อให้เกิดความคับคั่ง และความล่าช้าในการขนถ่ายสินค้าที่ท่าเรือกรุงเทพ การจะพัฒนาท่าเรือกรุงเทพก็กระทำได้ยาก เนื่องจากท่าเรือกรุงเทพตั้งอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเรือคอนเทนเนอร์ขนาดใหญ่ไม่สามารถผ่านเข้ามาได้ ในแต่ละปีต้องเสียค่าขาดล่องร่องน้ำทางเดินเรือเป็นจำนวนเงินหลายสิบล้านบาท และสภาพการจราจรที่แออัดในกรุงเทพฯ มีผลทำให้ไม่สามารถกระจายสินค้าออกจากท่าเรือได้อย่างรวดเร็วเท่าที่ควร ก่อให้เกิดความคับคั่งของสินค้าในเขตท่าเรือเป็นประจำ ซึ่งสภาพความแออัดของการจราจรในกรุงเทพฯ นี้ไม่สามารถจะแก้ไขได้หรือแก้ไขได้ยาก ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาหรือสร้างท่าเรือน้ำลึกในที่อื่น ๆ

2) การพัฒนาท่าเรือน้ำลึกบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

การค้นพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้เกิดโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยรัฐบาลได้เริ่มวางแผนปฏิบัติการอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้ตั้งแต่ต้นปี 2524 สำหรับเป็นที่ตั้งอุตสาหกรรมหลัก อุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ พร้อมทั้งการพัฒนาระบบบริการด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ท่าเรือน้ำลึก ถนน รถไฟ ไฟฟ้า น้ำ โทรศัพทเทเลกซ์ ฯลฯ

สำหรับแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมแต่ละประเภทได้กำหนดไว้ดังนี้ คือ
(ลำวิรัตน์ โพธิ์หวด, 2527)

- (1) อุตสาหกรรมหลักบริเวณมาบตาพุด ได้แก่ โรงแยกก๊าซธรรมชาติ
ปิโตรเคมี ซีโพรเคมี โซดาแอช และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ
- (2) อุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกบริเวณแหลมฉบัง
ได้แก่ การแปรรูปอาหารสัตว์ ผลิตภัณฑ์สัตว์ อีเลคโทรนิคส์ แปรรูปยาง ของเล่น เครื่อง
กีฬา อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ และอุตสาหกรรมอื่น ๆ
- (3) อุตสาหกรรมใหญ่อื่น ๆ ที่ภาคเอกชนแสดงความสนใจจะลงทุนในบริเวณ
ชายฝั่งทะเลตะวันออกนี้ เช่น อู่ซ่อมเรือ โรงงานประกอบแท่นเจาะสำรวจในทะเล ฯลฯ

โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อการส่งออก จะเป็นโครงการที่สำคัญ
ในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และเป็นโครงการสำคัญที่ทำให้ต้องมีการพัฒนาท่าเรือ
น้ำลึกบริเวณนี้ด้วย จากการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศพบว่า บริเวณชายฝั่งทะเล
ตะวันออกที่เหมาะสมในการสร้างท่าเรือน้ำลึกมี 3 แห่ง คือ สัตหีบ แหลมฉบัง และมาบตาพุด

การพัฒนาท่าเรือน้ำลึกที่สัตหีบ ท่าเรือสัตหีบเป็นท่าเรือที่มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก
ความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่สามารถดำเนินการท่าเรือพาณิชย์มาได้หลาย
ปีแล้ว โดยสามารถรับขนาดเรือเทียบท่าได้สูงสุด 50,000 DWT แต่เนื่องจากปัญหาความ
แออัดในการขนถ่ายสินค้าที่ท่าเรือกรุงเทพ และเรือขนาดใหญ่โดยเฉพาะเรือคอนเทนเนอร์
ไม่สามารถเข้าเทียบท่าเรือกรุงเทพได้ รัฐบาลจึงมีโครงการที่จะพัฒนาท่าเรือที่สัตหีบให้
เป็นท่าเรือน้ำลึกที่สามารถรับขนาดเรือได้ถึง 120,000 DWT และสามารถรับการขนถ่าย
สินค้าระบบคอนเทนเนอร์ได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาวะของท่าเรือกรุงเทพ และรองรับ
การขนถ่ายสินค้าจากโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก อย่างไรก็ตาม
ถึงแม้ว่าการพัฒนาท่าเรือสัตหีบจะสามารถทำได้ทันที แต่ก็มีข้อจำกัดที่สำคัญเกี่ยวกับขอบเขต
ที่ดินและการใช้สถานที่ซึ่งกองทัพเรือเป็นเจ้าของ

การสร้างท่าเรือน้ำลึกที่แหลมฉบัง รัฐบาลมีโครงการที่จะสร้างท่าเรือน้ำลึกที่แหลมฉบัง โดยให้สามารถรับเรือขนาด 120,000 ตัน เทียบท่าได้และสามารถรับการขนถ่ายสินค้าระบบคอนเทนเนอร์ ในปัจจุบันรัฐบาลได้เขตพื้นที่ดินเพื่อกิจการทำเรือแล้วถึง 7,000 ไร่ ตามโครงการท่าเรือแห่งนี้จะเปิดดำเนินการในระยะแรกได้ในปี 2531 ข้อดีของการสร้างท่าเรือบริเวณนี้คือ อยู่ในบริเวณแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อการส่งออก บริเวณนี้พื้นที่ที่จางขวางเพียงพอที่จะขยายเขื่อนเทียบเรือออกไปได้อีกมาก และเพียงพอที่จะขยายออกไปให้เป็นเมืองท่าขนาดใหญ่ได้ นอกจากนี้บริเวณนี้ยังอยู่ใกล้กับที่ส่วนใหญ่ของประเทศเหมือนกับการเรือกรุงเทพ ซึ่งทำให้ประหยัดค่าขนส่งสินค้าจากท่าเรือไปยังผู้บริโภค แต่อย่างไรก็ตาม บริเวณนี้มีข้อเสียที่อยู่ใกล้กับเมืองพัทยา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ ปัญหามลภาวะของสิ่งแวดล้อมอาจจะกระทบต่อกิจการท่องเที่ยวที่เมืองพัทยาได้

การสร้างท่าเรือน้ำลึกที่มาบตาพุด โครงการสร้างท่าเรือน้ำลึกอีกแห่งหนึ่งในบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกคือที่ มาบตาพุด โดยรัฐบาลมีโครงการสร้างท่าเรือแห่งนี้ให้สามารถรับเรือขนาด 120,000 DWT เทียบท่าได้ และมีเป้าหมายที่จะเปิดใช้ท่าเรือแห่งนี้ในระยะแรกในปี 2530 ส่วนวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการสร้างท่าเรือแห่งนี้ก็เพื่อรองรับกับการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักต่าง ๆ เช่น ปูนซีเมนต์ ซีเมนต์ ฯลฯ ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมหลักเหล่านี้จะตั้งอยู่ในบริเวณมาบตาพุด

โครงการสร้างท่าเรือน้ำลึกที่แหลมฉบังและมาบตาพุดผูกพันกับโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออกมาก เพราะเป็นการสร้างท่าเรือเพื่อรองรับการขนถ่ายสินค้าจากโรงงานอุตสาหกรรมในบริเวณนี้ ฉะนั้นเมื่อมีความไม่แน่นอนหรือโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมต้องเลื่อนออกไป ทำให้โครงการสร้างท่าเรือน้ำลึกในบริเวณดังกล่าวต้องเลื่อนออกไปจากที่กำหนดไว้เดิมด้วย

เนื่องจากวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการสร้างท่าเรือคือ การขนถ่ายสินค้า ฉะนั้นการจะสร้างท่าเรือที่ใหม่และใหญ่ขนาดใหม่จึงขึ้นอยู่กับสินค้าที่จะขนถ่ายและขนาดของเรือพาณิชย์ที่จะมาจอดขนถ่ายสินค้า สำหรับปริมาณสินค้าที่จะขนถ่ายที่ท่าเรือแต่ละแห่งคงพอ

จะประมาณได้ไม่ยาก เพราะตัวกำหนดหรือตัวแปรต่าง ๆ อยู่ที่ประเทศไทยเอง ส่วนเรือต่างชาติจะมาจอดขนถ่ายสินค้าหรือไม่คงจะคาดการณ์ได้ยาก เพราะขึ้นอยู่กับบริษัทเรือพาณิชย์ต่างชาติ แต่อย่างไรก็ตามการใช้จ่ายเวลาและค่าใช้จ่ายโดยเปรียบเทียบระหว่างการใช้จ่ายเรือสำเริงกับการนำเรือขนาดใหญ่มาจอดเทียบท่า อาจใช้เป็นตัวกำหนดได้ตัวหนึ่ง การศึกษาของไชยยศ ไชยณรงค์ (2525) พบว่า ถ้าเรือคอนเทนเนอร์ในเส้นทางอเมริกาตะวันออกเข้าเทียบท่าเพิ่มขึ้นอีก 1 ท่า คือ แหลมฉบัง โดยเดินทางตรงมาจากฮ่องกงจะต้องใช้เวลาเดินทางเพิ่มขึ้นอีก 6 วัน เมื่อรวมเวลาอยู่ที่ท่าเรืออีก 12 ชั่วโมง จะเป็น $6\frac{1}{2}$ วัน ในกรณีนี้หากบริษัทเดินเรือต้องการรักษาระดับการให้บริการสัปดาห์ละครั้งอย่างเดิมจะต้องลงทุนซื้อเรือเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งลำ ส่วนประเด็นเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายโดยเปรียบเทียบนั้นไม่ปรากฏว่าได้มีการศึกษา

3.1.4 อุตสาหกรรมซ่อมและสร้างเรือ

อุตสาหกรรมซ่อมและสร้างเรือในประเทศไทยมีมาเป็นเวลายาวนาน และส่วนมากเป็นตู้ซ่อมและสร้างเรือไม้ขนาดเล็ก ตู้สร้างและซ่อมเรือที่ทันสมัยที่ตั้งขึ้นในประเทศไทยเป็นตู้แรกเมื่อปี 2457 เป็นตู้ที่ชาวอังกฤษเป็นเจ้าของ สร้างขึ้นเพื่อซ่อมเรือเดินทะเลที่ทำด้วยเหล็ก ปัจจุบันตู้นี้ยังคงดำเนินการอยู่ในชื่อ "Bangkok Dock Co." และรัฐบาลไทยเป็นเจ้าของ เป็นตู้ที่มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่สุดแห่งหนึ่ง และส่วนมากจะทำหน้าที่ซ่อมและสร้างเรือให้กองทัพเรือของไทย

ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมซ่อมและสร้างเรือในประเทศไทยจะมีมานานแล้ว และตู้สร้างและซ่อมเรือที่ทันสมัยก็มีมานานแล้วถึงเสียดสิบลกว่าปี แต่อุตสาหกรรมซ่อมและสร้างเรือของไทยยังไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร และถือว่ายังล้าหลังมากเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมชนิดนี้ในบางประเทศจากการศึกษาอุตสาหกรรมนี้โดยคณะผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่น ในปี 2523 (Office of the Board of Investment, 1980) พบว่า ตู้ซ่อมและสร้างเรือไทยยังขาดการบำรุงรักษา การจัดระบบภายในและการวางแผนที่ดี ความรับผิดชอบในการจัดการและการควบคุมยังไม่มีประสิทธิภาพพอสมควร เครื่องมืออุปกรณ์ที่ทำงานได้โดยอัตโนมัติยังมีอยู่น้อยมาก และขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการอบรมลูกจ้างด้านประสิทธิภาพในการซ่อมและสร้างเรือ

ของฉู พบว่า อยู่ในระดับเพียงระหว่าง $\frac{1}{3}$ ถึง $\frac{1}{2}$ ของมาตรฐานสากล และช่วงเวลาดำเนินงานก็นานกว่ามาตรฐานถึง 2 เท่าตัว

การศึกษาของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2522 ซึ่งเก็บข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้แบบสอบถามสำรวจบริษัทซ่อมและสร้างเรือจำนวน 107 บริษัท พบว่า ในจำนวนนี้มีเพียง 46 บริษัทหรือร้อยละ 43 ที่มีเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับสร้างและซ่อมเรือได้มี 21 บริษัทที่มีเครื่องมือและอุปกรณ์สร้างเรือได้อย่างเดียว และมี 40 บริษัทที่มีเครื่องมือและอุปกรณ์ซ่อมเรือได้อย่างเดียว คณะผู้ศึกษานี้ได้แบ่งผู้ซ่อมและหรือสร้างเรือออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ที่มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยสามารถสร้างเรือขนาดตั้งแต่ 150 GRT ขึ้นไป
- กลุ่มที่ 2 เป็นผู้ที่มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่สามารถสร้างเรือได้ขนาดไม่เกิน 150 GRT
- กลุ่มที่ 3 เป็นผู้ที่มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่สามารถสร้างเรือได้ขนาดไม่เกิน 80 GRT

และพบว่าร้อยละ 14.9 ของผู้ซ่อมและสร้างเรือที่สำรวจทั้งหมดอยู่ในกลุ่มที่ 1 ผู้เหล่านี้ตั้งอยู่ในจังหวัดที่มีการทำประมงทะเล เช่น กรุงเทพฯ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสมุทรปราการ สำหรับผู้ขนาดเล็กที่สร้างและซ่อมเรือด้วยไม้ เพื่อการประมงซึ่งอยู่ในกลุ่มที่ 2 และ 3 มีถึงร้อยละ 35.8 และ 49.3 ตามลำดับ

งานศึกษาอุตสาหกรรมสร้างและซ่อมเรืออีกชิ้นหนึ่งคือ การศึกษาของคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์ในปี 2524 พบว่า มีผู้ซ่อมและสร้างเรือไม้ 66 ผู้ ผู้ซ่อมและสร้างเรือเหล็กและไฟเบอร์กลาสขนาดเล็ก 16 ผู้ และผู้ซ่อมและสร้างเรือขนาด 500 - 3,000 กรอสตัน 5 ผู้ ซึ่งจัดว่าเป็นผู้ซ่อมและสร้างเรือเดินทะเล

การศึกษาทั้งหมดข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ผู้สร้างและซ่อมเรือในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังมีขนาดเล็ก ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย ขาดความรู้ความชำนาญในการบริหารงาน และขาดแคลนเงินทุน เนื่องจากผู้ที่มีอยู่มีขนาดเล็กจึงไม่สามารถซ่อมเรือเดินทะเลขนาดใหญ่ได้

ทำให้เรือไทยส่วนใหญ่ต้องไปซ่อมที่ต่างประเทศ เช่นในปี 2522 บริษัทเรือไทยที่ซ่อมเรือมีจำนวน 64 ลำ คิดเป็นมูลค่าซ่อม 108 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นค่าซ่อมภายในประเทศเพียง 23 ล้านบาท หรือร้อยละ 21 ของค่าซ่อมทั้งหมด

การที่เรือพาณิชย์ของไทยจำนวนมากเป็นเรือเก่า ต้องเสียค่าซ่อมปีละเป็นจำนวนมาก เงินตราต่างประเทศที่เป็นค่าซ่อมนี้จะไม่ไหลไปนอกประเทศ ถ้าประเทศไทยมีเรือซ่อมที่สามารถซ่อมเรือเดินทะเลขนาดใหญ่ได้ นอกจากนั้นการซ่อมเรือยังเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงานมาก (ประมาณร้อยละ 70 ของค่าซ่อมทั้งหมดเป็นค่าแรงงาน) ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการสงวนไว้ซึ่งเงินตราต่างประเทศและการจ้างงาน รัฐบาลจึงได้กำหนดให้กิจการซ่อมเรือเดินทะเลระหว่างประเทศและกิจการต่อเรือเป็นกิจการที่อยู่ในข่ายส่งเสริมการลงทุน โดยให้สิทธิประโยชน์ตามกฎหมายการลงทุน (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 3) และเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2527 คณะรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจได้มีการประชุมและมีมติให้การส่งเสริมอุตสาหกรรมซ่อมเรือและต่อเรือเดินทะเลดังนี้

1. ใเรือที่จะได้รับการส่งเสริมให้สร้างขึ้นต้องเป็นเรือแห่งที่ซ่อมเรือได้ตั้งแต่ 6,000 ตันกรอสส์ ขึ้นไป และสามารถขยายการซ่อมเรือออกไปได้ถึงขนาด 20,000 ตันกรอสส์ได้ และอนุญาตให้ผู้ได้รับอนุญาตสร้างเรือแห่งมีสิทธินำเรือลอยเข้ามาใช้ตั้งแต่วันที่เริ่มก่อสร้างเรือแห่งเป็นต้นไป โดยจะยกเว้นภาษีอากรในส่วนนี้ให้
2. ต้องเริ่มก่อสร้างเรือภายใน 1 ปี และให้แล้วเสร็จภายใน 4 ปี ตั้งแต่วันที่ได้รับอนุญาต
3. จะให้การส่งเสริมเพียง 1 ภูเก็ต และรัฐจะไม่อนุมัติให้บุคคลอื่นสร้างเรือขนาดนี้ขึ้นอีกในระยะเวลา 6 ปี นับแต่วันที่เรือเสร็จ เว้นแต่เรือเพิ่มขึ้นและได้รับอนุญาตให้สามารถสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นได้
4. ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องดำเนินการในรูปแบบบริษัทจำกัด และมีทุนจดทะเบียนไม่น้อยกว่า 100 ล้านบาท โดยจะต้องจัดตั้งบริษัทจำกัดให้เสร็จภายใน 1 ปี
5. จะต้องมีคนไทยถือหุ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 และเพิ่มเป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ 51 ภายในเวลา 11 ปี

6. กำหนดที่ตั้งตู้เรือให้อยู่ในบริเวณแหลมฉะบอง ใกล้กับที่ตั้งของท่าเรือน้ำลึก
7. ให้ภาครัฐบาลสนับสนุนในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็น โดยมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนประสานงานกับคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกต่อไป
8. ให้สิทธิประโยชน์แก่การลงทุนตู้เรือดังต่อไปนี้
 - 1) ยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการซ่อม-ต่อเรือ (ของที่ติดไปกับเรือที่เข้ามาซ่อมหรือเรือที่ต่อขึ้น)
 - 2) ยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้า สำหรับเครื่องจักรและอุปกรณ์สำหรับใช้ในตู้ (ของที่ติดกับตู้)
 - 3) ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปี แต่สามารถต่อไปได้อีก 5 ปี โดยลดภาษีเงินได้ร้อยละ 50
 - 4) ยกเว้นภาษีเงินได้แก่ผู้ถือหุ้น 8 ปี แต่สามารถต่อไปได้อีก 5 ปี โดยลดภาษีเงินได้ร้อยละ 50
 - 5) ให้กระทรวงการคลังออกประกาศยกเว้นภาษีการค้าให้กับผู้ผลิตในประเทศที่ขายวัสดุดิบหรือวัสดุจำเป็นให้แก่ผู้ได้รับอนุญาต
 - 6) ให้กระทรวงการคลังออกประกาศยกเว้นภาษีการค้าสำหรับการรับจ้างซ่อม-ต่อเรือ 8 ปี โดยการรับจ้างซ่อม-ต่อเรือให้รวมถึงงานก่อสร้างสิ่งของหรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้ในทะเล หรือกิจการรับจ้างเพื่อกู้ภัยในทะเล
 - 7) ให้นำผลขาดทุนประจำปีในระหว่างได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลไปหักออกจากกำไรสุทธิ ภายหลังระยะเวลาได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล
 - 8) ให้นำค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมพนักงานและคนงานทุกระดับไปหักออกจากเงินได้สุทธิก่อนคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคล
 - 9) อนุญาตให้ช่างฝีมือ และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นคนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักร
 - 10) อนุญาตให้นำเครื่องจักรและอุปกรณ์ประจำตู้ไปใช้ในกิจการอื่น

3.2 แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับพาณิชย์นาวีในประเทศไทย

มีหน่วยงานที่สำคัญรับผิดชอบในการเก็บและเผยแพร่ข้อมูลสถิติต่าง ๆ เกี่ยวกับพาณิชย์นาวี 4 หน่วยงานคือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์ กรมเจ้าท่า การท่าเรือแห่งประเทศไทย และกรมศุลกากร หน่วยงานเหล่านี้เก็บรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมพาณิชย์นาวี

หน่วยงานสถิติ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเก็บรวบรวมข้อมูลและเผยแพร่ข้อมูล ข้อมูลที่หน่วยงานนี้เก็บแบ่งออกเป็น 3 files คือ Commodity file, Ship's movement file และ Ship description file Commodity file ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้คือ ชื่อเรือ และลักษณะอื่น ๆ วันที่เรือมาถึงและวันที่เรือออกจากท่า ท่าที่เรือจะไปแะ ท่าที่เรือจะขนถ่ายสินค้า ประเทศที่เรือออกเดินทางและประเทศที่เรือจะเดินทางไปแะ ช่องทางการไหลของสินค้า รหัสของสินค้า ปริมาณสินค้าที่ขนส่งทางเรือ มูลค่าของสินค้าที่ขนส่งทางเรือ และอัตราค่าขนส่ง Ship's movement file ประกอบด้วยข้อมูลต่าง ๆ คือ ชื่อเรือและลักษณะอื่น ๆ วันที่เรือมาถึงและวันที่เรือออกจากท่า ท่าที่เรือจะไปแะ ปริมาณสินค้าบนเรือหรือที่จะมาถึง ปริมาณสินค้าที่ขนถ่าย ชนิดของกองเรือบริการ ได้แก่ ล่ามการเดินเรือในขัอมรและนอกขัอมร และเรือจร ท่าที่แะมาก่อนหน้านี้ และท่าที่เรือจะไปแะ ต่อจากนี้ Ship description file ประกอบด้วยข้อมูลต่าง ๆ คือ ชื่อเรือและลักษณะอื่น ๆ ขนาดบรรทุกของเรือเป็นน้ำหนัก (DWT) ขนาดของเรือเป็นปริมาตร ชื่อเจ้าของเรือ ชื่อผู้ดำเนินงาน และชนิดของเรือ ได้แก่ เรือบรรทุกสินค้าทั่ว ๆ ไป เรือบรรทุกผู้โดยสาร เรือคอนเทนเนอร์ เรือบรรทุกน้ำมัน ฯลฯ

ข้อมูลที่เก็บไว้ข้างต้นเป็นข้อมูลเฉลี่ยรายเดือน และ/หรือรายปี และข้อมูลส่วนใหญ่จะมีย้อนหลังไปประมาณ 5 ปี โดยหน่วยข้อมูลสถิติได้เก็บข้อมูลเหล่านี้ไว้ในเอกสาร และมีโครงการที่จะเก็บข้อมูลเหล่านี้ไว้ในคอมพิวเตอร์ในปหน้า

สำหรับแหล่งข้อมูลที่หน่วยงานสถิติเก็บ ได้แก่ เอกสารเรือของบริษัทเรือต่าง ๆ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เก็บข้อมูลไว้ ได้แก่ กรมเจ้าท่า กรมศุลกากร เป็นต้น

ส่วนการเผยแพร่ข้อมูลนั้นยังไม่มี การเผยแพร่ข้อมูลในรูปเอกสารหรือรายงาน เนื่องจากหน่วยงานสถิติเป็นหน่วยงานใหม่ที่เพิ่งตั้งขึ้น งานส่วนใหญ่ที่ทำงานแล้วและกำลังทำอยู่ จึงเป็นงานเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีแผนการที่จะเริ่มงานเผยแพร่ข้อมูลประมาณปลายปี 2529 หรือต้นปี 2530 เอกสารที่อาจจะจัดทำออกมาเผยแพร่ในขั้นต้นจะอยู่ในรูปเอกสารก่อน แล้วจะค่อย ๆ จัดทำออกเป็นรูปเล่มในภายหลัง เอกสารเผยแพร่ให้มอกจากจะมีตัวเลขข้อมูล สถิติต่าง ๆ แล้ว อาจจะมีอีกส่วนหนึ่งที่แสดงด้วยกราฟและเป็นการวิเคราะห์ และอาจจะ พิมพ์ออกเผยแพร่เป็นรายเดือน รายหกเดือน หรือรายปี

ศูนย์ประสานงานการพาณิชย์ จัดทำวารสารออกเผยแพร่ชื่อ วารสาร การพาณิชย์ วารสารนี้จัดทำออกเผยแพร่ปีละ 3 เล่ม คือ เดือนมกราคม พฤษภาคม และกันยายน และได้จัดทำออกมาเผยแพร่แล้วเป็นเวลา 3 ปี ติดต่อกัน สำหรับเนื้อหาสาระ ของวารสารจะประกอบด้วยบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการพาณิชย์ และข่าวการ เคลื่อนไหว เกี่ยวกับการพาณิชย์

2. กรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม

กองวิชาการ กรมเจ้าท่า เป็นหน่วยงานหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลและ เผยแพร่ข้อมูล ข้อมูลที่กองวิชาการเก็บส่วนหนึ่งจะเก็บโดยฝ่ายข้อมูลเศรษฐกิจและคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานอยู่ในสังกัดกองวิชาการ อีกส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลที่กองอื่น ๆ สังกัดกรมเจ้าท่า รวบรวมไว้ เช่น กองทะเบียนเรือ กองตรวจท่า กองตรวจเรือ นอกจากนี้กองวิชาการยัง เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

สำหรับข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่กองวิชาการเก็บรวบรวมไว้ประกอบด้วย สถิติ เกี่ยวกับการขนส่งทางน้ำภายในประเทศ การขนส่งทางน้ำตามเมืองท่าชายฝั่งทะเล และ การขนส่งทางน้ำระหว่างประเทศ

ทางด้านการเผยแพร่ข้อมูลนั้นกรมเจ้าท่ายังไม่ได้กระทำอย่างจริงจัง ทั้งนี้ เพราะวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลของกรมเจ้าท่าก็เพื่อใช้เป็นภายในคือ เพื่อใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาการขนส่งทางน้ำ ข้อมูลสถิติที่กรมเจ้าท่าจัดทำเป็นเอกสารเล่มแรกได้แก่

สถิติการขนส่งทางน้ำประจำปี 2525 เอกสารนี้จัดทำเสร็จในปี 2527 และมีข้อมูลในปี 2525 ข้อมูลต่าง ๆ ในเอกสารนี้ประกอบด้วยสถิติการปฏิบัติงานและอัตราจ้างคนของกรมเจ้าท่า สถิติเกี่ยวกับการขนส่งทางน้ำภายในประเทศ สถิติเกี่ยวกับการขนส่งทางน้ำตามเมืองท่า ชายฝั่งทะเล และสถิติเกี่ยวกับการขนส่งทางน้ำระหว่างประเทศ รายละเอียดของข้อมูล เกี่ยวกับการขนส่งทางน้ำตามเมืองท่าชายฝั่งทะเล และระหว่างประเทศมีดังนี้คือ ปริมาณสินค้า ของเรือค้าต่างประเทศ และเรือค้าชายฝั่งทะเลที่เข้า-ออก ณ ด้านผู้ลากการ จำนวนเรือ เตินทะเลที่จดทะเบียนที่กรมเจ้าท่า จำนวนคนประจำเรือจำนวนเรือลำเรียงและเรือลากจูง จำนวนเรือสินค้าเข้า-ออก ณ เขตท่าเรือต่าง ๆ จำนวนท่าเทียบเรือ จำนวนตู้คอนเทนเนอร์และ สถิติเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางน้ำ

3. การทำเรือแห่งประเทศไทย

สำนักวิชาการ การทำเรือแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ เก็บรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลสถิติต่าง ๆ ข้อมูลที่สำนักวิชาการเก็บรวบรวมนี้ส่วนมากได้ จากหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ในสังกัดการทำเรือเก็บรวบรวมแล้วส่งมาให้ หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ที่สำคัญได้แก่ ฝ่ายปฏิบัติการทำเรือ และแผนกสื่อสารการทำเรือ

สำหรับข้อมูลสถิติที่เก็บรวบรวมไว้ที่สำคัญคือ ปริมาณสินค้าเข้าแยกเป็นสินค้า เข้าโดยคอนเทนเนอร์ และไม่ใช้คอนเทนเนอร์ และสินค้าทั่วไป จำนวนเรือ จำนวน เที่ยงและขนาดของเรือ ปริมาณตู้คอนเทนเนอร์ที่เข้าแยกเป็นขนาดของตู้ น้ำหนักและราย ละเอียดต่าง ๆ ของสินค้าที่บรรจุอยู่ในตู้คอนเทนเนอร์ ปริมาณสินค้าที่ขนถ่ายอ้างลำหรือโดย เรือลำเรียง ในกรณีที่เรือจอดอยู่กลางลำน้ำ จำนวนเรือและจำนวนสินค้าเข้าออก ณ ท่าเรือกรุงเทพฯ จำนวนตู้สินค้าเข้าออก ณ ท่าเรือกรุงเทพฯ และจำนวนเรือและจำนวน สินค้าผ่านท่าเรือพาณิชย์สี่ห้า

ข้อมูลส่วนใหญ่จะเก็บเป็นรายวันและรวบรวมขึ้นทุกสัปดาห์เป็นรายเดือนในการ เผยแพร่ข้อมูลนั้นจะมีทั้งข้อมูลรายเดือนและรายปี โดยมีเอกสารเผยแพร่ที่สำคัญ 2 เล่ม คือ รายงานประจำปีงบประมาณ และนิตยสารการทำเรือ เนื้อหาสาระที่ปรากฏในรายงาน ประจำปีงบประมาณแบ่งออกได้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาทำเรือ งานบริหาร เช่น งานผูก

และบำรุงรักษาทางเดินเรือ และงบบุลของการท่าเรือแห่งประเทศไทย ส่วนข้อมูลหรือเนื้อหาสาระของนิตยสารการท่าเรือ แบ่งออกได้เป็นสองส่วนคือ ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ไม่เกี่ยวกับการพาณิชย์ อีกส่วนหนึ่งเป็นข่าวการเคลื่อนไหวหรือสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพาณิชย์โดยตรง

4. กรมศุลกากร

กองวีซ่าการ รับผิดชอบในการเก็บและเผยแพร่ข้อมูลสถิติต่าง ๆ โดยข้อมูลส่วนหนึ่งกองวีซ่าการเก็บเองโดยตรง อีกส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลที่หน่วยงานอื่น ๆ ในสังกัดกรมศุลกากรส่งมาให้ สำหรับข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการพาณิชย์มีดังนี้คือ ปริมาณและมูลค่าสินค้าเข้าออก ตารางเรือเข้า-ออกท่าเรือกรุงเทพฯ และท่าเรือน้ำลึกอื่น ๆ ขนาดของเรือ ระยะเวลาบรรทุก ปริมาณและประเภทสินค้าที่บรรทุกขณะเข้าเทียบท่า วันที่เรือเข้าเทียบท่าและวันที่ออกจากท่า ชื่อเรือ และสัญชาติของเรือ ข้อมูลข้างต้นนี้ส่วนใหญ่เก็บเป็นรายวันและเก็บบันทึกเป็นข้อมูลเฉลี่ยรายเดือน และเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์

สำหรับการเผยแพร่ที่ปริมาณและมูลค่าสินค้าเข้าและออกจะเผยแพร่ใน Foreign Trade Statistic of Thailand ซึ่งพิมพ์ออกเผยแพร่เป็นรายเดือน ส่วนข้อมูลอื่น ๆ จะจัดทำในรูปเอกสารและเผยแพร่เป็นการภายในคือ ส่งไปตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมเจ้าท่า การท่าเรือแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาหน่วยงานทั้ง 4 หน่วยงานข้างต้นจะเห็นว่า กรมเจ้าท่า การท่าเรือแห่งประเทศไทย และกรมศุลกากร จะมีหน้าที่หรือรับผิดชอบเก็บข้อมูลเบื้องต้น โดยข้อมูลส่วนมากเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานโดยตรง หรือเก็บไว้ใช่เป็นการภายใน มีข้อมูลส่วนน้อยเท่านั้นที่นำออกเผยแพร่ ฉะนั้นข้อมูลที่เก็บไว้ส่วนมากจึงยังไม่อยู่ในรูปที่ผู้สนใจศึกษาจะนำไปใช้ได้ทันที แต่อาจจะต้องมีการสดทรวัดหมู่ หรือคำนวณข้อมูลเพิ่มเติม ส่วนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมพาณิชย์นั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะเผยแพร่ข้อมูลสถิติต่าง ๆ โดยข้อมูลที่นำมาเผยแพร่ส่วนมากเก็บรวบรวมจากหน่วยงานทั้ง 3 ข้างต้น ฉะนั้นสำนักงานคณะกรรมการ

ส่งเสริมพาณิชย์นาวี ซึ่งมีข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการพาณิชย์นาวีมากกว่าหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งหมด และอยู่ในรูปที่ได้มีการคัดหมวดหมู่หรือคำนวณมาขึ้นหนึ่งแล้ว ดังนั้น ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการพาณิชย์นาวีไทยจึงควรจะเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมพาณิชย์นาวีก่อน ในกรณีที่มิขอส่งส่วยในข้อมูลใดหรือต้องการข้อมูลใดที่ทางสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมพาณิชย์นาวีไม่ได้เก็บรวบรวมไว้ค่อยเก็บข้อมูลนั้นจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเก็บโดยตรง

3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการพาณิชย์นาวีในประเทศไทย

งานวิจัยเกี่ยวกับการพาณิชย์นาวีในประเทศไทยยังมีไม่มากนัก และงานวิจัยที่มีอยู่ส่วนมากเป็นงานวิจัยขั้นต้น โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลเบื้องต้นมาวิเคราะห์หาสภาพและปัญหาในเรื่องนั้น ๆ งานวิจัยที่มีอยู่ทั้งหมดที่พอจะหาได้ครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญคือ การขนส่งทางทะเล การขนส่งตามชายฝั่งทะเล การพัฒนาท่าเรือน้ำลึก และการสร้างและซ่อมเรือ

1. การขนส่งสินค้าทางทะเล

มีงานวิจัยอยู่ 2 ชิ้นที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการขนส่งทางเรือระหว่างประเทศ ในปี 2520 งานวิจัยทั้ง 2 ชิ้นนี้จัดทำโดย กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ ในการศึกษาและเขียนผลงานวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเป็นหัวข้อย่อย ๆ ซึ่งแต่ละหัวข้อย่อยจะมีผู้รับผิดชอบหนึ่งถึงสามคน รายละเอียดหัวข้อที่ศึกษาวิจัยในรายงานทั้ง 2 เล่ม มีดังนี้ รายงานผลการศึกษาวิจัยการขนส่งสินค้าทางเรือระหว่างประเทศ (ฉบับที่ 1) มีหัวข้อวิจัย ประกอบด้วยการศึกษาเรื่องการค้าธรรมเนียมพิเศษของชมรมเดินเรือไทย/ยุโรป การศึกษาเรื่องมาตรฐานของตู้สินค้าที่ใช้ในการขนส่งระหว่างประเทศ การศึกษาเรื่องการค้าระหว่างของชมรมเดินเรือไทย/ยุโรป และการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงค่าธรรมเนียมตัวประกอบ การปรับค่าน้ำหนักของชมรมเดินเรือไทย/ยุโรป รายงานผลการศึกษาวิจัยการขนส่งสินค้าทางเรือระหว่างประเทศ (เล่ม 2) เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชมรมการเดินเรือระหว่างประเทศ ได้แก่ ชมรมเดินเรือไทย/ญี่ปุ่น ชมรมเดินเรือไทย/ยุโรป ชมรมเดินเรือไทย/สหรัฐ ตวันแอดแลนติกและอ่าวเม็กซิโก ชมรมเดินเรือไทย/แปซิฟิก และชมรมเดินเรือไทย/อ่าวเบงกอล

2. การขนส่งสินค้าตามชายฝั่งทะเล

งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการขนส่งสินค้าตามชายฝั่งทะเลมี 2 ชิ้น ชิ้นหนึ่งเป็นรายงานเป็นภาษาไทย เรื่องรายงานผลการศึกษา วิจัยการขนส่งสินค้าโดยเรือชายฝั่งจัดทำโดย กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ หัวข้อที่ศึกษาในรายงานนี้แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่หนึ่ง ศึกษาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการขนส่งสินค้าตามชายฝั่ง เช่น ลักษณะของเรือชายฝั่ง เส้นทางและลักษณะการขนส่ง วิธีการขนส่งสินค้า อัตราค่าระวางและค่าใช้จ่ายในการเดินเรือ ทำเรือ ประเภทสินค้าเข้าออกและการพัฒนาท่าเรือภาคใต้ เป็นต้น ส่วนที่สอง ว่าด้วยการวิเคราะห์ สภาพการขนส่ง ปัญหาเรื่องสินค้า ปัญหาท่าเรือต้นเขิน การพัฒนาการขนส่งทางน้ำ และผลดีผลเสียของการขนส่งโดยเรือชายฝั่ง ส่วนที่สาม เสนอข้อสรุปและข้อคิดเห็น งานวิจัยเกี่ยวกับการขนส่งตามชายฝั่งอีกชิ้นหนึ่งเรื่อง The Comprehensive Development Study of Coastal Shipping in the Kingdom of Thailand จัดทำโดยคณะผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่น คณะนักวิจัยได้เริ่มทำการวิจัยเรื่องนี้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2526 โดยได้ทำการสำรวจภาคสนามในจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย ภาคตะวันออก และบางจังหวัดตามแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากจะเก็บข้อมูลเบื้องต้นแล้ว คณะผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลทุติยภูมิตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย สำหรับหัวข้อศึกษาวิจัยแบ่งออกได้เป็น 5 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นการพิจารณาเรื่องทั่ว ๆ ไป ได้แก่ เงื่อนไขทางธรรมชาติ เครื่องมือทางสังคมและเศรษฐกิจ คือ ประชากรและผลผลิตสินค้าต่าง ๆ ส่วนที่สอง ศึกษาภาคการขนส่งที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การขนส่งทางน้ำซึ่งประกอบด้วย การขนส่งตามชายฝั่งทะเล การขนส่งตามแม่น้ำที่สำคัญ การขนส่งทางรถไฟ การขนส่งทางถนน ทำเรือตามชายฝั่งทะเลและตามแม่น้ำ และการสร้างและซ่อมเรือ ส่วนที่สาม เป็นการพยากรณ์อุปสงค์ของการขนส่งสินค้าตามชายฝั่งทะเล ส่วนที่สี่ อธิบายแผนพัฒนาการขนส่งตามชายฝั่งทะเล และส่วนที่ห้า ทบทวนนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการขนส่งตามชายฝั่งทะเล

3. การเข้ามาทำเรือน้ำลึก

งานวิจัยเกี่ยวกับทำเรือน้ำลึกเท่าที่มีอยู่คือ รายงานผลการศึกษาริวิจัย ทำเรือภาคใต้ จัดทำโดย กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ ในปี 2522 ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อในการนำเสนอผลงานวิจัยออกเป็น 8 หัวข้อด้วยกันคือ หัวข้อที่หนึ่ง พิจารณาสภาพการใช้ที่ดินในภาคใต้ ประชากร และโครงสร้างเศรษฐกิจของภาคนี้ หัวข้อที่สอง วิเคราะห์โครงสร้างสินค้าออกที่สำคัญของภาคใต้ หัวข้อที่สาม ศึกษาเกี่ยวกับทำเรือที่มีอยู่ในภาคใต้ และลักษณะของทำเรือที่ควรจะเป็น หัวข้อที่สี่ พิจารณาทำเรือสินค้าตามจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ และการใช้ประโยชน์จากทำเรือเหล่านั้น หัวข้อที่ห้า เป็นการวิเคราะห์แนวโน้มของความต้องการทำเรือในอนาคต หัวข้อที่หก สรุปปัญหาและอุปสรรคในการใช้ทำเรือภาคใต้ หัวข้อที่เจ็ด เสนอโครงการพัฒนาทำเรือภาคใต้ และหัวข้อที่แปด เป็นการสรุปและเสนอข้อคิดเห็น

4. การสร้างและซ่อมเรือ

หน่วยการอุตสาหกรรม ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ทำการศึกษาอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือในประเทศไทย โดยได้จัดทำพิมพ์รายงานผลการวิจัยออกเผยแพร่ในเดือน มิถุนายน 2524 เรื่อง รายงานผลการสำรวจอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือในประเทศไทย การศึกษาริวิจัยนี้เป็นการศึกษาเบื้องต้นที่ทำการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือทั่วประเทศ จำนวน 146 ราย และคณะผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโดยตรงในหลายจังหวัดด้วย ช่วงการเก็บข้อมูลอยู่ระหว่างวันที่ 8-31 ตุลาคม 2522 การสำรวจข้อมูลนี้เน้นที่ข้อมูลทางด้านการสร้างและซ่อมเรือประมง ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือของไทยยังเกี่ยวข้องกับกิจการประมงมาก การต่อเรือและสร้างเรือเหล็ก เพื่อใช้ในกิจการพาณิชย์น่าจะมีไม่มากนัก จำนวนผู้ประกอบการประเภทนี้ที่ใช้เป็นตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้จึงมีไม่มากนัก สำหรับเนื้อหาสาระของรายงานการศึกษาริวิจัยนี้ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ ๆ คือ ลักษณะและจำนวนอุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือ การต่อเรือและการซ่อมเรือซึ่งครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการต่อเรือและซ่อมเรือ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินธุรกิจทั้งสองประเภทนี้ การลงทุนในกิจการต่อและซ่อมเรือ บทบาทของรัฐและเอกชนในอุตสาหกรรม

ต่อเรือและซ่อมเรือ ข้อสังเกต ความเห็นตลอดจนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาอุตสาหกรรมนี้ และแนวโน้มของอุตสาหกรรมนี้ในอนาคต งานวิจัยเกี่ยวกับอุตสาหกรรมสร้างและซ่อมเรืออีกชิ้นหนึ่งคือ The Basic Report on Development of Ship-building and Repairing Industry in Thailand จัดทำโดย คณะผู้เชี่ยวชาญจากประเทศญี่ปุ่นร่วมกับเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ครอบคลุมประเด็นพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสร้างเรือและซ่อมเรือ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและยุทธวิธีที่เสนอต่อรัฐบาลไทยในการส่งเสริม และพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ในประเทศไทย ช่วงการศึกษานี้ย้อยู่ระหว่างวันที่ 15 เมษายน ถึงวันที่ 13 กรกฎาคม 2523 สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการซ่อมและสร้างเรือ และผู้ประกอบการสายการเดินเรือต่าง ๆ ส่วนเนื้อหาของสาระของรายงาน ครอบคลุมทั้งการขนส่งทางทะเล การสร้างและซ่อมเรือ และอุตสาหกรรมสนับสนุนอื่น ๆ รายงานผลการศึกษานี้มี 6 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นคำนำ ส่วนที่สอง พิจารณานโยบายพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างและซ่อมเรือ ซึ่งครอบคลุมระบบการบริหาร การสร้างและซ่อมเรือในขณะที่ยังศึกษา พ.ร.บ. ส่งเสริมการพาณิชย์นาวี และการให้สิ่งจูงใจและเงินอุดหนุนในอุตสาหกรรมพาณิชย์นาวี ส่วนที่สาม ศึกษาองค์ประกอบของอุตสาหกรรมนี้ ได้แก่ กำลังการผลิต เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ เทคโนโลยีและการจัดการสร้างและซ่อมเรือ สภาพเรือที่สำคัญในปัจจุบัน และความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมนี้กับอุตสาหกรรมอื่น ๆ ส่วนที่สี่ เป็นการพยากรณ์ความต้องการสร้างและซ่อมเรือโดยพยากรณ์ไปถึงปี 2534 ส่วนที่ห้า พิจารณาสั่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมสร้างและซ่อมเรือ และส่วนที่หก ซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายเสนอแนะนโยบายและยุทธวิธีในการส่งเสริมหรือพัฒนาพาณิชย์นาวีไทย

3.4 ประเด็นปัญหาที่ควรศึกษายิ่งต่อ

ประเด็นปัญหาที่สำคัญที่ควรศึกษายิ่งต่อมีดังนี้คือ

1. การศึกษาเกี่ยวกับการประหยัดเงินตราต่างประเทศถ้าประเทศไทยมีกองเรือพาณิชย์ เท่าที่ผ่านมามีพิจารณาเพียงด้านเดียวคือ ค่าขนส่งสินค้าของไทยที่จ่ายให้กองเรือต่างประเทศ แต่การมีเรือพาณิชย์จะต้องเสียเงินซื้อเรือ เสียค่าวัสดุอุปกรณ์ในการซ่อมและ

บำรุงรักษาเรือ หรือค่าจ้างผู้เชี่ยวชาญในการเดินเรือ ค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นเงินตราต่างประเทศที่ประเทศไทยจะต้องเสียไปถ้ามีกองเรือพาณิชย์ของตนเอง ฉะนั้นจึงควรมีการศึกษาถึงผลลู่ทริของเงินตราต่างประเทศ ถ้าประเทศไทยมีกองเรือพาณิชย์ของตนเอง โดยพิจารณาจากเงินตราต่างประเทศที่เราจะประหยัดได้ทั้งหมด เงินตราต่างประเทศที่สามารถหาได้ ซึ่งได้แก่ การรับจ้างขนส่งสินค้าให้ประเทศอื่น ๆ และเงินตราต่างประเทศที่เราจะต้องเสียไป

2. ตลาดบริการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันมีการแข่งขันกันมากสำหรับเรือนอกข่มม ในขณะเดียวกันก็มีการกีดกันเรือเข้าข่มมค่อนข้างมาก นอกจากนี้พัฒนาการของเรือพาณิชย์ก็ก้าวหน้าไปมาก ขนาดเรือใหญ่ขึ้น ใช้เทคโนโลยีประจำเรือที่ทันสมัยขึ้นโดยเฉพาะระบบคอนเทนเนอร์ ซึ่งกำลังใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน สภาพข้างต้นนี้จะทำให้ประเทศไทยสามารถพัฒนากองเรือพาณิชย์ของตน เพื่อแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้หรือไม่ และเราควรจะมีพัฒนาเรือเฉพาะกิจประเภทไหนซึ่งจะแข่งขันผู้ต่างประเทศได้ โดยประเทศไทยได้ประโยชน์สูงสุด ประเด็นเหล่านี้ควรมีการศึกษาต่อ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและทิศทาง การพัฒนาของเรือพาณิชย์ของไทย

3. การขนส่งสินค้าระหว่างประเทศในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปใช้ระบบคอนเทนเนอร์กันอย่างแพร่หลาย และมีแนวโน้มที่จะใช้มากขึ้น จึงควรมีการศึกษาคำความเป็นไปได้และผลต่อระบบการขนส่งสินค้าและค่าขนส่งภายในประเทศ ถ้าจะมีการปรับปรุงระบบการขนส่งภายในประเทศให้สอดคล้องกับระบบคอนเทนเนอร์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งถ้าจะนำระบบคอนเทนเนอร์มาใช้ในการขนส่งภายในประเทศด้วย

4. การพิจารณาแหล่งที่จะสร้างท่าเรือน้ำลึกที่ผ่านมาเน้นไปที่ปริมาณสินค้าที่จะขนจากประเทศไทยไปประเทศอื่น ๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด แต่ไม่ได้พิจารณาอีกด้านหนึ่งคือ เวลาและค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียมากขึ้น ถ้าเรือพาณิชย์ต่างประเทศแวะเทียบท่าขนส่งสินค้าทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียเพิ่มขึ้นนี้จะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่เรือพาณิชย์ต่างประเทศจะแวะจอดเทียบท่าเพื่อขนถ่ายสินค้า หรือจะขนถ่ายสินค้าโดยใช้เรือสำเริง ฉะนั้นจึงควรมีการศึกษาในประเด็นนี้ ถ้าเรือพาณิชย์ต่างประเทศแวะเทียบท่าเรือที่สร้างขึ้นใหม่นั้นแล้วจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเท่าไร และจะกระทบตารางการเทียบท่าเรือของเขาในประเทศอื่น ๆ มากน้อยเพียงใด เปรียบเทียบกับการใช้เรือสำเริง

ภาคผนวก ก

มาตราที่สำคัญ ๆ ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชย์และกฎกระทรวงพ.ร.บ. ส่งเสริมการพาณิชย์ พ.ศ. 2521

มาตรา 11 คณะกรรมการ (คณะกรรมการส่งเสริมพาณิชย์) มีหน้าที่
ส่งต่อไปนี้

(1) ให้คำปรึกษาต่อคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการพาณิชย์ตามที่คณะรัฐมนตรี
ขอให้พิจารณา

(2) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการพัฒนา การส่งเสริม การ
ควบคุมการคุ้มครอง และการประสานงานการพาณิชย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เสนอความเห็น
เกี่ยวกับการกำหนดมาตรการ

- ก. ในการส่งเสริมสร้างเรือไทยให้มีจำนวนและความสามารถในการดำเนิน
การขนส่งทางทะเลสูงขึ้น
- ข. เพื่อสร้างให้มีและหรือส่งเสริมสถานฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และคนประจำเรือ
ตลอดจนผู้ประกอบการธุรกิจการพาณิชย์ให้เพียงพอกับความต้องการ
ของประเทศ และให้เข้ามาตรฐานสากล
- ค. ในการส่งเสริมและควบคุมเกี่ยวกับการขนส่งทางทะเล การปะทะกันภัย
ทางทะเล การเดินเรือ กิจการเรือ และกิจการท่าเรือ รวมทั้งการ
สื่อสารและเครื่องช่วยในการเดินเรือ
- ง. เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองผู้ประกอบการขนส่งทางทะเล ซึ่งสามารถ
ถือกรรมสิทธิ์เรือไทยได้ และผู้ล้งของซึ่งอยู่ในประเทศไทย

(3) จัดทำข้อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีโดยหารือกับส่วนราชการของราชการบริหาร
ส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การของรัฐ หน่วยงาน
ของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบรวม แยก และเลิกท่าเรือและกิจการท่าเรือ
ตลอดจนโครงสร้างและแผนงานในการขยายงาน การลงทุน การวางแผน พัฒนาท่าเรือ และ

กิจการทำ เรือของส่วนราชการของราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ

(4) เสนอความเห็นหรือให้คำแนะนำต่อคณะรัฐมนตรีในการออกกฎหมายเพื่อการพัฒนา การส่งเสริม การควบคุม การคุ้มครอง และการประสานงานการพาณิชย์นาวี

(5) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการพาณิชย์นาวี

(6) เสนอความเห็นหรือให้คำแนะนำต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ประกาศ และคำสั่งตามพระราชบัญญัติขึ้น

(7) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขให้ผู้ได้รับสิทธิและประโยชน์ปฏิบัติ เพื่อควบคุมการขี้สิทธิและประโยชน์ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(8) ประสานโครงการและแผนงานเกี่ยวกับการพาณิชย์นาวีและการควบคุม การเดินเรือระหว่างส่วนราชการของราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจและเอกชน

(9) ปฏิบัติการอื่นใดที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้ เป็นหน้าที่ของ คณะกรรมการหรือที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

คณะกรรมการอาจมอบหมายหน้าที่ตาม (8) และ (9) ให้สำนักงานปฏิบัติแทนได้

มาตรา 14 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวีขึ้นในกระทรวงคมนาคม มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานเกี่ยวกับการพาณิชย์นาวี

(2) ศึกษาและวิเคราะห์โครงการ แผนงาน หรือมาตรการเกี่ยวกับการพาณิชย์นาวีเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ

(3) ศึกษาและวิจัย และประสานงานในทางวิชาการเกี่ยวกับการขนส่งทางทะเล การประกันภัยทางทะเล การเดินเรือ การสื่อสารและเครื่องช่วยในการเดินเรือ

กิจการเรือ และกิจการท่าเรือ และรวบรวมข้อมูลในทางวิชาการเพื่อเผยแพร่รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลดังกล่าวกับสถาบันทางวิชาการอื่น

(4) ปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(5) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ หรือ ปฏิบัติการตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสำนักงาน

มาตรา 16 ในการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี รัฐบาลอาจกำหนดมาตรการและ หรือให้สิทธิและประโยชน์ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้การขนส่งของทางทะเลระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ แต่ละประเทศต้องใช้บริการขนส่งโดย เรือไทยไม่น้อยกว่าอัตราส่วนของปริมาณของและของ ค่าระวางที่มีการขนส่งระหว่างกันตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(2) ให้ผู้ถือหุ้นของนิติบุคคลที่ประกอบการขนส่งทางทะเล และที่ถือกรรมสิทธิ์ เรือไทยหรือที่ประกอบกิจการเรือ ตามที่กำหนด ได้รับยกเว้นหรือลดอัตราภาษีเงินได้ สำหรับเงินปันผลที่ได้รับจากนิติบุคคลดังกล่าว โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามประมวล รัชฎาการ

(3) ให้ผู้ส่งของซึ่งส่งของที่เป็นผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์จากประเทศไทยออกไปยังต่างประเทศโดยเรือไทย หรือส่งหรือนำของจากต่างประเทศเข้ามายังประเทศไทยโดย เรือไทย มีสิทธิหักเงินจำนวนไม่เกินร้อยละห้าสิบของค่าระวาง และหรือเงินอย่างอื่นที่ได้ เสียไปตามปกติในการขนส่งของดังกล่าว ออกจากเงินได้สุทธิหรือกำไรสุทธิแล้วแต่กรณีโดย ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามประมวลรัชฎาการ

พระราชกฤษฎีกาตาม (1) (2) และ (3) จะกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและ เงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้มาตรการและให้สิทธิและประโยชน์ดังกล่าวไว้ด้วยก็ได้

มาตรา 17 รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงในเรื่องดังต่อไปนี้ทั้งหมดหรือ บางเรื่องได้ คือ

(1) กำหนดของที่ทางราชการ องค์กรของรัฐ หน่วยงานของรัฐหรือ รัฐวิสาหกิจสั่งหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยทางเรือในเส้นทางที่มีเรือไทยเดินอยู่ และสามารถให้บริการรับขนได้ ต้องบรรทุกโดยเรือไทย

(2) กำหนดของที่ผู้ส่งของสั่งหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยใช้เงินทุนจากแหล่งเงินทุนของทางราชการ องค์กรของรัฐ หรือบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยภายใต้บังคับของเงื่อนไขแห่งการกู้เงินนั้น หรือของบุคคลซึ่งเป็นผู้สัญญากับทางราชการ องค์กรของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ สั่งหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าว โดยทางเรือในเส้นทางที่มีเรือไทยเดินอยู่ และสามารถให้บริการรับขนได้ต้องบรรทุกโดยเรือไทย

(3) กำหนดของตามชนิดและประเภทที่กำหนดที่ผู้ส่งของจะส่งออกไปยังต่างประเทศ หรือสั่งหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศโดยทางเรือในเส้นทางที่มีเรือไทยเดินอยู่ และสามารถให้บริการรับขนได้ในระยะเวลาใด ๆ ที่กำหนดต้องบรรทุกโดยเรือไทย ในปริมาณไม่น้อยกว่าอัตราส่วนที่กำหนด

มาตรา 18 เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 17 ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขใด ๆ ที่จำเป็นเกี่ยวกับการบรรทุกของตามที่กำหนดโดยเรือไทย

(2) กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการให้ผู้ส่งของแจ้งการส่งออกไปยังต่างประเทศ หรือสั่งหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ ซึ่งของตามชนิดและประเภทที่กำหนดให้บรรทุกโดยเรือไทย

(3) กำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อทราบปริมาณของที่กำหนดให้บรรทุกโดยเรือไทยและปริมาณการใช้บริการเรือไทยของผู้ส่งของในระยะเวลาที่กำหนด

มาตรา 20 สำนักงานจะออกหนังสืออนุญาตตามคำขอรับหนังสืออนุญาตตามมาตรา 19 ให้ผู้ส่งของบรรทุกของโดยเรืออื่นได้ เมื่อปรากฏว่า

- (1) ในระหว่างระยะเวลาที่กำหนดให้บรรทุกของลงเรือ ไม่มีเรือไทยที่จะรับบรรทุกของจากท่าเรือที่จะบรรทุกของนั้น หรือมีเรือไทยแต่ไม่มีระวางทอที่จะบรรทุกของนั้น
- (2) มีสนธิสัญญาหรือความตกลงที่รัฐบาลไทยทำกับรัฐบาลต่างประเทศโดยเฉพาะหรือ
- (3) มีกรณีที่ต้องผ่อนผันให้เป็นพิเศษ

กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2524) ออกตามความใน พ.ร.บ. ส่งเสริมการพาณิชย์นาวี พ.ศ. 2521

ข้อ 1 ให้ของที่ทางราชการ องค์กรของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ส่งหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยทางเรือในเส้นทางที่มีเรือไทยเดินอยู่และสามารถให้บริการรับขนได้ต้องบรรทุกโดยเรือไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวีหรือเป็นของที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศยกเว้นให้บรรทุกโดยเรืออื่นได้ ทั้งนี้ไม่ว่าส่วนราชการ องค์กรของรัฐ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจนั้นจะเป็นผู้ส่งหรือนำเข้ามาเอง หรือโดยผ่านทางตัวแทนหรือผู้รับจัดการขนส่งหรือส่งหรือนำเข้ามา โดยบุคคลอื่น เพื่อส่วนราชการ องค์กรของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจดังกล่าว

เพื่อประโยชน์แห่งข้อนี้ คำว่า "ผู้รับจัดการขนส่ง" หมายความว่า ผู้รับจ้างรวบรวมของและรับทำการขนส่งของนั้น ไม่ว่าจะโดยทางลำชาหรือตัวแทนของผู้รับจัดการขนส่ง หรือผู้รับจ้างรวบรวมของและจัดให้บุคคลอื่นทำการขนส่งจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ทั้งนี้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้รับจัดการขนส่ง

ภาคผนวก ข

แผนพัฒนาพาณิชยนาวิไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5*นโยบายการพัฒนาพาณิชยนาวิไทย

1. การขยายกองเรือพาณิชย์ รัฐจะให้การส่งเสริมเพื่อขยายกองเรือพาณิชย์ให้สามารถรับขนส่งสินค้าเข้า-ออกเพิ่มมากขึ้น ทั้งปริมาณและประสิทธิภาพ
2. การเปิดเส้นทางเดินเรือสายใหม่ รัฐจะดำเนินการให้สายการเดินเรือของไทยเปิดเส้นทางเดินเรือในเส้นทางที่ไม่มีเรือไทยให้บริการประจำ
3. ตู้ข้อมและสร้างเรือ รัฐจะให้การส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมข้อมและสร้างเรือในประเทศไทย ในระยะแรกจะเร่งรัดกำหนดมาตรการส่งเสริมให้มีข้อมเรือเดินทะเลสามารถข้อมเรือไทยขนาดใหญ่ได้ รวมทั้งสามารถข้อมเรือพาณิชย์ต่างชาติที่ต้องการใช้บริการได้อีกด้วย ในระยะต่อไปจะเร่งรัดพัฒนาให้มีการต่อเรือขึ้นใช้เองภายในประเทศและเพื่อส่งออก
4. ทำเรือเดินทะเล รัฐจะพิจารณาก่อสร้างทำเรือเดินทะเลในภาคตะวันออกและภาคใต้ เพื่อให้สอดคล้องกับการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศ และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค พร้อมทั้งให้เร่งปรับปรุงทำเรือของรัฐที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รัฐจะพิจารณาทบทวนทำเรือเดินทะเลของเอกชนให้มีส่วนร่วมในการขนถ่ายสินค้ามากขึ้น เพื่อลดความคับคั่งของท่าเรือของรัฐ และลดภาระของรัฐในการลงทุนในด้านนี้
5. การพัฒนากำลังคนพาณิชยนาวิ รัฐจะดำเนินการจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีการเดินเรือ เพื่อผลิตกำลังคนด้านการเดินเรือทุกระดับ และทุกประเภทให้พอเพียงกับความต้องการใช้ในกิจการเดินเรือของพลเรือน รวมทั้งการพัฒนากำลังคนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจพาณิชยนาวิ

*สรุปจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

"แผนพัฒนาพาณิชยนาวิ พ.ศ. 2525-2529", เมษายน 2524, หน้า 9-18.

6. การเปลี่ยนแปลงแก้ไขกลไกการบริการด้านพาณิชย์นาวี รัฐจะพิจารณา แก้กฏหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจพาณิชย์นาวี เพื่อให้เกิดความ คล่องตัวและเกื้อกูลต่อการพัฒนาการพาณิชย์นาวี

เป้าหมายการพัฒนาการพาณิชย์นาวี

1. การขยายกองเรือพาณิชย์ กองเรือพาณิชย์ไทยจะเพิ่มระวางให้มีส่วน รับส่งสินค้าเข้า-ออกได้ไม่ต่ำกว่า 3,63 ล้านตัน หรือร้อยละ 10 ของสินค้าเข้าออกทั้งหมด ในปี 2529 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนฯ5 ฉะนั้นในช่วงแผนฯ5 จะเพิ่มจำนวนเรืออีก 28 ลำ เพิ่มระวางบรรทุกอีก 358,000 เดทเวทตัน

2. การเปิดเส้นทางเดินเรือลำยใหม่ และการขยายกองเรือในเส้นทางเก่า

- (1) ให้มีเรือพาณิชย์ไทยเดินในเส้นทางอเมริกาและออสเตรเลีย
- (2) ขยายกองเรือพาณิชย์ในเส้นทางยุโรป ตะวันออกกลาง ทั้งที่เป็น ลำยเดินเรือประจำ และเรือจร
- (3) ให้มีเรือรับช่วงคอนเทนเนอร์ (Feeder) ในเส้นทางกรุงเทพฯ- สิงคโปร์ และกรุงเทพฯ-ฮ่องกง
- (4) ให้เรือบรรทุกน้ำมันดิบของไทย มีส่วนในการขนน้ำมันจากประเทศ ในเอเชียและตะวันออกกลาง

3. ตู้ข่อม-สร้างเรือ จะให้มีตู้ข่อมเรือที่สามารถให้บริการข่อมเรือขนาดใหญ่ ไม่ต่ำกว่า 20,000 เดทเวทตัน และจะพัฒนาตู้เรือที่มีอยู่พร้อมกันไปด้วย สำหรับการสร้าง เรือในประเทศจะมุ่งการสร้างเรือประเภทธรรมดาเพื่อใช้ในส่วนราชการและเอกชน

4. การพัฒนากำลังคนพาณิชย์นาวี

(1) การพัฒนากำลังคนฝ่ายการเดินเรือ ในช่วงแรกของแผนฯจะรับ นักเรียนให้ได้ปีละ 100 คน และช่วงปลายของแผนฯจะเพิ่มเป็น 200 คน เป็นการผลิ ตกำลังคนทั้งฝ่ายการเดินเรือ และฝ่ายช่างกล นอกจากนี้จะสัดให้หลักสูตรการฝึกอบรมระยะ สั้น ทั้งที่เป็น Upgrade Training และ Specialized Training

(2) การพัฒนากำลังคนด้านธุรกิจพาณิชย์นาวี จะจัดให้มีการสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจพาณิชย์นาวีทั้งในระดับปริญญา และระดับต่ำกว่าปริญญา โดยจัดให้มีการสอนวิชา Shipping Economics, Shipping Management, Naval Architecture และ Marine Engineering ในระดับมหาวิทยาลัย และจัดให้มีการสอน Shipping ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

(3) จัดให้มีหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นด้านการจัดการแก่ผู้ทำงานในระดับการจัดการและบริการในธุรกิจพาณิชย์นาวี

มาตรการการพัฒนาพาณิชย์นาวี

1. มาตรการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

(1) มาตรการพัฒนาเรือ ให้เอกชนเข้ามามีส่วนมากที่สุด ทั้งนี้รัฐจะโยกมาตรการทางด้านการเงิน ทางด้านภาษีและการจัดหาบริการพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนในเรื่องนี้ ในระยะยาวรัฐจะส่งวนที่ดินไว้เพื่อสร้างตู้ต่อเรือในบริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกที่ใกล้เคียงกับเขตที่จะสร้างท่าเรือน้ำลึก และย่านอุตสาหกรรมหนัก รวมทั้งจัดหาบริการและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นเข้าไปให้กับที่ตั้งตู้เรือ เพื่อส่งเสริมให้มีการลงทุนสร้างตู้ต่อเรือในบริเวณที่ส่งวนไว้เพื่อการนี้อีกด้วย

(2) มาตรการพัฒนาท่าเรือเดินทะเล รัฐจะเร่งรัดการก่อสร้างท่าเรือเดินทะเลทางชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก และจะพิจารณาเร่งรัดการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกที่ภาคใต้ ได้แก่ สงขลา ภูเก็ต รัฐจะพัฒนาท่าเรือของรัฐที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการปรับปรุงการบริหารและการจัดเครื่องจักรเครื่องมือที่ใช้ในการขนถ่ายสินค้าในบริเวณท่าเรือให้เพียงพอ รวมทั้งการลงทุนก่อสร้างสถานีสินค้าคอนเทนเนอร์

(3) การพัฒนากำลังคนพาณิชย์นาวี จะเร่งจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีการเดินเรือเพื่อผลิตกำลังคนด้านการเดินเรือทุกระดับ และประเภทให้พอเพียงกับความต้องการและได้มาตรฐานสากล สำหรับการพัฒนากำลังคนในธุรกิจพาณิชย์นาวี จะให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเปิดสอนวิชา Shipping Economics, Shipping Management,

Naval Architecture และ Marine Engineering ให้กระทรวงศึกษาเปิดสอนวิชา
ที่เกี่ยวข้องกับ Shipping ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และขอความร่วมมือจากเอกชน
ในการจัดหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นทางด้านการศึกษาแก่ผู้ทำงานในธุรกิจพาณิชย์นาวีด้วย

2. มาตรการส่งเสริมให้ใช้เรือไทย

มาตรการสงวนสินค้าลงเรือไทย มีขอบเขตดังนี้

(1) สินค้าออกที่รัฐบาลเป็นผู้เจรจาการขายจะเจรจาขอส่วนแบ่งสินค้า
ที่ขายให้ลงเรือไทยไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของสินค้าที่ขาย ในกรณีสินค้าเอกชนจะหา
มาตรการให้เอกชนขายในราคา C.I.F.

(2) สินค้าเข้า สินค้าของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจจะให้บรรทุกโดย
เรือไทย ส่วนสินค้าที่รัฐบาลเจรจาซื้อโดยตรงจะให้เรือไทยมีส่วนในการขนไม่น้อยกว่าร้อยละ
40 ของปริมาณสินค้าที่ซื้อ ทางด้านเอกชนที่ขนสินค้าเข้าจะให้ขนโดยเรือไทย ถ้าเป็นสินค้า
ประเภททุนที่นำเข้าโดยได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย ส่งเสริมการลงทุนหรือจากเงินทุน
ในประเทศจะพิจารณาบังคับให้สินค้าที่ใหม่เพื่อต้องขนโดยเรือไทย ให้เอกชนซื้อสินค้าในราคา
F.O.B. และในการขนน้ำมันดิบจากตะวันออกกลางมายังโรงกลั่นจะให้บริษัทน้ำมันแบ่งสินค้า
ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ลงเรือไทย

3. มาตรการเปิดเส้นทางเดินเรือและขยายกองเรือ รัฐบาลจะดำเนินการ
ให้สายเดินเรือของรัฐและเอกชนเปิดเส้นทางใหม่เพื่อทำหน้าที่บุกเบิก จะพิจารณาค่าเดิน
การใช้มาตรการทางกฎหมายและการเจรจา เพื่อให้การรับช่วงขนถ่ายสินค้าคอนเทนเนอร์
และสินค้าอื่น ๆ ลงเรือรับช่วงที่เป็นของคนไทยและเพิ่มจำนวนเรือในสายการเดินเรือที่มีอยู่
แล้วให้มากขึ้นด้วย

4. มาตรการปรับปรุง แก้อิทธิพลของการบริหารด้านพาณิชย์นาวี

(1) การยกร่างกฎหมาย ว่าด้วยการรับขนและการประกันภัยทางทะเล
กฎหมายว่าด้วยการกักเรือที่ละเมิดสิทธิทางแพ่ง กฎหมายว่าด้วยการจำหน่ายเรือ การตรวจเรือ
เพื่อความปลอดภัย กฎหมายเกี่ยวกับแรงงานที่ทำงานในเรือ

(2) การแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือและธุรกิจพาณิชย์นาวีที่ออกใช้บังคับนานให้ทันสมัยขึ้น และปรับปรุง พ.ร.บ. ส่งเสริมการพาณิชย์นาวี 2521 ให้ครอบคลุมเรือขนาดเล็กด้วย

(3) การแก้ไขข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ข้อบังคับและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคู่ลการ การตรวจคนเข้าเมือง การทำเรือ การนำเรือเข้าในน่านน้ำไทย และอื่น ๆ ออกมาใช้เป็นเวลานานไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และขาดความเหมาะสมในทางปฏิบัติ

ภาคผนวก ค

การส่งเสริมอุตสาหกรรมอู่เรือ*

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้กำหนดให้กิจการต่อเรือและซ่อมเรือเดินทะเลระหว่างประเทศเป็นกิจการที่พึงได้สิทธิประโยชน์ตามกฎหมายการลงทุน ตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 17/2520 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2520 แก้ไขเพิ่มเติมประกาศฯ ที่ 28/2521 ลงวันที่ 24 กรกฎาคม 2521 โดยมีรายละเอียดและเงื่อนไขการลงทุนดังนี้

1. ประเภทการต่อเรือและซ่อมเรือเดินทะเลระหว่างประเทศขนาดใหญ่

ต้องมีขนาดลงทุนไม่น้อยกว่า 200 ล้านบาท ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียนและมีเงื่อนไขดังนี้

(1) ต้องมีความสามารถทำการซ่อมเรือได้ตั้งแต่ 3,000 - 15,000 ตันกรอส จำนวนไม่น้อยกว่า 10 ลำ/ปี และมีความสามารถต่อเรือเดินทะเลได้ถึง 15,000 ตันกรอส และต่อเรือใช้สอยทั่วไปได้ทุกชนิด

(2) จะต้องมีคานเรือหรืออู่เรือ เครื่องจักร เครื่องมือ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับงานซ่อมและต่อเรืออย่างถาวร

(3) มีนายช่าง ช่างฝีมือ และแรงงาน ตั้งแต่ 300 คนขึ้นไป

2. ประเภทการต่อเรือและซ่อมเรือเดินทะเลระหว่างประเทศขนาดเล็ก

ต้องมีขนาดลงทุนไม่น้อยกว่า 40 ล้านบาท ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียนและมีเงื่อนไขดังนี้

(1) จะต้องมีมีความสามารถทำการซ่อมเรือได้ตั้งแต่ 500 - 3,000 ตันกรอส จำนวนไม่น้อยกว่า 10 ลำ/ปี และมีความสามารถต่อเรือเดินทะเลได้ถึง 3,000 ตันกรอส และต่อเรือใช้สอยทั่วไปได้ทุกชนิด

* สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนพาณิชย์ " การพัฒนาอุตสาหกรรมอู่เรือ" พฤษภาคม 2525, หน้า 9-10 .

(2) จะต้องมีความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญ เครื่องจักร เครื่องมือ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับงานซ่อมและต่อเรือข้างต้น

(3) มีนายช่าง ช่างฝีมือและแรงงาน ตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป

3. เรือที่ได้รับบัตรส่งเสริมการลงทุนจะได้รับสิทธิประโยชน์ ดังนี้

(1) อนุญาตให้หน้าคนต่างด้าวเข้ามาเพื่อศึกษาหลักสูตร

(2) อนุญาตให้ช่างฝีมือ และผู้ชำนาญการเข้ามาทำงานในกิจการ

ที่ได้รับบัตรส่งเสริมการลงทุน

(3) อนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน

(4) อนุญาตให้นำเข้าหรือส่งออกสิ่งเงินตราต่างประเทศ

(5) ผู้ได้รับการส่งเสริมจะได้รับยกเว้นอากรขาเข้าและหรือภาษีการค้า

สำหรับเครื่องจักรตามที่คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติ แต่เครื่องจักรนั้นต้องไม่เป็นเครื่องจักรที่ผลิตหรือประกอบได้ในราชอาณาจักร ซึ่งมีคุณภาพใกล้เคียงกับชนิดที่ผลิตในต่างประเทศและมีปริมาณเพียงพอที่จะจัดหามาใช้ได้

ในกรณีที่ผู้ได้รับการส่งเสริมซื้อเครื่องจักรตามวรรคหนึ่งที่ผลิตหรือประกอบในราชอาณาจักร ให้ผู้ผลิตหรือประกอบหรือขายของดังกล่าวให้แก่ผู้ได้รับการส่งเสริมได้รับยกเว้นภาษีการค้าสำหรับของนั้น

(6) ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 5 ปี และอนุญาตให้นำผลขาดทุนไปหักออกจากกำไรสุทธิภายหลังระยะเวลาที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้มีกำหนดเวลาไม่เกิน 5 ปี

(7) เงินปันผลจากกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ตามมาตรา 31 ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ตลอดระยะเวลาที่ผู้ได้รับการส่งเสริมได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น

ภาคผนวก ง

คำอธิบายศัพท์

Dead Weight Ton (DWR) ; หมายถึง น้ำหนักของสินค้า น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำจืด วัสดุ และเครื่องอะไหล่ วัสดุป้องกันสินค้าเสียหายและของใช้ทั้งหมดบนเรือ ซึ่งรวมน้ำหนักทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้ว เรือสามารถรับบรรทุกให้น้ำหนักสูงสุดถึงเขตแนวหน้า (Load Line) หรือจำนวนความแตกต่างระหว่างเรือเมื่อยังไม่ได้ทำการบรรทุกกับเมื่อทำการบรรทุกแล้วจนถึงระดับแนวหน้า

Gross Tonnage : คือ จำนวนเนื้อที่ในเรือทั้งหมดลบด้วยเนื้อที่ดังต่อไปนี้คือ ห้องทำไฟฟ้า ห้องทำความเย็น ห้องถือท้ายเรือ ห้องครัว ห้องน้ำ ห้องลิ้ม ห้องบันได ในระหว่างสินค้า (ไม่เกินร้อยละ 0.5 ของ Gross Tonnage) และเนื้อที่เก็บสินค้าในระหว่างเรือในที่โล่งแจ้ง หรือที่มีดัมพ์ห้องเก็บปิดซีด โดยคิดอัตราตันละ 100 ลูกบาศก์ฟุต

Net Tonnage : คือ Gross Tonnage ลบด้วยเนื้อที่ดังต่อไปนี้ ห้องพักลูกเรือ ห้องพักนายเรือและ Officers ห้องเดินเรือ ห้องเก็บเครื่องประกอบของคนประจำเรือ ห้องอัปเลา หรือห้องเก็บน้ำจืด ห้องเครื่องสูบ (มิบนเรือน้ำมัน) ห้องเครื่องยนต์เรือและห้องหม้อน้ำ และห้องเพลลาเรือ ใบพัดเรือ

Cargo Tonnage : คือ น้ำหนักของสินค้าเรียกว่า Weight Ton หรือปริมาตรของสินค้าเรียกว่า Measurement Ton

Weight Ton : เป็นระบบของสหรัฐเรียกว่า Short Ton คือ 1 ตันเท่ากับ 2,000 ปอนด์ ส่วนระบบของอังกฤษเรียกว่า Long Ton โดย 1 ตันเท่ากับ 2,240 ปอนด์

Measurement Ton : โดยทั่วไปจะใช้ขนาด 40 ลูกบาศก์ฟุต เท่ากับ 1 ตัน

Twenty Foot Equivalent Units (TEU) : หมายถึง ตู้สินค้าที่มีขนาดมาตรฐานตามกฎหมายของ International Standards Organization คือ 20 ฟุต ซึ่งเป็นขนาดที่นิยมใช้มากที่สุด นอกจากนี้ยังมีขนาดยาว 10 ฟุต 20 ฟุต และ 40 ฟุต ส่วนความกว้าง 8 ฟุต สูง 8 ฟุต

บรรณานุกรม

กษม เกษมสุวรรณ "ระบบการบริหารการขนส่งสินค้าทางเรือระหว่างประเทศเบื้องต้น"

มกราคม 2527

ส่วนวิชาการ ธนาคารกสิกรไทย "ทำเรือน้ำลึก : ความจำเป็นที่ต้องพัฒนา" สรุปข่าวธุรกิจ

1-15 มกราคม 2525, หน้า 7-11

_____ . "พาณิชย์นาวี : ความหวังยังอีกไกล" สรุปข่าวธุรกิจ 16-30 กันยายน

2526, หน้า 22-32

คณะกรรมการวางแผนด้านการพาณิชย์และบริการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ "แผนพัฒนาพาณิชย์นาวี พ.ศ. 2525-2529" เมษายน 2524

_____ . กองข่าวแผนภาค "สรุปประเด็นปัญหาและข้อเสนอนโยบายและแนวทางการ

พัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่ง" สิงหาคม 2525

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสินค้าขาออก "ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายทะเลบางเรื่อง"

พ.ศ. 2510

กรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม "การพัฒนาภาคใต้ของประเทศไทย โดยการปรับปรุงร่องน้ำ

และทำเทียบเรือ" พ.ศ. 2521

_____ . "โครงการก่อสร้างทำเทียบเรือสุราษฎร์ธานี" พ.ศ. 2519

_____ . "โครงการทำเรือน้ำลึกภูเก็ต" 5 สิงหาคม 2525

_____ . "โครงการทำเรือน้ำลึกสงขลา" 12 มกราคม 2526

_____ . "สถิติยานพาหนะทางน้ำที่ราชอาณาจักร ปี 2521-2524" .

_____ . "สถิติเรือกลเดินทะเลขนาดน้ำหนักเรือเกินกว่า 60 ตันกรอส" ธันวาคม

2526

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี กระทรวงคมนาคม "การพัฒนาอุตสาหกรรม

เรือ" พฤษภาคม 2525, หน้า 9-10

- _____ . "แนวทางการพัฒนาพาณิชย์เบื้องต้น" มกราคม 2527
- _____ . "แนวทางการพัฒนาพาณิชย์ พ.ศ. 2524-2529", เมษายน 2524
- _____ . "บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการค้าพาณิชย์"
- _____ . "พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ประกาศและระเบียบเกี่ยวกับการส่งเสริมการค้าพาณิชย์ของประเทศไทย" พ.ศ. 2524
- _____ . "รายชื่อบริษัทเดินเรือต่างประเทศที่จดทะเบียนเรือไทย" 30 มิถุนายน 2526 (เอกสารโรเนียว)
- _____ . "อนาคตพาณิชย์ไทย" นิตยสารทำเรือ ปีที่ 31 ฉบับที่ 316 (พฤษภาคม 2527), หน้า 9-18
- ไชยยศ ไชยมั่นคง "ทำเรื่อน้ำลึกภาคตะวันออกกับการแวะเทียบท่าของเรือคอนเทนเนอร์ขนาดใหญ่" ตุลาคม 2525 (เอกสารโรเนียว)
- ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย "การพัฒนากองเรือไทยในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ" รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ปีที่ 23 เล่มที่ 4 (เมษายน 2526), หน้า 59-71
- _____ . "ระบบการขนส่งด้วยคอนเทนเนอร์" พ.ศ. 2519
- _____ . "อุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือในประเทศไทย" รายงานผลการสำรวจ, มิถุนายน 2524
- ประยงค์ เนตยารักษ์. "การพาณิชย์ไทย : สภาวะ ปัญหาและนโยบาย" เอกสารประกอบใน Workshop Series ของ NIEO ครั้งที่ 15 เรื่อง Marine Resource Economic. 18 พฤษภาคม 2527
- เรื่องชัย ททรัพย์นรินทร์ "กรม. เศรษฐกิจเปิดไฟเขียวสร้างอุโมงค์เรือ" หนังสือพิมพ์มติชน 17 พฤษภาคม 2527

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ "การขนส่งสินค้าทางเรือระหว่างประเทศ

2520-2523" รายงานผลการศึกษาวิสัย ฉบับที่ 1,2 (2520) ฉบับที่ 3-5 (2521) และฉบับที่ 6 (2523)

_____ . "การขนส่งสินค้าโดยเรือชายฝั่ง" รายงานผลการศึกษาวิสัย พ.ศ. 2521

_____ . "ระบบการขนส่งสินค้า" รายงานผลการศึกษาวิสัย พ.ศ. 2521

_____ . "ท่าเรือภาคใต้" รายงานผลการศึกษาวิสัย พ.ศ. 2521

หนังสือพิมพ์ศักดิ์ทาง "พาณิชย์นาวี 28 : เอกลักษณ์ของการเดินเรือเพื่อความมั่งคั่ง",
14-20 มกราคม 2528

Becom Port Development Mission. "Ao Udom Ko Sichang Port Development Mission", July 1982.

Chuensuksawadi, Pichat. "Another Tough Year Ahead for Thai Ship Firms", Business Post, Jan. 4, 1984.

Ministry of Communications, Harbour Department "Inland Waterway-Phase III : Feasibility Study", Dec. 1979.

_____ . Transport and Communications Economic Division. "Annual Transport Statistics", Report No. 1, March 1983.

Office of the Board of Investment. "The Basic Study Report on Development of Shipbuilding and Repairing Industry in the Kingdom of Thailand", July 1980.

Sien Chia Lim and Teresa. "Shipping Development in Asean : Problems and Prospects in Southeast Asia Seas : Frontiers for Development", Chia Lim Sien and Colin Macandrews (eds), (Singapore : Singapore National Printers, 1981), pp. 179-204.

Siwasakiyanon, Warut. "The Incidence of Shipping Costs in Asean International Trade", May 1982.

Snetwatna, Sawong. "Comparative Shipping, Cost Analysis of Asean Australia Trade Flows", Paper Prepared for Asian-Australia Shipping Workshop No. 5, January 9-14, 1984.

Technical Analysis. "Feasibility Study on Improvement of Existing Shipyards in Thailand", Oct. 1983.

Technical Office. "Deep-Seaport Project" Nov. 1980.

_____. "Feasibility Study on Improvement of Existing Shipyards Medium and Small Size in Thailand", Final Draft, Dec. 1983.

Technical and Statistics Office, Port Authority of Thailand. "Shipping Conference Serving Thailand 1973".

The Asean Experts Group on Marine Pollution. "Marine Pollution", Report of the Sixth Meeting of the Asean Experts Group. March 3-5, 1981.

The Eastern Seaboard Study. "Interim Report 5 : Transport Water and Utilities", Eastern Seaboard Study for the National Economic and Social Development Board, July, 1981.

United Nations. "Report of the Ecaff Working Party on Shipping and Ocean Freight Rates and Related Papers" Regional Economic Co-operation Series No. 5, New York, 1968.

_____. "Coastal Shipping Management", Proceeding of a Seminar, May 19-22, 1981.

_____. "Handbook for Shippers for the Asia and Pacific Region". 1982.

- _____ . "Port Development and Feeder Services - A Case Study",
Draft Final Report, Dec. 1982.
- _____ . "Regional Shipping Network, (ASEAN Member Countries)",
May 1982.
- _____ . "Review of the Developments on Fuel Cost Saving Measures
in Shipping", Bangkok Thailand, July 1983.
- _____ . "Review of Development in Shipping, Port and Inland
Waterways", 1980-1982.

4. ก๊าซธรรมชาติ

4.1 ปริมาณสำรอง การผลิต การตลาด และการใช้ก๊าซธรรมชาติจากแหล่งในทะเลของประเทศไทย

4.1.1 การสำรวจและปริมาณสำรอง

นับตั้งแต่ปี 2514 จนถึงสิ้นเดือนพฤษภาคม 2528 ได้มีการเจาะสำรวจหาแหล่งปิโตรเลียมในอ่าวไทยแล้ว 140 หลุม พบปิโตรเลียม 81 หลุม เป็นก๊าซธรรมชาติและก๊าซธรรมชาติเหลว 74 หลุม เป็นน้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติและก๊าซธรรมชาติเหลว 5 หลุม และเป็นน้ำมันดิบ 2 หลุม พบก๊าซธรรมชาติปริมาณสำรองที่แน่นอน (Proven Reserves) 3,4402 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต และปริมาณสำรองที่เป็นไปได้ (Probable Reserves) 7,9816 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต รวมเป็นปริมาณสำรองก๊าซธรรมชาติทั้งสิ้น 11,4218 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต พบก๊าซธรรมชาติเหลวปริมาณสำรองที่แน่นอน 61,302 ล้านบารเรล และปริมาณที่เป็นไปได้ 80,121 ล้านบารเรล รวมเป็นปริมาณสำรองก๊าซธรรมชาติเหลวทั้งสิ้น 141,423 ล้านบารเรล (ตารางที่ 4.1)

สำหรับการสำรวจปิโตรเลียมในทะเลอื่นตามนั้น บริษัทผู้รับสัมปทานได้สำรวจชั้นดินในทะเลเพื่อหาโครงสร้างของแหล่งปิโตรเลียมด้วยวิธีสร้างคลื่นสะท้อนในชั้นดินรวม 11 หลุม พบเพียงร่องรอยของน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ แต่ยังไม่พบน้ำมัน

4.1.2 ปริมาณการผลิตก๊าซธรรมชาติ

บริษัทผู้ยื่นขออรรถผู้รับสัมปทานสำรวจก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยได้เริ่มผลิตก๊าซธรรมชาติจากแหล่งเอราวัณตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2524 โดยมีปริมาณการผลิตก๊าซธรรมชาติและก๊าซธรรมชาติเหลวในช่วงเดือนสิงหาคมถึงธันวาคม 2524 เฉลี่ยต่อวันเท่ากับ 70 ล้านลูกบาศก์ฟุต และ 3,072 บารเรล ตามลำดับ ปริมาณการผลิตก๊าซธรรมชาติในปี 2525 เพิ่มขึ้นเป็น 129 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน และก๊าซธรรมชาติเหลวเพิ่มขึ้นเป็น 5,549 บารเรล ในปี 2526 ปริมาณการผลิตก๊าซธรรมชาติเฉลี่ยต่อวันอยู่ในช่วง 110-159 ล้านลูกบาศก์ฟุต (เฉลี่ยวันละ 147 ล้านลูกบาศก์ฟุต) และก๊าซธรรมชาติเหลวอยู่ในช่วง 5,119 - 6,639

ตารางที่ 4.1

ปริมาณสำรองที่แน่นอนและที่เป็นไปได้ของก๊าซธรรมชาติและ
ก๊าซธรรมชาติเหลว แยกตามแหล่งที่สำรวจพบ ปี 2528

แหล่ง	ปริมาณสำรอง			
	ที่แน่นอน		ที่เป็นไปได้	
	ก๊าซธรรมชาติ (พันล้าน ลบ.ฟุต)	ก๊าซธรรมชาติเหลว (ล้านบารเรล)	ก๊าซธรรมชาติ (พันล้าน ลบ.ฟุต)	ก๊าซธรรมชาติเหลว (ล้านบารเรล)
<u>ยูเนียนออยล์</u>				
เอราวัณ	628.0	25.667	-	-
บรรพต	165.0	8.216	-	-
สตูล	580.0	9.972	194.0	2.537
ปลาทอง	144.0	4.547	243.0	6.599
กระพวง	ก.อ.	ก.อ.	376.0	8.699
ปลาแดง	ก.อ.	ก.อ.	376.0	7.556
พูนาน	ก.อ.	ก.อ.	282.0	6.450
สิกรवाल	ก.อ.	ก.อ.	282.0	2.668
ปะการัง	ก.อ.	ก.อ.	282.0	5.662
ตราด	ก.อ.	ก.อ.	282.0	6.450
<u>แท็กซัสปิลาซิทิค</u>				
โครงสร้างปี	1,798.6	10.600	5,296.3	30.500
โครงสร้างอี	124.6	2.400	368.3	3.000
รวม	3,440.2	61.302	7,981.6	80.121

ที่มา : ประพัทธ์ เปรมมณี "การพลังงานของประเทศ" เอกสารประกอบการบรรยาย
นำยทหารนักเรียนรุ่นที่ 26 โรงเรียนเสนาธิการทหาร, มิถุนายน 2528
(เอกสารโรเนียว)

บาเรล (เฉลี่ยวันละ 6,043 บาเรล) ปริมาณก๊าซธรรมชาติที่ผลิตได้จริงข้างต้นนี้ถือว่าต่ำกว่า ปริมาณที่รัฐบาลทำสัญญาตกลงกับบริษัทผู้ผลิต ซึ่งตามสัญญาในปี 2525 จะผลิตในอัตราวันละ 200 ล้านลูกบาศก์ฟุต และจะเพิ่มขึ้นเป็น 250 ล้านลูกบาศก์ฟุตในช่วง 2 ปีต่อมา เป็นที่ คาดหมายว่าปริมาณการผลิตก๊าซธรรมชาติและก๊าซธรรมชาติเหลว เฉลี่ยต่อวันในอ่าวไทยในปี 2529 เท่ากับ 625 ล้านลูกบาศก์ฟุต และ 25,000 บาเรล ตามลำดับ

4.1.3 การใช้ก๊าซธรรมชาติ

การใช้ก๊าซธรรมชาติในอดีตที่ผ่านมาและแผนการใช้ในอนาคต แยกออกได้เป็น 2 ประการคือ ใช้เป็นพลังงานทดแทนน้ำมัน และใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยตั้งแต่เริ่มผลิตมาเมื่อปี 2524 การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเป็นผู้ซื้อไว้ทั้งหมด และได้สั่งให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงผลิตกระแส ไฟฟ้าแทนน้ำมันเตาและน้ำมันดีเซล ที่โรงไฟฟ้าพระนครใต้และบางปะกง โดยก๊าซธรรมชาติ จากแหล่งผลิตถูกส่งไปตามท่อถึงโรงไฟฟ้า มีความยาวของท่อถึง 590 กิโลเมตร ในจำนวนนี้ 425 กิโลเมตรอยู่ใต้น้ำ ในปี 2528 การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยได้สั่งก๊าซประมาณ วันละ 30 ล้านลูกบาศก์ฟุตให้โรงงานปูนซีเมนต์ ซึ่งตั้งอยู่ที่จังหวัดสระบุรีโดยบริษัทปูนซีเมนต์ ไทยได้ลงทุนวางท่อก๊าซระหว่างอำเภอบางพลีถึงโรงงานที่จังหวัดสระบุรี ความยาวของท่อ ประมาณ 120 กิโลเมตร

การใช้ก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทย นอกจากจะใช้เป็นพลังงานทดแทนน้ำมันเตา และน้ำมันดีเซลในการผลิตกระแสไฟฟ้าใช้ในโรงงานปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมขนาดย่อมและ อุตสาหกรรมอื่น ๆ แล้ว ยังมีโครงการที่จะนำไปใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับโรงงานแยกก๊าซ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี ปุ๋ย โขดตาแอส เหล็กพูน และเมธานอลอีกด้วย (ตารางที่ 4.2)

ส่วนสัดส่วนของก๊าซธรรมชาติต่อความต้องการพลังงานทั้งหมดคาดว่าจะเพิ่มจาก 1,301 ล้านลิตร (เทียบเป็นน้ำหนัก) หรือร้อยละ 5.72 ของความต้องการพลังงานรวมทั้ง หมดเป็น 8,149 ล้านลิตร หรือร้อยละ 21.95 และคาดว่าจะลดลงเหลือ 7,362 ล้านลิตร หรือร้อยละ 18.09 ในปี 2544 (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.2

ปริมาณจริงและปริมาณที่ประเมินของอุปสงค์และอุปทานของก๊าซธรรมชาติ ปี 2525-2533

หน่วย : ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน

ปี	อุปทาน รวม	อุปสงค์										อุปสงค์ รวม	ส่วนเกิน (+) ส่วนขาด (-)
		ใช้แทนน้ำมันเตา				ใช้เป็นวัตถุดิบ							
		กฟผ	ซีเมนต์ และอื่น ๆ	อุตสาหกรรม ขนาดย่อม	รวม	โรงแยกก๊าซ ปิโตรเลียม	ปิ๋ย	โซดา แอช	เหล็ก พูน	เมธา นอล	รวม		
2525	200 (129)	200	-	-	200	-	-	-	-	-	-	200	0
2526	250 (147)	220	30	-	250	-	-	-	-	-	-	250	0
2527	250	208	30	-	238	62	-	-	-	-	62	300	-50
2528	400	325	30	10	365	115	-	-	-	-	115	480	-80
2529	700	411	42	36	489	204	46	10	15	40	315	804	-104
2530	875	423	79	49	551	214	56	15	20	80	385	936	-61
2531	950	446	85	50	581	218	61	15	20	80	394	975	-25
2532	1,000	465	85	53	603	221	61	15	20	80	397	1,000	0
2533	1,000	448	97	55	600	224	61	15	20	80	400	1,000	0

ที่มา : ฝ่ายวิชาการและวางแผน ธนาคารกรุงไทย "การวิเคราะห์โครงการอุตสาหกรรมช่วยฝังตะวันออก" 2527 หน้า 65

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ ปริมาณผลิตจริง

ปี 2526 รวมปริมาณการผลิตจากแหล่งบรรพต ซึ่งเริ่มผลิตเมื่อ ตุลาคม 2526

ตารางที่ 4.3

สัดส่วนของก๊าซธรรมชาติต่อความต้องการพลังงานรวมทั้งหมด ปี 2525-2544

ปี	ล้านลิตร (เทียบกับน้ำมันดิบ)	คิดเป็นร้อยละของความต้องการ พลังงานรวม
2525	1,301	5.72
2529	4,320	15.09
2534	5,910	17.44
2539	8,149	21.95
2544	7,362	18.09

ที่มา : Macroeconomic Situation and Prospects for Energy Demand in Thailand, 1985-2001. National Economic and Social Development Board, October 1985, p. 250 อ้างอิง Praipol Koomsup and Atchana Watananukit. A Survey of Natural Gas Production, Consumption and Trade in Asean, Faculty of Economic, Thammasat University, Research Report Series No. 57, March 1986, p. 51.

4.1.4. การกำหนดราคาซื้อขายก๊าซธรรมชาติ

เนื่องจากรัฐบาลไทยได้ให้สัมปทานบริษัทต่าง ๆ ทำการสำรวจหาปิโตรเลียม ฉะนั้นบริษัทผู้สำรวจพบปิโตรเลียมจึงมีกรรมสิทธิ์ในการผลิตและขายปิโตรเลียมที่สำรวจพบ โดยมีข้อตกลงว่า บริษัทจะต้องขายปิโตรเลียมให้แก่รัฐบาลไทยและจ่ายค่าตอบแทนในรูปของ ค่าภาคหลวงและภาษีเงินได้ให้แก่รัฐบาลไทย สำหรับตัวแทนที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ซื้อจาก ฝ่ายไทยคือ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย การกำหนดราคาซื้อขายก๊าซธรรมชาติระหว่าง การปิโตรเลียมกับผู้ผลิต ตามพระราชบัญญัติปิโตรเลียม 2514 (อันตรา วัฒนาภูกิจ, 2526) ได้กำหนดให้มีการเจรจาต่อรองระหว่างบริษัทผู้ได้รับสัมปทานกับตัวแทนของรัฐบาล (การปิโตรเลียมฯ) เป็นแหล่ง ๆ ไป โดยมีหลักการว่า ราคาต่ำสุดจะต้องไม่ต่ำกว่าต้นทุน การผลิตของบริษัทที่ได้รับสัมปทาน และราคาสูงสุดจะต้องไม่สูงกว่าราคาขายส่งน้ำมันเตา ในประเทศ การทำสัญญาตกลงจะต้องพิจารณาเรื่องค่าใช้จ่ายในการสำรวจความยากง่าย และขั้นตอนเงินลงทุนในการผลิต ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์การผลิต ค่าภาคหลวง ภาษี และ อัตราผลตอบแทนการลงทุน

ราคาปากหลุมของก๊าซธรรมชาติจากแหล่งเอราวัณได้ตกลงกันตั้งแต่ปี 2520 โดยการปิโตรเลียมฯ ซื้อก๊าซจากแหล่งนี้ในราคา \$1.040 ต่อค่าความร้อน 1 ล้าน BTU ราคานี้จะถูกปรับทุกปีตามสูตรการปรับราคาซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยของดัชนีราคาขายส่งในประเทศไทย
2. ค่าเฉลี่ยของดัชนีราคาส่งออกของสหรัฐอเมริกา
3. ค่าเฉลี่ยของราคา Medium Fuel Oil ในสิงคโปร์ (ถือตามราคา F.O.B.)
4. ค่าเฉลี่ยของอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินเหรียญสหรัฐอเมริกา

สำหรับการกำหนดราคาซื้อขายก๊าซธรรมชาติระหว่างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย กับผู้ซื้อต่าง ๆ จะพิจารณาราคาก๊าซ ๓ ปากหลุม ค่าใช้จ่ายของการปิโตรเลียมในการวางท่อก๊าซ ค่าก่อสร้างสถานีเพิ่มแรงดันชายฝั่ง และค่าตอบแทนที่ควรจะได้ โดยราคาก๊าซจะต่ำกว่าราคา

น้ำมันเตาประมาณร้อยละ 5-30 ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของการใช้ตามลำดับความสำคัญดังนี้
(ฮัจนา วัฒนานุกิจ, 2526)

1. ราคาก๊าซที่จำหน่ายให้แก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิต คำนวณจากต้นทุนราคาก๊าซที่ปากหลุม ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และสถานะทางการเงินของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย
2. ราคาก๊าซที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงในโรงงานอุตสาหกรรม ราคาจำหน่ายจะต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของราคาน้ำมันเตาและปรับราคาตามราคาน้ำมันเตา
3. ราคาจำหน่ายก๊าซที่ใช้เป็นวัตถุดิบหรือในขบวนการผลิตในอุตสาหกรรมมีราคาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 85 ของราคาน้ำมันเตา
4. ราคาจำหน่ายก๊าซที่ใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐานและอุตสาหกรรมส่งเสริมการเกษตร ให้ใช้ราคาไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของราคาน้ำมันเตา

4.1.5 วิเคราะห์ผลการพบก๊าซธรรมชาติ

การวิเคราะห์ผลของการพบและนำก๊าซธรรมชาติขึ้นมาใช้นี้เป็นการคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจจะผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้ถ้าตัวแปรต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ ตัวแปรที่สำคัญคือ โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมในบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งยังเป็นเพียงแต่โครงการ เมื่อดำเนินโครงการแล้วอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอาจจะไม่เกิดขึ้นก็ได้ หรือช่วงเวลาที่จะมีอุตสาหกรรมแต่ละประเภทอาจจะล่าช้ากว่าที่กำหนดไว้ สถานะการณ์เช่นนี้จะทำให้การคาดการณ์ผลของการพบก๊าซธรรมชาติแตกต่างจากที่คาดการณ์ไว้ได้มาก

ผลกระทบของการพบก๊าซธรรมชาติแยกพิจารณาได้อย่างน้อย 5 ประการ คือ

1. ผลต่อการคลังของรัฐบาล ตาม พ.ร.บ.ปิโตรเลียม 2514 และแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมเมื่อ 2520 และ 2523 ได้ระบุถึงระบบสัมปทานและผลประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับดังนี้คือ

- (1) ค่าภาคหลวงร้อยละ 12.5 ของมูลค่าปีโตรเลียมที่ผลิตได้ หรือ $\frac{1}{7}$ ของปีโตรเลียมที่ผลิตได้
- (2) ภาษีเงินได้ปีโตรเลียมร้อยละ 50 และ
- (3) กรณีปีโตรเลียมที่ผลิตได้ถูกนำไปใช้ภายในประเทศ บริษัทผู้ผลิตสามารถหักค่าภาคหลวงได้ร้อยละ 12.5 ออกจากรายได้ของบริษัท ก่อนนำมาคิดภาษีเงินได้ปีโตรเลียม

ระบบสัมปทานดังกล่าวนี้เมื่อนำมาประเมินรายได้รวมของรัฐบาลในระหว่างปี 2524-2534 จะตกประมาณ 75,781 ล้านบาท (คิดจากราคาปากหลุมปี 2525) (พรายพล คุ่มทรัพย์, 2526) สำหรับรายได้ค่าภาคหลวงที่รัฐบาลได้รับจริงจากการผลิตก๊าซธรรมชาติ ก๊าซธรรมชาติเหลว ในปี 2524 เท่ากับ 110.87 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 443.02 ล้านบาท ในปี 2525 ในปี 2526 ได้มีการผลิตน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติจากแหล่งลานกระบือ ซึ่งเมื่อรวมค่าภาคหลวงจากการผลิตก๊าซธรรมชาติและก๊าซธรรมชาติเหลวจากอ่าวไทยแล้ว ค่าภาคหลวงได้เพิ่มขึ้นเป็น 726.70 ล้านบาท (กรมทรัพยากรธรณี, 2527)

2. ผลต่อดุลการค้าและดุลการชำระเงิน ปัจจัยที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดุลการค้าและดุลการชำระเงิน อันเนื่องมาจากการสำรวจและการผลิตก๊าซธรรมชาติได้แก่ การประหยัดเงินตราต่างประเทศ การไหลเข้าของเงินตราต่างประเทศ และการไหลออกของเงินตราต่างประเทศ

การประหยัดเงินตราต่างประเทศ เกิดจากการใช้ก๊าซธรรมชาติทดแทนน้ำมันเตาในการผลิตไฟฟ้า ซึ่งประมาณว่าในช่วงปี 2524 ถึง 2534 ปริมาณน้ำมันเตาที่จะถูกทดแทนด้วยก๊าซธรรมชาติจะมีถึง 55,552 ล้านลิตร คิดเป็นเงิน 243,988 ล้านบาท ผลิตรถยนต์น้ำมันอื่น ๆ ได้แก่ เบนซิน ดีเซล และน้ำมัน ที่จะถูกทดแทนด้วยเป็นประมาณ 3,560 4,809 และ 2,821 ล้านลิตร ตามลำดับ คิดเป็นมูลค่ารวมทั้งสิ้นประมาณ 69,882 ล้านบาท (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525) นอกจากนี้การประหยัดเงินตราต่างประเทศอาจเกิดจากการใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงหรือวัตถุดิบในการผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้า เช่น ปิโตรเคมี โพลีเอทิลีน เป็นต้น

การไหลเข้าของเงินตราต่างประเทศ ประกอบด้วย เงินลงทุนสำรวจหา
ปิโตรเลียมที่บริษัทต่างประเทศนำเข้ามา เงินกู้จากต่างประเทศเพื่อใช้ในการลงทุนวางท่อ
ก๊าซและโครงการต่อเนื่องอื่น ๆ และการส่งก๊าซธรรมชาติออกหรือการส่งออกสินค้าที่ใช้
ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบหรือเป็นเชื้อเพลิง ส่วนการไหลออกของเงินตราต่างประเทศ
ได้แก่ รายได้ที่บริษัทต่างประเทศที่เข้ามาสำรวจและผลิตก๊าซธรรมชาติส่งกลับประเทศของตน
ดอกเบี้ยเงินกู้จากต่างประเทศและการส่งคืนเงินต้น เงินซื้อเครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจน
ค่าจ้างผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ เพื่อพัฒนาการใช้ก๊าซธรรมชาติและในโครงการต่อเนื่อง
ต่าง ๆ เป็นที่คาดหมายว่าผลต่อดุลการชำระเงินระหว่างประเทศจะเป็นบวก

3. ผลต่อภาคอุตสาหกรรม ภาคอุตสาหกรรมจะได้ประโยชน์จาก
ก๊าซธรรมชาติโดยตรง เนื่องจากรัฐบาลมีแผนพัฒนาอุตสาหกรรมในบริเวณชายฝั่งทะเล
ตะวันออก โดยรัฐบาลจะใช้จ่ายเงินจำนวนมากเพื่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน และร่วมลงทุนใน
อุตสาหกรรมหลักบางประเภท อุตสาหกรรมหลักที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบในการผลิต
ที่สำคัญ เริ่มจากโรงแยกก๊าซซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมปุ๋ย
อุตสาหกรรมโซดาแอช และอุตสาหกรรมกระดาษ ส่วนอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกรรม
เพื่อการส่งออกที่ตั้งอยู่ในบริเวณนี้คือ การแปรรูปอาหารเกษตร อาหารสัตว์ อิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ
นอกจากนี้ยังอาจจะมีอุตสาหกรรมขนาดใหญ่อื่น ๆ ที่เอกชนสนใจลงทุน เช่น อู่ซ่อมเรือ โรงงาน
ประกอบแท่นเจาะ สำรวจปิโตรเลียมในทะเล ฯลฯ

พิจารณาโดยสรุป ภาคอุตสาหกรรมจะได้ประโยชน์จากการผลิตก๊าซธรรมชาติ
อย่างน้อย 2 ประการคือ

- (1) ได้ใช้ก๊าซธรรมชาติราคาถูก เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม
ต่าง ๆ และเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้า สำหรับใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ
- (2) ได้รับจัดสรรเงินมาลงทุนมากขึ้น ทั้งเงินลงทุนเพื่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน
ต่าง ๆ เช่น สร้างถนน ปรับพื้นที่ ระบบโทรคมนาคม น้ำ ไฟฟ้า ฯลฯ และร่วมลงทุนในการ
ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมบางประเภท แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากรัฐมีเงินงบประมาณอยู่จำกัด
เมื่อจัดสรรเงินไปเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น ย่อมจะทำให้เหลือเงินที่จะจัดสรรไปพัฒนา
ภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ได้น้อยลง โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรม

4. ผลต่อภาคเกษตรกรรม ผลของการผลิตก๊าซธรรมชาติต่อภาคเกษตรกรรม อาจจะเป็นได้ทั้งทางลบและทางบวก ผลในทางลบอาจจะเกิดขึ้นได้น้อย 3 ประการคือ

(1) เนื่องจากรัฐบาลหันเหความสนใจและการจัดสรรทรัพยากรไปเพื่อ การพัฒนาอุตสาหกรรมดังกล่าวข้างต้น และภาคเกษตรกรรมไม่ได้รับประโยชน์จากการใช้ ก๊าซธรรมชาติราคาถูกเหมือนภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ

(2) การพัฒนาอุตสาหกรรมและการขยายตัวของเมืองต่าง ๆ ในภาค ตะวันออกอาจจะเป็นผลให้เกษตรกรจำนวนมากละทิ้งอาชีพของตนอพยพเข้าไปทำงานใน โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ และงานบริการในตัวเมือง ปริมาณการผลิตอาหารอาจจะลดลง จนทำให้ราคาอาหารในประเทศสูงขึ้น หรือผลิตอาหารไม่พอบริโภคต้องสั่งเข้ามาจาก ต่างประเทศ กรณีเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อคนยากจน ปริมาณสินค้าเกษตรส่งออก อาจลดลงด้วย ซึ่งจะเป็นผลในทางลบต่อดุลการค้าและดุลการชำระเงิน

(3) โรงงานผลิตปุ๋ยเคมี ซึ่งรัฐบาลมีส่วนถือหุ้นอยู่และกำลังจะสร้าง ขึ้นอาจจะไม่สามารถผลิตปุ๋ยด้วยต้นทุนต่ำกว่าการนำเข้ามาจากต่างประเทศ ทั้งนี้อาจจะ ด้วยสาเหตุที่ปริมาณก๊าซที่จะใช้เป็นตัวดูดซับในการผลิตปุ๋ยมีปริมาณไม่เพียงพอ ในปัจจุบันนี้ ปรากฏว่าปริมาณก๊าซธรรมชาติผลิตได้ต่ำกว่าเป้าหมาย หรือด้วยสาเหตุอื่นใดก็ตามทำให้ รัฐบาลต้องเข้าไปอยู่ในโรงงานปุ๋ย โดยอาจจะต้องห้ามนำเข้าปุ๋ยเคมีหรือเพิ่มภาษีนำเข้า ปุ๋ยเคมี มาตรการเหล่านี้จะยังผลให้เกษตรกรต้องซื้อปุ๋ยในราคาที่แพงขึ้น กรณีเช่นนี้มี ตัวอย่างเกิดขึ้นมาแล้ว คือ โรงงานผลิตปุ๋ยเคมีที่แม่เมาะ จังหวัดลำปาง

สำหรับผลในทางบวกอาจจะมีอยู่บ้างจากการที่รัฐบาลมีโครงการพัฒนา อุตสาหกรรมการผลิตปุ๋ยเคมี แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า ปุ๋ยเคมีที่จะขายจะถูกกว่าราคาปุ๋ยใน ท้องตลาดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าเกษตรกรกลุ่มไหนจะมีโอกาสได้ใช้ปุ๋ยราคาถูก ซึ่งในอดีต ที่ผ่านมาเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์จะเป็นเกษตรกรที่มีฐานะดี และขึ้นอยู่กับระบบการตลาดปุ๋ย โดยรัฐบาลอาจจะให้เอกชนหรือให้สถาบันเกษตรกร หรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้จัดจำหน่าย ปุ๋ย หน่วยงานเหล่านี้มีประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกัน และมีวัตถุประสงค์ในการทำงานแตกต่างกันด้วย ซึ่งจะมีผลต่อวิธีการตลาดและราคาของปุ๋ยที่เกษตรกรซื้อ

5. ผลต่อการทำงาน ผลของการผลิตการใช้ก๊าซธรรมชาติและการพัฒนา

พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกต่อการทำงาน ยังไม่มีการศึกษาอย่างแท้จริง แต่พอจะพิจารณาได้ว่าการจ้างงานจะมาจากแหล่งใหญ่ ๆ คือ ในระยะแรกจะเป็นการจ้างแรงงานไร้ฝีมือในการสร้างปลั๊กพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมและการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ แหล่งที่ล่อง จะเป็นการจ้างงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ การจ้างงานส่วนนี้อาจจะมีไม่มากนัก เพราะโรงงานต่าง ๆ จะเป็นโรงงานขนาดใหญ่ที่ใช้เครื่องจักรมาก (Capital Intensive) แหล่งที่ล่อง จะเป็นการทำงานในภาคบริการอันเป็นผลเนื่องมาจากการขยายตัวของเมืองต่าง ๆ ในภาคตะวันออก

4.2 แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติ

มีหน่วยงานที่สำคัญที่ทำงาน เกี่ยวข้องหรือเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติ 3 หน่วยงานคือ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เป็นรัฐวิสาหกิจ สำนักงานพลังงานแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ และกองเชื้อเพลิงธรรมชาติ กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม แต่ละหน่วยงานได้เกี่ยวข้องหรือเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

ฝ่ายปฏิบัติการก๊าซ ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยมีศูนย์คอมพิวเตอร์ เพื่อเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ ปริมาณก๊าซที่ผลิตได้เป็นรายวัน ปริมาณก๊าซธรรมชาติที่บริษัทผู้ผลิตส่งให้ เป็นข้อมูลรายเดือนและรายครึ่งเดือน ปริมาณก๊าซธรรมชาติที่ส่งให้โรงไฟฟ้าบางปะกง โรงไฟฟ้าพระนครใต้ โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ที่ทำหลวงและแก้งค้อย มีข้อมูลตั้งแต่ปี 2524 และเป็นข้อมูลรายวัน นอกจากนี้การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยยังเก็บข้อมูลรายวันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมที่ผลิตได้ แยกตามประเภทต่าง ๆ เช่น โพรเพน แอลพีจี ก๊าซโซลีนธรรมชาติ ฯลฯ ปริมาณสำรองก๊าซธรรมชาติและปริมาณที่คาดว่าจะผลิตได้ และปริมาณก๊าซธรรมชาติที่เข้าโรงงานแยกก๊าซ เริ่มเก็บข้อมูลนี้ตั้งแต่เดือนมกราคม 2528

ข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเก็บรวบรวมมาจากแหล่งต่าง ๆ ที่สำคัญคือ เอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ ที่จัดทำโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รายงานของบริษัทน้ำมันได้แก่ Union Oil, Shell, Esso, British Petroleum และจากกรมทรัพยากรธรณี

ข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้นี้จะถูกนำมาคำนวณ วิเคราะห์และจัดทำเป็น รายงาน เพื่อใช้ในการภายในของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่ง จะเผยแพร่ให้สาธารณชนได้ทราบ สำหรับเอกสารเผยแพร่ที่ได้จัดทำออกเผยแพร่แล้ว มีดังนี้

- (1) รายงานประจำปี พิมพ์ออกเผยแพร่ปีละเล่ม เริ่มพิมพ์ออกเผยแพร่ ตั้งแต่ปี 2523
- (2) สำนักร ปตท. เริ่มพิมพ์ออกเผยแพร่ตั้งแต่ปี 2520 โดยเรียกชื่อสำนักร อกร. และในปี 2523 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นสำนักร ปตท. แต่อย่างไรก็ตาม การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยได้เลิกพิมพ์สำนักร ปตท. ออกเผยแพร่ตั้งแต่ปี 2526
- (3) เอกสารที่พิมพ์ออกเผยแพร่เนื่องในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่น
 - (ก) สิ่งที่น่าสนใจทั่วไปเกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติและความรู้เกี่ยวกับปิโตรเลียมพิมพ์ออกเผยแพร่ เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนโดยทั่วไป
 - (ข) การปิโตรเลียม : โครงการโรงแยกก๊าซ พิมพ์เผยแพร่จำนวน 2 เล่ม เนื่องในโอกาสวางศิลาฤกษ์และเปิดโรงแยกก๊าซ
 - (ค) Natural Gas : Development Project พิมพ์ออกเผยแพร่ในโอกาสพิเศษสำหรับชาวต่างประเทศ
 - และ (ง) Future Energy for Thailand พิมพ์ออกเผยแพร่ในโอกาสพิเศษประชุมสัมมนาที่มะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ปี 2525

ทั้งรายงานประจำปี และสำนักร ปตท. ซึ่งการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยพิมพ์ออกเผยแพร่ประจำ มีเนื้อหาสาระพอสรุปได้ดังนี้

รายงานประจำปี เป็นรายงานกิจการของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

สาร ปตท. เป็นวารสารที่พิมพ์ออกเผยแพร่เป็นรายเดือน เนื้อหาสาระของวารสารนี้แยกเสนอไว้เป็นเรื่อง ๆ โดยแต่ละเรื่องจะมีผู้เขียนหรือผู้รายงานประจำ เนื้อหาทั้งหมดของสาร ปตท. แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นเรื่องนโยบายเป้าหมาย ความคืบหน้าในการสำรวจ การผลิตและการใช้ก๊าซธรรมชาติและปิโตรเลียม ส่วนที่สองเป็นข่าวหรือความรู้เกี่ยวกับปิโตรเลียมในประเทศอื่น ๆ และส่วนที่สามเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปซึ่งไม่เกี่ยวกับปิโตรเลียม

2. สำนักงานพลังงานแห่งชาติ

ฝ่ายสถิติข้อมูล เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเผยแพร่ข้อมูล ข้อมูลต่าง ๆ ที่ฝ่ายสถิติเก็บรวบรวมเป็นประจำได้แก่ การผลิต การนำเข้า และการใช้พลังงานทุกประเภท ตลอดจนการพยากรณ์แนวโน้มการใช้พลังงานในอนาคต ข้อมูลเหล่านี้จะเก็บเป็นรายปี และเก็บมานานแล้ว ยกเว้นข้อมูลเกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติ ซึ่งเพิ่งเริ่มเก็บตั้งแต่ปี 2524 นอกจากนี้หน่วยงานนี้ยังเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำดิบที่เข้าโรงกลั่น ปริมาณและมูลค่าน้ำมันแต่ละประเภทที่ขายและค่าภาคหลวง ข้อมูลเหล่านี้จะส่งเก็บเป็นรายเดือน

ข้อมูลต่าง ๆ ข้างต้นเก็บรวบรวมมาจากหลายแหล่งด้วยกัน ได้แก่ บริษัทน้ำมันต่าง ๆ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย กองเรือเพลิง กรมทรัพยากรธรณี กรมการค้าภายใน กรมศุลกากร และกรมสรรพสามิต นอกจากนี้ฝ่ายสถิติข้อมูลยังทำการสำรวจภาคสนามเอง เช่น สำรวจการใช้พลังงานในอุตสาหกรรมต่าง ๆ และการใช้พลังงานในครัวเรือนในชนบท เป็นต้น

สำหรับวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลนั้น นอกจากจะเก็บไว้เพื่อใช้ประโยชน์เป็นการภายในแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่เป็นการให้ความรู้แก่สาธารณชนอีกด้วย เอกสารเผยแพร่ที่สำคัญที่มีข้อมูลหรือข่าวสาร เกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติและพิมพ์ออกเผยแพร่อย่างสม่ำเสมอมี 2 เล่ม คือ

Oil & Thailand พิมพ์ออกเผยแพร่เป็นรายปีและเริ่มพิมพ์ออกเผยแพร่ตั้งแต่ปี 2518 เนื้อหาสาระในเอกสารนี้ครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ คือ การผลิต การใช้และราคาผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมทุกชนิด การกลั่นกรอง การจำหน่ายและการนำเข้าน้ำมัน ปริมาณการผลิตและแหล่งผลิตก๊าซธรรมชาติ ข้อมูลสถิติในแต่ละเล่มจะมีย้อนหลังประมาณ 5-7 ปี

Thailand Energy Situation เป็นเอกสารที่รวบรวมสถิติเกี่ยวกับพลังงานทุกชนิดไว้ในเล่มเดียวกัน โดยได้รวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ เกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติไว้ด้วย เอกสารนี้พิมพ์ออกเผยแพร่เป็นรายปี และข้อมูลสถิติที่ปรากฏอยู่ในแต่ละเล่มจะมีย้อนหลังประมาณ 5-10 ปี

3. กองเชื้อเพลิง กรมทรัพยากรธรณี

ข้อมูลเกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติที่กองเชื้อเพลิงเก็บรวบรวมไว้ทั้งหมดแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ได้ดังนี้คือ

- (1) ข้อมูลเกี่ยวกับการให้สัมปทานการสำรวจก๊าซธรรมชาติและปิโตรเลียม ซึ่งประกอบด้วยรายชื่อบริษัทที่ได้รับสัมปทาน บริเวณที่จะสำรวจ เครื่องมือ เครื่องจักร และเจ้าหน้าที่ที่บริษัทได้รับสัมปทานเข้ามา เพื่อการสำรวจปิโตรเลียม ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้บริษัทที่ได้รับสัมปทานจะรายงานให้กรมทรัพยากรธรณีทราบ และเริ่มเก็บมาตั้งแต่ปี 2505
- (2) ปริมาณสำรองก๊าซธรรมชาติ เมื่อบริษัทสำรวจพบก๊าซธรรมชาติหรือน้ำมัน ก็จะประมาณการว่ามีปริมาณสำรองเท่าไร และปริมาณที่คาดว่าจะมีเท่าไรในแต่ละหลุมที่สำรวจพบ หลังจากนั้นจะแจ้งข้อมูลให้กรมทรัพยากรธรณีทราบ ข้อมูลเหล่านี้มีย้อนหลังถึงปี 2505
- (3) ปริมาณก๊าซธรรมชาติและน้ำมันดิบที่ผลิตได้เป็นข้อมูลรายวันที่บริษัทที่ผลิตแจ้งให้ทราบ ข้อมูลเหล่านี้เริ่มเก็บมาตั้งแต่ปี 2524

สำหรับการเผยแพร่ข้อมูลนั้น กองเชื้อเพลิงได้จัดทำสรุปรวมรายปีเป็นภาษาอังกฤษออกเผยแพร่ในช่วงปี 2519-24 เอกสารเผยแพร่นี้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการผลิตปิโตรเลียมในประเทศไทย การสำรวจและการพัฒนาหลุมก๊าซ การให้สัมปทานและบริษัทที่ได้รับสัมปทาน บทบาทของกรมทรัพยากรธรณีและ พ.ร.บ. ที่เกี่ยวข้องกั่บก๊าซธรรมชาติ

กองเชื้อเพลิงได้หยุดพิมพ์เอกสารนี้ออกเผยแพร่ตั้งแต่ปี 2525 แต่จะเริ่มพิมพ์ออกเผยแพร่ใหม่ในปีนี้ นอกจากนี้กองเชื้อเพลิงยังได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ฉบับภาษาไทย โดยได้เริ่มจัดทำตั้งแต่ปี 2526 และคาดว่าจะจัดทำเสร็จในปีนี้เช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติที่เก็บโดย 3 หน่วยงานข้างต้นจะพบว่า กองเชื้อเพลิงมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแล และควบคุมบริษัทน้ำมันในการขุดเจาะและสำรวจหาก๊าซธรรมชาติให้เป็นไปตามข้อตกลง ข้อมูลที่กองเชื้อเพลิงเก็บจึงเป็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผลการสำรวจหาก๊าซธรรมชาติ ปริมาณการผลิตและปริมาณสำรองที่บริษัทน้ำมันแจ้งให้ทราบ ส่วนการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยทำหน้าที่เป็นตัวแทนรัฐบาลไทยในการซื้อก๊าซธรรมชาติจากบริษัทน้ำมัน และขายก๊าซธรรมชาติ ฉะนั้นการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จึงมีข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการตลาดก๊าซธรรมชาติค่อนข้างละเอียด และเนื่องจากการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยมีความจำเป็นต้องรู้ข้อมูลทางด้านการผลิตด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยจึงเก็บซึ่งก็กข้อมูลด้านการผลิต ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมจากกองเชื้อเพลิง และบริษัทน้ำมันต่าง ๆ ประกอบกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติให้สาธารณชนทราบด้วย ฉะนั้นข้อมูลที่มีการปิโตรเลียมมีอยู่นอกจากจะมีมากกว่าที่กองเชื้อเพลิงเก็บแล้ว ข้อมูลที่มีการปิโตรเลียมเก็บส่วนใหญ่ยังผ่านการคำนวณหรือสัดส่วนหมดหมู่ไปชิ้นหนึ่งแล้ว สำหรับสำนักงานพลังงานแห่งชาติมุ่งไปที่การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านการใช้พลังงานเชื้อเพลิงประเภทต่าง ๆ ข้อมูลส่วนมากจึงเกี่ยวข้องกับ ราคา ปริมาณการใช้เชื้อเพลิง แยกตามสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ และการพยากรณ์ความต้องการเชื้อเพลิงในอนาคต และเนื่องจากพลังงานเชื้อเพลิงที่ใช้ในประเทศไทย ส่วนมากยังเป็นผลิตภัณฑ์น้ำมัน ฉะนั้น ข้อมูลที่สำนักงานพลังงานแห่งชาติเก็บและวิเคราะห์ส่วนมากจึงเป็นข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์น้ำมัน

ทางด้านคุณภาพของข้อมูลที่เก็บโดยหน่วยงานทั้ง 3 ข้างต้นนั้น ไม่พบว่ามีความแตกต่างกันนอกจากความถี่ของการรับข้อมูลแต่ละประเภท และจำนวนข้อมูลที่มีย้อนหลัง ซึ่งมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง

4.3: งานวิจัยเกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติในประเทศไทย

เนื่องจากก๊าซธรรมชาติที่เพิ่งถูกนำขึ้นมาใช้ประโยชน์เมื่อไม่กี่ปีมานี้ (2524) การศึกษาวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติจึงมีไม่มากนัก นอกจากนี้การศึกษาล้วนมาก ยังเป็นการคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลในการนำก๊าซธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมต่าง ๆ

งานวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติที่สำคัญคือ การวิจัยเพื่อเขียนบทความเสนอต่อที่ประชุมสัมมนา Workshop Series ของ NIEO ครั้งที่ 12 เรื่อง "ก๊าซธรรมชาติกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย" เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2525 ณ ห้องประชุมชั้น 5 ตึกเอนกประสงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บทความที่เสนอต่อที่ประชุมสัมมนาครั้งนี้ 4 บทความด้วยกันคือ Overview หรือภาพรวม ก๊าซธรรมชาติกับการพัฒนาอุตสาหกรรม ก๊าซธรรมชาติ ดุลการค้าและดุลการชำระเงิน และการกำหนดราคาและส่วนแบ่งของกำไร เนื้อหาสาระของแต่ละบทความโดยสรุปมีดังนี้คือ

(1) Overview หรือภาพรวม เป็นบทความที่เสนอโดย ดร.ฮัจนาจัตตานุกิจ บทความนี้เสนอข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณสำรองก๊าซธรรมชาติ ซึ่งแยกเป็นปริมาณสำรองที่แน่นอน และปริมาณสำรองที่ค่อนข้างแน่นอน ปริมาณการผลิตก๊าซธรรมชาติตั้งแต่ปี 2524 และปริมาณที่คาดว่าจะผลิตได้แต่ละปีถึงปี 2534 การใช้ก๊าซธรรมชาติเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยใช้เป็นพลังงานทดแทนน้ำมันและเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม และเนื่องจากอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ฉะนั้นบทความนี้จึงศึกษาโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมในบริเวณนี้ด้วย นอกจากนี้บทความนี้ยังวิเคราะห์ถึงผลของการใช้ก๊าซธรรมชาติต่อดุลการค้า ดุลการชำระเงิน และต่อรายได้ของรัฐบาล ความเป็นไปได้ในการส่งออกก๊าซธรรมชาติ ตลอดจนการกำหนดราคาก๊าซธรรมชาติระหว่างบริษัทที่ได้รับสัมปทานกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และระหว่างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยกับผู้บริโภคหรือผู้ใช้ก๊าซ

(2) ก๊าซธรรมชาติกับการพัฒนาอุตสาหกรรม โดย ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี
บทความนี้เสนอการวิเคราะห์เบื้องต้นถึงผลกระทบของการมีก๊าซธรรมชาติต่อการพัฒนา
อุตสาหกรรมในประเทศไทย ซึ่งจะมีทั้งผลโดยตรงและโดยอ้อม ผลโดยตรงได้แก่การใช้
ก๊าซธรรมชาติเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต่าง ๆ และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ส่วนผลทางอ้อม
ได้แก่ การใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นพลังงาน ภาษี ค่าของเงินบาท และที่ตั้งอุตสาหกรรม
ในตอนท้ายของบทความนี้เป็นการเสนอนโยบายและแผนพัฒนาอุตสาหกรรม โดยผู้เขียนได้
คาดการณ์ว่าจะมีการกำหนดนโยบายและแผนงานเกี่ยวกับอุตสาหกรรมก๊าซธรรมชาติในแผน
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ในเรื่อง การพัฒนาอุตสาหกรรมเฉพาะประเภท
การลงทุน การส่งเสริมการส่งออก และการกระจายอุตสาหกรรม

(3) ก๊าซธรรมชาติ ดุลการค้า และดุลการชำระเงิน ศึกษาโดย ดร.พรายพล
คุ้มทรัพย์ การวิเคราะห์เรื่องนี้ผู้เขียนจำกัดการวิเคราะห์เฉพาะการใช้ก๊าซธรรมชาติเป็น
เชื้อเพลิงทดแทนน้ำมัน และการใช้ condensate เพื่อกลั่นเป็นผลิตภัณฑ์น้ำมันเท่านั้น โดย
ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย เงินตราต่างประเทศที่ประเทศไทยประหยัดหรือ
หามาได้ การลงทุนในโครงการก๊าซธรรมชาติ และรายได้ของบริษัทน้ำมันต่างประเทศที่ได้รับ
สัมปทาน ส่วนการวิเคราะห์นั้นได้แยกเป็นผลกระทบต่อบัญชีดุลการชำระเงินและผลกระทบ
ต่อการประหยัดเงินตราต่างประเทศ ตั้งแต่ปี 2524 ถึงปี 2534

(4) การกำหนดราคาและส่วนแบ่งกำไร โดย ไชยศักดิ์ อุ่มพรหม บทความนี้
ศึกษาการกำหนดราคาก๊าซธรรมชาติในปัจจุบัน ลักษณะการพิจารณานโยบายการกำหนดราคาใน
ปัจจุบัน และแนวทางสำหรับการกำหนดราคาในอนาคต ส่วนแบ่งกำไรที่รัฐบาลได้รับ และ
การส่งออกก๊าซธรรมชาติกับการกำหนดราคาส่งออก

4.4 ประเด็นปัญหาที่ควรศึกษาวิจัยต่อ

1. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับก๊าซธรรมชาติที่ผ่านมาส่วนมากเป็นการคาดการณ์ผล
ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งการคาดการณ์นี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของตัวแปรที่มีความไม่แน่นอนค่อนข้างสูง
เป็นผลให้ผลของการคาดการณ์คลาดเคลื่อนได้มาก ความไม่แน่นอนหรือความคลาดเคลื่อนที่
เห็นได้ชัดได้แก่ ปริมาณการผลิตก๊าซธรรมชาติจริงต่ำกว่าปริมาณที่คาดการณ์ไว้มาก ปริมาณ

สำหรับก๊าซธรรมชาติทั้งที่แน่นอนและที่ค่อนข้างแน่นอนก็ยังคงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทางด้านโครงการต่าง ๆ ที่จะนำก๊าซธรรมชาติไปใช้ประโยชน์ที่สำคัญได้แก่ โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้เลื่อนออกไปจากที่กำหนดไว้เดิมหรือการผลิตอุตสาหกรรมบางอุตสาหกรรมในโครงการนี้ได้ถูกยกเลิกไป ในอดีตที่ผ่านมานั้นก๊าซธรรมชาติถูกใช้ไปเพื่อเป็นพลังงานผลิตกระแสไฟฟ้าทดแทนน้ำมัน ซึ่งต้องสั่งเข้ามาจากต่างประเทศ แต่ปัจจุบันนี้ราคาน้ำมันในตลาดโลกลดต่ำลงมาก เป็นผลให้การได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการใช้ก๊าซธรรมชาติแทนน้ำมันเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ความเปลี่ยนแปลงหรือความไม่แน่นอนข้างต้นนี้เป็นผลอย่างสำคัญที่ทำให้การศึกษาวิจัยในอดีตล้าสมัยไป ฉะนั้นจึงควรได้มีการศึกษาใหม่ในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้เคยศึกษามาแล้ว และที่ยังไม่มีการศึกษา เช่น ผลการใช้ก๊าซธรรมชาติต่อดุลการค้าและดุลการชำระเงิน ผลต่อการจ้างงาน และประโยชน์ที่ภาคเกษตรกรรมและประชาชนกลุ่มที่มีรายได้น้อยจะได้รับ ควรจะนำก๊าซธรรมชาติไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอะไร ประเทศชาติจึงจะได้ประโยชน์สูงสุด เป็นต้น

2. ก๊าซธรรมชาติเป็นทรัพยากรธรรมชาติอีกชนิดหนึ่งที่ใช้แล้วหมดไป ถ้าไม่นำขึ้นมาใช้ประโยชน์ก็จะยังคงอยู่ให้ใช้ในอนาคต สิ่งที่สำคัญควรศึกษาก็คือ มีความเหมาะสมในแง่เศรษฐกิจมากน้อยเพียงใดที่จะเร่งสำรวจและนำก๊าซธรรมชาติขึ้นมาใช้ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ว่าราคาน้ำมันปีโตรเลียมค่อนข้างต่ำ

3. เนื่องจากก๊าซธรรมชาติ เป็นพลังงานเชื้อเพลิงที่มีพลังงานอื่น ๆ ทดแทนได้มาก การกำหนดราคาก๊าซธรรมชาติย่อมจะมีผลกระทบต่อปริมาณการใช้พลังงานทดแทนอื่น ๆ เราได้นำก๊าซธรรมชาติมาใช้ประโยชน์เป็นระยะเวลานานพอสมควรที่จะศึกษาถึงผลกระทบต่อการใช้พลังงานอื่น ๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดถึงความผิดปกติในการกำหนดราคาพลังงานชนิดหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้พลังงานชนิดอื่น ๆ ได้แก่ การกำหนดราคาน้ำมันดีเซลไว้ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์น้ำมันชนิดอื่น ๆ เป็นผลให้ผู้บริโภคหันมาใช้น้ำมันดีเซลกันมากอย่างผิดปกติ เป็นต้น ฉะนั้นจึงควรศึกษาดูว่ามีความผิดปกติที่ตนเองนี้เกิดขึ้นหรือไม่ ทั้งในแง่การตั้งราคาไว้สูงเกินไปและต่ำเกินไป

4. การสำรวจและนำก๊าซธรรมชาติขึ้นมาใช้อาจจะมีผลต่อสภาวะแวดล้อมในทะเล โดยเฉพาะผลที่อาจจะมีต่อการขยายพันธุ์ ความเจริญเติบโต และการเคลื่อนย้ายที่อยู่ของสัตว์น้ำ ซึ่งผู้วิจัยไม่พบว่ามีศึกษาในเรื่องนี้ ฉะนั้น เรื่องนี้จึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ต้องมีการศึกษาวิจัย

บรรณานุกรม

- ธนาคารกรุงเทพ "ก๊าซธรรมชาติและอุตสาหกรรมต่อเนื่องในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเล
ตะวันออก" วารสารเศรษฐกิจ ปีที่ 14 เล่มที่ 11, พฤศจิกายน 2525.
- การปีโตรเลียมแห่งประเทศไทย "การปีโตรเลียมแห่งประเทศไทยโครงการโรงแยกก๊าซ"
22 เมษายน 2526
- _____ "สถานการณ์พลังงานของประเทศไทยในปัจจุบัน" 25 กุมภาพันธ์ 2526
- จรัญ อจลภูติ. "ก๊าซธรรมชาติและน้ำมัน ทรัพยากรไม่มีชีวิตในทะเล" ศึกษานาน ปีที่ 1,
3-9 กันยายน 2527
- จารุอุดม เรื่องสารธรรม "การให้สัมปทานเพื่อการแสวงประโยชน์ แหล่งน้ำมันและก๊าซ
ธรรมชาติในน่านน้ำไทย", 3 พฤษภาคม 2527
- ชมเพลิน สันทร เรื่องพิเศษ "นโยบายราคาน้ำมันกับปัญหาพลังงาน" พ.ศ. 2523
- กองเชื้อเพลิงธรรมชาติ กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม. "การสำรวจปีโตรเลียม
ในประเทศไทย เดือนมกราคม 2527". 1 กุมภาพันธ์ 2527
- _____ "การสำรวจและผลิตปีโตรเลียม ถ่านหินและดินน้ำมันในประเทศไทย"
มีนาคม 2527
- _____ "ปริมาณการผลิต จำหน่าย มูลค่า และค่าภาคหลวง ก๊าซธรรมชาติ"
2527
- _____ "สรุปรายงานการสำรวจและการพัฒนาปีโตรเลียมในรอบปี พ.ศ. 2526".
- ทองดีตร หงส์ลัดดารมภ์ "การพัฒนาพลังงานในประเทศไทย" เอกสารประกอบคำบรรยาย
แก่สมาชิกหอการค้าอเมริกัน ณ โรงแรมเชอราตัน 18 มิถุนายน 2523
- ฉันทล้อย เรืองธวาทา "ก๊าซธรรมชาติ" พ.ศ. 2524
- ประพัทธ์ เปรมมณี "การพลังงานของประเทศ" เอกสารประกอบการบรรยาย นายทหาร
นักเรียนรุ่นที่ 26 โรงเรียนเสนาธิการทหาร มิถุนายน 2528 (เอกสารโนเนียว)

พรายพล คัมภีร์พย์ "ก้าชธรรมาชาติ : ดุลการค่าและดุลการชำระเงิน" วารสาร

เศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 3, กันยายน 2526, หน้า 43-61

พุดล้ง่า สัมบูรณ์ปัญญา "นโยบายการกำหนดราคาน้ำมันเชื้อเพลิง ก้าชธรรมาชาติและไฟฟ้า
ของประเทศไทย" พ.ศ. 2524

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ "พลังงาน" เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ
ครั้งที่ 7, 26 มกราคม 2524

"แก้ชธรรมาชาติกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย" เอกสารประกอบการประชุม
ทางวิชาการ ครั้งที่ 12, 2 ธันวาคม 2525

วิบูลย์ บุญภักดี "ความก้าวหน้าในการพัฒนาแหล่งก้าชธรรมาชาติในอ่าวไทย" เอกสาร
เผยแพร่ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัทยูเนียนออยล์ ออนไทยแลนด์ จำกัด,
ตุลาคม 2526

"2528 จะเป็นปีแห่งความโยติช่วงชั้ววาลัยจริงหรือ?" เอกสารพิมพ์แจก
ในการสัมมนาเรื่อง ทรัพยากรทางทะเลกับอนาคตเศรษฐกิจไทย จัดโดย
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ระหว่างวันที่ 3-4 พฤษภาคม 2527

สมชัย วงศ์ภักดี "บรรชัชช้ามชั้ววาลัยกับการพัฒนาก้าชธรรมาชาติ" พ.ศ. 2523

สมบูรณ์ ศิริประชัย "บทสำรวจเกี่ยวกับพลังงาน ปีโตรเลียม แก๊สปีโตรเลียมเหลว น้ำมัน
เชื้อเพลิง" พ.ศ. 2524

สละ ศิริวิทย์พงศ์ "การพัฒนาก้าชธรรมาชาติ" ศูนย์ประชาสัมพันธ์ การปีโตรเลียม
แห่งประเทศไทย, 7 กันยายน 2527

สำริดดี โปริวิศ "ทรัพยากรทางทะเลกับการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย : กรณีโครงการพัฒนา
พื้นที่ชั้ววาลัยตะวันออก" บทความเล่นต่อที่ประชุมสัมมนา เรื่อง ทรัพยากรทาง
ทะเลกับอนาคตเศรษฐกิจไทย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
3-4 พฤษภาคม 2527

- แสดง สิงหาคม "ทรัพยากรทางทะเลกับการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย : กรณีโครงการพัฒนาหินที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก" (เฉพาะอุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี) บทความเล่นต่อที่ประชุมสัมมนาเรื่อง ทรัพยากรทางทะเลกับอนาคตเศรษฐกิจไทย, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 3-4 พฤษภาคม 2527
- อัญญา วัฒนานุกิจ "ก๊าซธรรมชาติ : บทสำรวจนโยบายและผลกระทบ" บทความเล่นต่อที่ประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 12 เรื่อง ก๊าซธรรมชาติกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 24 มีนาคม 2526
- อัมมาร์ สยามวาลา และ รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ "โศดียงแต่ไม้อ้อวาลัย : ขาวดีประลา รศ. 200" หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 31 สิงหาคม และ 1-2 กันยายน 2525
- Abhabhisama, Anat. "Natural Gas and Related Industries in The Eastern Seaboard Development Project", Bangkok Bank Monthly Review, Vol. 23, No. 11, Nov. 1982.
- Bangkok Bank. "Natural Gas and Oil : Their Impact on Thailand's Economy", Bangkok Bank Monthly Review, Vol. 23, No. 9 September 1982, pp 388-395.
- _____. "Repercussions of the Oil Price Decrease", Bangkok Bank Monthly Review, Vol. 24, No. 4, April 1983.
- _____. "The Eastern Seaboard Development Programme - A Cautious Appraisal", Vol. 24, No. 3, March 1983.
- Bank of Thailand. "Petroleum ... Thailand", 1980.
- Bulsak, Mhatana. "Energy Problem in ESCAP Countries", 1976.
- Institute of Southeast ASEAN Studies. "Economics Problems Related to Oil and Gas Exploration", 1976.

- Koomsup, Praipol. "Economic Dimension of Asean's Energy Security", 1982.
- _____. "Mineral and Energy in Thailand : Production, Consumption and Trade 1970-1980", Asean-Australia Joint Research Project Study on International Trade in Minerals, Energy and Processed Mineral Products, June 1983.
- Koomsup, Praipol and Atchana Watananukit. "A Survey of Natural Gas Production, Consumption and Trade in Asean", Faculty of Economic, Thammasat University, Research Report Series No.57, March 1986.
- Moring, Frederick and Joseph H. Oliver. "Natural Gas Incremental Pricing", 1980.
- Natural Gas Organization of Thailand. "Natural Gas : Energy for Thailand's Future", 1979.
- Petroleum Authority of Thailand. "Natural Gas Development Project", September 1981.
- _____. "Oil and Gas Development in Thailand", February 1983.
- _____. "Thai Energy Development", February 1983.
- Polmer, John L. and Others. "Natural Gas Price", 1978.
- Vedavalli, R. "Petroleum and Gas in Non-Opec Developing Countries 1976-1985", World Bank, 1978.

5. แร่ดีบุกในทะเล

5.1 แร่ดีบุกในระบบเศรษฐกิจของไทย

5.1.1 การทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเลของไทย

ดีบุกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของประเทศไทย ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตดีบุกที่มีปริมาณมากที่สุดเป็นอันดับสามของโลก รองลงมา มาเลเซียและอินโดนีเซีย ประเทศไทยยังเป็นหนึ่งในสมาชิกรายใหญ่ของสหประชาชาติ และเป็นผู้ร่วมก่อตั้งสมาคมประเทศผู้ผลิตดีบุกร่วมกับประเทศมาเลเซีย และอินโดนีเซีย

การทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเลของไทยส่วนใหญ่ทำกันในบริเวณอ่าวพังงา ภูเก็ต และตะกั่วป่า โดยเรือขุดแร่ประมาณ 20 ลำ บริเวณเขตประทานบัตรของบริษัทเรือขุดแร่เหล่านี้ ครอบคลุมเนื้อที่มากกว่า 320 ตารางกิโลเมตร องค์การเหมืองแร่ในทะเล (อมท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ก็มีเรือขุดแร่ของตนเองทำการขุดแร่ดีบุกได้ประมาณปีละ 1,200 ตัน และยินยอมให้บริษัทเรือขุดแร่เอกชนสิบรายเข้ามาทำการขุดแร่ในเขตประทานบัตรขององค์การได้ด้วย ซึ่งการขุดแร่ของบริษัทเรือขุดแร่เหล่านี้ สามารถขุดแร่ดีบุกได้ประมาณปีละ 2,770 ตัน

นอกจากเรือขุดแร่ของบริษัทเอกชนและองค์การเหมืองแร่ในทะเลแล้ว ปัจจุบันการขุดแร่ดีบุกในทะเลของไทย ยังกระทำโดยเรือแพดุดำแร่ดีบุกขนาดเล็กประมาณ 2,000 ลำ ซึ่งเป็นเรือประมงขนาดเล็กแต่แปลงสภาพมาเป็นเรือขุดแร่ขนาดเล็ก ซึ่งมักจะเป็นการขุดแร่ที่ผิดกฎหมาย และขุดดำแร่ในบริเวณท้องทะเลลึกไม่เกิน 60 ฟุตในบริเวณรอบอ่าวพังงา และครอบคลุมพื้นที่มากกว่า 40,000 ไร่ และสามารถขุดดำแร่ดีบุกได้ประมาณ 100 ตันทุกวัน

ปัจจุบันการทำเหมืองแร่ดีบุกในประเทศไทย ยังคงจำกัดอยู่ในบริเวณทะเลอันดามัน แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่คาดหมายว่ายังมีโอกาสอย่างมากสำหรับการทำเหมืองแร่ดีบุกในอ่าวไทย และในท้องทะเลลึกของทะเลอันดามัน

5.1.2 ปริมาณการผลิตดีบุก

ในระยะแปดปีที่ผ่านมา ปริมาณการผลิตแร่ดีบุกในทะเลมีประมาณร้อยละ 30-50 ของปริมาณการผลิตดีบุกทั้งหมดของประเทศ ในปี 2526 ประเทศไทยผลิตสินแร่ดีบุกได้ทั้งหมด 27,225 ตัน ในปีเดียวกัน ปริมาณการผลิตแร่ดีบุกในทะเลเท่ากับ 9,640 ตัน หรือ ประมาณร้อยละ 35 ของปริมาณแร่ดีบุกที่ผลิตได้ทั้งหมด (ตารางที่ 5.1)

5.1.3 ปริมาณสำรองของสินแร่ดีบุก

จากการสำรวจของกรมทรัพยากรธรณี (ปี 2520) ปริมาณสำรองของสินแร่ดีบุกในประเทศไทยมีทั้งหมดประมาณ 803,000 ตัน (โลหะ) ซึ่งจากอัตราปริมาณการขุดนำมาใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน จะทำให้ใช้ได้ถึงปี 2541 สำหรับการท่าเหมืองแร่ในทะเล ยังคงมีพื้นที่ในทะเลอีกมากเพื่อการขุดค้น และความหนาแน่นของสินแร่ในบริเวณเหล่านี้ มีประมาณ 0.28 กิโลกรัมต่อลูกบาศก์หลา นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีปริมาณสำรองของแร่ดีบุกอยู่เป็นจำนวนมากในท้องทะเลที่ลึกกว่า 150 ฟุต ดังนั้นเมื่อเทคโนโลยีในการขุดแร่ในทะเลที่ลึกได้พัฒนาแหล่งทรัพยากรเหล่านี้ก็จะมีควมสำคัญทางเศรษฐกิจ (พรายพล คัมภรพย์, 2526)

5.1.4 ความสำคัญทางเศรษฐกิจของแร่ดีบุก

สินแร่ดีบุกที่ขุดได้ส่วนใหญ่จะถูกขายให้แก่บริษัทถลุงแร่รายใหญ่ คือบริษัท ไทยชาร์โก้ ซึ่งเป็นบริษัทถลุงแร่ที่ทันสมัยและมีขนาดใหญ่และโลหะดีบุกที่ผลิตได้ส่วนใหญ่จะถูกส่งออกไปขายต่างประเทศ แต่ก็มีบางส่วนของสินแร่ดีบุกที่ถูกส่งออกไปขายในประเทศสิงคโปร์

ประมาณร้อยละ 1 ถึง 2 ของผลผลิตโลหะดีบุกที่ถูกใช้ภายในประเทศ ซึ่งประมาณร้อยละ 75 ของโลหะดีบุกที่บริโภคในประเทศใช้ไปในการผลิตแผ่นดีบุกสำหรับอุตสาหกรรมอาหารกระป๋องที่เหลือจะใช้ไปในการผลิตตะกั่ว ทองเหลือง ทองสัมฤทธิ์ ดีบุกแท่ง และผงดีบุกและเหล็กผสมต่าง ๆ สำหรับทำท่อเหล็กและท่อประปา

ไทยส่งออกดีบุกคิดเป็นร้อยละ 10 ของการส่งออกดีบุกของโลก และเป็นผู้ส่งออกอันดับ 3 รองจากมาเลเซีย และอินโดนีเซีย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปโลหะดีบุก แต่อย่างไรก็ตามปริมาณการส่งออก และมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มลดลงโดยตลอด ตั้งแต่ปี 2524 เป็นต้นมา

ตารางที่ 5.1

ปริมาณการผลิตสินแร่ดีบุก

ปี	บหมก	ในทะเล	ทั้งหมด	แร่ดีบุกในทะเลเป็นร้อยละของทั้งหมด
2519	19,588	8,333	27,921	29.84
2520	19,999	13,045	33,045	39.47
2521	22,030	19,180	42,210	45.44
2522	22,868	23,496	46,364	50.68
2523	22,232	23,754	45,986	51.65
2524	23,787	19,181	42,968	44.64
2525	20,902	14,742	36,644	41.35
2526	15,585	9,640	27,225	35.41
2527	-	-	29,978	-

ที่มา: กรมทรัพยากรธรณี

เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลกหดตัว การควบคุมโควตาของสหประชาชาติ และการระบายนีติการค้า
 ต่อบุคคลจากคลังสะสมยุทธปัจจัยของสหรัฐอเมริกา

ตีบูกเป็นแหล่งที่มาที่สำคัญของเงินตราต่างประเทศไทย ในปี 2527 ประเทศไทย
 ส่งออกตีบูก 18,453 ตัน มีมูลค่า 5,280 ล้านบาท หรือประมาณ ร้อยละ 82 ของมูลค่าการ
 ส่งสินค้าออกแร่ธาตุทั้งหมด และร้อยละ 3 ของสินค้าออกทั้งหมดของประเทศ (ตารางที่ 5.2)
 ประเทศผู้นำเข้าโลหะตีบูกที่สำคัญของไทย ได้แก่ ประเทศเนเธอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา และ
 ญี่ปุ่น โดยมีการส่งออกไปสู่ประเทศอื่น ๆ ในเอเชียและยุโรปอีกเล็กน้อย

การนำเข้าตีบูกของไทยนั้น ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแผ่นเหล็กวิลาส ซึ่งใช้ในอุตสาหกรรม
 กรรมกระป๋อง ซึ่งมีปริมาณการนำเข้าเพิ่มขึ้นถึง 65,667 ตัน ในปี 2521 แหล่งที่มาของการ
 นำเข้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม โดยเฉพาะ ญี่ปุ่น และสหรัฐ ซึ่งรวมกันแล้วมากกว่า
 ร้อยละ 70

การทำเหมืองแร่ตีบูกยังก่อให้เกิดรายได้แก่รัฐบาลอย่างมาก ในรูปของค่า
 ภาดหลวงและค่าธรรมเนียมพิเศษต่าง ๆ ในปี 2526 ค่าภาดหลวงตีบูก แต่เพียงอย่างเดียว
 มีมูลค่าเท่ากับ 1,388.5 ล้านบาท (ตารางที่ 5.3)

การทำเหมืองแร่ตีบูกในทะเลยังเป็นแหล่งที่มาของการจ้างงานแก่คนงาน
 ในเหมืองแร่เรือขุด และในองค์การเหมืองแร่ในทะเลตลอดจนนักอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ๆ อีก
 ประมาณ 2,000 คน

แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าการทำเหมืองแร่ตีบูกจะก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ
 แต่การทำเหมืองแร่ตีบูกในทะเลได้ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ จากการ
 ขุดแร่ตามพื้นท้องทะเล และการปล่อยตะกอนและเศษโลหะ ทำให้หน้าผาชันชัน และเศษโลหะ
 ของแข็งเหล่านี้ยังเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตในทะเลและปะการัง นอกจากนี้มลภาวะในทะเล
 ที่เกิดจากการทำเหมืองแร่ในทะเลยังเป็นอุปสรรคต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัด
 ภูเก็ต และจังหวัดพังงา อีกด้วย ซึ่งจำเป็นต้องมีการควบคุมและแก้ไขต่อไป

ตารางที่ 15.2

การส่งออกดีบุก

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : ล้านบาท

ปี	สินค้าออกดีบุก		มูลค่าสินค้าออก รวมทั้งหมด	มูลค่าสินค้าออก ทั้งหมด
	ปริมาณ	มูลค่า		
2519	20,048	2,973	4,0404	60,797
2520	21,437	4,542	6,413	71,198
2521	28,943	7,229	8,825	83,065
2522	31,308	9,252	11,646	108,179
2523	33,955	11,347	14,935	133,197
2524	30,074	9,091	11,856	153,001
2525	26,013	7,986	9,743	159,728
2526	17,724	5,285	6,805	146,472
2527	18,455	5,280	6,404	161,685

ที่มา : กรมศุลกากร : สถิติการค้าต่างประเทศ

ตารางที่ 5.3

ค่าภาคหลวงของดีบุกและแร่อื่น ๆ

ปี	ดีบุก	แร่อื่น ๆ	ทั้งหมด
2519	570.9	104.1	675.0
2520	1,073.6	176.0	1,249.0
2521	1,913.3	241.3	2,154.6
2522	2,848.9	187.5	3,036.4
2523	3,587.2	493.5	4,080.7
2524	2,955.9	417.9	3,373.8
2525	2,451.7	290.6	2,742.3
2526	1,388.5	163.7	1,552.2

ที่มา: กรมทรัพยากรธรณี

5.1.5 ปัญหาของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุก

เนื่องจากผลผลิตโลหะดีบุกส่วนใหญ่จะถูกส่งออกไปขายต่างประเทศ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงในสภาวะการถลุงของอุปสงค์และอุปทานของดีบุก ในตลาดโลก จึงมีผลกระทบโดยตรงต่อการผลิตและความเป็นอยู่ของแรงงานและอุปทานของดีบุก และต่อระบบเศรษฐกิจ โดยตรงตั้งแต่เดือนตุลาคม 2528 ตลาดแลกเปลี่ยนโลหะในกรุงลอนดอน (London Metal Exchange) และตลาดดีบุกกัวลาลัมเปอร์ (Kualar Lumpur Tin Market) ได้หยุดกิจการชั่วคราวเนื่องจากความล้มเหลวของมูลภัณฑ์กันชนดีบุกของสภาดีบุก (International Tin Council หรือ ITC) ซึ่งเป็นผลมาจากการตกต่ำของราคาดีบุกในตลาดโลกอย่างต่อเนื่อง เหมืองแร่ดีบุกในประเทศไทยหลายแห่งได้ปิดกิจการลง ทำให้คนงานเหมืองแร่จำนวนมากว่างงาน เนื่องจากบริษัทไทยซาร์โกได้หยุดการรับซื้อสินแร่ดีบุกชั่วคราว ถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยจะพยายามแก้ไขสถานการณ์อุตสาหกรรมแร่ดีบุกหลายวิธีด้วยกัน เช่นการจัดตั้งตลาดกลางซื้อขายดีบุกขึ้นในประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 17 ธันวาคม 2528 และลดค่าภาคหลวงดีบุกและเงินค่าธรรมเนียมพิเศษต่าง ๆ ลง แต่ก็ไม่ได้ทำให้สถานการณ์การกีดกันประเทศไทยดีขึ้นมากนัก

5.2 แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับแร่ดีบุกในทะเลของไทย

เนื่องจากการทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเลยังให้ผลผลิตเป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับปริมาณผลผลิตดีบุกที่ได้จากการทำเหมืองแร่ดีบุกบนบก คือประมาณร้อยละสามสิบของผลผลิตแร่ดีบุกทั้งหมดเท่านั้น ดังนั้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่มีเกี่ยวกับแร่ดีบุกจึงมักจะเป็นข้อมูลที่บอกถึงปริมาณรวมทั้งหมดของแร่ดีบุกในประเทศไทย โดยมีได้แยกออกมาให้เห็นชัดเจนถึงแร่ดีบุกที่ได้จากเหมืองแร่ในทะเล แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเกี่ยวกับแร่ดีบุกที่ได้จากทะเลจะสามารถหาได้จากสองแหล่งด้วยกัน คือ

5.2.1 องค์การเหมืองแร่ในทะเล (อมท.)

องค์การเหมืองแร่ในทะเลเป็นรัฐวิสาหกิจ ที่ถูกจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2518 เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเลบริเวณเขตจังหวัดภูเก็ต และพังงา ในปัจจุบันองค์การเหมืองแร่ในทะเล นอกจากจะมีเรือขุดแร่ดีบุกของตนเองแล้ว ได้ยินยอม

ให้บริษัท เรือชุดแร่เอกชนจำนวนสิบราย เข้าไปทำการขุดแร่ในเขตประทานบัตรขององค์การ ซึ่งเดิมเป็นเขตประทานบัตรของบริษัทเทมโก้ และองค์การเหมืองแร่ในทะเลทำหน้าที่ในการรับซื้อแร่จาก เรือชุดแร่เหล่านี้ และเรือ-แพทอดำแร่ขนาดเล็กที่เข้ามาขุดแร่ในเขตประทานบัตรขององค์การอีกด้วย

องค์การเหมืองแร่ในทะเลจึงมีข้อมูลสถิติเกี่ยวกับผลผลิตแร่ดีบุก ที่ได้จากเรือชุดแร่ "บรอดาน" ขององค์การเอง ผลผลิตที่ได้จากเรือชุดแร่เอกชนที่องค์การว่าจ้าง และผลผลิตที่ได้จากการรับซื้อจากเรือแพทอดำแร่ต่าง ๆ ข้อมูลเหล่านี้ ทางองค์การมิได้ทำเป็นเอกสารเผยแพร่ แต่ผู้ที่สนใจสามารถไปขอเข้ามาใช้ในการศึกษาได้

5.2.2 กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม

กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบเกี่ยวกับแร่ธาตุต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในประเทศไทย ทั้งบนบก และในทะเลโดยตรง กองเศรษฐกิจและเผยแพร่ จึงเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับข้อมูลทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เกี่ยวกับแร่ธาตุต่าง ๆ โดยเฉพาะแร่ดีบุก ซึ่งเป็นแร่ธาตุที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากที่สุด มีข้อมูลดังต่อไปนี้

ก) "Mineral Statistics of Thailand" by Department of Mineral Resources" เป็นหนังสือสถิติเกี่ยวกับสถิติแร่ธาตุต่าง ๆ ในประเทศไทยที่พิมพ์เผยแพร่เป็นรายปีเป็นภาษาอังกฤษ มีข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิต การส่งออก และการบริโภคภายในประเทศของแร่ธาตุแต่ละชนิดในส่วนของแร่ดีบุก จะมีสถิติเกี่ยวกับผลผลิตของแร่ดีบุกที่ได้จากเหมืองแร่ในจังหวัดต่าง ๆ และผลผลิตแร่ดีบุกที่ได้มาจากการทำเหมืองแร่ในวิธีการที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะผลผลิตแร่ดีบุกที่จะได้มาจากเหมืองเรือชุด ได้แบ่งสถิติออกเป็นสองส่วน คือ เหมืองเรือชุด บนบก และเหมืองเรือชุดในทะเล และยังมีสถิติผลผลิตของเรือแพทอดำแร่ในทะเลอีกด้วย ซึ่งเมื่อนำเอาผลผลิตของเรือชุดแร่ในทะเลและผลผลิตของเรือแพทอดำแร่รวมกันแล้วก็จะได้ผลผลิตของแร่ดีบุกที่ได้จากเหมืองแร่ในทะเล ในแต่ละปี สถิติที่มีอยู่ในหนังสือเล่มนี้จะมีข้อมูลย้อนหลังไปห้าปี ข้อมูลสถิติเหล่านี้ได้ถูกนำไปอ้างอิงในหนังสือสถิติเกี่ยวกับแร่ดีบุกในประเทศไทยที่จัดทำโดยองค์การระหว่างประเทศ เช่น ESCAP และองค์การอื่น ๆ

ข. รายงานสถานการณ์ดีบุก เป็นรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ดีบุกในรอบ ครั้งปีแรกและครึ่งปีหลัง โดยแบ่งเป็นรายงานสถานการณ์ดีบุกภายในประเทศและของโลก สำหรับสถานการณ์ดีบุกภายในประเทศประกอบด้วย จำนวนเหมืองดีบุกที่เปิดทำการ เมื่อสิ้นสุด ระยะเวลาครึ่งปี จำนวนกรรมกรในเหมืองดีบุก การผลิตดีบุก การใช้ การส่งออก และสต็อกภายใน ประเทศ ผลผลิตแร่แยกตามวิธีการทำเหมือง โลหะดีบุกส่งออกไปประเทศต่าง ๆ ในรอบครึ่งปี ที่ผ่านมา เปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในปีก่อน สำหรับรายงานสถานการณ์ดีบุกของโลก ประกอบด้วยภาวะการผลิตดีบุกของโลกในรอบครึ่งปีที่ผ่านมา การใช้ดีบุกของโลก และการ เคลื่อนไหวของราคาดีบุกในตลาดป็นิ่ง ราคาคิดเป็นเงินบาท และราคาดีบุกเกรดสูงในตลาด โลหะ ลอนดอน เฉลี่ยเป็นรายเดือนและข่าวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในวงการดีบุกทั้งภายใน ประเทศและของโลก

ค. เอกสารสถิติ ทำเป็นเอกสารแผ่นพับเผยแพร่สถิติเกี่ยวกับแร่ต่าง ๆ ในประเทศไทย รวมทั้งแร่ดีบุก ประกอบด้วย

1. สถิติแร่ในประเทศไทย เป็นเอกสารเผยแพร่รายปี ประกอบด้วย สถิติ ผลผลิตแร่ที่สำคัญ ปริมาณและมูลค่าแร่สำคัญที่ส่งออก จำนวนเหมืองเปิดทำการและลูกจ้าง เหมืองแร่ รายได้ค่าภาคหลวงแร่ ในปีปฏิทินที่ผ่านมา

2. สถิติรายรับ เอกสารเผยแพร่รายปี ประกอบด้วย สถิติรายได้ ของกรมทรัพยากรธรณีที่ได้จากแร่ชาติ แยกตามประเภทของรายได้ รายได้ค่าภาคหลวงแยก ตามชนิดแร่ รายได้ค่าภาคหลวงแร่แยกตามทรัพยากรธรณีจังหวัด รายได้ค่าภาคหลวงแร่ดีบุก แยกตามทรัพยากรธรณีจังหวัด ในรอบ 7 ปีที่ผ่านมา

3. สถิติราคาแร่ที่สำคัญ เป็นเอกสารเผยแพร่รายเดือนประกอบด้วย สถิติราคาดีบุก รายวันในรอบเดือนที่ผ่านมา ทั้งราคาตลาดป็นิ่ง และราคาคิดเป็นเงินไทย ราคาประกาศในการประเมินเรียกเก็บค่าภาคหลวงแร่ที่สำคัญประจำเดือน

4. Metal Prices เป็นเอกสารเผยแพร่รายปี เป็นภาษาอังกฤษ สถิติที่ได้มาจากสำนักข่าวรอยเตอร์ บอกถึงราคาโลหะดีบุกที่ตลาดป็นิ่ง ที่คิดเป็นดอลลาร์ มาเลย์เซียต่อกิโลกรัม และราคาที่เป็นบาทต่อหาบ และราคาโลหะดีบุกที่ตลาดลอนดอน (ปอนด์ต่อตันต่อเมตริกตัน) และราคาโลหะดีบุกที่ตลาดนิวยอร์ก (เซ็นต์ต่อปอนด์) เป็นราคารายเดือนในรอบปีที่ผ่านมา

5. ราคาประกาศเฉลี่ย ในรอบห้าปีที่ผ่านมา ประกอบด้วยสถิติราคาประกาศเฉลี่ยต่อปี เพื่อประเมินเรียกเก็บค่าภาคหลวงแร่ชนิดต่าง ๆ รวมทั้งโลหะดีบุก และสินแร่ดีบุก (73.25%)

5.2.3 แหล่งข้อมูลอื่น ๆ เกี่ยวกับแร่ดีบุก

ข้อมูลสถิติของกรมทรัพยากรธรณีเหล่านี้ได้ถูกนำไปอ้างอิงในเอกสารสถิติเกี่ยวกับแร่ดีบุกของหน่วยงานอื่น ๆ เช่น รายงานสถิติแห่งประเทศไทย ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานภาวะเศรษฐกิจรายเดือนและประจำปี ของธนาคารแห่งประเทศไทย และของธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ปริมาณผลผลิตและมูลค่าของดีบุกที่ผลิตได้ในแต่ละปี ตลอดจนรายงานเกี่ยวกับราคาสินแร่ดีบุก ของกรมพาณิชย์สัมพันธ์ และกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งทำให้ข้อมูลที่หน่วยงานเหล่านี้เผยแพร่ออกมานั้นไม่มีความแตกต่างจากข้อมูลที่ได้จาก กรมทรัพยากรแร่แต่อย่างใด นอกจากนี้จะมีความละเอียดน้อยกว่าเท่านั้น

ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับการส่งออกดีบุก นอกจากจะได้จากกรมทรัพยากรธรณีแล้ว ยังสามารถหาได้จากหนังสือ Foreign Trade Statistics ของกรมศุลกากร ซึ่งบอกข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณและมูลค่าการส่งออกดีบุกของประเทศไทยในแต่ละปีได้อีกด้วย

5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเลในประเทศไทย

5.3.1 เอกสารเผยแพร่ขององค์การเหมืองแร่ในทะเล

งานวิจัยเกี่ยวกับแร่ดีบุกในประเทศไทยในเชิง เศรษฐกิจส่วนใหญ่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ พิจารณาถึงภาวะการผลิต และการค้าดีบุกของโลก ภาวะการผลิตแร่ดีบุกในประเทศไทย วิธีการผลิตแหล่งผลิตและปริมาณผลผลิต) การจำหน่ายและการใช้ดีบุกภายในประเทศค่าภาคหลวงแร่ การส่งออกดีบุกของประเทศไทย ภาวะตลาดการค้าดีบุก และราคาดีบุกในตลาดโลก เป็นต้น สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเลในประเทศไทยโดยตรงนั้นยังไม่มีแพร่หลาย แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเล โดยเฉพาะอาจจะค้นคว้าได้จาก เอกสารเผยแพร่ขององค์การเหมืองแร่ในทะเล 3 ฉบับดังต่อไปนี้ คือ

(1) เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการเรื่อง กิจการเหมืองแร่, 2525 เป็นเอกสารรวบรวมบทความเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ในทะเลและองค์การเหมืองแร่ในทะเล ซึ่งเขียนโดย มจ.พิริยดิศ ดิศกุล อดีตผู้อำนวยการองค์การเหมืองแร่ในทะเล ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรแร่ในทะเลในประเทศไทย ในด้านธรณีวิทยา ปัญหาเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมแร่ดีบุกในทะเลบริเวณจังหวัดพังงา ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ประวัติของการต่อเรือชุด "บ่อदान" ขององค์การเหมืองแร่ในทะเล ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การเหมืองแร่ในทะเลกับบริษัทบิลลิตันไทยแลนด์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ร่วมการลงทุนกับองค์การเหมืองแร่ในทะเลในการทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเล และปัญหาของรัฐวิสาหกิจเหมืองแร่ ซึ่งปัจจุบันประกอบด้วยองค์การเหมืองแร่ (อร.) และองค์การเหมืองแร่ในทะเล (อมท.)

(2) เอกสารเผยแพร่ เรื่องขององค์การเหมืองแร่ในทะเล, 2521 เป็นเอกสารที่จัดพิมพ์ขึ้น ในวาระที่องค์การเหมืองแร่ได้ดำเนินการมาครบรอบ 3 ปี ในวันที่ 2 กรกฎาคม 2521 เอกสารเล่มนี้ได้ให้ภูมิหลังเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเลในประเทศไทย ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อกัปตันเอ็ดวาร์ด ฟิล์ม ของบริษัททุ่งคาฮาร์เบอร์ ได้นำเอาเรือชุดแร่ดีบุกในทะเลลำแรกของประเทศไทยมาใช้ขุดแร่ในทะเล บริเวณอ่าวทุ่งคา จังหวัดภูเก็ต ในปี พ.ศ. 2450 ไปจนกระทั่งเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเลของประเทศไทย จนทำให้รัฐบาลไทยต้องตั้งองค์การเหมืองแร่ในทะเลขึ้นมาเพื่อเป็นรัฐวิสาหกิจที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ในทะเลในปี พ.ศ. 2518 ตลอดจนให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสูญเสียของชาติที่เกิดจากการลักลอบขุดแร่ในเขตประทานบัตรขององค์การ โดยเรือแพดุดสำแร่นานาชาติจำนวนมาก และการลักลอบส่งแร่ดีบุกออกต่างประเทศ ตลอดจนผลงานขององค์การเหมืองแร่ในทะเล ในด้านการผลิตแร่ดีบุกที่ผ่านมา และแผนงานในอนาคตขององค์การเหมืองแร่ในทะเล

(3) เอกสารเผยแพร่ เรื่อง 10 ปี อมท., 2528 เป็นเอกสารเผยแพร่ผลงานขององค์การเหมืองแร่ในทะเล ในโอกาสครบรอบ 10 ปี ของการก่อตั้งองค์การ (ซึ่งได้นำเสนอไว้ในภาคผนวกของงานวิจัยส่วนนี้) ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์ขององค์การ พื้นที่ประทานบัตรขององค์การ ผลการดำเนินงานขององค์การ ในด้านการประกอบธุรกิจเหมืองแร่ ทั้งในด้านผลผลิตที่ได้จากเรือชุดแร่ของ อมท. การว่าจ้าง-

ชุดแร่ การรับซื้อแร่จากเรือแพดดัมแร่ รายได้จากภาษีให้เข้าช่วงประธานบัตร รายได้จากภาษีขายแร่ ค่าภาคหลวง รายได้นำส่งรัฐ และกำไรสุทธิขององค์การปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของเหมืองแร่ในทะเล สืบเนื่องมาจากกฎการผูกของเรือแพดดัมแร่ในเขตพื้นที่สงวนของ อมท. และการที่ราคาดีบุกตกต่ำ และมาตรการควบคุมปริมาณการส่งออกแร่ดีบุกของรัฐ

5.3.2 งานวิจัยในเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวกับดีบุก

งานวิจัยเกี่ยวกับดีบุกในเชิงเศรษฐกิจทั่วไปนั้น ทำที่รวบรวมได้มีประกอบด้วย

(1) คำสร้อยชา บัญญัติพิชัย และ นิตยา บุญยิ่ง รายงานผลการศึกษาริชย์ดีบุก ฝ่ายวิจัยสินค้าอุตสาหกรรม กองวิจัยสินค้าและการตลาด กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, 2520.

เป็นรายงานผลการศึกษาเกี่ยวกับดีบุกในเรื่องการผลิตการค้า และการใช้ดีบุกของโลก แหล่งแร่ และวิธีการผลิตดีบุกของไทย แนวโน้มในการผลิตและอุปทานของแร่ดีบุกของไทย การจำหน่ายและการใช้ดีบุกของไทย การส่งออกดีบุกของไทย ประวัติความเป็นมาและการบริหารงานของคณะกรรมการดีบุกระหว่างประเทศ และความตกลงว่าด้วยดีบุกระหว่างประเทศ (International Tin Council และ International Tin Agreement) ตลาดการค้าดีบุกและราคาดีบุกในตลาดโลก การส่งเสริมการควบคุมและนโยบายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่ของรัฐ ในช่วงระยะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 ถึงปี พ.ศ. 2520

(2) กองวิจัยสินค้าและตลาด กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ รายงานผลการศึกษาริชย์ดีบุก หังส์เตน กระทรวงพาณิชย์ 2521 เล่มอธิบายเกี่ยวกับภาวะการผลิตสินแร่ดีบุก และโลหะดีบุกของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2521 ค่าภาคหลวงแร่ดีบุก ภาวะการค้าดีบุก ภาวะการค้าดีบุกในช่วงปี พ.ศ. 2518-2521 ปัจจัยกำหนดราคาดีบุกโดยพิจารณาจากปัจจัยด้านอุปสงค์และอุปทานอิทธิพลของคลังสะสมยุทธปัจจัยของสหรัฐอเมริกา ที่มีต่อตลาดดีบุกของโลก เครื่องมือที่ใช้ในการรักษาเสถียรภาพของราคาดีบุก ในช่วงปี 2520-2521 ซึ่งประกอบด้วยมูลรอกักกันชน (Buffer Stock) และการควบคุมการส่งออก ภาวะการส่งออกดีบุกของประเทศไทย ในช่วงปี 2515-2520 ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมแร่ดีบุกและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

(3) วรวรรณ คุ้มจรรยา รายงานการวิจัยเรื่องดีบุก คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีนาคม พ.ศ. 2522 ประกอบด้วยรายงานสี่ส่วน คือ ส่วนแรก ประกอบด้วยความสำคัญของดีบุก ในด้านการใช้ประโยชน์ การบริโภคดีบุกของโลก และอุปสงค์ของดีบุก เพื่อการบริโภค และเพื่อเก็บสต็อก ส่วนที่สอง เป็นการศึกษาดังกล่าวการผลผลิตดีบุกของโลก ประกอบด้วยโครงสร้างทางธรณีวิทยาของแร่ดีบุก วิธีการทำเหมืองแร่ดีบุก โครงสร้างการผลิตแร่ดีบุกของโลก การผลิตแร่ดีบุกในประเทศไทย ส่วนที่สาม เป็นการศึกษาดังกล่าวและความสัมพันธ์ระหว่างตลาดดีบุก ซึ่งประกอบด้วยตลาดปิ้ง ตลาดโลหะลอนดอน และนิวยอร์ก สัมผัสการแสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อราคาดีบุก และสัมผัสการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างราคาดีบุกในตลาดต่าง ๆ ของโลก ส่วนที่สี่ เป็นผลการศึกษาเกี่ยวกับการค้าแร่ในประเทศไทย โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์และระเบียบของทางราชการเกี่ยวกับการซื้อขายแร่ นโยบายเกี่ยวกับการควบคุมการค้าแร่ การเก็บค่าภาคหลวงแร่ และแผนผัง ขั้นตอนในการซื้อขายแร่ในตลาดค้าแร่ในประเทศไทย

(4) ส่วนวิชาการสำนักบริหารธนาคารกสิกรไทย จำกัด อุตสาหกรรมเหมืองแร่ เอกสารวิชาการ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด 2522 ประกอบด้วย ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแร่ ขั้นตอนของการทำเหมืองแร่ การตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศ ความสำคัญของแร่ทางเศรษฐกิจ ประวัติความเป็นมาของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงกำเนิดขององค์การเหมืองแร่ในทะเล สักขณะโครงสร้างพื้นฐานของการทำเหมืองแร่ ลักษณะของแหล่งแร่ ลักษณะของผู้ประกอบการ การตลาด บทบาทของรัฐ ในด้านการเก็บภาษี พ.ร.บ. การทำแร่ การควบคุมการผลิต และการส่งเสริมการผลิต วิธีการทำเหมืองแร่ในประเทศไทย การถลุงแร่ดีบุกในประเทศไทย การผลิต การใช้ประโยชน์ และการตลาดทั้งภายในประเทศ และตลาดประเทศของแร่ดีบุก บทบาทของความตกลงร่วมกันระหว่างประเทศเรื่องดีบุก (International Tin Agreement) นโยบายของรัฐ เกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ปัญหาของอุตสาหกรรมเหมืองแร่

(5) สมชัย โชติมานิช รายงานภาวะการส่งออกดีบุกของไทย ของโครงการติดตามภาวะสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย ฝ่ายวิจัยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มิถุนายน 2526

เป็นรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ดีบุกในประเทศไทยในระหว่างปี 2524-2526 ในด้านปริมาณการผลิต ปริมาณการส่งออก ภาวะการตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศ การสำรวจโควตาการผลิตดีบุกตาม พ.ร.บ. ควบคุมแร่ดีบุก พ.ศ. 2524 ของกรมทรัพยากรธรณี การเก็บค่าภาคหลวงแร่ดีบุก และแนวโน้มในอนาคตของดีบุก

(6) แผนกวิจัยและวางแผน ฝ่ายวิชาการหอการค้าไทย รายงานเชิง วิเคราะห์การศึกษาอุตสาหกรรมเฉพาะประเภท แร่ดีบุก, 2526

รายงานถึงบทบาทของดีบุกต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ในฐานะที่สินค้าออกที่สำคัญ การผลิต แร่ดีบุก แหล่งแร่ดีบุก ประเภทของการทำเหมืองแร่ดีบุก ผู้ประกอบการ และจำนวนเหมืองแร่ ปริมาณการผลิตสินแร่ดีบุก การผลิตโลหะดีบุก ความต้องการใช้ดีบุกในประเทศ การตลาดและการส่งออก อุปสรรคและปัญหาของดีบุกไทย ทั้งปัญหาภายในประเทศและปัญหาจากภายนอก-ประเทศ นโยบายของรัฐต่ออุตสาหกรรมแร่ดีบุก และแนวโน้มของดีบุกไทยในอนาคต

(7) Praipol Kumasup Minerals and Energy in Thailand : Production, Consumption and Trade 1970-1980, ASEAN and Australia Joint Research Project, Faculty of Economics, Thammasat University, Bangkok, 1983.

เป็นรายงานเกี่ยวกับการผลิต การบริโภค และการค้าแร่ธาตุ และพลังงาน ต่าง ๆ ในประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2513-2523 ในส่วนของแร่ดีบุก ได้กล่าวถึงประวัติ ความเป็นมาของการทำเหมืองแร่ดีบุกในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปัจจุบัน การผลิต แร่ดีบุก การผลิตโลหะดีบุก เทคโนโลยีในการทำเหมืองแร่ดีบุก แหล่งแร่ดีบุก และปริมาณสำรองของแร่ดีบุก ก๊าซถลุงแร่ดีบุก การตลาดและการใช้ประโยชน์ แผนผังการตลาด การบริโภค ภายในประเทศ การส่งออกและการนำเข้า และนโยบายของรัฐต่ออุตสาหกรรมเหมืองแร่ ในด้านการสำรวจและการผลิต การลงทุนของชาวต่างประเทศ ในการทำเหมืองแร่ การเก็บ ภาษีและค่าภาคหลวง และการให้บริการต่าง ๆ ของรัฐ

(8) ชันต์ ต้นดี วิเสดการ อุตสาหกรรมเหมืองแร่และพลังงานในอาเซียน เอกสารประกอบใน Workshop Series ของ NIEO ครั้งที่ 18 เรื่อง "ปัญหาแร่ใน อาเซียน" จัดโดย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มกราคม 2529

เป็นรายงานวิจัยที่ทำการศึกษาดังบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ และ พลังงานชนิดต่าง ๆ ที่มีต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย และประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มอาเซียน ตลอดจนบทบาทและนโยบายของรัฐบาลในแต่ละประเทศเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเหมืองแร่และ พลังงาน

ในส่วนของประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาดังบทบาทและความสำคัญของการผลิตแร่ที่ใช้พลังงานที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วยสียุก พังสแตนและฟลูอไรต์ และปิโตรเลียม ในส่วนของสียุกก็ได้กล่าวถึงความสำคัญของแร่สียุก ในฐานะที่เป็นแร่ที่ใช้พลังงานที่มีความ สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ในด้านการผลิต การบริโภค และการค้า การ ลังออก และการนำเข้า และนโยบายของรัฐบาล กับการพัฒนาอุตสาหกรรมแร่และพลังงาน ในด้านการสำรวจและการผลิต การลงทุนจากต่างประเทศ ภาษีและค่าภาคหลวง และบทบาท ของรัฐในด้านการให้ความสนับสนุนด้านอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิง สำรวจเปรียบเทียบระหว่างประเทศ จึงทำให้ยังมีความละเอียดลึกซึ้งของการศึกษามากนัก

5.4 ประเด็นปัญหาที่ควรศึกษาต่อ

เนื่องจากปัญหาสำคัญที่สุดของอุตสาหกรรมการผลิตแร่สียุกในปัจจุบัน ได้แก่ การที่ราคาสียุกในตลาดโลกตกต่ำลง จนทำให้มูลค่าสุทธิกันชนของสียุกโลกไม่สามารถรับซื้อ สียุกเข้าไปเก็บสต็อกไว้ในมูลค่าสุทธิกันชนได้อีกต่อไป เป็นเหตุให้ตลาดซื้อขายสียุกที่ลอนดอนและ กัวลาลัมเปอร์ต้องปิดไปอย่างไม่มีกำหนด ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2528 ซึ่งมีผลกระทบกระเทือน ต่ออุตสาหกรรมเหมืองแร่สียุกในประเทศไทยทำให้เหมืองแร่หลายแห่งต้องปิดตัว เพราะ ไม่สามารถทนต่อภาวะการขาดทุนได้ เนื่องจากบริษัทไทยซำโก้ ผู้รับซื้อสินแร่สียุกรายใหญ่ ในประเทศไทยได้หยุดรับซื้อแร่สียุก ถึงแม้รัฐบาลไทยได้ศึกษาบทบาทในการออกมาตรการช่วยเหลือ โดยการเปิดตลาดซื้อขายเองในประเทศ ตั้งแต่วันที่ 17 ธันวาคม 2528 และโดยการลดค่าบำรุง พิเศษของค่าภาคหลวง ผลิตภาษีต่าง ๆ และปรับปรุงค่าภาคหลวง เป็นต้น แต่มาตรการดังกล่าว ก็ยังไม่ได้ช่วยให้สถานการณ์สียุกในประเทศไทยดีขึ้นมากนัก ดังนั้นประเด็นปัญหาที่ควรศึกษา ต่อที่สำคัญ จึงได้แก่การค้นหามาตรการอื่นใดนอกจากมาตรการซึ่ง รัฐบาลได้ดำเนินการไปแล้ว ที่จะช่วยให้สถานการณ์ทาง เศรษฐกิจของอุตสาหกรรมแร่สียุกของประเทศไทยดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน เช่น การศึกษาดังรูปแบบของความร่วมมือกันระหว่างประเทศ ผลิตแร่สียุกในด้าน

ในด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพในการรักษาระดับราคาแร่ดีบุกในตลาดโลกได้ดีกว่ามูลธภัณฑ์กันชนของสหประชาชาติ หรือศึกษาถึงแนวทางหรือกลไกที่ทำให้ตลาดกลางรับซื้อแร่ดีบุกของไทยมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เช่นเดียวกับตลาดกลางดีบุกของลอนดอนและกัวลาสัมเปอร์ในอดีต

ประเด็นที่สองที่ควรแก่การศึกษาต่อไปได้แก่ การศึกษาแนวทางที่จะส่งเสริมให้ตลาดของดีบุกขยายตัวขึ้นทั้งภายในประเทศและในตลาดต่างประเทศ ซึ่งรวมทั้งการศึกษาริษยถึงช่องทางที่จะเอาแร่ดีบุกมาใช้ประโยชน์ภายในประเทศให้มากขึ้น พร้อม ๆ กับการส่งเสริมทางด้านการตลาดต่างประเทศที่จะทำให้แร่ดีบุกและโลหะดีบุกที่ผลิตได้ในประเทศมีตลาดในต่างประเทศมากขึ้น เช่น โดยการเจรจาตกลงกันระหว่างประเทศผู้ผลิตและผู้ใช้ดีบุก เพื่อแก้ปัญหาสถานะการรั่วราคาดีบุกตกต่ำในระยะสั้น และในระยะยาว

ประเด็นที่สามที่ควรศึกษาได้แก่ ศึกษาถึงแนวทางของการส่งเสริมทางด้านเทคโนโลยีในการขุดและสำรวจแหล่งแร่ดีบุก เพื่อเพิ่มผลผลิต ซึ่งอาจจะเป็นได้ในการปรับปรุงทางด้านเทคโนโลยีของการสำรวจแหล่งแร่ในทะเลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือโดยการส่งเสริมให้ชาวต่างประเทศ ซึ่งมีเทคโนโลยีสูง เข้ามาร่วมลงทุนในการสำรวจทรัพยากรและการผลิตแร่ดีบุกในทะเล ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการปรับปรุงเทคโนโลยีของการสำรวจและการผลิตแร่ดีบุกในทะเล และแนวทางของการส่งเสริมการร่วมลงทุนของชาวต่างประเทศ โดยที่ไม่ทำให้ฝ่ายไทยต้องเสียเปรียบแต่อย่างใด

ประเด็นสุดท้ายที่ควรศึกษาริษยได้แก่การศึกษาถึงวิธีการปรับปรุงนโยบายภาษีและค่าภาคหลวงของไทย เพื่อแก้ปัญหาระดับราคาดีบุกมิให้ตกต่ำ รวมทั้งวิธีการใช้นโยบายภาษีต่าง ๆ ที่จะทำให้ระดับการผลิตดีบุกให้ประโยชน์สูงสุด และสามารถป้องกันการสักรอบทำกิจกรรมแร่เถื่อนต่าง ๆ ได้เป็นต้น

บรรณานุกรม

กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม รายงานสถานการณ์ตึบในรอบครึ่งปีแรก 2528

สถิติแร่ในประเทศไทย 2528

สถิติรายรับ 2528

สถิติราคาแร่ที่สำคัญ 2528

ราคาประกาศเฉลี่ย ธันวาคม 2528

Metal Prices 1985

Mineral Statistics of Thailand, 1985,

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ รายงานผลการศึกษาริ้วยตึบ หังล่เตน 2521

ย้งนตึ ตันตึว้ล่ตการ อุตสาหกรรมเหมืองแร่ และพลังงานในอาเซียน เอกล่ารประกอบ

ใน Workshop Series ของ NIEO ครั้งที่ 18 เรื่อง "ปัญหาแร่

ในอาเซียน" จัดโดย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มกราคม 2529

แผนกวิสัยและวางแผน ฝ่ายวิขาการหอกการค้าไทย รายงานเชิงวิเคราะห์ การศึกษาอุตสาหกรรม

เฉพาะประเภท เรืองตึบ 2526

วรธรรม ตูมจรรยา รายงานการวิสัยเรืองตึบ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มีนาคม 2522

คำล่วิขษา บุญพิลธิษฐ์ และ นิตยา บุญย้ง รายงานผลการศึกษาริ้วยตึบ ฝ่ายวิสัยลันค้า

อุตสาหกรรม กองวิสัยลันค้าและการตลาด กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

กระทรวงพาณิชย์ 2520

ล่วนวิขาการ ล่านักงานบริหารธนาคารกสิกรไทย อุตสาหกรรมเหมืองแร่ เอกล่ารวิขาการ

ธนาคารกสิกรไทย จำกัต 2522

สมชัย โยติมาโนช รายงานภาวะการส่งออกดีบุกของไทย โครงการติดตามภาวะสินค้า
ส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย ฝ่ายวิจัยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ มิถุนายน 2526

องค์การเหมืองแร่ในทะเล (อมท.) กิจการเหมืองแร่ เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ 2525
เรื่องขององค์การเหมืองแร่ในทะเล เอกสารเผยแพร่ 2521 10 ซี อมท.
เอกสารเผยแพร่, 2528.

Praipol Kumsup Minerals and Energy in Thailand : Production,
Consumption and Trade 1970-1980 ASEAN and Australia Joint
Research Project, Faculty of Economics, Thammasat University,
1983.

รายชื่อเอกสารรายงานวิจัย
หน่วยวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์

-
1. การประเมินค่าของเวลาในการเดินทางในกรุงเทพมหานคร
(Estimating Time Cost of Traveling in the
Bangkok Metropolitan Area). (หมด)
มีนาคม 2520
เต็มใจ สุวรรณทัต
สาวิตรี กาญจนภุชงค์
 2. การกระจายรายได้ของครอบครัวไทย ปี 2515
(The Distribution of Income in Thailand in
1971-1973 and the Related Measure of Income
Inequality : A Tentative Proposal). (หมด)
มิถุนายน 2520
เมธี ครองแก้ว
 3. Estimation of the Elasticity of Substitution
in Thai Economy. (Out of print)
June 1977
Chumpot Suvaphorn
 4. An Economic Analysis of the Coconut.
(Out of print)
March 1978
Kundhol Srisermbhok
 5. Financial Capital Flows and Portfolio
Behavior of Thai Commercial Bank.
(Out of print)
August 1978
Nimit Nontapanthawat
 6. การใช้นโยบายการเงินเพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงาน
(Monetary Measure for Employment
Generation). (หมด)
สิงหาคม 2521
สาชิต อภัยศรี

7. A Study of Disparities in Income and Social Services Across Provinces in Thailand. (Out of print) September 1978 Oey Astra Meesook
8. An Economic History of the Chao Phya Delta 1950-1980. (Out of print) September 1978 Paitoon Sayswang
9. Employment Effects of Small and Medium Scale Industries in Thailand. (Out of print) November 1978 Somsak Tambunlertchai
10. Income Distribution in Thailand. December 1978 Oey Astra Meesook
11. ประเมินผลการสอบเข้าสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ปีการศึกษา 2521-2522 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันที่สอนเศรษฐศาสตร์ (The Evaluation of Entrance Examination for the Faculty of Economics). (หมด) มีนาคม 2522 วรากรณ์ สามโกเศศ
12. ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานของประเทศไทย 1960-1975 (Economic Growth and Employment Expansion in the Thai Economy). พฤษภาคม 2522 บุญคง หันนางสิริหิ์ บุญช่วย ศรีคำพร
13. แบบแผนและผลการทำงานนอกไร่นา (Patterns and Consequences of Non-farm Employment). (หมด) กรกฎาคม 2522 วรารม ศุภจรรยา ประสงค์ เนตขารักษ์

14. ความเจริญเติบโตของภูมิภาค : ทฤษฎีและการใช้ทฤษฎี
ในการวิเคราะห์
(Regional Growth : Theory and Its Application).
กรกฎาคม 2522
กาญจณี พลจันทร์
15. ผลกระทบของระบบการคลังต่อการกระจายรายได้ของไทย
(The Impact of the Fiscal System on the
Distribution of Income in Thailand).
สิงหาคม 2522
เมธี ครองแก้ว
16. Development of Selected Thai Commodity
Export to Japan.
December 1979
Supote Chunanuntath
Narongchai Akrasane
Thanwa Jitsanguan
17. ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนในคณะเศรษฐศาสตร์
(The Information for Learning and Teaching
Improvement of the Faculty of Economics). (หมด)
เมษายน 2523
ลีลี โกศิยยานนท์
พรพิมล สันติมิตรรัตน์
18. Industrial Investment Incentives, Cost of
Capital and Employment Creation in the
Thai Manufacturing Sector. (Out of print)
July 1980
Sawong Swetwatana
19. แนวการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจเปรียบเทียบ
(Approch to the Study of Comparative
Economic System). (หมด)
สิงหาคม 2523
กาญจณี พลจันทร์
เอกจิต วงศ์สุภชาติกุล
20. Dualism กับการพัฒนา : บทสำรวจแนวความคิดและทฤษฎี
(A Survey of Theories of Dualism Developing
Countries).
สิงหาคม 2523
ประกอบ ทองมา

21. Agricultural Incentives, Comparative Advantage and Employment in Thailand : A Case Study of Rice, Maize, Cassava and Sugar Cane.
October 1980
Praipol Koomsup
22. อุปสงค์ต่อการบริการทางการแพทย์ (Demand for Health Service in Thailand). ตุลาคม 2523
ประภัสสร เสียวไพโรจน์
23. The Distribution Flow of Education in the Formal School. System in Thailand : An Analysis of Factor Affecting Scholastic Achievement of Students of Different Level of Education.
October 1980
Sukanya Nitungkorn
Chita Vutisart
24. ผลการสำรวจทัศนคติของผู้ใช้น้ำประปาภายหลังโครงการปรับปรุงระยะแรกช่วงแรก (A Survey of Customer Attitudes Towards The Metropolitan Water Work Authority, 1980). ตุลาคม 2523
โอม หะนันท์
เจษฎา โสหนุ่นจิตร
บัญญัติ สุรการวิทย์
25. Demand for Alcoholic Beverages in Thailand : A Cross-Sectional and Time Series Study on Demand for Mekhong Whisky.
November 1980
Chira Hongladarom
George E. Delehanty
Boonkong Hunchangsith
26. The Distribution Flow of Educations in the Formal School System : An Analysis on Distribution of Educational Attainment.
December 1980
Wanasiri Naiyavitit
Edita A. Tan

27. การค้าของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน : การพิจารณา
รูปแบบทางการค้าและวิเคราะห์พฤติกรรมทางการส่งออก
(Thai Trade with ASEAN Countries : A Look
of Pattern of Trade and Analysis on
Export Performance). (หมด)
มกราคม 2524
ประเสวีฐ วัฒราเศรมฐ
28. การวิเคราะห์การเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่ใน
ประเทศไทย
(The Distributions of Ownership in the
Thai Big Business). (หมด)
เมษายน 2524
เกริกเกียรติ นิตน์เสวีธรรม
29. Manufactured Exports and foreign Direct
Investment : A Case Study of the Textile
Industry in Thailand.
May 1981
Somsak Tambunlertchai
Ippei Yamazawa
30. Bilateral Export Performances Between
Thailand and Japan, 1960-1977.
May 1981
Supote Chunanuntatham
A. Murakami
31. Import Substitution and Export Expansion :
An Analysis of Industrialization Experience
in Thailand.
May 1981
Somsak Tambunlertchai
32. ประสิทธิภาพของการใช้นโยบายการเงินของประเทศไทย
(The Effectiveness of the Monetary Policy
in Thailand).
กรกฎาคม 2524
วณี จงศิริวัฒน์

33. บรรณานุกรมเอกสารเพื่อการพัฒนาชนบทไทย
(Thai Rural Development : A Selected
Annotated Bibliography).
กันยายน 2524
วันวิทย์ มิ่งมณีภาคิน
พรพิมล สันติวัฒน์รัตน์
เพลินพิศ สัตย์สงวน
34. A Study of Employment Aspects of
Vocational Education in Thailand,
1970-1975.
October 1981
Apichai Puntasen
Boonchuai Sreecomporn
35. การพัฒนาเมืองในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ
(Urbanization in Regional Development).
พฤศจิกายน 2524
สมลักษณ์รัตน์ วัฒนวิฑูกร
กาญจณี พลจันทร์
36. รูปแบบการบริโภคในประเทศไทย (2518-2519)
(Consumption Pattern in Thailand :
1975-1976).
เมษายน 2524
กาญจณี พลจันทร์
สุวรรณี วัฒนจิตต์
37. การวางแผนพัฒนาภาค : ทฤษฎีและการใช้ทฤษฎีศึกษากรณี
ของประเทศไทยในทวีปอาฟริกา (ใต้ทะเลทรายซาฮารา)
(Regional Planning : Theories and
Application : Case Study of African
Countries (South of Sahara).
พฤษภาคม 2525
กาญจณี พลจันทร์
38. การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ ศึกษาในกรณี
ของแรงงานไทยในประเทศสิงคโปร์
(External Migration of Thai Workers to
Republic of Singapore).
มิถุนายน 2525
วิษริยา ไตสงวน

39. The Determinants of Direct Foreign Investment with a Specific Role of a Foreign Exchange Rate : An Application to the Japanese Case in Thailand.
November 1982
Supote Chunanuntatham
Sukrita Sachchamarga
40. บทบาทการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการเกษตร (The Role of Technological Change in Agriculture).
มกราคม 2526
มาดี วีระกิจพานิช
41. Agricultural Supply Response of Some Major Crops in Thailand.
February 1983
J. Malcolm Dowling
Medhi Krongkaew
42. ทฤษฎีแหล่งที่ตั้งและการใช้วิเคราะห์ (Location Theories and its Application).
มิถุนายน 2526
กาญจณี พลจันทร์
43. The Impacts of Different Exchange Rate Regimes on Inflation and Trade of Some LDC's : A Study of South Korea, the Philippines, Malaysia, Indonesia, Singapore and Thailand.
June 1983
Sawong Swetwatana
Pornpimol Santimaneeratna
44. บทบาทผู้ประกอบการญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 (The Role of Japanese Entrepreneur Before W.W. II).
กรกฎาคม 2526
รัศมีดารา ชันติกุล

45. ความต้องการถือเงิน
(Demand for Money).
กันยายน 2526
วณี ฉ่อยเกียรติกุล
46. การศึกษาระบบธนาคารในประเทศของกลุ่มอาเซียน
(A Study of Banking System in ASEAN
Countries).
ตุลาคม 2526
วเรศ อู๋ปาดิก
47. ค่าเงินบาท
(Value of Baht).
พฤศจิกายน 2526
บุญช่วย ศรีคำพร
48. รูปแบบการพัฒนาชนบทของประเทศไทย
(Different Model of Rural Development
in Thailand).
เมษายน 2527
ลลิต โกศิทยานนท์
วรวรรณ ศุภจรรยา
49. การประเมินนโยบายรักษาระดับราคาข้าวของรัฐบาล
ปีการเพาะปลูก 2523/2524
(An Evaluation of the Rice Price Policy
for the Cropyear 1980-1981).
พฤษภาคม 2527
เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง
ปราณี ทินกร
50. ปัญหาและลู่ทางขยายการค้าระหว่างประเทศ (ศึกษา
กรณีไทยกับโซเวียต)
(Problems and Prospects of Expanding
Thai Trade with the Soviet Union).
พฤษภาคม 2527
กาญจณี พลจันทร์
สุกฤตา สัจจมารงค์

51. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตเหล้าขาว
(Supply of Alcoholic Beverages in
Thailand).
มกราคม 2528
จิระ หงส์ลดาธรมภ์
บุญคง หันจางสิทธิ์
52. Documentation of the Thammasat University
International (TUI) Model.
June 1985
Apichai Puntasen
53. ความสามารถในการชำระหนี้ต่างประเทศของไทย :
การวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีความเป็นไปได้
(Thailand's Ability to Finance Public
Debts : An Application of Probability
Theory).
กรกฎาคม 2528
วรากรณ์ สามโกเศศ
54. การสำรวจสถานะความรู้ว่าด้วยภาษีอากรในเมืองไทย
(A Survey on Taxes and Government
Expenditure in Thailand).
สิงหาคม 2528
รังสรรค์ อนุพงษ์
55. ภาระหนี้ต่างประเทศของรัฐบาล : อดีต ปัจจุบัน
และอนาคต
(External Public Debt of the Thai
Government : Past Present and Future)
พฤศจิกายน 2528
ปราณี ทินกร
ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์
วันรักษ์ มิ่งมณีภานาคิน
อัญญา วัฒนานุกิจ
56. การค้าของประเทศไทยกับกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ
ยุโรป : การพิจารณารูปแบบทางการค้า
(Thailand is Trade with EEC Countries :
A look for Pattern of Trade).
มีนาคม 2529
ภฤตยา ตติรังสรรค์สุข

57. A Survey of Natural Gas Production
Consumption and Trade in ASEAN.
March 1986
Praipol Koomsup
Atchana Wattananukit
58. การคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศไทย
(Industrial Protection in Thailand).
มิถุนายน 2529
สุกฤดา สีจวมารัต
59. Energy Demand Management Policy
in Thailand.
May 1987
Praipol Koomsup
Pranee Tinakorn
60. ความเป็นไปได้ในการใช้ศูนย์สาธิตการตลาด
ส่งเสริมโครงการฝึกอาชีพ
(Possibility of Promoting Occupational
Traning Programme Through the Utilization
of Village Demonstation Store).
มิถุนายน 2530
ประยงค์ เนตยารักษ์
61. ทฤษฎีบริษัทข้ามชาติ
(The Theory of the Multinational
Corporations).
กันยายน 2530
สุวินัย ภรณวลัย
62. การวิจัยเชิงสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทะเล
ของประเทศไทย
(A General Survey of The Marine Resource
Sector in Thailand).
ตุลาคม 2530
วรวิมล หิรัญรักษ์
ประยงค์ เนตยารักษ์